

AGNIESZKA HESS
JOANNA GRZECHNIK
ROKSANA ZDUNEK

WIELO KULTU ROWOŚĆ

W DYSKURSYE RADY MIASTA
I W DYSKURSYE MEDIALNYM

PRZYKŁAD KRAKOWA

KRAKÓW 2022

WIELOKULTUROWOŚĆ
W DYSKURSIE RADY MIASTA
I W DYSKURSIE MEDIALNYM

AGNIESZKA HESS,
JOANNA GRZECHNIK, ROKSANA ZDUNEK

WIELOKULTUROWOŚĆ

W DYSKURSIE RADY MIASTA
I W DYSKURSIE MEDIALNYM

PRZYKŁAD KRAKOWA

KRAKÓW 2022

Publikacja sfinansowana ze środków Instytutu Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego

Recenzent: prof. dr hab. Iwona Hofman

Redakcja: Krystyna Kajtoch

Okładka: Marcin Kulig, ToC

Copyright © 2022 Uniwersytet Jagielloński – Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej

Copyright © 2022 Wydawnictwo ToC

Copyright © 2022 Agnieszka Hess, Joanna Grzechnik, Roksana Zdunek

Wydawcy:

Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej

Uniwersytetu Jagiellońskiego

ul. prof. St. Łojasiewicza 4

30-348 Kraków

Wydawnictwo ToC

ul. Szafarska 85, 34-400 Nowy Targ

www.toc-editions.com

Wydanie I

ISBN 978-83-66492-21-9 (wersja drukowana)

ISBN 978-83-965995-0-6 (wersja elektroniczna)

Skład, łamanie, wersja cyfrowa, druk: Wydawnictwo ToC

Ta publikacja jest dostępna do pobrania:

www.media.uj.edu.pl/empiria

SPIS TREŚCI

WSTĘP	9

ROZDZIAŁ I. SCHEMAT BADAŃ PROCESÓW KOMUNIKOWANIA W SFERZE PUBLICZNEJ	17

Dyskursywna sfera publiczna jako koncept teoretyczny w badaniach ODO	19
Uczestnicy dyskursu publicznego	28

ROZDZIAŁ II. SPOŁECZNO-ŚRODOWISKOWE I TEORETYCZNE UWARUNKOWANIA WIELOKULTUROWOŚCI W KRAKOWIE	45

VII kadencja Rady Miasta Krakowa w polityce lokalnej dotyczącej wielokulturowości	46
Konceptualizacja wielokulturowości	54

ROZDZIAŁ III. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE I PRZEBIEG BADAŃ	65
Dyskurs polityków	66
Dyskurs mediów	75
ROZDZIAŁ IV. WIELOKULTUROWOŚĆ W DYSKURSIE RADY MIASTA KRAKOWA	87
Frekwencja	90
Mówcy – badania ilościowe	98
Mówcy – badania jakościowe	108
Obszary tematyczne	111
Problematyka	113
Nacechowanie przekazu	118
ROZDZIAŁ V. REPREZENTACJE MEDIALNE WIELOKULTUROWOŚCI W KRAKOWIE	121
Obszary tematyczne i kontekst przekazów	122
Frekwencja	136
Autorzy przekazów	141
Język komunikacji	146
Problematyka	149
Regulacje	153
Aktorzy	155
Postacie cytowane	162
PODSUMOWANIE	173

BIBLIOGRAFIA 183

Spis tabel 194

Spis rysunków 197

Spis wykresów 199

NOTKI O AUTORKACH 201

ANEKS 203

Analiza formalna 233

Analiza merytoryczna 234

WSTĘP

W pierwszych dniach inwazji Rosji na Ukrainę (luty/marzec 2022) Kraków stał się miejscem, w którym schronienia poszukiwało tysiące osób, uciekających przed wojną. Napływ uchodźców do wielu polskich miast pokazał, jak ważna jest umiejętność prowadzenia dialogu wielokulturowego na poziomie lokalnym. Kluczowe stały się także pytania o systemowe i instytucjonalne rozwiązania sprzyjające szybkiej integracji i asymilacji nowych mieszkańców w tkance społecznej miasta.

Debata dotycząca lokalnych wymiarów wielokulturowości trwa w Krakowie już od dawna. Wyrazem działań instytucjonalnych na rzecz dialogu wielokulturowego i społecznego włączania cudzoziemców, przyjeżdżających w poszukiwaniu pracy i miejsca zamieszkania, jest Program „Otwarty Kraków” – uchwalony przez radę miasta w 2016 roku¹. Celem programu jest realizacja polityki otwartości na rzecz przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców. Strategia Rozwoju Krakowa „Tu chcę żyć. Kraków 2030” – przyjęta w 2018 roku – określa Kraków jako otwartą i harmonijną metropolię, wskazując różnice międzyludzkie jako kapitał społeczny miasta². Warto podkreślić, że autorzy długoterminowych planów i programów integracyjnych nie przewidzieli intensywnego wzrostu znaczenia wyzwań związanych z wielokulturowością, jakie stanowiła imigracja ukraińska jeszcze przed wojną, a co dopiero w sytuacji, z którą mamy do czynienia po inwazji Rosji na Ukrainę. Według analiz Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, jesienią 2020 roku w Krakowie zarejestrowanych było 41,1 tys. imigrantów, czyli o 27,5 proc. więcej niż w roku 2019 (Pędziwiatr i in., 2021). Gwałtowny przyrost osób, które w Krakowie znalazły schronienie

¹ Uchwała nr LII/964/16 Rady Miasta Krakowa z 14 września 2016 r.

² Uchwała nr XCIV/2449/18 Rady Miasta Krakowa z 7 lutego 2018 r.

przed wojną, sprawia, że obecnie nie można przewidzieć, jak będzie wyglądała populacja krakowian w najbliższych latach. Z całą pewnością można za to stwierdzić, że będzie ona wielokulturowa. Istotne są więc działania na rzecz stworzenia w mieście warunków do zachowania pluralizmu tkanki społecznej, w której różnice międzyludzkie są elementem kapitału społecznego. Jest to zadanie, przed którym stoją zarówno władze miasta, organizacje i ruchy obywatelskie, media i inne podmioty kształtujące klimat prowadzenia dyskusji w przestrzeni miasta, jak i mieszkańcy. Ważne jest, aby również uwaga badaczy, w tym osób zajmujących się procesami komunikowania, skupiała się na analizie instytucjonalnych, społecznych i indywidualnych relacji międzykulturowych oraz czynników, które sprzyjają dialogowi międzykulturowemu w sferze publicznej bądź go utrudniają. Niniejsza książka ma – w zamyśle autorek – stanowić naukowy wkład w proces wypracowania długoterminowych rozwiązań sprzyjających rozwojowi dialogu wielokulturowego w przestrzeni miasta.

W 2021 roku minęło pięć lat od uchwalenia przez Radę Miasta Krakowa Programu „Otwarty Kraków”³. Rocznica ta stała się przyczynkiem do podjęcia analizy dotyczącej obecności i sposobu prezentacji wielokulturowości oraz spraw związanych z relacjami międzykulturowymi w miejskiej sferze publicznej. Badania zrealizowano w Instytucie Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego w ramach Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego, które jest projektem badawczo-dydaktycznym realizowanym od 2015 roku przez Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ (Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej oraz Instytut Spraw Publicznych) w porozumieniu z Gminą Miejską Kraków (<https://dialogobywatelski.org>)⁴.

³ Uchwała nr LII/964/16 Rady Miasta Krakowa z 14 września 2016 r. w sprawie przyjęcia Programu „Otwarty Kraków”.

⁴ Porozumienie o współpracy przy realizacji projektu Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego (ODO) nr W/V/22/SO/16/2015 z dnia 5 lutego 2015 r., zawartego pomiędzy Gminą Miejską Kraków – Urzędem Miasta Krakowa a Uniwersytetem Jagiellońskim.

Geneza projektu ODO sięga okresu, w którym można mówić o ugruntowaniu się standardów współpracy międzysektorowej na poziomie miast na prawach powiatu (Piróg, 2016: 129). Przeprowadzone w 2010 roku nowelizacje Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁵ oraz Ustawy o finansach publicznych⁶ uregulowały i ujednoliciły kwestie kompetencji samorządów w zakresie kształtowania wielosektorowej polityki społecznej, a także wprowadziły obligatoryjność stosowania przez władze samorządowe rozwiązań, mających na celu zwiększenie udziału mieszkańców w procesach uzgadniania i podejmowania decyzji⁷. W Krakowie – podobnie jak w innych większych miastach – już wcześniej wdrażano procedury i narzędzia dialogu obywatelskiego, odwołujące się do wyznaczonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie norm postępowania administracji publicznej względem trzeciego sektora⁸. W czasie trwania VII kadencji Rady Miasta Krakowa (2014–2018) gmina uregulowała i zaktywizowała działania partycypacyjne, do których została zobligowana.

Najważniejszym celem, jaki postawił sobie zespół ODO, było systematyczne diagnozowanie kondycji współpracy międzysektorowej oraz jakości komunikacji pomiędzy mieszkańcami a władzami miasta. Od samego początku w projekcie przyjęto dwie perspektywy badawcze. Badania pracowników Instytutu Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego koncentrują się na organizacyjno-instytucjonalnym

⁵ Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz.U. 2010 nr 234, poz. 1536).

⁶ Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 listopada 1998 r. (Dz.U. 2010 nr 257, poz. 1726).

⁷ Zaczęła działać Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego, powołano komisje dialogu obywatelskiego.

⁸ M.in. w 2012 roku powołano Krakowską Radę Działalności Pożytku Publicznego, przygotowywano i uchwalano roczne i wieloletnie programy współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi, podjęto współpracę finansową (zlecenie zadań publicznych) z III sektorem, w 2014 roku pierwszy raz zorganizowano głosowanie nad budżetem obywatelskim.

wymiarze dialogu obywatelskiego (wąskie rozumienie pojęcia⁹). Przedmiotem badań zespołu z Instytutu Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej UJ jest dialog obywatelski rozumiany najszerszej – jako typ relacji pomiędzy władzą a obywatelami, który umożliwia bezpośredni udział mieszkańców w podejmowaniu decyzji dotyczących funkcjonowania miasta i życia krakowian (Schimanek, 2007: 8). W tym sensie dialog wielokulturowy, który jest przedmiotem uregulowań uchwały Program „Otwarty Kraków”, jest integralną częścią dialogu obywatelskiego.

Szeroka perspektywa badawcza wymaga interdyscyplinarnego podejścia metodologicznego, obserwacji wszystkich uczestników dialogu obywatelskiego i ich wzajemnych relacji, a także zdiagnozowania instytucjonalnych, społecznych i medialnych uwarunkowań zarządzania miastem w duchu *governance*. Model ten zakłada utrzymanie balansu pomiędzy – wydawać by się mogło – dwoma skrajnościami: decentralizacją władzy państwowej osiąganą poprzez upodmiotowienie społeczności lokalnych, czyli mocniejsze otwarcie się rządzących na głos obywateli w procesach stanowienia i egzekwowania prawa, oraz ochroną praw jednostkowych przez państwo, czyli przypisaniem prawa głosu i odpowiedzialności za podejmowanie decyzji politycznych wyłącznie legalnym władzom (Piróg, 2017: 7–21). Próba pogodzenia praw jednostkowych z ideą decentralizacji rządzenia stawia wyzwania zarówno przed administracją publiczną, która musi nauczyć się współdziałania z instytucjami obywatelskimi na zasadach partnerstwa, jak i przed szeroko pojętym trzecim sektorem, który musi pozostać w bliskiej więzi z obywatelami po to, by w odpowiednim ładzie instytucjonalnym zapewnić im różnorodną gamę dóbr i usług publicznych, powstających w ramach współpracy międzysektorowej (Piróg, 2017: 7–21). W warunkach demokracji miejskiej szczególnie istotne jest budowanie relacji – pomiędzy włodarzami miast i mieszkańcami

⁹ Wąskie ujęcie dialogu obywatelskiego oznacza współpracę międzysektorową, rozumianą jako wzajemne relacje administracji publicznej i sektora pozarządowego. Innymi słowy, uwzględnia ono relacje zachodzące pomiędzy instytucjami władzy i zorganizowanymi obywatelami, którzy swoją działalność podejmują w ramach organizacji pozarządowych, nie obejmuje ono udziału grup niesformalizowanych i pojedynczych obywateli.

– opartych na wzajemnym zaufaniu. Wymaga to od administracji samorządowej ciągłej dbałości o zapewnienie dostępu do rzetelnej informacji i o jakość komunikacji z mieszkańcami, a od organizacji trzeciego sektora wysokiego poziomu zakorzenienia w społeczności lokalnej. Obserwacja tych relacji winna uwzględniać zatem procesy komunikowania i przepływu informacji pomiędzy uczestnikami dialogu obywatelskiego oraz rolę mediów w tych procesach, a także społeczne postrzeganie współdziałania uczestników dialogu obywatelskiego.

Na podstawie dotychczasowych analiz i ustaleń zespołu ODO (2015–2019) stworzono schemat badań, który pozwala na wieloaspektową, systematyczną i całościową obserwację procesów komunikowania i relacji między uczestnikami dialogu obywatelskiego. Schemat zakłada analizę na poziomie makro (systemowym), mezo (instytucjonalnym) i mikro (indywidualnym). Uwzględnia badania aktorów reprezentujących: decydentów politycznych (władzy), przedstawicieli organizacji pozarządowych, ruchów społecznych, a także indywidualnych mieszkańców, którzy działają – bądź nie – na rzecz społeczności lokalnej (obywateli), oraz dziennikarzy i innych kreatorów opinii, kształtujących agendę tematyczną i opinie w sferze publicznej (media). Ważnym elementem badań jest ocena charakteru relacji występujących pomiędzy uczestnikami dialogu, przede wszystkim stwierdzenie, czy są one inicjowane odgórnie (wynikają z obligatoryjnych, instytucjonalnych procedur), czy oddolnie (są wynikiem aktywności pojedynczych osób lub grup mieszkańców, działających na rzecz wspólnej sprawy lub sprzeciwiających się istniejącym rozwiązaniom lub stanom). Przyjęty schemat opiera się na założeniu o dyskursywności systemu (Habermas, 2002) jako niezbędnym elemencie funkcjonowania współczesnych demokracji. Zwiększenie dyskursywności systemu polega na transformacji jego struktur od wewnątrz. Innymi słowy, rozwijające się elementy dyskursywne w samym systemie zwiększają jego dyskursywność. Może to dotyczyć systemów biurokratycznych, organizacyjnych, instytucjonalnych, gospodarczych lub polityczno-prawnych. W schemacie uwzględniono ilościowe i jakościowe metody badawcze, które dobierane są odpowiednio do perspektywy i wytyczonych celów badawczych.

W badaniach dialogu obywatelskiego w latach 2015–2019 w pierwszej kolejności skupiono uwagę na obywatelach. Zrealizowano sondażowe badania opinii wśród mieszkańców Krakowa, aby poznać ich sposób rozumienia dialogu obywatelskiego. Przeprowadzono także analizę zawartości mediów. Jej celem było sprawdzenie, jaki obraz współpracy międzysektorowej oraz komunikacji władz miasta z mieszkańcami funkcjonuje w lokalnej sferze publicznej. W drugiej kolejności centrum zainteresowania uczyniono organizacje pozarządowe – jako aktorów zinstytucjonalizowanego dialogu obywatelskiego – oraz innych reprezentantów interesów i wyrazieli opinii mieszkańców w kontaktach z miastem. Na podstawie badań ankietowych wśród organizacji pozarządowych działających w Krakowie oraz zindywidualizowanych wywiadów z ich przedstawicielami, a także z urzędnikami odpowiadającymi w Urzędzie Miasta Krakowa za współdziałanie z III sektorem określono uwarunkowania wzajemnych relacji, jakość komunikowania oraz zdolności potencjalnych uczestników dialogu obywatelskiego do współpracy. W kolejnych dwóch etapach badań zdiagnozowano otoczenie medialne dialogu obywatelskiego w Krakowie. Posłużono się w tym celu ilościową i jakościową analizą zawartości mediów oraz przeprowadzono pogłębione wywiady zindywidualizowane z dziennikarzami i innymi kreatorami opinii. Przedmiotem badań stały się również formalne uwarunkowania wzajemnych relacji między władzami miasta i organizacjami pozarządowymi (analiza dokumentów), procedowanie i funkcjonowanie wybranych narzędzi dialogu obywatelskiego.

W badaniach dialogu wielokulturowego, których wyniki prezentuje niniejsza książka, wykorzystano schemat metodologiczny wypracowany w latach 2015–2019. Zdecydowano się jednak odwrócić przebieg analizy. W pierwszej kolejności przedmiotem zainteresowania uczyniono dyskurs Rady Miasta Krakowa oraz dyskurs medialny. Dyskurs decydentów politycznych, tworzących ramy funkcjonowania instytucji i regulujących zasady publicznej części życia mieszkańców, oraz dyskurs medialny, w którym te decyzje są rozpowszechniane, oceniane i komentowane, pozostają podstawowymi budulcami lokalnej sfery publicznej. Analiza dyskursu polityków i mediów

jest szczególnie ważna w sytuacji, w której decydenci dyskutują i wprowadzają regulacje dotyczące nowych zjawisk i problemów społecznych. Przyjmowane rozstrzygnięcia i zasady – wdrażane następnie w życie – mają bowiem bezpośrednie przełożenie na relacje w mieście. Określenie cech oraz porównanie dyskursu polityków i dyskursu mediów w okresie podejmowania strategicznych decyzji instytucjonalnych, dotyczących kluczowych kwestii związanych z życiem mieszkańców, pozwalają nie tylko na identyfikację problemów i opinii odnoszących się do przyjmowanych rozwiązań, ale także na ocenę jakości przepływu informacji i komunikowania w mieście.

W wymiarze ogólnym, przyjęta metodologia badań pozwala na wyciąganie wniosków odnoszących się do sprzyjających i ograniczających uwarunkowań dla rozwoju Krakowa jako miasta otwartego, w którym zróżnicowanie kulturowe stanowi element kapitału społecznego.

Książka składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym scharakteryzowano schemat badań ODO wykorzystywany w analizach przepływu informacji i wzajemnych relacji komunikacyjnych uczestników dialogu obywatelskiego, który został dostosowany do celów aktualnego projektu. Następnie krótko zaprezentowano teoretyczne ujęcia wielokulturowości, które wytyczyły kierunek konceptualizacji badań. Omówiono również najważniejsze wydarzenia, które mogły mieć wpływ na podejmowanie decyzji politycznych i kształtowanie opinii publicznej w obszarze wielokulturowości i dialogu wielokulturowego w Krakowie. Kolejne trzy rozdziały prezentują metodologię badań oraz wyniki analizy dyskursu Rady Miasta Krakowa VII kadencji i dyskursu medialnego w Krakowie w tym okresie.

W ramach opisu części projektu dotyczącego analizy dyskursu decydentów politycznych zaprezentowano Korpus Dyskursu Rady Miasta Krakowa (KDRMK) oraz KORPUSOMAT – narzędzie służące do analizy KDRMK, które powstało w ramach projektu. Istotne znaczenie dla decyzji zespołu o wyborze metodologii badań oraz o zakresie prowadzonych analiz miało podjęcie współpracy z konsorcjum CLARIN-PL (ang.: Common Language Resources and Technology Infrastructure), które jest częścią Europejskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Naukowej (ESFRI – European Roadmap

for Research Infrastructures, European Strategy Forum on Research Infrastructures). Wsparcie na poziomie technicznym oraz możliwość wykorzystania infrastruktury udostępnianej przez konsorcjum w ramach analizy danych tekstowych pozwoliła zespołowi ODO na objęcie badaniem całego korpusu tekstów dokumentujących pracę sesji Rady Miasta Krakowa VII kadencji oraz materiału medialnego z tego okresu. Serdecznie dziękujemy Janowi Wiczorkowi, Krzysztofowi Hwaszczowi, Mateuszowi Gniewkowskemu, Piotrowi Miłkowskemu oraz Tomaszowi Walkowiakowi za pomoc w dostosowaniu internetowych narzędzi służących do przetwarzania języka do naszych potrzeb badawczych oraz za przygotowanie materiału do analizy maszynowej. Ogromne podziękowania należą się także doktorantom Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu Jagiellońskiego Patrycji Chebie i Karinie Czepiec-Veltzé, które uczestniczyły w kodowaniu materiału badawczego w części jakościowej analizy dyskursów.

Prezentowane w książce badania zrealizowane zostały przed inwazją Rosji na Ukrainę, w okresie niewzmożonego zainteresowania sprawami relacji wielokulturowych w mieście. Ich wyniki dostarczają między innymi wiedzy dotyczącej obecności tematów związanych z wielokulturowością w lokalnej sferze publicznej w „sytuacji neutralnej”, stanowią istotne źródło informacji dla decydentów, którzy – szczególnie w „sytuacji wyjątkowej” – odpowiadają za stworzenie jak najlepszych warunków dla rozwoju dialogu wielokulturowego w mieście. Autorki mają nadzieję, że ich ustalenia przyczynią się do lepszego zrozumienia mechanizmów przepływu i przetwarzania informacji oraz wypracowania jak najkorzystniejszych zasad komunikowania i współdziałania wszystkich podmiotów działających na rzecz integracji międzykulturowej mieszkańców Krakowa.

ROZDZIAŁ I. SCHEMAT BADAŃ PROCESÓW KOMUNIKOWANIA W SFERZE PUBLICZNEJ

Badania procesów komunikowania w sferze publicznej (obejmujące relacje komunikacyjne, reprezentacje medialne, analizy dyskursów) – w wymiarze ogólnym – dostarczają wiedzy na temat jakości współczesnych demokracji. Polityczna legitymizacja instytucji demokratycznych opiera się bowiem na założeniu, iż normy, praktyki, formy działania i roszczenia do władzy mogą być kontestowane przez obywateli i muszą być afirmowane i usprawiedliwiane w dyskursie publicznym. Zgodnie z tym założeniem, instytucje biorące udział w sprawowaniu władzy winny być przygotowane na komunikację i współpracę z podmiotami kontrolującymi rozproszone zasoby informacji oraz na współdziałanie z obywatelami angażującymi się w różne formy aktywności społecznej w wielu sferach życia publicznego. Warto przy tym pamiętać, że upodmiotowienie obywateli, wyrażające się w dążeniu do jak najszerszego włączania ich w procesy decyzyjne, nie działa automatycznie na korzyść demokratyzacji systemu. W założeniu, działania na rzecz podniesienia poziomu partycypacji społecznej odpowiadają na problemy demokratycznych rządów, które mimo wyłaniania reprezentantów, oddalają władzę od ludzi, oddając ją w sprawowanie wąskiej grupie elit politycznych. W rzeczywistości jednak napotykają one ograniczenia związane, z jednej strony, z nadmiernym idealizowaniem umiejętności społeczeństwa do dyskusowania i skutecznego rozwiązywania własnych problemów oraz, z drugiej strony, bariery wynikające ze słabej zdolności elit politycznych do wdrażania praktyk partycypacyjnych opartych na otwartości i transparentności komunikowania. Dlatego istotna

jest obserwacja wzajemnych relacji podmiotów uczestniczących w dyskursie publicznym, zarówno reprezentujących decydentów politycznych i administrację państwa, jak i obywateli (zrzeszających się w bardziej lub mniej sformalizowanych strukturach, organizacjach oraz działających w sposób niezinstytucjonalizowany), a także podmiotów komentujących rzeczywistość społeczną i kreujących opinię publiczną, w tym przede wszystkim mediów.

Podstawą dla analiz rzeczywistości społecznej w projekcie ODO są teorie komunikacji, co pociąga za sobą ujęcie systemu społecznego jako dynamicznej całości, pozostającej w trwałym stadium „stawania się”. Wydarzenia komunikacyjne, które konstruują systemy, zachodzą w skali jednostek, organizacji i całego społeczeństwa. Na każdym z tych poziomów komunikacja operuje innymi kodami (Luhmann, 2007: 132–135). Prezentowany schemat badań uwzględnia kategorie makro, mezo i mikro jako poziomy analizy, które strukturyzują proces badawczy i systematyzują jego przebieg (Hess, 2013). Punktem wyjścia jest przedstawienie uczestników dyskursu publicznego w postaci triady *obywatele – media – władza*, a następnie wyróżnienie podstawowych elementów badań dotyczących wzajemnych relacji komunikacyjnych tych podmiotów na każdym z poziomów analizy. Schemat dostarcza także zestawu metod i technik badawczych, które mogą być dobierane i dostosowywane do potrzeb i celów prowadzonych analiz.

W centrum zainteresowania badań Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego jest miasto i społeczeństwo miejskie, przede wszystkim miejska sfera publiczna oraz wzajemne relacje komunikacyjne podmiotów, które ją tworzą i kształtują. Współczesne miasto jako „miejsce maksymalnej koncentracji tego, co stanowi o mocy i kulturze danej społeczności” (Mumford, 1996: 5–7), może stanowić swoiste laboratorium do badań nad współczesną demokracją. Za przyjęciem takiej perspektywy przemawiają co najmniej trzy argumenty. Po pierwsze, procesy urbanizacyjne i rozwój miast są postrzegane jako jedne z najważniejszych zjawisk społecznych współczesnego świata, utożsamianych z rozwojem cywilizacji (Szacki, 2006: 606). Po drugie, miasto posiada określone miejsce, znaczenie oraz tożsamość i jest jednocześnie zakorzenione w przestrzeniach lokalnej,

narodowej i globalnej. W tym sensie miasta „są nie tylko odbiorcami impulsów zewnętrznych, ale postrzegane są również jako aktywny czynnik wpływający na społeczeństwo” (Musil, 2003: 29–30). Po trzecie, decentralizacja procesów rządzenia w wielu demokratycznych państwach, w tym w Polsce, przyniosła wzrost znaczenia miast jako autonomicznych jednostek samorządowych, w których kształtują się – charakterystyczne dla danego społeczeństwa – zestawy praktyk społecznych. To wszystko sprawia, że miasto można obserwować jako „pole instytucjonalne” (Lin, 2001), wyznaczone przez podmioty zewnętrzne wobec niego, posiadające równocześnie autonomię i dynamikę, która prowadzi do powstawania nowych struktur społecznych i ładu instytucjonalnego (Piróg, 2016: 160–163).

DYSKURSYWNA SFERA PUBLICZNA JAKO KONCEPT TEORETYCZNY W BADANIACH ODO

Istotę badań dialogu obywatelskiego stanowi analiza procesów komunikowania w sferze publicznej jako centralnej kategorii współczesnych koncepcji demokracji, których domeną jest prawo wszystkich obywateli do uczestnictwa w sprawach publicznych (Hess, 2013: 29–33). Instytucjonalnym jądrem sfery publicznej są – w tym aspekcie – sieci powiązań komunikacyjnych związanych z wytwarzaniem kultury, obejmujące m.in. media (Habermas, 1988; Cohen i Adorno, 1997: 137–173). Sieci te kształtują sferę publiczną złożoną z osób prywatnych, zdolnych do korzystania z kultury i wytworzenia opinii publicznej. Poprzez kanały komunikacyjne sfery publicznej jej uczestnicy wzajemnie się obserwują, tworzą fora dyskusji, na których dochodzi do wymiany, polaryzacji opinii bądź konsensusu. Tak formowane poglądy zasługują na miano opinii publicznej, jeśli w sposób wymierny wpływają na kierunek wypracowywania i podejmowania wiążących decyzji politycznych, pozostających w gestii instytucji władzy. Sfera publiczna jest swoistym systemem ostrzegawczym.

Są w nim identyfikowane, tematyzowane i dramaturgizowane problemy społeczne, które powinny być uwzględniane przez system polityczny. Sferę publiczną rozpatruje się także pod kątem jej zdolności do generowania warunków dla urzeczywistnienia autonomii i aspiracji jednostek jako „szeregowych” uczestników życia publicznego (Hułas, 2019).

Takie ujęcie problemu badawczego nawiązuje do normatywnego konceptu sfery publicznej Jürgena Habermasa (2005) jako *toposu* publicznego manifestowania prywatnych opinii i poglądów, w którym dominuje przekonanie o transformatywnej funkcji wolnego, otwartego dyskursu. Maciej Hułas (2019: 21–22) wymienia cztery elementy habermasowskiej koncepcji sfery publicznej, które pozwalają spojrzeć na życie publiczne z perspektywy autonomii zwykłego człowieka – zdolnego do podejmowania samodzielnych decyzji i mającego ambicje przeżywania życia w sposób, jaki uważa za najlepszy. Po pierwsze, model Habermasa całościowo i szczegółowo interpretuje szanse dla realizacji autonomii obywatelskiej w sferze publicznej (zawiera zarówno jej postać wzorcową, wyjaśnienie genezy, wskazanie historycznych źródeł powstania opinii publicznej, wykaz kluczowych elementów instrumentarium jej funkcjonowania, identyfikację obszarów życia powiązanych ze sferą publiczną oraz wyczerpujący opis jej warstwy normatywno-aksjologicznej). Po drugie, omawiana koncepcja zakłada, że w obrębie sfery publicznej organizowane i porządkowane są spontaniczne potrzeby dążenia jednostek i grup do samostanowienia. Zawiera ona w sobie potencjał dostosowywania się do ciągle zmieniających się warunków społecznych i nowych technik komunikowania, przy czym jej zdolności przystosowawcze są zależne od zachowania przez obywateli potrzeb realizacji samostanowienia. Po trzecie, sfera publiczna Habermasa ma korzenie w świecie liberalnych wartości zachodniej nowoczesności. Została uformowana w rezerwarze rozumienia i znaczeń wypracowanych i przekazywanych w kulturowym dziedzictwie kontynentu europejskiego. Po czwarte wreszcie, Maciej Hułas zwraca uwagę, że koncepcja sfery publicznej Habermasa powstała w momencie szczególnym dla rozwoju społeczeństwa Zachodnich Niemiec, w warunkach tworzenia się nowej rzeczywistości demokratycznego

państwa, które musiało się uporać z totalitarną przeszłością. To sprawia, że omawiany model sfery publicznej – w jakimś sensie – uwzględnia specyfikę społeczeństw postkomunistycznych, borykających się z problemem obywatelskiego samookreślenia (Hułas, 2019: 21–22).

Dyskursywny model sfery publicznej jako element zintegrowanej koncepcji systemu i świata życia, zaproponowanej przez Jürgena Habermasa, znajduje swoje odzwierciedlenie w nowoczesnych teoriach demokracji, w których dyskurs pojawia się jako narzędzie rozstrzygania dysput i umożliwiania zbiorowych działań, przez co może stanowić miarę legitymizowania demokratycznych instytucji (Habermas, 2002; Habermas, 2005).

„ŚWIAT SYSTEMU” I „ŚWIAT ŻYCIA” JAKO KOMPONENTY SFERY PUBLICZNEJ

Koncepcja systemu (niem. *System*) i świata życia (niem. *Lebenswelt*) łączy ze sobą dwa wymiary strukturalne nowoczesnych społeczeństw, które charakteryzują się różnymi właściwościami i implikują odmienne perspektywy badawcze. Pojęcie świata życia zakłada integralny związek między jednostką a kontekstem społeczno-kulturowym. Jego domeną są założenia normatywne i wartości nabywane przez jednostki w procesie socjalizacji oraz integracji społecznej (Ingram, 2010). Świat życia tworzy triada zasobów: 1. zbiorowych przekonań i idei – będących immanentną częścią kultury; 2. norm, lojalności, instytucji i innych elementów zapewniających solidarność grupową – stanowiących budulec społeczeństwa oraz 3. umiejętności i kompetencji przyswojonych przez członków społeczeństwa w drodze socjalizacji – utożsamianych z wyemancypowanymi „osobowościami”, zdolnymi do komunikacji i uczestnictwa (Hułas, 2019). W tym sensie świat życia – kształtowany na podstawie przyswojonych idei i przekonań, a powstający w bezpośredniej partycypacji i codziennej komunikacji – jest kontekstem i fundamentem działania komunikacyjnego (Habermas, 2002), źródłem definiowania sytuacji i interpretacji zdarzeń (Fleming, 2009).

W systemie, inaczej niż w świecie życia, komunikacja przejmowana jest przez niepersonalne ośrodki sterująco-kontrolne. W obrębie systemów tracą znaczenie indywidualne działania, a zyskuje specjalistyczna wiedza zabezpieczająca funkcjonalność i stabilność systemów w relacji do ich środowiska. Habermasowska sfera publiczna – jako fenomen – wykazuje pokrewieństwo z kategorią świata życia, ale równocześnie daje się opisać w kategoriach systemu. W tym ujęciu, stanowi ona arenę działań podmiotów, które w warunkach demokracji wytwarzają legitymizujące podstawy prawomocnego rządzenia.

Empiryczny wymiar sfery publicznej u Habermasa polega na połączeniu komponentu świata życia i świata systemu, a ujawnia się poprzez zobrazowanie jej cech w obu tych wymiarach. Problemy definiowane są, gdy system, stworzony do realizacji interesów technicznych, interweniuje w proces nadawania znaczeń przez jednostki i zbiorowości, stając się dominujący w stosunku do świata życia. Dzieje się tak, gdy nakazy systemu ekonomicznego i polityczno-prawnego eliminują bądź minimalizują wewnętrzne działania komunikacyjne, będące podstawą budowania i odtwarzania świata życia, zastępując je zewnętrzną ramą pojęciową idei, wartości, znaczeń i pojęć determinowanych funkcjonalnością systemów. W konsekwencji, proces symbolicznego odtwarzania świata życia przyjmuje postać dyskursu funkcjonalności, a jednostki i grupy zaczynają definiować siebie i swoje aspiracje w obrębie wymogów systemów, w których rola jednostek redukowana jest do ról konsumentów, klientów, elektoratu czy odbiorców. Systemy (gospodarcze, polityczno-prawne, medialne) działają zaś według własnej logiki i racjonalności, tworząc niezależne od siebie dyskursy, które są obojętne na dynamikę odtwarzania kultury, integracji społecznej i socjalizacji niezbędnej dla rozwoju światów życia.

Przeniesienie normatywnej koncepcji sfery publicznej na grunt współczesnych teorii systemowych pozwoliło na opisanie jej jako niezbędnego elementu praworządnego, demokratycznego systemu politycznego współczesnego państwa (Nanz, 2009). Model ten uwzględnia, z jednej strony, złożoność mechanizmów procesów komunikowania i decydowania w warunkach dynamicznego rozwoju społeczeństwa informacyjno-sięciowo-medialnego, z drugiej

zaś zwraca uwagę na rosnącą potrzebę formalnych i nieformalnych działań informacyjno-negocjacyjno-rozjemczych, mających na celu koordynację i dopasowywanie różnorodnych żądań społeczeństwa, rozstrzygnięcie sporów i implementację programów politycznych (Habermas, 2014). Sfera publiczna jest rozpatrywana w tym układzie jako złożona sieć zwielokrotnionych i nachodzących na siebie przestrzeni komunikacyjnych. Centralnym punktem tej koncepcji pozostaje wielowymiarowy i wieloaspektowy dyskurs jako mechanizm rozwiązywania problemów zbiorowości, w którym wszyscy uczestnicy mogą swobodnie prezentować poglądy, wyrażać zdania i zajmować stanowiska wobec dyskutowanych spraw dotyczących świata życia, utożsamianego ze społeczeństwem obywatelskim¹⁰. Materia dyskursu zależy przy tym od wielu czynników – między innymi od charakteru, dynamiki działań i kodów komunikacyjnych używanych przez zinstytucjonalizowanych i niezinstytucjonalizowanych uczestników interakcji w sferze publicznej.

KONCEPCJA DYSKURSU JAKO MIARA PROCESÓW SPOŁECZNYCH

Koncept dyskursu jest kluczową kategorią w medioznawczych i komunikologicznych analizach funkcjonowania rzeczywistości społecznej (w tym jakości współczesnych demokracji), prowadzonych w paradygmacie konstruktywistycznym. Podejście to zakłada, że ludzka rzeczywistość jest konstruowana społecznie, co determinuje kluczową rolę dyskursu w tym procesie (Burgoński i Gierycz, 2018).

Marek Czyżewski (2013) przywołuje dwa paradygmaty, symbolizowane przez nazwiska Habermasa i Foucaulta, które stanowią według niego główne punkty na mapie odniesień teoretycznych, używanych do opisu dyskursu. Jürgen Habermas lokuje w dyskursie możliwość uwolnienia potencjałów racjonalności i wolności tkwiących

¹⁰ Definiowanym jako obszar społecznych interakcji między gospodarką a państwem, składających się przede wszystkim ze sfery osobowej bliskości (szczególnie rodziny), stowarzyszeń, ruchów społecznych i innych form społecznej komunikacji (za: Cohen i Arato 1992: XI).

w jednostkach oraz relacjach społecznych, wiąże go z utopijną ideą konsensusu – porozumienia, które wyłania się w toku merytorycznej i racjonalnej wymiany argumentów, możliwej wyłącznie w warunkach idealnej sytuacji komunikacyjnej (Czyżewski, 2013). Ta z kolei utożsamiana jest z zespołem warunków dyskusji, która jest wolna od wszelkich nacisków zewnętrznych i w której nie chodzi o układy władzy, lecz o nieskrępowaną wymianę indywidualnych opinii. Istotne jest nie tylko rozumienie treści przekazu językowego, ale także porozumienie, którego przedmiotem są zdarzenia, normy i doświadczenia. Idea konsensusu u Habermasa zakłada otwartą i wystarczająco długo kontynuowaną wymianę argumentów, która zawsze prowadzi do osiągnięcia racjonalnie umotywowanej zgody i nie obejmuje sporów definiowanych przez uczestników jako nierozstrzygalne. Co więcej, wszystkim uczestnikom dyskursu przypisuje się zdolność do merytorycznego wyrażania opinii i argumentowania woli (Habermas, 2002).

Czyżewski wymienia trzy podstawowe tezy w koncepcji dyskursu Michela Foucaulta (Foucault, 2002; Czyżewski, 2013), które różnicują ją od założeń poczynionych przez Habermasa. Po pierwsze, Foucault uznaje przekonanie o nierozzerwalnym związku między wiedzą i władzą, manifestującym się w praktykach (działaniach, wypowiedziach, tekstach, komunikacji niewerbalnej, sposobach organizacji przestrzeni itd.). Każda forma wiedzy jest w tej optyce interpretacją, a ta stanowi zawsze podporządkowanie obrazu rzeczywistości organizującym go zasadom. Po drugie, Foucault wyraźnie odróżnia składniki rzeczywistości o potencjale dyskursywnym od praktyk, których istota z gruntu go wyklucza – przykładem są rozwiązania instytucjonalne. Po trzecie, „faucaultowska” wizja dyskursu uwzględnia mechanizmy kontroli porządkujące jego materię. Na mocy zewnętrznej kontroli dyskursu (m.in. zakazów) następuje selekcja tematów czy sposobów komunikowania, które mogą znaleźć miejsce w ramach kultury uznanej za prawomocną (wykluczanie). Mechanizmy kontroli wewnętrznej skutkują m.in. formułowaniem komentarzy narzucających sens wypowiedzi lub wiązaniem wypowiedzi z wizerunkiem, motywami lub biografią autora (reglamentacja wewnętrzna). Wreszcie

porządek dyskursu kształtowany jest w wyniku regulacji dostępu podmiotów mówiących (selekcja mówiących). Według Foucaulta dyskurs jest obszarem zjawisk rozproszonych, lecz nie przypadkowych, bo układających się w regularnie pojawiające się serie. W społecznych dyskursach i regułach ich formowania upatruje on komunikacyjne narzędzia jawnego i niejawnego panowania (Czyżewski, 2013).

Mimo paradygmatycznych różnic dzielących koncepcje Habermasa i Foucaulta – zdaniem Czyżewskiego – łączy je jeden istotny aspekt. Zaproponowali oni normatywne koncepcje czegoś, co niejako z definicji nie może się w pełni urzeczywistnić. Ta konstatacja ma podstawowe znaczenie teoretyczne i metodologiczne. Dyskurs w sensie habermasowskim wymaga uniwersalnego członkostwa w przestrzeni oraz czasie i jest ewidentnie kontrfaktyczny („nierealistyczny”) (Sonnert, 1994). Stanowi idealną, utopijną miarę do oceny rzeczywistych procesów. W ujęciu Foucaulta „chronicznie niepełny” dyskurs (niemożliwy w pełni do zaistnienia) jest elementem wielowymiarowej rzeczywistości społecznej.

Jeśli realnie praktykowany dyskurs jest chronicznie niepełny, to teoria i analiza dyskursu winny koncentrować się na (zewnątrznych wobec dyskursu oraz wewnątrzdyskursowych) czynnikach i mechanizmach notorycznie blokujących potencjalne rejony wolności dyskursu i jednocześnie tak a nie inaczej kształtujących jego ograniczone realizacje (Czyżewski, 2013: 22).

Kluczem do teoretycznego pojmowania i empirycznego badania dyskursu staje się zatem uwzględnienie jego trzech immanentnych cech – procesualności, kontekstowości i proceduralności. Jeśli dyskurs nierozzerwalnie wiąże ze sobą użycie języka, przekazywanie idei oraz interakcje w sytuacjach społecznych, to celem analizy dyskursu – według Teuna van Dijka (2001) – jest wyjaśnianie, w jaki sposób użycie języka oddziałuje na wyobrażenia człowieka o świecie i na przebieg interakcji, oraz równocześnie wskazywanie, jak różne aspekty interakcji warunkują formę wypowiedzi, a także, w jaki sposób przekonania uczestników komunikacji decydują o wyborze

środków językowych i o dynamice sytuacji. Procesualność dyskursu oznacza, że jest on zmienny, wciąż na nowo odtwarzalny i reprodukowany w przestrzeni komunikacyjnej. Jest procesem, który zachodzi w sposób dynamiczny i kontrolowany przez uczestników komunikacji. Dyskurs nie istnieje w określonym miejscu i czasie, nie odbywa się w próżni – na tym polega jego kontekstowość. Pojęcie kontekstu zawiera zobiektywizowane okoliczności ekonomiczne, polityczne czy kulturowe, dyktujące z zewnątrz granice swobody uczestnikom dyskursu, ale także czynniki ułożone w jego wnętrzu, determinujące sposób wytwarzania i odbierania komunikatów. Co więcej, dyskurs i jego uczestnicy znajdują się w dialektycznej relacji. Nie tylko podlegają społecznym przymusom kontekstualnym, ale równocześnie przyczyniają się do konstruowania lub przekształcania kontekstu. Istota proceduralności dyskursu wynika z kolei z tego, że komunikacja materializuje się (np. w postaci wypowiedzi czy tekstu) według podzielanych społecznie reguł gramatycznych, komunikacyjnych czy interakcyjnych. Podlega określonym zasadom, które mogą być też naruszane, ignorowane lub zmieniane, co samo w sobie stanowi istotny element dyskursu (van Dijk, 2001).

Dyskurs nie jest powszechny i nie może być nieustannie podtrzymywany. Pozostając w dyskursywnym zawieszeniu, społeczeństwo nie mogłoby realizować swoich funkcji. Biorąc pod uwagę praktyczne uwarunkowania, należy więc przyjąć konieczność istnienia stabilnych instytucji pozwalających na realizowanie spraw społecznych i skuteczne działanie. Opisując koncepcję metadyskursu, Gerhard Sonnert założył, że systemom samym w sobie można nadać charakter dyskursywny (zob. Sonnert, 1994; Sonnert i Commons, 1994). Jego zdaniem, sposobem na oddzielenie obszarów dyskursywnych (badacz utożsamiał je z takimi wartościami, jak sprawiedliwość, troska i wzajemne porozumienie) od obszarów niedyskursywnych (których celem jest wydajność i wykonalność) jest metadyskurs, będący połączeniem pragmatyki z pryncypialnością (Sonnert, 1994). W założeniu tym chodzi o to, aby tak ustrukturyzować system, by móc zastosować w nim zasady dyskursu, nie tracąc przy tym na jego efektywności. Sonnert proponuje trzy strategie, które mogą być wykorzystane do budowania

systemów dyskursywnych. Pierwsza to definicja granicy (*boundary definition*). Polega ona na określeniu i respektowaniu przestrzeni niedyskursywnych oraz wyznaczeniu obszarów ich wpływów. Drugą strategię nazywa metadyskursywnym wglądem (*metadiscoursiv review*). Oznacza ona możliwość zrewidowania wybranych struktur systemu poprzez zaangażowanie się obywateli w dyskurs na temat *status quo*, szacowanie i ocenianie przez nich ewentualnego przekształcenia obszaru dyskursywnego w niedyskursywny, przejście od metadyskursu do czynności operacyjnych i przebudowę metadyskursu w formę niedyskursywną. Trzecią strategią jest transformacja systemu, która polega na poszerzaniu jego dyskursywności poprzez umieszczanie elementów dyskursywnych w samym systemie. Jej celem jest transformacja struktur od wewnątrz. Może to dotyczyć systemów biurokratycznych, organizacyjnych, instytucjonalnych, gospodarczych lub polityczno-prawnych. Jako oferenci społecznych celów transformacji systemów, instytucje obywatelskie i ruchy społeczne odgrywają kluczową rolę w uwrażliwianiu systemów na imperatyw wzajemnego porozumienia i jednocześnie – jako formy mniej lub bardziej zorganizowane – mają potencjał do instytucjonalizacji dyskursu. Zagadnienia dotyczące łączenia struktur dyskursywnych i niedyskursywnych mogą być rozpatrywane i rozwiązywane w momencie inicjowania procesu zmian (Sonnert, 1994).

Zadaniem zintegrowanych badań procesów komunikacyjnych w sferze publicznej jest, z jednej strony, identyfikacja konstytuujących ją dyskursów, które reprezentują różne części świata życia, interpretują go i nadają mu znaczenia z własnej, specyficznej perspektywy, z drugiej zaś – istotna jest analiza konkretnych dyskursów, tworzonych przez określone wspólnoty komunikacyjne. Medioznawcze badania dialogu obywatelskiego stanowią w wymiarze ogólnym analizę dyskursu publicznego. Dzieje się tak dlatego, że istota dialogu obywatelskiego polega na aktywnym komunikowaniu się obywateli i władzy w sferze publicznej. Mediom zaś przypisuje się potencjał tworzenia dyskursywnej sfery publicznej. Co więcej, dzięki możliwościom, jakie dają ich użytkownikom nowe technologie medialne i narzędzia internetowe, konstruują się nowe przestrzenie komunikacyjne, które zmieniają

struktury społeczne. Analizy wielowymiarowych, złożonych procesów społecznych w perspektywie medioznawczej skupiają się więc najczęściej, z jednej strony, na poznaniu sposobów prezentacji określonych tematów i zjawisk w przestrzeni publicznej przez określone grupy nadawców, z drugiej natomiast – na identyfikacji i opisananiu funkcji mediów w odniesieniu do tych procesów (Hess, 2013).

UCZESTNICY DYSKURSU PUBLICZNEGO

W centrum uwagi komunikologicznych badań dotyczących procesów decyzyjnych na płaszczyźnie demokratycznego państwa jest zatem dyskurs publiczny, pojmowany jako całość kształt przekazów znajdujących się w społecznym obiegu, w którym stykają się i przenikają rekonstrukcje rzeczywistości, pochodzące z różnych światów życia. Sedno badań medioznawczych obejmuje zdiagnozowanie otoczenia medialnego i relacji komunikacyjnych podmiotów uczestniczących w tych procesach. Kluczowym elementem tych badań jest obserwacja podmiotów, które są uczestnikami procesów komunikowania. Wchodząc ze sobą w interakcje, tworzą one wspólnoty komunikacyjne i społeczne znaczenia. Nadawcy komunikatów kształtują je w zależności od swoich intencji, tożsamości i wiedzy, zaś odbiorcy dokonują interpretacji tych komunikatów. Wytworzone w ten sposób znaczenia stają się częścią społecznych zachowań (Fischer, 2003).

Dyskurs publiczny zawiera zarówno obszar komunikowania się w życiu codziennym, czyli dyskurs potoczny, jak i rozmaite dyskursy instytucjonalne prowadzone przez instytucje pełniące usługi publiczne (urzędy, szkoły, sądy), dyskursy związane z określonymi grupami społecznymi (np. dyskurs literacki, biznesowy, naukowy), a także mozaikowy obszar środków masowego komunikowania (dyskursy medialne). Istotnym obszarem dyskursu publicznego jest dyskurs elit symbolicznych, który spełnia szczególną rolę w kształtowaniu rzeczywistości społecznej i integrowaniu zachodzących w nim praktyk

komunikacyjnych. Tworzą go grupy i osoby mające zdolność kształtowania i realizowania własnych konceptów rzeczywistości w sferze publicznej, przez co posiadają kulturowo-normatywną kontrolę nad dyskursem publicznym (zob. Czyżewski, 2010).

Oś badań w projekcie Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego stanowi triada obywatela – media – władza, czyli kategoria aktorów między którymi – na różnych poziomach – wytwarzają się specyficzne relacje i sieci interakcji mające wpływ na jakość i efekt całego układu procesów komunikacyjnych i decyzyjnych we współczesnych demokracjach. Schemat badań ODO bazuje na trzech podstawowych kategoriach makro, mezo i mikro, które strukturyzują wypadkową zachowań i wzajemnych relacji podmiotów uczestniczących w złożonych procesach społecznych. W najbardziej podstawowym ujęciu, poziom makro dotyczy społeczeństw jako całości, mezo obejmuje relacje między instytucjami, a mikro odnosi się do jednostek.

Rysunek 1. Schemat badań ODO

poziomy analizy	uczestnicy dyskursu publicznego		
	obywatele	media	władza
makro	społeczeństwo	dyskurs mediów	dyskurs polityków
mezo	obywatele zorganizowani: instytucje i organizacje obywatelskie, ruchy społeczne	media, reprezentacje medialne	organizacje i instytucje polityczne
mikro	indywidualni obywatele	dziennikarze, kreatorzy opinii	politycy

Źródło: opracowanie własne.

Każdy z tych poziomów może być reprezentowany w trzech wymiarach: ideowym, praktycznym i sytuacyjnym. Są one przydatne do opisu i scharakteryzowania obszarów tematycznych i kontekstu dyskursu. W wymiarze ideowym zawierają się koncepcje i zasady określające różnorodne porządki funkcjonujące w świecie życia i systemu oraz dyskusje na temat zmian tych porządków. W wymiarze

praktycznym przedstawiane są plany i propozycje rozwiązań konkretnych spraw. Wymiar sytuacyjny zawiera zaś dyskusje na temat wydarzeń wywołujących potrzebę zmiany przyjętych rozwiązań.

Społeczeństwo jest zorganizowane w różnego rodzaju sformalizowane i niesformalizowane instytucje. Biorąc pod uwagę instytucjonalny kontekst dyskursu publicznego, kategoria mikro może ujmować komunikowanie środowiskowe wewnątrz organizacji społecznych i politycznych, kategoria mezo określać ich komunikację zewnętrzną, a kategoria makro oznaczać złożony system komunikowania obejmujący obywateli i instytucje jako całość.

Strukturyzując dyskurs według wzajemnych relacji podmiotów, które go tworzą i w nim uczestniczą, na poziomie makro można analizować relacje między aktorami ponadpaństwowymi, na poziomie mezo między aktorami działającymi w strukturach i na terenie jednego państwa lub regionu, a na poziomie mikro między aktorami lokalnymi, których struktura i działalność obejmuje swym zasięgiem najmniejsze jednostki terytorialne w państwie.

„Demokracja miejska” może być w tym kontekście analizowana na poziomie makro jako całość systemu, na poziomie mezo jako element systemu demokratycznego państwa oraz na poziomie mikro jako część sieci układów komunikacyjnych i decyzyjnych wykraczających ponad struktury państwowe (komunikowanie międzynarodowe i globalne). W badaniach wzajemnych relacji podmiotów uczestniczących w miejskim dyskursie publicznym uwaga skupia się w pierwszej kolejności na triadzie mieszkańcy miasta – media lokalne – władze miasta. Przy czym media lokalne są tutaj operacjonalizowane jako media, które tworzą miejski dyskurs publiczny. Czyli zarówno różnorodne tzw. tradycyjne media działające w obszarze miasta (gazety w wydaniach papierowych, stacje radiowe i telewizyjne różnych nadawców, których przekaz kierowany jest przede wszystkim do mieszkańców Krakowa i okolic), jak i media środowiskowe tworzone przez różne instytucje i grupy mieszkańców, a także profile w mediach społecznościowych i inne kanały komunikacji, którymi komunikują się w miejskiej sferze publicznej pojedynczy mieszkańcy, mający zdolność do kształtowania i integrowania osób wokół swoich pomysłów (tzw. kreatorzy opinii).

OBYWATELE W BADANIACH ODO

W badaniach dyskursu publicznego obywatele mogą być postrzegani jako społeczeństwo, społeczności lub grupy społeczne (makro), być reprezentowani przez różne zinstytucjonalizowane formy organizacji społecznej (mezo) oraz jako jednostki (mikro).

Badania na poziomie makro skupiają się na identyfikacji nastrojów społecznych, czyli ustaleniu, czy po stronie społeczeństwa ujmowanego jako całość lub grupy społecznej (w przypadku ODO kategorię tę tworzą mieszkańcy Krakowa i okolic) istnieją sprzyjające bądź niesprzyjające warunki np. dla rozwoju określonych zjawisk i procesów, przyjęcia złożonych propozycji, rozwiązania problemów czy zmiany stanowisk, a także na ustaleniu przyczyn zidentyfikowanych opinii. Obywatele w badaniach medioznawczych często stają się przedmiotem analiz jako publiczność, masowi odbiorcy przekazów medialnych, dla których przeznaczona jest treść materiałów. W tym kontekście istotne są analizy dostarczające, z jednej strony, odpowiedzi na pytania dotyczące cech odbiorców przekazów (np. ich zdolności – wiedzy, opinii, motywacji – do dekodowania treści przekazów), z drugiej zaś form pozyskiwania informacji i kanałów ich przepływu, wykorzystywanych przez obywateli w celu porozumiewania się z pozostałymi uczestnikami komunikowania w sferze publicznej, w tym z administracją publiczną.

Obszar mezo obejmuje instytucjonalną reprezentację obywateli w dyskursie publicznym. W modelu Jürgena Habermasa procesy komunikacyjne i decyzyjne praworządnego systemu politycznego dokonują się w obiegu centrum–peryferia. W centrum, które tworzą instytucje państwa oraz inne instytucje wspierane ze środków publicznych i uczestniczące w zinstytucjonalizowanych negocjacjach, zapadają wiążące rozstrzygnięcia co do treści programów politycznych i ich implementacji. Jego peryferium składa się z odbiorców, którymi Habermas nazywa adresatów problemów społecznych – pojmowanych jako swoista apolityczna administracja wpierająca instytucje państwa w procesie wdrażania określonych polityk publicznych przygotowanych w centrum – oraz dostarczycieli, którzy identyfikują problemy, interesy i potrzeby społeczne a następnie wnoszą

je w postaci petycji i propozycji rozwiązań do centrum. W obu tych rolach występują różnego typu instytucje obywatelskie (m.in. organizacje pozarządowe, ruchy społeczne, związki wyznaniowe, grupy interesu itp.), przy czym odbiorcy mają struktury sformalizowane, podczas gdy dostarczyciele mogą także przybierać postać luźnych inicjatyw oddolnych. Peryferium jest sferą zdominowanej przez media opinii publicznej (Habermas, 2014). Nawiązując do powyższego podziału, badania na poziomie mezo fokusują się na instytucjach skupiających aktywnych obywateli, którzy organizują się w imię konkretnych spraw lub wokół określonych tematów, formułują poglądy lub propozycje rozwiązań, które stają się elementem dyskursu publicznego. Obszarami analizy są: widzialność określonych instytucji obywatelskich w sferze publicznej, ich zdolność do przygotowywania i skuteczność forsowania pożądaných komunikatów w procesach komunikacyjnych i decyzyjnych.

Pojedynczy obywatele (poziom mikro) stosunkowo rzadko stają się przedmiotem zainteresowań badań medioznawczych. Indywidualne postawy, opinie, motywacje, zachowania tworzące więzi obywatelskie pozostają przede wszystkim w centrum zainteresowania psychologów, którzy skupiają się w swoich badaniach na człowieku i jednostkowym przeżywaniu przez niego życia i świata zewnętrznego. W centrum uwagi medioznawców znajdują się jednostki, które stają się kreatorami opinii w tym sensie, że posiadają nie tylko zdolności do integrowania innych osób wokół własnych idei, ale także mają siłę skutecznego przebicia się ze swoimi poglądami i pomysłami do sfery publicznej. Innymi słowy, ich propozycje stają się przedmiotem dyskursu polityków, a tym samym częścią procesów decyzyjnych. Efekty aktywności kreatorów opinii są w badaniach medioznawczych interesujące przede wszystkim jako element medialnej sfery publicznej, dlatego są przedmiotem badań w obszarze „mediów”. Natomiast badania obywateli skupiają się na zindywidualizowanych sposobach użytkowania mediów oraz formach oddziaływania ich przekazu na jednostki.

Jednym z podstawowych problemów, które pojawiają się przy analizach złożonych procesów społecznych, są różnice wyobrażeń i wiedzy podzielanej przez pojedynczych członków społeczności, a także rozbieżności w definiowaniu pojęć i ich zakresów przez uczestników komunikowania. Bardzo często opisy norm, procedur i propozycji podjęcia działań, zawartych w dokumentach wytyczających kierunki rozwoju społeczeństw lub aktach prawnych, znacząco odbiegają od wyobrażeń i doświadczeń ludzi na temat tych procesów. Aby uwzględnić te rozbieżności i różnice, istotne jest zaplanowanie tzw. preanalizy – badań wstępnych, które służą rozpoznaniu odmiennych perspektyw i wymiarów odnoszących się do problemu badawczego, a których wyniki tworzą podstawę do konceptualizacji badań właściwych.

W projekcie ODO obywateli objęto analizą w pierwszej fazie jego realizacji. Przeprowadzono badania sondażowe, których celem było poznanie zakresu znajomości pojęć, sposobu definiowania i obszarów działania instytucji dialogu obywatelskiego wśród mieszkańców Krakowa, a także ich poziomu zaangażowania w działalność społeczną oraz znajomości źródeł pozyskiwania informacji o instytucjach i inicjatywach obywatelskich. Badania te zrealizowano na podstawie częściowo ustrukturyzowanych wywiadów pogłębionych. Chodziło o to, aby na podstawie zindywidualizowanych rozmów pozyskać jak najbardziej szczegółowy obraz uwarunkowań dla rozwoju dialogu obywatelskiego po stronie mieszkańców Krakowa. Narzędzie badawcze, którym był kwestionariusz wywiadu, stanowiło instrumentarium pomocnicze, porządkujące i standaryzujące pozyskiwane informacje. Istotne było jednocześnie uzyskanie od respondentów odpowiedzi na wszystkie ustalone pytania oraz rozszerzenie i pogłębienie rozmowy w celu uszczegółowienia opisów i definiowania problemów, widzianych z perspektywy obywateli¹¹.

¹¹ W projekcie ODO zdecydowano się na zastosowanie doboru próby badawczej metodą kuli śnieżnej (zob. Bogacz-Wojtanowska i in., 2015).

MEDIA W BADANIACH ODO

Wszechobecność mediów masowych oraz multiplikowanie się dyskursowych konstrukcji we wszelkich dziedzinach życia coraz bardziej utrudniają odróżnianie świata od jego obrazów. Powszechna, wielopoziomowa i wielostronna mediatyzacja komunikowania doprowadziła do tego, że ogromna część powszechnie znanych definicji rzeczywistości stała się obszarem dyskursu publicznego, a treści i formy dyskursów prywatnych stały się odbiciem medialnej wersji komunikowania publicznego. Rzeczywistość przypomina więc „konstrukcję” kształtowaną w znacznej mierze pod naporem definicji, które z jednej strony owej rzeczywistości dotyczą, a z drugiej stają się jej częścią (Czyżewski, 2013).

Sedno badań medioznawczych dotyczących procesów komunikacyjnych i decyzyjnych we współczesnych demokracjach obejmuje zdiagnozowanie otoczenia medialnego i relacji podmiotów uczestniczących w tych procesach. Jest to zadanie wielowymiarowe, wymagające zastosowania różnorodnych metod i narzędzi badawczych, dostosowanych do analizy poszczególnych elementów obserwowanego systemu. W omawianym schemacie proponuje się analizę dyskursu medialnego – na poziomie makro; reprezentacji medialnych (Moscovici, 1984) oraz kanałów i narzędzi komunikowania uczestników dialogu obywatelskiego – na poziomie mezo; oraz dziennikarzy i kreatorów opinii – na poziomie mikro.

Analiza dyskursu medialnego (poziom makro) coraz częściej wymaga zastosowania maszynowych metod do gromadzenia, eksploatacji, analizy i opracowywania danych tekstowych, czyli narzędzi komputerowych, które umożliwiają magazynowanie i zautomatyzowaną obróbkę dużych zasobów językowych. Aby zdiagnozować otoczenie medialne, czyli objąć analizą możliwie największą reprezentację kanałów komunikowania tworzących medialną sferę publiczną w badanym procesie, konieczne jest stworzenie korpusu składającego się z materiałów pochodzących z różnych mediów. W komputerowej analizie zawartości, która jest podstawową metodą badawczą w naukach o komunikacji społecznej i mediach, stosowane są coraz częściej – przeniesione z lingwistyki – techniki językoznawstwa korpusowego. Wykorzystuje się je przede

wszystkim do badań frekwencyjnych, dzięki którym identyfikowane są spójne semantycznie zbiory słów i wyrażeń wielowyrazowych o najwyższej częstotliwości występowania w materiale badawczym. Celem tych badań jest przede wszystkim rozpoznanie agendy tematów występujących w danym zasobie tekstów, określenie poziomu nasycenia badanego zbioru konkretnym tematem, jak również wyróżnienie jednostek leksykalnych, które najczęściej wystąpiły w analizowanym korpusie. Zastosowanie analizy frekwencji wyrazów i wyrażeń wielowyrazowych w zaawansowanych formach pozwala na wnioskowanie dotyczące związków i wzorów współwystępowania słownictwa odnoszącego się do osób, instytucji, czynności, stanów czy zjawisk (zob. Płaneta, 2018). Co więcej, dzięki wyróżnieniu charakterystycznych cech odróżniających jeden zasób tekstów od innych zasobów możliwe jest porównywanie różnych rodzajów dyskursów.

Badania diagnozujące media i komunikowanie na poziomie mezo koncentrują się na mediach jako instytucjonalnych uczestnikach procesów społecznych (w przypadku ODO – aktorów dialogu obywatelskiego) (Hess i in., 2017). Analizy skupiają się, z jednej strony, na badaniach przekazu konkretnych mediów lub typów mediów, z drugiej zaś – na określeniu ich pozycji i widzialności w różnych wymiarach sfery publicznej. Obserwacja dotyczyć może więc zarówno mediów tzw. głównego nurtu, których przekaz jest kierowany do masowego odbiorcy, jak i mediów branżowych i środowiskowych rozpowszechnianych wśród określonych grup użytkowników, a także mediów własnych, czyli kanałów i platform komunikowania tworzonych przez konkretne instytucje, organizacje i grupy obywateli.

Pojęcie reprezentacji medialnych nawiązuje do teorii społecznych reprezentacji stworzonej przez francuskiego psychologa Serge'a Moscovicię (2000). Badacz zdefiniował je jako systemy idei, wartości, wyobrażeń i wiedzy podzielanej przez członków społeczności. Centralne znaczenie reprezentacji wynika z tego, że rzeczywistość jawi się jednostkom nie inaczej, jak poprzez świat społeczny, w którym żyją. Również indywidualne preferencje poszczególnych nadawców podporządkowane są systemowi wartości, norm i przekonań kulturowych społeczeństwa, do którego należą. Prezentowany schemat badań wychodzi z założenia,

że media odzwierciedlają dyskursy dominujące społecznie, a analiza przekazów medialnych jest częścią badań dotyczących uwspólnionej wizji rzeczywistości, przyjmującej postać reprezentacji społecznych podzielanych przez uczestników dyskursu publicznego (Hess, 2013: 145). Badania przekazów, w ramach których kształtowane są reprezentacje medialne, wymaga analizy tekstów obecnych w mediach oraz identyfikacji reguł decydujących o ich treści. To z kolei jest możliwe dzięki badaniu sposobu uzgadniania, ujawniania, przekazywania i utrwalania treści w przekazach medialnych.

Niezwykle istotnym elementem prezentowanego schematu badań jest analiza mediów na poziomie mikro, umożliwiającą poznanie praktyk dziennikarskich dotyczących pozyskiwania informacji i przygotowywania materiałów medialnych, pozwala ona też na poznanie sposobu myślenia i opinii twórców przekazów w obszarze tematycznym, którego badania dotyczą. Badania te obejmują dziennikarzy i tzw. kreatorów opinii publicznej, którzy za pomocą różnych kanałów komunikacji (przede wszystkim w mediach społecznościowych) z sukcesem inicjują wydarzenia komunikacyjne i kreują debatę publiczną (Hess i in., 2018).

Badania mediów – jako główny przedmiot analizy – były realizowane na każdym etapie projektu ODO. W jego pierwszej fazie (preanalizie) przeprowadzono ilościową i jakościową analizę zawartości krakowskich dzienników i portali społecznościowych na temat dialogu obywatelskiego. Jednym z celów monitoringu mediów było stwierdzenie, czy twórcy przekazów medialnych używają pojęcia dialogu obywatelskiego, w jakim stopniu to robią oraz jakie wyrażenia stosują do opisanie sytuacji, w których ten dialog zachodzi. Innymi słowy, zadanie analizy polegało m.in. na próbie poznania sposobów interpretacji pojęcia dialogu obywatelskiego przez dziennikarzy oraz skonfrontowaniu tych wyników z ustaleniami dokonanymi na podstawie przeprowadzonych wśród mieszkańców Krakowa wywiadów. Chodziło bowiem o zidentyfikowanie cech wspólnych oraz różnicujących dziennikarskie interpretacje pojęcia dialogu obywatelskiego i sposoby rozumienia tego terminu wśród mieszkańców Krakowa¹².

¹² Badania ilościowe wykorzystano w analizie jako wstępną fazę postępowania badawczego zorientowanego na wnioskowanie dotyczące występowania zjawisk

Bardzo istotnym elementem badań ODO okazała się – przeprowadzona w kolejnym etapie (badań właściwych) – analiza doboru i ujęcia tematów w medialnych reprezentacjach dialogu obywatelskiego. W tej części badań starano się zrealizować dwa cele. Pierwszym z nich był jakościowy opis tematyki artykułów, w których pojawiały się elementy dialogu obywatelskiego. Chodziło o to, by wskazać katalog problemów szczególnie ważnych dla dialogu z perspektywy mediów. Drugi polegał na sprawdzeniu, czy różne media prezentują zbliżony katalog tematów oraz czy przedstawiają te same problemy w podobnych kontekstach. Do analizy zebranych danych wykorzystano – również w tym przypadku – połączenie metod ilościowych i jakościowych (analizę zawartości i krytyczną analizę dyskursu), w których zastosowano katalog kategorii stworzony na podstawie preanalizy.

Tabela 1. Przykład podstawowych kategorii badawczych zastosowanych w badaniach reprezentacji medialnych dialogu obywatelskiego

Kategorie	Podkategorie
Interpretacje	terminologia
Narzędzia	odgórne, oddolne (zorganizowanych obywateli)
Aktorzy	władze miasta i inne instytucje miejskie, organizacje pozarządowe, obywatele (występujący kolektywnie lub indywidualnie)
Regulacje	dokumenty, programy, uchwały, ramy prawne
Liderzy opinii	cytowania bezpośrednie, odwołania
Kontekst	tematyka, wydarzenia komunikacyjne
Autorzy	dziennikarze redakcyjni, inni autorzy

Źródło: Hess, 2018: 263.

poza językowych i rozpoznanie znaczeń ukrytych zawartych w dyskursie. Celem badań jakościowych było zaś określenie głównych dziedzin, którym poświęcają uwagę media lokalne, oraz usytuowaniu dialogu obywatelskiego na tle struktury miejskich procesów komunikacyjnych (zob. Bogacz-Wojtanowska i in., 2015).

Wyróżnienie podstawowych kategorii badawczych na tym etapie projektu wytyczyło najważniejsze obszary analizy mediów oraz ustrukturyzowało cały proces badawczy, dzięki czemu możliwa była całościowa interpretacja i porównanie wyników pozyskanych na każdym jego etapie.

W badaniach mediów na poziomie mikro, w których przedmiotem analizy były sposoby komunikowania oraz treści nadawane przez dziennikarzy i kreatorów opinii, a także ich oddziaływanie na odbiorców przekazów, podstawową technikę badawczą stanowił pogłębiony, częściowo standaryzowany wywiad indywidualny. Główny cel tej części badań polegał na określeniu wiedzy i opinii przedstawicieli mediów lokalnych oraz kreatorów opinii na temat dialogu obywatelskiego w Krakowie. Oczekiwany rezultatem było uchwycenie i interpretacja różnic oraz podobieństw między wyobrażeniami o dialogu obywatelskim dziennikarzy i kreatorów opinii a perspektywą normatywno-instytucjonalną, odnoszącą się do społecznych funkcji mediów.

W badaniach dialogu wielokulturowego, których wyniki prezentowane są w niniejszej publikacji, zastosowano metodę *topic modeling* (pol.: modelowanie tematyczne), w której wykorzystywane są narzędzia do przetwarzania języka naturalnego (NLP, skrót od ang. *Natural Language Processing*). Metoda ta opiera się na wykorzystaniu algorytmów w celu odkrycia wzorców i ukrytych w nich reguł w ramach większych zbiorów tekstowych, czyli korpusów (zob. Morreti, 2013; Khurana i in., 2022). Ma ona zastosowanie w badaniach mediów na poziomie makro. Umożliwia analizę materiałów medialnych bez zaglądanego do ich treści, co pozwala na zastosowanie skali materiału, która jest o kilka rzędów wielkości większa niż przeciętne możliwości zespołów badawczych wykorzystujących standardowe narzędzia do analizy treści. Służy przede wszystkim do wyodrębnienia wątków, rozpoznania ich spójności, określenia i zobrazowania struktury tematów poruszanych w dyskursie mediów.

WŁADZA W BADANIACH ODO

Integralną częścią dyskursu publicznego jest dyskurs polityków, rozumiany jako wystąpienia i wypowiedzi osób należących do elit władzy (decydentów politycznych), związane z pełnionymi przez te osoby rolami i funkcjami politycznymi. Marek Czyżewski odróżnia dyskurs polityki od dyskursu politycznego. Ten ostatni nazywa dyskursem elit symbolicznych na tematy polityczne, do którego należą wypowiedzi polityków poza właściwym kontekstem sprawowania funkcji politycznych oraz wypowiedzi innych uczestników elit symbolicznych na tematy polityczne (Czyżewski, 2010).

W projekcie ODO przedmiotem analizy jest dyskurs aktorów *stricte* politycznych, uczestniczących w procesach decyzyjnych na mocy sprawowanych funkcji (dyskurs polityków). Badania na poziomie makro skupiają się na dyskursach, które powstają w ramach instytucji władzy należących do określonych systemów rządów (na poziomie lokalnym – samorządowym, krajowym czy międzynarodowym). Poziom mezo obejmuje procesy decyzyjne i procesy komunikowania konkretnych instytucji odpowiedzialnych za wprowadzanie w życie przyjętych rozwiązań. Analiza na poziomie mikro dotyczy zaś wypowiedzi i wystąpień polityków bądź upoważnionych przez ich mocodawców urzędników, zaangażowanych w procesy decydowania w określonych sprawach i komunikowania na ich temat.

Typowym przykładem dyskursu polityki na poziomie makro jest dyskurs parlamentarny. Teksty z posiedzeń Sejmu i Senatu RP tworzą Korpus Dyskursu Parlamentarnego (KDP), który jest obszernym, stale aktualizowanym zasobem prac obu izb polskiej władzy ustawodawczej z okresu ponad stu lat¹³. Dyskurs decydentów politycznych na poziomie lokalnym kształtuje się m.in. w trakcie posiedzeń instytucji władz samorządowych, wypracowujących strategię i programy rozwoju jednostek terytorialnych. Podobnie jak w przypadku dyskursu

¹³ Korpus Dyskursu Parlamentarnego zawiera transkrypcje posiedzeń Sejmu (w tym Sejmu Ustawodawczego i Krajowej Rady Narodowej), posiedzeń komisji sejmowych, interpelacji i zapytań poselskich, a także posiedzeń Senatu od roku 1919. Korpus powstał w Zespole Inżynierii Lingwistycznej Instytutu Podstaw Informatyki PAN (Ogrodniczuk, 2018: 15–19).

medialnego, analiza obszernych zbiorów tekstów dokumentujących procesy podejmowania decyzji przez instytucje sprawujące władzę polityczną wymaga zastosowania internetowych narzędzi komputerowych przystosowanych do badań korpusowych. Pozwalają one m.in. na rekonstrukcję procesu zakorzeniania się określonych tematów w dyskursie polityków.

Obserwacja konkretnych instytucji uczestniczących w procesach komunikowania (poziom mezo), dotyczących wdrażania określonych decyzji lub programów, pozwala na określenie języka, sposobów i praktyk komunikacyjnych po stronie władzy, na wyróżnienie słabych i mocnych stron podejmowanych działań w tym zakresie i przygotowanie rekomendacji mających na celu usprawnienie obiegu informacji między podmiotami zaangażowanymi w sprawę, jak również w celu zaktywizowania innych podmiotów, których aktywność byłaby pożądana.

Badania na poziomie mikro obejmują z kolei polityków i urzędników, którzy z racji swoich funkcji zabierają głos w dyskusji publicznej na temat określonych zjawisk, spraw czy problemów. Celem tych analiz jest pozyskanie informacji na temat podejmowanych przez polityków aktywności komunikacyjnych zorientowanych na informowanie obywateli o dyskutowanych w kręgach władzy propozycjach rozwiązań lub zmian. Istotne jest także poznanie ich opinii na temat wzajemnych relacji podmiotów biorących udział w procesach decyzyjnych i komunikacyjnych (czyli między innymi na temat działalności organizacji pozarządowych i doniesień medialnych w zakresie procedowanych spraw). Analiza dyskursu mediów pod kątem aktorów występujących w materiałach medialnych dostarcza z kolei danych dotyczących poziomu „widzialności” określonych osób w sferze publicznej i ról, które przypisują im nadawcy komunikatów.

Podstawowym instrumentarium badawczym odnoszącym się do aktorów politycznych (władzy) w pierwszym etapie badań ODO była analiza dokumentów regulujących lub odnoszących się do zinstytucjonalizowanego dialogu obywatelskiego w Krakowie. Z uwagi na fakt, że procesy konsultowania i współdecydowania władz z obywatelami są dla polskiego prawa pewnym *novum* – trudno wskazać uniwersalne

normy zarządzania i prowadzenia tego procesu¹⁴. Na poziomie miast istnieją różnego typu uregulowania – m.in. uchwały, strategie i ich ewaluacje, mające na celu usprawnienie funkcjonowania instytucji dialogu obywatelskiego. Dlatego badania ODO objęły zarówno ustawy i podstawowe akty prawne regulujące działalność i wzajemną współpracę jednostek samorządowych z obywatelami i organizacjami pozarządowymi, jak i dokumenty polityki publicznej Miasta Krakowa. Chodziło o zestawienie założeń dotyczących współdziałania władz samorządowych i organizacji pozarządowych zapisanych w dokumentach strategicznych i programowych Miasta Krakowa oraz o poznanie praktyk ich stosowania, w tym o ocenę jakości komunikowania się Gminy Miejskiej Kraków (GMK) z mieszkańcami.

Szczegółowymi badaniami objęto najbardziej znane formy instytucjonalnego dialogu obywatelskiego, m.in. konsultacje społeczne¹⁵. Posłużono się w tym przypadku różnorodnymi – ilościowymi i jakościowymi – metodami badawczymi, aby w sposób komplementarny i kompleksowy pozyskać dane dotyczące współdziałania instytucji miasta z sektorem pozarządowym. W pierwszej kolejności przeprowadzono analizę dokumentów, procedur, projektów i działań GMK w zakresie konsultacji z organizacjami pozarządowymi oraz skierowano sondaż *online* (ankieta internetowa) do krakowskich organizacji pozarządowych. Chodziło bowiem o zestawienie zasad i procedur przeprowadzania konsultacji z organizacjami pozarządowymi w Krakowie, a następnie poznanie opinii przedstawicieli sektora pozarządowego na temat praktyki ich stosowania. Równie ważną rolę odegrało poznanie stanowiska urzędników GMK odnośnie

¹⁴ Ugruntowanie standardów współpracy międzysektorowej na poziomie miast na prawach powiatu nastąpiło dopiero po 2010 roku (zob. Piróg, 2016).

¹⁵ Gmina Miejska Kraków prowadzi konsultacje z organizacjami pozarządowymi od 2011 r., na podstawie uchwały Rady Miasta Krakowa nr XII/135/11 z 13 kwietnia 2011 r. w sprawie określania szczegółowego sposobu konsultowania z Krakowską Radą Działalności Pożytku Publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji.

do procedur konsultacji i zaangażowania środowiska pozarządowego w ich realizację, co sprawdzono, realizując pogłębione wywiady, tzw. *elite interviews*, z urzędnikami odpowiedzialnymi za przebieg konsultacji z organizacjami pozarządowymi w Krakowie. Istotnym elementem badań było sprawdzenie funkcjonalności portalu internetowego www.ngo.krakow.pl administrowanego przez GMK, do czego posłużyła metoda analizy zawartości (Hess, 2016).

W projekcie dotyczącym dialogu wielokulturowego w Krakowie badania poszerzono o analizę dyskursu Rady Miasta Krakowa. Niniejsza książka prezentuje Korpus Dyskursu Rady Miasta Krakowa (KDRMK) oraz KORPUSOMAT – narzędzie służące do analizy KDRMK, które powstało w ramach projektu ODO przy współpracy z konsorcjum CLARIN-PL (ang.: Common Language Resources and Technology Infrastructure)¹⁶. Zastosowanie lingwistycznych narzędzi komputerowych do przetwarzania języka naturalnego (NLP) w obszarze badań dyskursu Rady Miasta Krakowa (RMK) miało na celu identyfikację sposobów zakorzeniania pojęć i wątków tematycznych związanych z wielokulturowością i dialogiem wielokulturowym w narracji polityki lokalnej w Krakowie.

Wszystkie opisane wyżej obszary i poziomy analizy są ze sobą w rozmaity sposób powiązane i wzajemnie na siebie oddziałują. Nie sposób badać ich równocześnie, ale analiza jednego z nich daje wiedzę na temat cech pozostałych. Szczególną wartość stanowią badania długoterminowe, w których można zaplanować – w następujących po sobie etapach – obserwację każdego z wytyczonych obszarów. W takim wypadku, w kolejnych fazach projektu uwzględniane są wyniki poprzedniego etapu (zarówno na poziomie dopracowywania metodologii, jak i interpretacji pozyskanych danych), a wnioski końcowe obejmuje wszystkie elementy projektu, dając całościowy obraz analizowanych procesów.

Co więcej, istotne jest zaplanowanie tzw. preanalizy – badań wstępnych, które służą rozpoznaniu odmiennych perspektyw i wymiarów odnoszących się do problemu badawczego, a których wyniki tworzą

¹⁶ CLARIN-PL, clarin-pl.eu. (2020, 11.10).

Pobrano z lokalizacji <https://clarin-pl.eu/index.php/zasoby/>.

podstawę do konceptualizacji badań właściwych – w przypadku projektu ODO diagnozujących media i komunikowanie. Badania zrealizowane w ramach Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego w latach 2015–2019 objęły zasięgiem wszystkie elementy przedstawionego w tym rozdziale schematu.

Schemat ten wykorzystano do konceptualizacji dwóch kolejnych projektów zespołu ODO, których celem jest analiza przepływu informacji i wzajemnych relacji uczestników miejskiego dyskursu publicznego. Jak już wcześniej wspomniano, w badaniach dialogu wielokulturowego, będącym przedmiotem niniejszego opracowania, punktem wyjścia analizy uczyniono dyskurs polityków, tworzący ramy funkcjonowania instytucji i regulujący zasady publicznej strony życia mieszkańców, oraz dyskurs medialny, w którym te decyzje są rozpowszechniane, oceniane i komentowane. Porównywanie dyskursów o charakterze sformalizowanym, utrwalonych w postaci zapisów z posiedzeń rady miasta, oraz dyskursu mediów, składającego się z różnorodnych stylów i sposobów komunikowania, jest niezwykle trudne. Zastosowanie jednolitych narzędzi oraz ujednoczonych kryteriów analizy pozwala jednak na identyfikację stosowanej terminologii, wątków tematycznych oraz typów aktorów występujących w obu dyskursach oraz na porównanie tych elementów. Dzięki takiemu zabiegowi podjęto próbę ustalenia, czy narracja i ustalenia RMK przebijają się do mediów i w jakim zakresie media przejmują język decydentów politycznych. W wymiarze ogólnym badania te umożliwiają identyfikację potencjalnych konsekwencji sposobów prezentowania i omawiania określonych problemów w narracjach decydentów politycznych (władzy), ujawniających się w decyzjach dotyczących regulacji prawnych oraz w dyskursach medialnych (media), które odgrywają istotną rolę w kształtowaniu społecznego postrzegania tych problemów.

Obszarem zainteresowania aktualnie realizowanego projektu ODO jest temat sąsiedztwa i więzi sąsiedzkich¹⁷. W tym przypadku zdecydowano się – w pierwszej kolejności – na ustalenie, jak mieszkańcy

¹⁷ Raport z badań ukaże się w 2023 roku.

Krakowa i jego okolic definiują „sąsiada”, co oznacza dla nich „sąsiedztwo” i w jaki sposób postrzegają znaczenie więzi sąsiedzkich w ich życiu. Badania rozpoczęto więc od przeprowadzenia kontrolowanych badań ankietowych, których wyniki mają umożliwić identyfikację podstawowych czynników sprzyjających budowaniu relacji sąsiedzkich bądź ograniczających kształtowanie się tego typu więzi w Krakowie i jego okolicach. W drugim etapie projektu podjęta zostanie próba „zmapowania więzi sąsiedzkich”, czyli skategoryzowania i opisanie typów sąsiedzkich grup społecznych. W tym celu, na podstawie jakościowych metod badawczych, przeprowadzona zostanie rekonstrukcja i analiza biograficzna oraz strukturalna sieci sąsiedzkich. Zaplanowano badania oparte na zindywidualizowanych wywiadach pogłębionych z osobami, które aktywnie organizują bądź działają w grupach sąsiedzkich.

Dzięki różnorodności zastosowanych metod i narzędzi badawczych, interdyscyplinarnemu podejściu oraz wykorzystaniu ustaleń metodologicznych nauk pokrewnych dyscyplinie nauk o komunikacji społecznej i mediach (socjologii, politologii, językoznawstwa, w tym lingwistyki komputerowej) prezentowany schemat badań może być przydatny do konceptualizacji całościowych i fragmentarycznych badań różnych procesów komunikowania.

ROZDZIAŁ II. SPOŁECZNO-ŚRODOWISKOWE I TEORETYCZNE UWARUNKOWANIA WIELOKULTUROWOŚCI W KRAKOWIE

*Miasto składa się z ludzi różnego rodzaju;
ludzie podobni nie mogą stworzyć miasta [Arystoteles]*

∞ (Kubicki, 2014, 3.11)

Powyższy cytat zwraca uwagę współczesnych w stronę różnorodności, inkluzywności i wielokulturowości jako elementów nierozdzielnie wpisanych w DNA miast. Kraków, jako destynacja turystyczna, miejsce pracy, nauki i po prostu życia, a w ostatnim czasie także schronienia tysięcy obcokrajowców, staje się witrażem, składającym się ze szkiełek wielu kultur. Tym samym, Kraków z jednej strony mierzy się z wyzwaniem wielokulturowości, z drugiej zaś otwiera się na korzyści, które czerpać może z różnorodności swoich mieszkańców.

Nieprzypadkowo badaniami ODO dotyczącymi wielokulturowości i dialogu wielokulturowego objęto okres VII kadencji Rady Miasta Krakowa. Przypadła ona na lata 2014–2018, które obfitowały w wydarzenia nadające tej problematyce znaczenie w wymiarze politycznym, społecznym i ekonomicznym – na poziomie zarówno międzynarodowym, krajowym, jak i samorządowym.

VII KADENCJA RADY MIASTA KRAKOWA W POLITYCE LOKALNEJ DOTYCZĄCEJ WIELOKULTUROWOŚCI

Procesy społeczne i demograficzne powodują konieczność pełniejszego niż dotychczas, właściwego wykorzystania potencjału (...) innych kultur, narodowości i światopoglądów, co przyczyni się do realizacji idei Krakowa jako miasta otwartego i przyjaznego, potrafiącego stworzyć kapitał społeczny wyrosły z różnorodności kulturowej (...)

∞ Program „Otwarty Kraków”

Cykl wyborczy w latach 2014–2015 skumulował w Polsce wszystkie głosowania (wybory do Parlamentu Europejskiego, wybory samorządowe, wybory prezydenckie i wybory parlamentarne), co spowodowało zasadnicze zmiany na polskiej scenie politycznej. Wśród najważniejszych wymienić warto pierwszą od ośmiu lat wygraną Prawa i Sprawiedliwości w wyborach do Sejmu i Senatu w 2015 roku (bezwzględna większość dla partii Jarosława Kaczyńskiego) oraz (w tymże roku) pokonanie Bronisława Komorowskiego przez Andrzeja Dudę w II turze wyborów prezydenckich. Dodatkowo, w grudniu 2014 roku Donald Tusk wybrany został na Przewodniczącego Rady Europejskiej, co przyniosło zmianę władz w partii i osłabienie pozycji Platformy Obywatelskiej w polityce krajowej. Wydarzenia te silnie spolaryzowały polską opinię publiczną, a kolejne decyzje władz centralnych przynosiły zaangażowanie debat o charakterze światopoglądowym. Jednym z tematów, który budził kontrowersje, wywoływał silne emocje i poruszał opinię publiczną, była polska polityka migracyjna. Temat ten był wielokrotnie nagłaśniany przez media. Nieodosobnione są opinie, że – jak wskazuje w portalu OKO.press Marta K. Nowak (2019) – „polityka migracyjna i uchodźcza w Polsce to jedna z najczarniejszych kart rządów Prawa i Sprawiedliwości, o której niewiele się słyszy, bo uchodźcy i imigranci w państwie PiS głosu nie mają”. Uchodźcy, często myleni z migrantami, byli ważnym narzędziem budowania kapitału wyborczego PiS w 2015 roku,

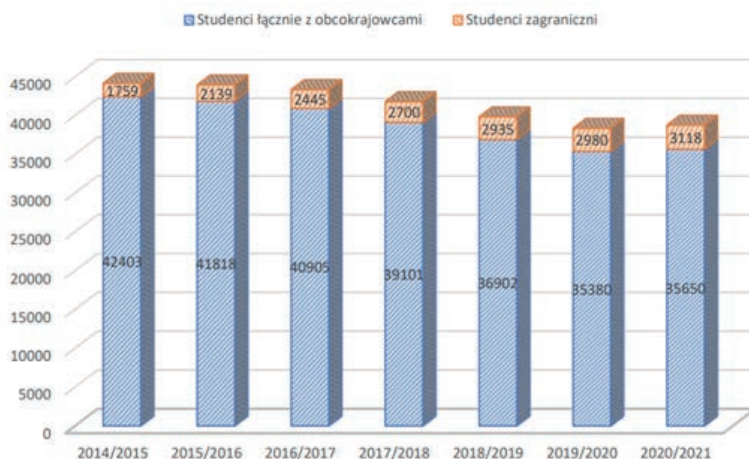
a następnie dominującym tematem debaty politycznej. Za pomocą antyuchodźczej retoryki władze budziły w Polakach niechęć i nieufność wobec inności, w szczególności w stosunku do uchodźców z Bliskiego Wschodu i Afryki (Cywiński i in., 2019).

Okres VII kadencji Rady Miasta Krakowa obfitował także w wydarzenia geopolityczne, które nie pozostawały bez wpływu na lokalne uwarunkowania społeczno-środowiskowe. W kontekście wielokulturowości bardzo ważny jest początek tzw. kryzysu migracyjnego w Europie w 2015 roku, wiążącego się z napływem uchodźców m.in. z Syrii, Afganistanu i Iraku, co było największym od II wojny światowej europejskim wyzwaniem w obszarze migracyjnym. Podsumowania Eurostatu (2015) podają, że w 2015 roku złożono w sumie 1,3 mln wniosków o azyl, przy czym wówczas uchodźcy najczęściej kierowali się do Niemiec, Węgier, Szwecji i Austrii (najwięcej wniosków o azyl). Mimo że konflikt na obszarze wschodniej Ukrainy rozpoczął się w 2014 roku, to Polska z prawdziwym exodusem uchodźców z Ukrainy zmierzyła się po agresji Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 roku. Jak podaje Straż Graniczna, od początku wojny rosyjsko-ukraińskiej do Polski przybyło 2,88 mln ukraińskich uchodźców (stan na 20 kwietnia 2022 roku). Wielu z nich jako punkt docelowy wybrało Kraków.

W 2018 roku Kraków odwiedziło 13,5 mln turystów krajowych i zagranicznych, a z danych Małopolskiej Organizacji Turystycznej wynika, że co trzeci z nich deklarował, że na pewno wróci do Krakowa (Oficjalny serwis miejski – Magiczny Kraków, 2018). Według raportu (Pędziwiatr i in., 2021) opracowanego przez Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, w 2021 roku imigranci stanowili około 10% ogólnej liczby mieszkańców Krakowa. Przywołane dane dowodzą, że miasto to jest popularną destynacją obcokrajowców zarówno w kontekście turystycznym, jak i migracyjnym. Cudzoziemcy chętnie osiedlają się w naszym kraju, kontynuując edukację czy podejmując pracę. Jak zaznaczono w raporcie „Imigranci w Krakowie w 2021 roku”, „obcokrajowcy mieszkający w Krakowie są bardzo dobrze wykształceni” (Pędziwiatr i in., 2021: 19), a ich obecność jest wyraźnie zauważalna na każdym poziomie systemu edukacji:

od dzieci cudzoziemskich w przedszkolach i szkołach podstawowych, przez młodzież w szkołach średnich, po studentów zagranicznych na uczelniach wyższych. Sytuację tę dobrze obrazują dane dotyczące liczby cudzoziemców wśród studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego – największego uniwersytetu w Krakowie. Warto dodać, że poza regularnymi krakowskimi studentami obcokrajowcami, których obejmują prezentowane na wykresie dane, istnieje jeszcze duża grupa zagranicznych studentów, przebywających w Krakowie w ramach wymiany Erasmus.

Rysunek 2. Cudzoziemcy wśród wszystkich studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 2014–2021

Źródło: (Pędziwiatr i in, 2021: 58).

Zgodnie z danymi Eurostatu (2019) Polska jest europejskim liderem w wydawaniu pozwoleń na pracę dla cudzoziemców (37% wszystkich takich pozwoleń w UE). Również w Krakowie obcokrajowcy stanowią ważny element rynku pracy, ponieważ wiele migracji w latach 2014–2018 miało charakter właśnie ekonomiczny.

VII kadencja Rady Miasta Krakowa kojarzona jest dodatkowo z przygotowaniem i organizacją Światowych Dni Młodzieży. W dniach 26–31 lipca 2016 roku do Krakowa na spotkanie z Ojcem Świętym Franciszkiem przybyło około 2 mln wiernych z różnych stron

świata, a biskupi głosili katechezy w 33 językach (Katolicka Agencja Informacyjna, 2016, 01.08). Osoby z całego globu, reprezentujące różne narody i kultury, połączone wspólną wiarą, zjednoczyły się w Krakowie. Poza religijnym aspektem, wydarzenie to miało wymiar laicki, w rozumieniu międzykulturowego porozumienia. Światowym Dniom Młodzieży towarzyszył Festiwal Młodych, w ramach którego w Krakowie i okolicach odbyło się blisko 250 wydarzeń o charakterze kulturalnym, sportowym i edukacyjnym (Katolicka Agencja Informacyjna, 2016, 01.08). Kraków stał się stolicą międzynarodowej i międzykulturowej integracji – podkreślił to gest przekazania kluczy do miasta papieżowi Franciszkowi przez prezydenta Jacka Majchrowskiego na czas Światowych Dni Młodzieży.

Z perspektywy prezentowanych badań istotny jest fakt, że VII kadencja zakończyła się w 2018 roku, czyli jeszcze zanim upowszechniło się znaczenie słów *lockdown*, COVID-19 i kwarantanna. Globalnego kryzysu zdrowia publicznego, wywołanego pandemią koronawirusa, nikt nie mógł przewidzieć. Spowodował on nie tylko ograniczenie mobilności, spowolnienie gospodarcze i migracyjne, ale także wrogość wobec innych nacji, co zdecydowanie nie sprzyjało rozwojowi dialogu wielokulturowego¹. Jak już podkreślano, badania nie obejmują także momentu rozpoczęcia inwazji Rosji na Ukrainę w 2020 roku – okresu, w którym ujawniła się z kolei niezwykle otwarta wobec uciekających przed wojną sąsiadów postawa Polaków. Pierwsza fala uchodźców dotarła przede wszystkim do Krakowa, którego mieszkańcy masowo ruszyli z pomocą, m.in. przyjmując uchodźców do swoich domów.

¹ W okresie pandemii COVID-19 media bardzo często informowały o atakach i wrogości szczególnie wobec osób pochodzenia azjatyckiego. Stowarzyszenie „Nigdy Więcej” udostępniło publikację *Wirus nienawiści: „Brunatna Księga” czasu epidemii* (2020), która jest dokumentacją monitoringu zachowań na tle rasistowskim i/lub ksenofobicznym w Polsce w pierwszym roku pandemii. Z raportem można zapoznać się tutaj: https://www.nigdywiecej.org/docstation/com_docstation/172/wirus_nienawisci_brunatna_księga_czasu_epidemii.pdf (dostęp: 20.04.2022).

PROGRAM „OTWARTY KRAKÓW” JAKO ELEMENT DIALOGU OBYWATELSKIEGO

VII kadencja Rady Miasta Krakowa miała zasadnicze znaczenie dla wytyczenia kierunku lokalnej polityki w obszarze wielokulturowości. Na 52. Sesji, uchwałą z dnia 14 września 2016 roku, radni przyjęli Program „Otwarty Kraków”. Jest to pierwszy oficjalny dokument wydany przez władze miasta, zawierający deklarację działań na rzecz rozwoju dialogu międzykulturowego. W programie tym wytyczono obszary aktywności, które miasto powinno podjąć, aby budować społeczeństwo otwarte, czyli takie, które włącza mniejszości narodowe, etniczne i cudzoziemców w nurt wspólnego życia krakowian oraz wykorzystuje pozytywny potencjał miasta wynikający z wielokulturowości i różnorodności (Magiczny Kraków – krakow.pl, 2016).

Program „Otwarty Kraków” jest przykładem zinstytucjonalizowanego dialogu obywatelskiego, czyli współpracy samorządu z sektorem pozarządowym. Historia dokumentu, który wytycza kierunek polityki miasta w obszarze wielokulturowości, sięga 2011 roku. Gmina Miejska Kraków ze Stowarzyszeniem Interkulturalni PL w ramach umowy partnerskiej realizowała wtedy projekt zatytułowany: „Przeciwko rasizmowi i ksenofobii: wypracowanie miejskiej strategii zapobiegania i reakcji²”. Warto zaznaczyć, że była to inicjatywa oddolna, tzn. inicjatorem podjęcia działań w tym zakresie była organizacja pozarządowa, która stała się partnerem projektu. W ramach tej współpracy Stowarzyszenie Interkulturalni PL opracowało w 2012 roku dokument zatytułowany „Projekt strategii zapobiegania i reakcji na zdarzenia o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym w przestrzeni publicznej miasta – propozycja dla samorządu lokalnego Miasta Krakowa (2012–2016)”, który stał się podstawą dalszych prac na rzecz wdrożenia polityki otwartości. Z jego treści i ustaleń czerpie – przyjęty dopiero w 2016 roku – Program „Otwarty Kraków”. W okresie od 2012 do 2016 roku prace nad dokumentem prowadzone były przez różne – niejednokrotnie zmieniające strukturę – jednostki, funkcjonujące w ramach urzędu miasta.

² Projekt finansowany był z funduszy Fundacji im. St. Batorego, pochodzących ze środków CEE Trust – for Civil Society in Central and Eastern Europe.

W kwietniu 2013 roku – na mocy zarządzenia Prezydenta Miasta Krakowa – powołano Zespół Zadaniowy do spraw opracowania projektu uchwały Rady Miasta Krakowa dotyczącego zagadnień z zakresu wielokulturowości, przeciwdziałania dyskryminacji, rasizmowi i ksenofobii w Krakowie. W skład zespołu weszli przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz wydziałów Urzędu Miasta Krakowa i miejskich jednostek organizacyjnych³. Zespół pracował pod przewodnictwem Zastępcy Prezydenta Miasta Krakowa Magdaleny Sroki do grudnia 2013 roku. W tym czasie rozpoczęto prace nad projektem uchwały, który konsultowano m.in. z Krakowską Radą Działalności Pożytku Publicznego i organizacjami pozarządowymi. W roku 2014 dokument był przeglądany i dyskutowany w wydziałach Urzędu Miasta Krakowa, których kompetencje wkraczały w obszar spraw związanych z wielokulturowością, oraz konsultowany z miejskimi jednostkami organizacyjnymi. W styczniu 2015 roku Wydział Spraw Społecznych, który uczyniono odpowiedzialnym za przygotowanie projektu uchwały, po raz kolejny zaprosił organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, do konsultacji projektu „Programu zapobiegania i reakcji na zdarzenia o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym w przestrzeni miasta Krakowa”. Po zaprezentowaniu go w Komisji ds. Polityki Społecznej Rady Miasta Krakowa, dokument został uzupełniony o nową diagnozę, dokonano korekty treści programu, uwypuklając m.in. korzyści, jakie płyną z różnorodności i wielokulturowości miasta. Dokument, już pod nazwą Program „Otwarty Kraków”, który powstał na bazie strategii wypracowanej przez Stowarzyszenie Interkulturalni PL w ramach współpracy z Miejskim Ośrodkiem Wspierania Inicjatyw Społecznych, został w 2016 roku ponownie poddany konsultacjom z organizacjami pozarządowymi (Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Krakowa, 2022), a następnie przyjęty uchwałą RMK z 14 września 2016 roku.

³ Zarządzenie nr 551/2013 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 4 marca 2013 r.

Celem Programu „Otwarty Kraków” jest realizacja miejskiej polityki otwartości. Miasto zadeklarowało podjęcie w tym zakresie szeregu działań na poziomie administracyjnym i społecznym. Program wyznacza siedem zadań priorytetowych. Pierwszym z nich jest budowanie przyjaznego urzędu, który ma zapewnić krakowianom i cudzoziemcom równy dostęp do miejskich usług i świadczeń. Zapowiedziano m.in. uruchomienie punktu informacyjnego UMK (w zakresie przepisów prawa, działalności gospodarczej, podnoszenia kwalifikacji zawodowych, edukacji dzieci i dorosłych, pomocy społecznej i mieszkaniowej) w językach obcych, jak również przetłumaczenie ważnych procedur administracyjnych i opublikowanie ich w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP). Drugim obszarem priorytetowym jest zbudowanie platformy współpracy między przedstawicielami mniejszości i cudzoziemców a samorządem. Zadeklarowano powołanie interdyscyplinarnego zespołu ds. współpracy na rzecz realizacji programu oraz wyznaczenie komórki organizacyjnej UMK, odpowiedzialnej za wspieranie inicjatyw i współpracę z mniejszościami, w tym m.in. organizację spotkań, konferencji i innych wydarzeń. Trzecie zadanie obejmuje działania o charakterze społecznym – kampanię społeczną pokazującą, że wielokulturowość jest wartością, która wzbogaca. Czwarty obszar priorytetowy, opisany w dokumencie, dotyczy kształtowania odpowiedzialności społecznej podmiotów prywatnych, czemu służyć ma m.in. wprowadzenie do umów najmu, dzierżawy oraz użyczenia zawieranych przez gminę obowiązkowego zapisu dotyczącego klauzul antidyskryminacyjnych oraz nawiązanie współpracy z podmiotami prywatnymi w celu wypracowania wspólnych działań na rzecz otwartości wobec innych kultur i narodowości. Kolejnym z obszarów, które wymienia Program „Otwarty Kraków”, jest wdrażanie mechanizmów reakcji na incydenty o charakterze dyskryminacyjnym, m.in. poprzez takie działania, jak organizowanie wydarzeń nawiązujących do idei wielokulturowości (np. wernisaży, konferencji, cyklicznych festiwali), przeprowadzanie konkursów wśród uczniów krakowskich szkół z zakresu wiedzy o innych narodowościach zamieszkujących Kraków czy obejmowanie patronatem oraz udzielanie innych form wsparcia dla projektów, inicjatyw

artystycznych, kulturalnych, naukowych i edukacyjnych poświęconych wielokulturowemu dziedzictwu Krakowa. Szóste zadanie o charakterze priorytetowym dotyczy dbałości o jakość i estetykę przestrzeni publicznej. Miasto zadeklarowało m.in. powołanie Zespołu Operacyjnego Straży Miejskiej i Policji do ścigania sprawców aktów wandalizmu typu niszczenia elewacji budynków poprzez umieszczanie na nich haseł i rysunków mających charakter mowy nienawiści. Jako siódmy priorytet w Programie „Otwarty Kraków” zapisano deklarację przystąpienia Krakowa do sieci Miast Międzykulturowych przy Radzie Europy i Komisji Europejskiej.

Przyjęcie programu nie zaowocowało powołaniem w UMK zespołu, którego celem byłoby zaplanowanie i koordynacja deklarowanych w dokumencie działań. Zadania te zostały przydzielone różnym komórkom funkcjonującym w strukturach urzędu miasta, odpowiedzialnym za sprawy społeczne, edukację, kulturę i dziedzictwo narodowe, promocję i informację, turystykę, sport, bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe oraz miejskim jednostkom organizacyjnym: MOPS, SMMK, ZBK, ZIKiT i ZIS. Środki finansowe na wykonanie zadań realizowanych w ramach Programu są planowane corocznie w budżecie Miasta Krakowa (Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Krakowa, 2022; Magiczny Kraków – krakow.pl, 2016).

KONCEPTUALIZACJA WIELOKULTUROWOŚCI

Współcześnie wielokulturowość jest w nas i obok nas

☞ (Golka, 2010: 5)

Wyróżniony cytat dobrze obrazuje immanentną cechę dzisiejszych czasów. Jesteśmy zanurzeni we współczesności, w której różnego rodzaju procesy zachodzące w skali makrostrukturalnej oddziałują na funkcjonowanie mikrostruktur oraz pojedynczych jednostek (Bodziany, 2012: 41). W kontekście problematyki niniejszej pracy należy wśród tych procesów wskazać przede wszystkim wysoki poziom mobilności ludzi, który przejawia się m.in. rosnącą liczbą podróży oraz zmian miejsca zamieszkania nie tylko w granicach państw, ale także w wymiarze międzynarodowym i kontynentalnym. Warto podkreślić również znaczenie procesów intensywnego rozwoju metropolii (Piechota, 2011: 14), procesów integracyjnych oraz globalizacyjnych (Bodziany, 2012: 41) jako czynników sprzyjających powstawaniu społeczeństw i społeczności wielokulturowych. Konsekwencją tych przemian i trendów społecznych jest upowszechnienie zjawiska międzykulturowości (wielokulturowości), które w ostatnich latach nabiera nowego, istotnego znaczenia (Piechota, 2011: 14).

Obszar badawczy, w ramach którego zrealizowane zostały badania dotyczące dyskursu Rady Miasta Krakowa oraz medialnych reprezentacji wielokulturowości i dialogu wielokulturowego, zawiera się w obrębie szczególnego typu komunikacji, jaką jest komunikacja międzykulturowa. O jej interdyscyplinarnym charakterze świadczy m.in. to, że – w zależności od perspektywy – problematykę tę podejmują takie dziedziny nauki, jak antropologia, kulturoznawstwo, językoznawstwo, psychologia czy nauki o komunikacji społecznej i mediach. To właśnie tę ostatnią optykę reprezentują autorki książki. Warto zaznaczyć, że chociaż to antropologowie amerykańscy Edward T. Hall oraz Ruth i John Ussem po raz pierwszy użyli terminu „komunikacja

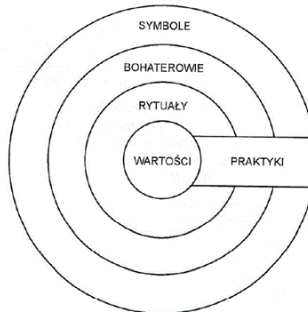
międzykulturowa”, to właśnie w tym pierwszym ujęciu była ona postrzegana jako dziedzina wiedzy, która analizuje wpływ wszelkich zjawisk kulturowych na komunikację społeczną (Hall, 1987: 8–11).

Podjęta tematyka badawcza wymaga zarysowania szerszego kontekstu teoretycznego, który stoi u podstaw konceptualizacji analizowanych zjawisk. Perspektywa komunikologiczna i medioznawcza w centrum uwagi stawia różnego typu procesy komunikowania, które za Bogusławą Dobek-Ostrowską (2007: 13) możemy zdefiniować jako porozumiewanie się „jednostek, grup lub instytucji. Jego celem jest wymiana myśli, dzielenie się wiedzą, informacjami i ideami. Proces ten odbywa się na różnych poziomach przy użyciu zróżnicowanych środków i wywołuje określone skutki”. W kontekście podejmowanej tematyki badawczej bardzo adekwatny wydaje się zaproponowany przez Jerzego Mikułowskiego Pomorskiego (2003: 52) sposób rozumienia pojęcia komunikowania, określanego przez socjologa i medioznawcę „porozumiewaniem się, którego celem jest stworzenie wspólnoty komunikacyjnej, a więc takich społecznych warunków, w których ludzie łatwo rozumieją się nawzajem i czują się sobie potrzebni”.

Holenderski psycholog społeczny Geert Hofstede (2007: 16–17), który badał charakterystyczne dla różnych kultur narodowych wzorce myślenia, odczuwania i zachowania, przyrównywał kulturę, w której się wychowujemy, do swoistego zaprogramowania umysłu. Kultura, jako środowisko społeczne, kształtuje te tzw. programy mentalne. Natomiast Ludwig Wittgenstein (1997: 64), prezentujący przede wszystkim perspektywę lingwistyczną, stawiał tezę, iż „granice mego języka oznaczają granice mego poznania”. W nurcie teorii relatywizmu językowego mieści się m.in. hipoteza Sapira-Whorfa, zgodnie z którą już w samym języku, którym posługują się uczestnicy komunikowania, zawiera się – do pewnego stopnia – ich obraz świata (Słaboń, 2001: 58). Konceptualizując zatem obszar analizy podjętych badań, czyli komunikację międzykulturową – najprościej rzecz ujmując – można ją zdefiniować jako „akt rozumienia i bycia rozumianym przez audytorium o innej kulturze” (Sitaram i Codgel, 1976: 26). Jak wyjaśnia Hofstede (2007: 20–22), różnice kulturowe mogą się objawiać na różne sposoby. Holenderski badacz prezentuje

koncepcję, według której cztery przejawy kultury: symbole, bohaterowie, rytuały i wartości układają się niczym warstwy cebuli. Najbardziej zewnętrzną warstwę reprezentują symbole, warstwy pośrednie to bohaterowie i rytuały, a w samym środku znajdują się wartości (zob. rysunek 3). Symbole, bohaterowie i rytuały ujmowane są w szerszą kategorię – praktyk. Mimo, że są one widziane przez obserwatorów zewnętrznych, ich kulturowe znaczenie potrafią trafnie interpretować jedynie osoby funkcjonujące w obrębie danej kultury. Natomiast trzon kultury zbudowany jest z wartości, które zostają zinternalizowane przez jednostkę we wczesnych etapach socjalizacji (rodzina, szkoła). Systemy wartości kategoryzują nasze postrzeganie rzeczywistości. Hofstede określa je mianem „wektorów uczuć ze znakiem dodatnim lub ujemnym”.

Rysunek 3. „Diagram cebuli”: przejawy kultury na różnych poziomach głębokości

Źródło: (Hofstede, 2007: 20).

Jak nietrudno się domyślić, komunikacja pomiędzy jednostkami lub zbiorowościami reprezentującymi odmienne kultury, może stanowić wyzwanie. Wielokulturowość nie jest zjawiskiem nowym. Ale cechą charakterystyczną współczesności jest kształtowanie się różnego typu społeczeństw wielokulturowych. Dzisiejsza rzeczywistość społeczna pod względem kulturowym ma charakter heterogeniczny. Taki stan rzeczy jest wyzwaniem dla współczesnych społeczeństw. Gdy dziennikarz Wojciech Jagielski zapytał Ryszarda Kapuścińskiego o to, czy teorie o pokojowym współistnieniu rozmaitych cywilizacji i kultur a nawet o ich wzajemnym przenikaniu się są fałszywe, polski

reportażysta odpowiedział, że „zderzenie kultur okazało się kontaktem wyjątkowo trudnym. Ludziom jednej kultury bardzo trudno przychodzi wyzbywanie się jej, przyjmowanie nowej, odmiennej. Zazwyczaj zderzenie kulturowe rodzi konflikt, opozycję. Nawet zmieniając swoje miejsce pod słońcem, ludzie pragną zachować własne korzenie, swoją tożsamość” (Jagielski, 2006, 11.10).

Jak zauważa socjolog kultury, narodu i stosunków etnicznych Tadeusz Paleczny (2014: 107–108), pojęcie wielokulturowości stosowane jest w odniesieniu do dwóch sfer zjawisk. Pierwsza ma charakter realny, obiektywny i rozumiana jest, ogólnie rzecz ujmując, jako zróżnicowanie kulturowe danego społeczeństwa. Natomiast druga ma charakter niejawni i subiektywny a dotyczy świadomościowych, w tym ideologicznych i tożsamościowych konsekwencji występującej różnorodności kulturowej. Dla funkcjonowania wielokulturowości istotniejsza jest właśnie ta druga sfera. Ta sfera tożsamości, stosunków społecznych, interpersonalnych interakcji międzyosobniczych i międzygrupowych ma znaczenie dla powstawania i funkcjonowania pewnych strukturalnych modeli zależności, ujawniających się przede wszystkim w polityce, gospodarce oraz w świadomości ludzi. Zbieżne z Palecznym podejście reprezentuje socjolog i antropolog Janusz Mucha (2005: 52), który wyróżnia trzy sposoby rozumienia zjawisk wielokulturowości:

- 1) poziom „empirycznego stanu rzeczy”,
- 2) poziom świadomości społecznej w sensie istnienia niesformalizowanych, wielorakich norm społecznych, aprobujących i regulujących wspomniany stan rzeczy, i wreszcie,
- 3) system ideologiczny, uznający ten stan rzeczy za społecznie funkcjonalny i zachęcający do podejmowania lub kontynuowania działań praktycznych (głównie politycznych), mających go podtrzymać.

Odwołując się do wymienionych desygnatów wielokulturowości, Paleczny (2014) opisuje cztery wymiary i ujęcia, w jakich ta wielokulturowość występuje. Syntetyczna charakterystyka tych czterech perspektyw została przedstawiona w tabeli 2.

Tabela 2. Cztery główne ujęcia zjawiska wielokulturowości

	Analityczna perspektywa ujmowania wielokulturowości	Przykłady pojęć – odpowiedników danego ujęcia wielokulturowości
(1)	Skład oraz układy przestrzenno-terytorialne – występowanie różnorodnych grup kulturowych (m.in. grupy etniczne, rasowe, religijne, mniejszości seksualne, subkultury) w różnych układach przestrzenno-terytorialnych: lokalne (wiejskie, plemienne, parafialne), regionalne, narodowe, w cywilizacjach i w wymiarze globalnym	– skład – różnokulturowość
(2)	Różne skale odrębności elementów składowych – skale dychotomiczne, dwubiegunowe (podłoże historycznych nierówności, konfliktów i antagonizmów), – skale gradacyjne (połączenie/wymieszanie różnych kryteriów i wymiarów odrębności etniczno-rasowej, religijno-etnicznej, plemiennie-płciowej, narodowo-cywilizacyjnej w układach analitycznych społeczeństw obywatelskich)	– „multikulturalizm” – „międzykulturowość”
(1)+(2)	Strukturalne, modelowe ujęcia procesów i relacji łączących elementy składowe dwóch pierwszych perspektyw analitycznych. Modele relacji: od konfliktowego, poprzez różne rodzaje wzajemnych odniesień funkcjonalno-strukturalnych, po integracyjne, asymilacyjne – wielokulturowość = pluralizm kulturowy – polityczno-prawnie, historycznie wyłoniona i usankcjonowana sieć zależności i relacji pomiędzy grupami kulturowymi	– segregacja – separacja – hybrydalizm – synkretyzm – federalizm – unizm – monizm
(1)+(2)+(3)	Ujęcie subiektywne: Istnienie utrwalonego w świadomości społecznej, narodowej, obywatelskiej, prawie, w nauce, w ideologii, typach tożsamości obrazu stosunków międzykulturowych Wielokulturowość = wielość tożsamości kulturowych, które tworzą sieć interpersonalnych i międzygrupowych stosunków międzykulturowych Strukturalne modele relacji międzykulturowych: konflikt → współpraca, dominacja i przemoc → <u>dialog międzykulturowy</u> <u>prawno-formalna struktura relacji międzykulturowych</u>	

Źródło: opracowanie własne na podst.: (Paleczny, 2014: 107–109).

W perspektywie niniejszych badań najistotniejsza jest ostatnia perspektywa analityczna, łącząca trzy pierwsze sposoby pojmowania wielokulturowości. To, co wyróżnia tę złożoną i subiektywną optykę, to przede wszystkim istnienie wzajemnej komunikacji oraz interakcji, które są dobrowolne i wynikają z akceptacji cudzej odmienności, i które objawiają się m.in. w postaci dialogu międzykulturowego. Wspólne doświadczenia historyczne, tolerancja, polityka antydystryminacyjna, edukacja i tożsamość stanowią fundamenty, na bazie których powstaje właśnie taki wzorzec wielokulturowości, będący systemem subiektywnych odniesień indywidualnych i grupowych.

We wszystkich wspomnianych powyżej definicjach komunikacji oraz komunikacji międzykulturowej oś narracji krążyła wokół takich określeń, jak porozumiewanie się, rozumienie, bycie rozumianym, a stąd już jesteśmy o krok od dialogu. Dialog jest jedną z form komunikacji, której cechami charakterystycznymi są przede wszystkim interaktywność, zwrotność, dwukierunkowość oraz dobrowolność i równorzędność. Co więcej, dialog – przekształcając się ze zwykłej interakcji komunikacyjnej, tworzy pewien model relacji. Współcześnie dialog międzykulturowy stanowi pożądaný model relacji. W perspektywie społeczno-politycznych teorii normatywnych dialog międzykulturowy jest warunkiem koniecznym dla istnienia i funkcjonowania złożonych społeczeństw obywatelskich (Palczyński, 2014: 118–119). Jak zauważa Urszula Kusio (2010: 83): „dialog najczęściej jest pojmowany jako kategoria komunikacyjna, rzadziej etyczna. (...) Dialog odnoszący się do sfery życia społecznego jest nie tylko narzędziem międzyludzkiej komunikacji, ale przybiera formę egzystencji w wielokulturowym świecie. (...) Dialog może być rozmową i relacją, a może właściwiej byłoby napisać – powinien być rozmową i relacją”. Ale w ramach tych relacji zachodzących w obrębie dialogu międzykulturowego możemy także wskazywać stosunki pracy, relacje polityczne, czy regulacje prawne. W sytuacjach, gdy mamy do czynienia z funkcjonowaniem w jednej przestrzeni społecznej różnorodnych grup kulturowych, dialog wielokulturowy stanowi złożone, wielopoziomowe zjawisko obejmujące zarówno komunikację i relacje interpersonalne, jak i międzygrupowe. Dialog wielokulturowy

zachodzi więc zarówno na poziomie mikro, jak i mezo oraz makro (Palczyński, 2014: 119), które odpowiadają kategoriom wyróżnionym w schemacie opisanym w pierwszym rozdziale tej książki.

Tadeusz Palczyński (2014: 119–121) wskazuje trzy główne cechy charakteryzujące sytuację, w jakiej przebiega dialog międzykulturowy. Pierwsza dotyczy miejsca, czyli wspólnej przestrzeni, w której ten dialog zachodzi. W przestrzeni tej wyodrębnia się część wspólna dla wszystkich uczestników dialogu, czyli transkulturowa sfera znaczeń i wartości, oraz granice kulturowe, w obrębie których definiują się kryteria odrębności. Druga cecha dotyczy uczestników tego dialogu. Fundamentem dialogu międzykulturowego jest współuczestnictwo w tworzeniu wspólnej przestrzeni semiotycznej, politycznej, gospodarczej i społecznej poprzez wymianę poglądów i uzgadnianie wspólnych wartości, które to prowadzą do kształtowania przestrzeni międzykulturowej. W tym aspekcie szczególną rolę pełnią media masowe oraz internet, w tym elektroniczne sposoby komunikacji w przestrzeni wirtualnej. Trzecia cecha dotyczy założenia, że bez przyjęcia pewnych wspólnie podzielanych postaw dialog wielokulturowy nie może mieć miejsca.

W reakcji na współczesne konteksty życia społecznego, czyli m.in. wieloetniczne, wymieszane rasowo i wyznaniowo społeczeństwa, w celu osiągnięcia zakładanych w modelu pluralizmu relacji wprowadza się odgórne regulacje prawne oraz instrumenty gospodarczo-ekonomiczne, a także podkreśla się rolę edukacji w tym zakresie. W tym współczesnym ujęciu wielokulturowości politologowie, prawnicy, technokraci i ekonomiści odwołują się do innego istotnego terminu, jakim jest polityka wielokulturowa. Zasada się ona na odgórnie kształtowanej – w sferze polityki, gospodarki i struktury – koncepcji społeczeństwa zintegrowanego, konkurencyjnego, ale nie konfliktowego (Palczyński, 2014: 109–110). Stąd też tak istotne dla badania zjawiska wielokulturowości i dialogu wielokulturowego na poziomie lokalnym (w Krakowie) są analizy dyskursu Rady Miasta Krakowa, która posiada uprawnienia uchwałodawcze w zakresie prawa lokalnego.

Biorąc pod uwagę znaczenie zjawiska mediatyzacji codzienności, która dokonuje się przy udziale i za sprawą różnego rodzaju mediów, równie ważnym obszarem badań nad wielokulturowością i dialogiem wielokulturowym jak dyskurs polityków jest analiza dyskursu mediów. Mediatyzacja codzienności dotyczy dzisiaj niemal wszystkich aspektów życia, a polega między innymi na wpływie, jaki sposób obrazowania rzeczywistości w przekazach medialnych wywiera na to, jak ostatecznie postrzegają ją użytkownicy mediów. Media w specyficzny sposób weryfikują i pomagają w standaryzacji doświadczeń zbiorowości społecznych, przyczyniają się do reprodukcji i ustalania porządku społecznego. Przywołując po raz kolejny kategorię makro, mezo i mikro, warto zwrócić uwagę na funkcję mediów jako przekazywacza norm, wartości i tradycji społecznych, która przyczynia się do definiowania rzeczywistości ujawnianej w reprezentacjach medialnych. Na poziomie makro media pełnią m.in. funkcję forum debaty publicznej, generując i artykułując opinię publiczną. Na poziomie mezo szczególnie istotna – z punktu widzenia prezentowanego projektu – jest rola mediów jako krytyków i kontrolerów organów władzy różnego szczebla. Reprezentacje medialne są interpretacjami umożliwiającymi między innymi wspólne i podzielane przez użytkowników procesu komunikowania rozumienie znaczenia informacji. W odniesieniu do jednostki (poziom mikro) media są przestrzenią interakcji społecznych, pełnią przede wszystkim funkcję informacyjną, orientacyjną, edukacyjną i doradczą (Szymańska i Hess, 2014).

W projekcie przyjęto medioznawczą perspektywę badań. Oznacza to, że przekaz mediów traktuje się jako jeden z istotnych elementów kształtujących i oddziałujących na jakość dyskursu w miejskiej przestrzeni publicznej. Analizy medioznawcze skupiają się z jednej strony na poznaniu sposobów prezentacji określonych tematów i zjawisk w przestrzeni publicznej, z drugiej zaś identyfikują dominujące funkcje mediów w odniesieniu do procesów społecznych. Media w badaniach dialogu wielokulturowego analizowane są jako:

- czynnik wpływający na postrzeganie relacji wielokulturowych,
- miernik nastrojów społecznych dotyczących wielokulturowości,

- element wzajemnej obserwacji i samoobserwacji uczestników dialogu wielokulturowego,
- zwierciadło spraw i problemów w obszarze relacji wielokulturowych,
- barometr zmian relacji wielokulturowych.

WIELOKULTUROWOŚĆ I DIALOG WIELOKULTUROWY – DEFINICJE OPERACYJNE

Punktem wyjścia do stworzenia operacyjnej definicji pojęć, będących w centrum zainteresowania badawczego projektu, były opisane wyżej socjologiczno-antropologiczne koncepcje dotyczące rozumienia terminów wielokulturowości oraz dialogu wielokulturowego. Wychodząc od ujęć teoretycznych, zaprojektowano definicję operacyjną, która przyjęła formę listy słów kluczowych.

Dobór słów kluczowych wynikał z dwóch założeń. Po pierwsze, bazą, czyli materiałem zastanym, na podstawie którego opracowane zostały listy słów kluczowych, uczyniono dokument Program „Otwarty Kraków”, który wytyczył kierunek polityki władz miasta Krakowa w obszarze spraw związanych ze zmieniającą się – w stronę wielokulturowości – strukturą mieszkańców⁴. Osadzenie operacyjnej definicji dialogu wielokulturowego w zakresie terminów stosowanych w dokumencie reprezentującym prawo lokalne miało na celu umożliwienie przeprowadzenia analizy porównawczej języka dokumentów z językiem mediów dotyczącym badanego zjawiska. Po drugie, przy doborze słów kluczowych uwzględniono strukturę dialogu jako procesu oraz specyfikę dialogu o charakterze wielokulturowym. Stąd, wyodrębniono trzy główne kategorie słów kluczowych: (1) „dialog wielokulturowy” oraz terminy bliskoznaczne/konotujące; (2) potencjalni uczestnicy dialogu wielokulturowego w kontekście krakowskim (w tym poszczególne osoby, grupy, kategorie społeczne i aktorzy zbiorowi: instytucjonalni oraz grupy nieformalne); (3) zjawiska

⁴ Uchwała nr LII/964/16 Rady Miasta Krakowa z 14 września 2016 r. w sprawie przyjęcia Programu „Otwarty Kraków”.

towarzyszące związane z kwestiami wielokulturowości oraz dialogu wielokulturowego. Na podstawie tych założeń skonstruowano listę następujących słów kluczowych:

I terminy podstawowe

1. dialog wielokulturowy
2. wielokulturowość
3. multikulturalizm
4. międzykulturowość
5. dialog międzykulturowy

II uczestnicy dialogu wielokulturowego

IIa. osoby

1. cudzoziemiec / cudzoziemcy
2. obcokrajowiec / obcokrajowcy
3. emigrant / emigranci
4. emigracja
5. imigrant / imigranci
6. imigracja
7. repatriant / repatrianci
8. uchodźca / uchodźcy

IIb. grupy

1. mniejszość etniczna
2. mniejszość narodowa
3. mniejszość religijna
4. mniejszość wyznaniowa
5. mniejszość kulturowa
6. mniejszość romska
7. mniejszość ukraińska
8. społeczność wielokulturowa
9. społeczeństwo wielokulturowe

III – zjawiska

1. dyskryminacja rasowa

2. integracja kulturowa
3. komunikacja międzykulturowa
4. ksenofobia / ksenofobiczny
5. mowa nienawiści
6. nietolerancja rasowa
7. otwartość kulturowa
8. rasizm / rasistowski
9. różnorodność kulturowa
10. stereotypy rasowe / kulturowe
11. tolerancja kulturowa
12. uprzedzenia rasowe / kulturowe

Punktem wyjścia w analizie, która objęła pełną próbę badawczą, było przeszukanie Korpusu Dyskursu Rady Miasta Krakowa pod kątem występowania w nim podstawowych terminów, tj. *wielokulturowość*, *multikulturalizm*, *międzykulturowość*, *dialog wielokulturowy*, *dialog międzykulturowy*, *wielokulturowy*, *międzykulturowy*. Z uwagi na przynależność do różnych części mowy słowa *wielokulturowość*, *wielokulturowy* oraz *międzykulturowość* i *międzykulturowy*, stanowiły one odrębne jednostki analizy. Wynikało to z konstrukcji narzędzia do wyszukiwania wyrazów w KDRMK.

ROZDZIAŁ III. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE I PRZEBIEG BADAŃ

Badania dyskursu rady miasta i dyskursu mediów prowadzone były symetrycznie. Analizą objęto ten sam okres, wyznaczony przez ramy czasowe VII kadencji Rady Miasta Krakowa (1 grudnia 2014 – 7 listopada 2018), ponadto w obu przypadkach zastosowano te same, spójne kategorie analizy. Ponieważ jednym z celów analizy było stwierdzenie, czy problematyka podejmowana w dyskursie polityków i przyjęte przez decydentów programy polityczne przedostają się do sfery publicznej za sprawą mediów, w pierwszej kolejności analiza objęła materiał z posiedzeń Rady Miasta Krakowa. Analiza mediów przeprowadzona została w drugiej fazie projektu. W kluczu kategoryzacyjnym, stanowiącym narzędzie do badań reprezentacji medialnych, uwzględniono wyniki pozyskane w badaniu dyskursu RMK. Wspólne dla obu faz projektu pytania badawcze objęły cztery podstawowe zagadnienia:

1. procesy zakorzeniania się słów kluczowych operacjonalizujących wielokulturowość i dialog wielokulturowy;
2. konteksty tematyczne, w jakich problematyka związana z wielokulturowością i dialogiem wielokulturowym była podejmowana;
3. język komunikacji, jakim się posługiwano;
4. aktorów występujących w badanych dyskursach w kontekście spraw związanych z wielokulturowością i dialogiem wielokulturowym.

DYSKURS POLITYKÓW

Główne pytanie badawcze części projektu dotyczącej dyskursu Rady Miasta Krakowa brzmiało: *W jaki sposób w narracji polityki lokalnej w Krakowie zakorzeniane są słowa kluczowe związane z wielokulturowością i dialogiem wielokulturowym?* Postawiono też pytania szczegółowe, mające charakter eksploracyjny:

1. Jakie były najważniejsze obszary tematyczne, w obrębie których zidentyfikowano te słowa kluczowe?
2. Jak wyglądał język komunikacji dotyczący analizowanego problemu? Między innymi, jakie terminy dziedzinowe występowały w zbiorze dokumentów, w których odnaleziono słowa kluczowe?
3. Jaki był wydzźwięk emocjonalny wypowiedzi, w których odnaleziono słowa kluczowe?
4. Jacy aktorzy uczestniczyli w dyskusjach sesji RMK dotyczących wielokulturowości? (radni, przedstawiciele organizacji pozarządowych, mieszkańcy reprezentujący interesy grupowe, pojedynczy mieszkańcy).

Tak zaplanowane badania – w wymiarze ogólnym – miały na celu identyfikację potencjalnych konsekwencji sposobów prezentowania i omawiania problematyki wielokulturowości w narracjach krakowskich polityków lokalnych, w tym potencjału oddziaływania na kształt regulacji prawnych na poziomie lokalnym oraz medialne dyskursy, które odgrywają istotną rolę dla społecznego postrzegania tych relacji.

KORPUS DYSKURSU RADY MIASTA KRAKOWA

Jednym z kluczowych elementów realizacji pierwszej części projektu było zbudowanie Korpusu Dyskursu Rady Miasta Krakowa (KDRMK), obejmującego dokumenty VII kadencji (2014–2018). Jak już wspomniano, wybór okresu badawczego wynikał z faktu, że aby uchwycić miejskie ramowanie dialogu wielokulturowego – w tym

także chronologiczny harmonogram działań podejmowanych przez Gminę Miejską Kraków – należało się skoncentrować na początkach powstawania prawa lokalnego, regulującego te kwestie.

Wzorem dla przygotowania ujednoliconego zbioru dokumentów RMK do badań ODO był Korpus Dyskursu Parlamentarnego (KDP), który jest obszernym zasobem zapisów prac parlamentarnych, zawierającym dokumenty Sejmu i Senatu z okresu ponad stu lat, od 1919 roku. Korpus powstał w Zespole Inżynierii Lingwistycznej Instytutu Podstaw Informatyki PAN. Pomysłodawcą jego stworzenia był prof. Maciej Ogrodniczuk, który nadal koordynuje prace nad aktualizacją i modernizacją zbioru (Ogrodniczuk, 2018). Zasób jest na bieżąco aktualizowany i stanowi dzisiaj jeden z największych korpusów parlamentarnych na świecie. W skład zespołu realizującego projekt ODO weszli lingwiści komputerowi i informatycy, którzy – na wzór korpusomatu KDP – opracowali i przygotowali korpusomat dyskursu RMK, czyli narzędzie do przeszukiwania dokumentów Rady Miasta Krakowa zapewniające pozyskiwanie precyzyjnych wyników dla badań na dużych zbiorach tekstów¹.

Podstawową jednostką analizowanych danych w opracowywanym Korpusie Dyskursu Rady Miasta Krakowa jest słowo, definiowane jako pozycja ze słownika. Sekwencja N słów tworzy dokument, a zbiór dokumentów stanowi korpus (Ogrodniczuk i Nitoń, 2020). W skład utworzonego w ramach niniejszego projektu KDRMK z lat 2014–2018 weszły materiały dostępne w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta Krakowa (BIP MK). Mają one ujednoliconą formę, są podobnej jakości i są zapisane w tym samym formacie, co ułatwiło utworzenie zbioru. Ponieważ utworzenie korpusomatu dyskursu RMK wymagało jednolitej indeksacji dla wszystkich elementów zbioru, konieczne było opracowanie listy metadanych, istotnych z punktu widzenia prowadzonych badań. Przy tworzeniu listy uwzględniono charakter dokumentów, ich zapisów oraz struktury.

¹ W zamyśle autorów subkorpus powstały na bazie dokumentów VII kadencji będzie stanowił zaczątek do stworzenia w przyszłości pełnej wersji korpusu, w którym dostępne będą wszystkie prace odrodzonej, samorządowej Rady Miasta Krakowa – czyli od dnia 8 czerwca 1990 roku, kiedy to odbyła się pierwsza sesja I kadencji RMK.

Na potrzeby badań wyróżniono dwa typy jednostek badawczych: dokument (stenogram z posiedzenia RMK) oraz wypowiedź (fragment dokumentu – opisany jako wypowiedź konkretnego mówcy, czyli osoby, która posłużyła się danym terminem). Taki zabieg był możliwy dzięki podzieleniu stenogramów na części, którym przypisano (na etapie tworzenia bazy dokumentów) status „wypowiedzi”, czyli opatrzeniu ich metadanymi dotyczącymi. „mówcy”. Zdefiniowano następujące metadane do opisywania jednostek analizy KDRMK:

I dokument

1. tytuł
2. numer sesji Rady Miasta Krakowa
3. data sesji Rady Miasta Krakowa
4. numer kadencji Rady Miasta Krakowa
5. numer posiedzenia sesji Rady Miasta Krakowa

II mówca

1. płeć
2. imię
3. nazwisko
4. funkcja

Próba badawcza miała charakter pełny. Na etapie konceptualizacji badań przyjęto, że materiał objęty badaniem będą stanowić protokoły oraz stenogramy ze wszystkich sesji Rady Miasta Krakowa, które odbyły się w czasie VII kadencji Rady Miasta Krakowa (2014–2018). W fazie pilotażowej analizy materiału badawczego stwierdzono, że treści zawarte w protokołach posiedzeń stanowią w większości przypadków część składową stenogramów. Biorąc pod uwagę, że głównym celem badań była analiza dyskursu oraz że powtarzające się treści mogłyby zakłócić ich całościowe wyniki, wyłączono protokoły z posiedzeń RMK z próby badawczej².

² Należy w tym miejscu podkreślić, że materiały te mogą mieć istotne znaczenie w procesie archiwizacji prac z posiedzeń RMK.

Główny problem badawczy w niniejszym zadaniu projektowym dotyczył dialogu wielokulturowego w dyskursie Rady Miasta Krakowa, dlatego badaniem objęto kadencję RMK, w czasie której uchwalony został pierwszy w Krakowie dokument podejmujący te kwestie. Dokument, o którym mowa to Program „Otwarty Kraków”. Uchwała nr LII/964/16 Rady Miasta Krakowa w sprawie tego programu została przyjęta na LII sesji Rady Miasta Krakowa, 14 września 2016 roku.

Dobór dokumentów, które weszły w skład utworzonego Korpusu Dyskursu Rady Miasta Krakowa z VII kadencji (2014–2018), związany był z dostępnością materiału badawczego, który jednocześnie jest potencjalnym źródłem wiedzy dla mieszkańców. Uwzględniono zatem te dokumenty, które zostały umieszczone w archiwum RMK, w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta Krakowa (BIP MK). Na zawartość korpusu składały się stenogramy z posiedzeń Rady Miasta Krakowa VII kadencji (2014–2018). Za przygotowanie plików tekstowych do korpusu, czyli m.in. sformatowanie i przygotowanie plików w formacie .doc, odpowiedzialni byli członkowie zespołu reprezentujący CLARIN-PL. W sumie do materiału badawczego włączono 114 dokumentów w formacie .doc/.docx, będących stenogramami z posiedzeń Rady Miasta Krakowa VII kadencji (1 grudnia 2014 – 7 listopada 2018). Pełna lista dokumentów objętych badaniami znajduje się w Aneksie.

Tabela 3. Liczba dokumentów objętych badaniem w ramach kadencji VII RMK (2014–2018)

Rok	Liczba stenogramów
2014	5
2015	29
2016	26
2017	30
2018	24
Ogółem	114

Źródło: opracowanie własne.

KORPUSOMAT DYSKURSU RADY MIASTA KRAKOWA

Specjalnie dla celów projektu ODO powstał prototyp narzędzia badawczego służącego do przeszukiwania dokumentów i analizy dyskursu Rady Miasta Krakowa VII kadencji, tj. korpusomat dyskursu RMK. Korpusomat jest narzędziem internetowym, posiadającym funkcjonalności umożliwiające przeszukiwanie rozległych baz tekstowych zarówno pod kątem wybranych słów/fraz tekstowych, jak i pod kątem innych – uprzednio zdefiniowanych metadanych – jak np. data, czy tytuł dokumentu.

Rysunek 4. Korpusomat Dyskursu Rady Miasta Krakowa – konstruktor zapytań

The screenshot displays a web-based query builder interface titled "KONSTRUKTOR ZAPYTAŃ". It features two segments, SEGMENT 1 and SEGMENT 2, each with a dropdown menu for "Atrybut segmentu" (Segment attribute) set to "Forma podstawowa" (Basic form) and a dropdown for "Typ" (Type). SEGMENT 1 is set to "organizacja" (organization) and SEGMENT 2 to "pozarządowy" (non-official). Each segment has a star icon and a plus sign button. A "Usuń segment" (Remove segment) button is located between the two segments. At the bottom left, there is a "Dodaj segment" (Add segment) button.

Źródło: zrzut ekranu prezentujący narzędzie badawcze.

Wyszukiwarka ta świetnie się sprawdza w analizie częstotliwości, natężenia i zmienności występowania słów i terminów kluczowych w dużych zasobach tekstowych (w tym przypadku w dyskursie Rady Miasta Krakowa VII kadencji). Narzędzie wykorzystuje sentencje zapisane w postaci lematów, czyli słów sprowadzonych do ich podstawowych form, dzięki czemu badanie uwzględnia wszystkie odmiany analizowanych wyrazów. W raportowanym projekcie tekst był analizowany przede wszystkim pod kątem występowania w nim terminów dwuwyrazowych, co wymagało stworzenia konstruktora

zapytań w celu ułatwienia badaczom (a w przyszłości innym użytkownikom) pracy ze zbiorem oraz wybranymi dokumentami (zob. rysunek 4).

W wyniku przeszukiwania zasobu tekstów przy użyciu KDRMK udostępniane są fragmenty dokumentów (od jednego do kilku akapitów) zawierające poszukiwane wyrazy lub wyrażenia wielowyrazowe. Badacz ma dostęp do tzw. prawego i lewego kontekstu, czyli zdania lub zdań poprzedzających poszukiwany termin, oraz występujących po nim. Umożliwia to – już na pierwszym etapie badań – weryfikację materiałów, które pomimo odnalezienia w nich słów kluczowych nie dotyczą badanej problematyki, oraz identyfikację dokumentów mogących mieć kluczowe znaczenie w kontekście analizowanego problemu. Na rysunku 5 przedstawiono przykładowy wynik wyszukiwania dla słowa *wielokulturowość*. Przedstawia on liczbę fragmentów tekstów, w których wyraz ten wystąpił, oraz przypisane do danego fragmentu metadane. Lewy i prawy kontekst można rozwinąć, aby zobaczyć większy fragment tekstu.

Rysunek 5. Korpusomat Dyskursu Rady Miasta Krakowa – wyniki wyszukiwania

KORPUS MIASTA KRAKOWA

KORPUS MIASTA KRAKOWA

0 KORPUSOMAT TESTY W KORPUSOMacie INSTRUKCJA

Wyszukiwanie: [base="wielokulturowość"]

KONSTRUKTOR ZAPYTAŃ METADANE -

Metadane Tytuł tekstu Ograniczenie Zapamiętanie 0 metadane

DODAJ OGRANICZENIE

Statystyki Ograniczenia Identyfikator tekstu

Wyświetlaj 10 wyników na stronie ID

Wyniki

Znaleziono 2 wyników.

Lp.	Lewy kontekst	Rezultat	Prawy kontekst	Kategoria	Sejła	Dzieli się	Pierwszy odnośnik	Data
1	tych idei jest studenciowanie, że migracja, migranci	wielokulturowość	może być rzeczywiście jedną z Krakowa, może być stanem	7	51	1	Radny – a. Michał Dzwonki	2016-09-21
2	[akt]i sposób otworzyć akcje animacji, edukacyjne, arsempactio	wielokulturowość	wśród mieszkańców Krakowa, także w szkołach. Ja tutaj	7	51	1	Radny – a. Michał Dzwonki	2016-09-21

Źródło: zrzut ekranu prezentujący narzędzie badawcze.

Korpusomat dyskursu RMK posłużył w niniejszym projekcie do przeprowadzenia statystycznej analizy korpusowej. Podstawowe dane, które zawiera wynik wyszukiwania tym narzędziem dla każdej jednostki badawczej, to: data, kadencja (mimo, że w niniejszym projekcie analizowano zapisy prac RMK z jednej kadencji, to informacja ta może być istotna, gdyby projekt był rozszerzany lub kontynuowany), numer i dzień sesji oraz mówca.

Prezentowane narzędzie okazało się również pomocne w badaniach jakościowych, w których zastosowano autorski klucz kategoryzacyjny omówiony dalej. Korpusomat wykorzystano do przeszukiwania bazy tekstów pod kątem lokalizacji wystąpień poszczególnych słów kluczowych. Należy zaznaczyć, że na tym etapie posłużył on jako narzędzie pomocnicze, analiza właściwa wymagała bowiem sięgnięcia do większych – niż udostępniane w korpusomacie – fragmentów tekstów lub do pełnych zapisów posiedzeń.

BADANIE PILOTAŻOWE

Pilotaż miał na celu sprawdzenie zasadności doboru słów kluczowych operacjonalizujących analizowane zagadnienia (zob. rozdz. II) oraz korelacji pomiędzy nimi. Składał się z dwóch części. W pierwszej wykorzystano dostępną bazę, tj. Korpus Dyskursu Parlamentarnego. Przeanalizowano dokumenty zasobu z okresu, który przewidziano dla badania dyskursu Rady Miasta Krakowa. W drugiej części pilotażu badaniem objęto stenogramy z sesji RMK, które odbywały się w drugim, trzecim i czwartym kwartale 2016 r., czyli w okresie początkowych ustaleń na poziomie prawa lokalnego dotyczącego dialogu międzykulturowego. Wytypowano do badania materiały z sesji, na których toczyła się zintensyfikowana debata dotycząca formalnych aspektów dialogu międzykulturowego. Kluczowe okazały się dwie daty:

- 2016.08.31 – LI sesja Rady Miasta Krakowa – pierwsze czytanie projektu uchwały w sprawie Programu „Otwarty Kraków”.

- 2016.09.14 – LII sesja Rady Miasta Krakowa – drugie czytanie oraz przyjęcie przez Radę Miasta Krakowa projektu uchwały w sprawie Programu „Otwarty Kraków”.

Dodatkowo badaniami pilotażowymi objęto także poprzedzające sesje RMK i następujące po nich. Założono bowiem, że kwestie zawarte w dokumencie mogły być tematyzowane przed i po czytaniach oraz przyjęciu projektu uchwały. Do badań pilotażowych, które objęły protokoły i stenogramy, zakwalifikowano zatem dokumenty z następujących sesji RMK:

1. 2016.06.29 – XLIX sesja Rady Miasta Krakowa
2. 2016.06.29 – XLVIII sesja Rady Miasta Krakowa
3. 2016.07.06 – L sesja Rady Miasta Krakowa
4. 2016.08.31 – LI sesja Rady Miasta Krakowa
5. 2016.09.14 – LII sesja Rady Miasta Krakowa
6. 2016.09.28 – LIII sesja Rady Miasta Krakowa
7. 2016.10.12 – LIV sesja Rady Miasta Krakowa
8. 2016.10.26 – LV sesja Rady Miasta Krakowa
9. 2016.11.09 – LVII sesja Rady Miasta Krakowa
10. 2016.11.23 – LVIII sesja Rady Miasta Krakowa.

Przeprowadzone badania pilotażowe wykazały zasadność doboru słów kluczowych. W kolejnym etapie realizacji projektu przeprowadzone zostały badania właściwe, w których wykorzystano m.in. statystyczną analizę korpusową i leksykalną oraz narzędzia do merytorycznej analizy zawartości oraz analizy dyskursu.

KLUCZ KATEGORYZACYJNY

Jednym z narzędzi służących do analizy jakościowej był klucz kategoryzacyjny (zob. Aneks: Załącznik 3), za pomocą którego przeprowadzona została merytoryczna analiza zawartości. Konstrukcja narzędzia, czyli wyszczególnione w kluczu kategorie analizy, były konsekwencją postawionych w projekcie pytań badawczych. Na podstawie wstępnych ustaleń zespołu badawczego oraz analizy wyników

badań ilościowych dotyczących występowania i frekwencji poszczególnych słów kluczowych, wyodrębniono listę obecnych w materiale badawczym terminów oraz listę dokumentów, w których te słowa wystąpiły. Następnie przygotowano testową wersję narzędzia – dopracowano ją po przeprowadzeniu pilotażu na celowo wybranej próbie materiału badawczego, uzyskanego po analizie ilościowej. Na ostateczny kształt narzędzia wpływ miały wyniki wstępnej analizy materiału medialnego, opisane dalej.

Jedną z kategorii w kluczu kategoryzacyjnym stanowi temat wypowiedzi. Przy opracowywaniu kategorii tematycznych (Załącznik 3. punkt C.) wykorzystane zostały wyniki analizy wykonane za pomocą narzędzia TermoPL, udostępnionego w ramach Infrastruktury Naukowej CLARIN-PL³. W ten sposób stworzono wspólną dla obu części badań (badanie dyskursu RMK oraz badanie reprezentacji medialnych) kafeterię kluczowych kategorii tematycznych, co miało na celu umożliwienie przeprowadzenia porównawczej analizy wyników badań. Poza tematem wypowiedzi, w której ujawniono słowo kluczowe, w kluczu kategoryzacyjnym znalazły się takie kategorie jak: kontekst wypowiedzi, klasyfikacja wypowiedzi jako dotyczącej wielokulturowości / dialogu wielokulturowego, uszczegółowienie tematu, obecność w wypowiedzi Programu „Otwarty Kraków”, klasyfikacja wypowiedzi ze względu na typ (m.in. dyskusja w kwestiach formalnych *versus* dygresja/swobodna, wypowiedź/komentarz), wydźwięk wypowiedzi oraz formalne aspekty analizy, czyli: mówca oraz numer i data sesji RMK. W analizie zawartości przeprowadzonej za pomocą klucza kategoryzacyjnego jednostką analizy dla poszczególnego słowa było zdanie (tj. fragment wypowiedzi danego mówcy zawierający dany termin).

³ TermoPL (2021, 20.06). Pobrano z lokalizacji: http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2016/pdf/296_Paper.pdf.

DYSKURS MEDIÓW

Reprezentacje medialne są rozpatrywane w niniejszym projekcie jako wybiórcze modele postrzegania rzeczywistości, będące wynikiem interakcji pomiędzy nadawcami i odbiorcami treści medialnych. Są interpretacjami umożliwiającymi wspólne i podzielane przez uczestników procesów komunikowania rozumienie znaczenia przedstawianych informacji, opinii i obrazów (Szymańska i Hess, 2014). Badanie reprezentacji medialnych winno zatem uwzględniać z jednej strony analizę tekstów obecnych w mediach, z drugiej zaś reguły i czynników decydujących o ich treści. Celem tak sprofilowanych badań jest zarówno poznanie sposobów używania języka, zakorzenienia terminów określających wielokulturowość w przekazach medialnych, prezentacji problematyki i tematów dotyczących lub związanych z relacjami wielokulturowymi, jak i identyfikacja uczestników dyskursu medialnego dotyczącego wielokulturowości oraz, dodatkowo, poznanie dominujących funkcji mediów w procesie zakorzeniania i kształtowania dialogu wielokulturowego w lokalnej sferze publicznej. Reprezentacje medialne wielokulturowości i dialogu wielokulturowego w Krakowie zostały zidentyfikowane na podstawie modelowania tematycznego z zastosowaniem lingwistycznych narzędzi internetowych do przetwarzania języka naturalnego, ilościowej i jakościowej analizy zawartości, z elementami krytycznej analizy dyskursu.

W pierwszej kolejności materiał medialny, stanowiący ogromny zasób treści z różnych mediów (specyfika materiału badawczego została opisana dalej), przeszukano maszynowo pod kątem występowania podstawowych słów kluczowych:

- *wielokulturowy/wielokulturowość*
- *międzykulturowy/międzykulturowość*
- *dialog wielokulturowy*
- *dialog międzykulturowy.*

Na podstawie powyższych terminów zespół CLARIN-PL przefiltrował pełny materiał medialny, który ukazał się w pięciu różnych mediach w okresie czterech lat (VII kadencja RMK). Chodziło

o to, aby z całości zbioru wygenerować korpus medialny, w którym znalazły się wyłącznie materiały zawierające przynajmniej jedno ze wskazanych słów kluczowych. W ten sposób wyselekcjonowany korpus poddano modelowaniu tematycznemu oraz analizie jakościowej, w której uwzględniono pozostałe słowa kluczowe z listy przedstawionej w rozdziale II.

Główne pytanie badawcze medialnej części projektu brzmiało: *W jaki sposób media w Krakowie zakorzeniają pojęcia związane z wielokulturowością i dialogiem wielokulturowym w lokalnej sferze publicznej?* Sformułowano także pytania szczegółowe następującej treści:

1. Jak często w analizowanych mediach podejmowana była problematyka wielokulturowości? (frekwencja występowania słów kluczowych, w tym *dialog wielokulturowy*).
2. Które spośród badanych mediów podejmowały ją najczęściej?
3. W jaki sposób w analizowanych mediach prezentowana była problematyka wielokulturowości? (identyfikacja najważniejszych obszarów tematycznych; język komunikacji dotyczący analizowanego problemu – terminologia).
4. Kto w badanych mediach nagłaśniał problematykę wielokulturowości i dialogu wielokulturowego?
5. Jacy aktorzy reprezentujący Miasto Kraków, inne instytucje miejskie, ruchy miejskie, organizacje pozarządowe oraz obywatele występowali w materiałach medialnych dotyczących wielokulturowości i dialogu wielokulturowego?
6. Na kogo powoływali się autorzy materiałów medialnych dotyczących wielokulturowości i dialogu wielokulturowego?
7. Czy dokument Program „Otwarty Kraków” był tematyzowany w badanym okresie w analizowanych mediach?
8. W jakich kontekstach prezentowane były kwestie dotyczące wielokulturowości i dialogu wielokulturowego?

DOBÓR MATERIAŁU BADAWCZEGO I CHARAKTERYSTYKA MEDIÓW

Podstawę doboru materiału do badań reprezentacji medialnych wielokulturowości i dialogu wielokulturowego w Krakowie stanowiły ustalenia zespołu Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego z 2015 roku (Bogacz-Wojtanowska i in., 2015). Wyniki badań jakościowych przeprowadzonych wśród mieszkańców Krakowa wskazały, że źródłami informacji o sprawach miejskich i inicjatywach społecznych są dla nich m.in.: internet (46% respondentów) oraz krakowska prasa codzienna, w tym prasa bezpłatna i gazety lokalne – dzielnicowe, osiedlowe itp. (13% respondentów). Respondenci twierdzili, że internet służy im do wyszukiwania konkretnych informacji na temat aktywności obywatelskich w mieście. Jest wykorzystywany do przeglądania stron internetowych, także tych prowadzonych przez podmioty dialogu obywatelskiego.

Na poziomie Miasta Krakowa ukazują się trzy znaczące dzienniki: „Gazeta Wyborcza” Kraków, „Dziennik Polski” oraz „Gazeta Krakowska”. Z perspektywy prowadzonych badań w przypadku „Gazety Wyborczej” interesujący jest jej krakowski dodatek. Wymienione tytuły krakowskiej prasy codziennej włączone zostały do próby w badaniach ODO dotyczących reprezentacji medialnych w 2017 roku (Hess i in., 2017). Z uwagi na dużą ilość materiału oraz chęć zachowania możliwie najwyższego stopnia różnorodności mediów do raportowanych w niniejszej książce badań zakwalifikowano dwa dzienniki: krakowski dodatek „Gazety Wyborczej” (wydawca: Agora S.A.) oraz „Dziennik Polski” (wydawca: Polska Press Grupa). Przy wyborze tytułów wzięto pod uwagę kryterium wydawcy oraz średni nakład jednorazowy w 2020 roku – według danych Związku Kontroli Dystrybucji Prasy. Zrezygnowano z analizy zawartości „Gazety Krakowskiej”, która jest dziennikiem wydawanym przez Polska Press Grupa, jednak o niższym średnim nakładzie jednorazowym niż „Dziennik Polski”.

Tabela 4. Wyniki rozpowszechniania płatnego dzienników regionalnych i lokalnych

Wirtualnedia.pl	grudzień 2019		grudzień 2020		zmiana proc.
	Średni nakład jednoraz.	Rozpow. płatne razem	Średni nakład jednoraz.	Rozpow. płatne razem	
Gazeta Pomorska	28 908	24 768	24 768	20 900	-15,62
Dziennik Zachodni	30 474	19 706	25 593	16 517	-16,18
Głos Wielkopolski	23 772	17 412	20 557	14 856	-14,68
Express Ilustrowany	19 610	13 553	16 675	10 796	-20,34
Głos - Dziennik Pomorza	17 135	11 947	14 129	9 840	-17,64
Dziennik Bałtycki	17 253	12 217	14 909	9 707	-20,55
Gazeta Lubuska	15 124	11 740	12 011	9 333	-20,50
Dziennik Łódzki	17 722	11 397	15 135	9 330	-18,14
Echo Dnia	16 529	11 380	13 529	9 095	-20,08
Gazeta Codzienna Nowiny	14 692	9 127	12 671	7 950	-12,90
Dziennik Polski	16 898	10 124	13 428	7 792	-23,03
Gazeta Krakowska	16 120	9 478	13 206	7 482	-21,06

Źródło: Dane ZKDP opracowane przez Wirtualne Media.

Dostęp: 21.05.2021, <https://www.wirtualnedia.pl/artykul/polska-press-dzienniki-regionalne-wyniki-sprzedazowe>

Wybrana do badania krakowska prasa codzienna jest dostępna także w wersji elektronicznej dla zalogowanych prenumeratorów. Archiwum „Gazety Wyborczej”, wraz z dodatkami regionalnymi, dostępne jest dla czytelników po wykupieniu Pakietu Klubowego prenumeraty cyfrowej. Poszczególne artykuły w archiwum można przeglądać wyłącznie w wersji *online* (brak możliwości pobrania pliku) i pozbawione są materiałów fotograficznych oraz wideo. „Dziennik Polski” natomiast elektroniczną wersję wydań oferuje w formie plików PDF (pełne wydanie; brak możliwości pobrania wybranego artykułu), które czytelnik może pobrać na swoje urządzenie.

W najnowszych badaniach uwzględniono ponadto trzy portale internetowe różnego typu: serwis informacyjny, portal internetowy dziennika oraz oficjalną miejską platformę internetową. Przywołując wyniki badań ODO z 2017 roku – najwyższy procentowy udział artykułów o dialogu obywatelskim wśród portali internetowych osiągnął portal „Gazety Wyborczej” (9,1%) oraz portal Onet Kraków (7,7%) (Hess i in., 2017). Portal internetowy „Gazety Wyborczej” w zakładce *Miasta* pozwala na wybór Krakowa jako obszaru interesującego czytelnika (<https://krakow.wyborcza.pl/>). Krakowski serwis lokalny nie dzieli się na dodatkowe podkategorie, a wiadomości różnego

typu wyświetlają się w ramach jednej podstrony w chronologicznej kolejności (od najnowszych artykułów). Niektóre przekazy medialne pojawiają się zarówno na łamach papierowej „Gazety Wyborczej”, jak i w ramach wersji internetowej (krakow.wyborcza.pl), jednak w przypadku tej drugiej, teksty są często dłuższe, bardziej rozwinięte. Ponadto należy zwrócić uwagę na grono czytelników: papierowa wersja ma innych odbiorców niż portal internetowy. Jak wskazują dane udostępnione przez „Wyborczą” („Gazeta Wyborcza”, 2020), jej grono czytelników to 9 milionów osób miesięcznie (sumaryczna liczba czytelników wydań papierowych, subskrypcji internetowej, aplikacji cyfrowej oraz e-wydania). Natomiast tylko 300 tysięcy spośród nich ma dostęp do płatnych treści (czytelnicy papierowej wersji oraz subskrybenci). Onet to z kolei istniejący na rynku od ponad 20 lat serwis informacyjny, należący do koncernu Ringier Axel Springer Polska. W zakładce *Wiadomości* portal umożliwia zapoznanie się z informacjami regionalnymi, w tym m.in. dotyczącymi Krakowa (<https://wiadomosci.onet.pl/krakow>). Kolejne artykuły wyświetlają się w porządku chronologicznym, poprzez wertykalny scrolling. Obok dwóch wymienionych portali internetowych do badania wybrano także Oficjalny serwis miejski Magiczny Kraków (<https://www.krakow.pl/>). Włączenie tego portalu do próby było celowe, gdyż badaczkom zależało także na analizie treści generowanych bezpośrednio przez miasto. W badaniach w 2015 roku ten portal miejski był najczęściej wymienianą stroną internetową i osiągając wyniki 22% wskazań mieszkańców Krakowa, został liderem w ogólnym rankingu źródeł informacji o aktywności społecznej i obywatelskiej. Dla ograniczenia próby spośród dostępnych zakładek wybrano podstronę *Nasze miasto* jako źródło informacji o różnorodnej tematyce.

Tabela 5. Media wybrane do analizy

TYP MEDIUM	NAZWA MEDIUM	MATERIAŁ BADAWCZY
Krakowska prasa codzienna	„Gazeta Wyborcza” Kraków	dostęp dla prenumeratora poprzez Archiwum „Gazety Wyborczej” (zakładka <i>Gazeta Lokalna – Kraków</i>)
	„Dziennik Polski”	dostęp dla prenumeratora; e–wydanie główne, bez dodatków
Portal internetowy	krakow.wyborcza.pl	zakładka <i>Miasta</i> → <i>Kraków</i> (https://krakow.wyborcza.pl/)
	Onet Kraków	zakładka <i>Wiadomości</i> → <i>Regionalne</i> → <i>Kraków</i> (https://wiadomosci.onet.pl/krakow)
	Oficjalny serwis miejski – Magiczny Kraków	zakładka <i>Nasze miasto</i> (https://www.krakow.pl/nasze_miasto/)

Źródło: opracowanie własne.

WYKORZYSTANIE INFRASTRUKTURY CLARIN-PL

Badania mediów prowadzone na pełnej próbie badawczej wymagały uwzględnienia ogromnej liczby różnorodnych materiałów, które ukazywały się przez okres czterech lat w pięciu kanałach medialnych. Zachowanie wysokiego stopnia rzetelności naukowej bez odpowiedniego wsparcia technologicznego w postaci oprogramowania dostosowanego do charakteru projektu mogło być niewykonalne. W odpowiedzi na to wyzwanie do współpracy zaproszono konsorcjum naukowe CLARIN-PL, które udostępniając swoją infrastrukturę i zapewniając opiekę techniczną, umożliwiło zespołowi pracę z pełnymi zbiorami tekstów.

W celu ewaluacji założonych metod i technik badawczych przeprowadzono badanie pilotażowe⁴. Polegało ono na dostosowaniu istniejących elektronicznych narzędzi infrastruktury

⁴ W badaniu pilotażowym analizie poddano pięć wybranych źródeł medialnych w wyznaczonym okresie VII kadencji Rady Miasta Krakowa pod względem występowania dwóch słów kluczowych: *wielokulturowość* i *dialog wielokulturowy*. Podstawową jednostką analizy w omawianych badaniach był pojedynczy artykuł. Wyjątkiem były materiały medialne „Dziennika Polskiego”, w przypadku których jednostkę analizy stanowiły całe wydania udostępniane w formacie PDF. W sumie w badaniu przeanalizowano 16 783 artykułów archiwalnych

CLARIN-PL i opracowaniu nowych algorytmów, odpowiadających potrzebom realizowanego projektu. W ten sposób oceniono narzędzia udostępniane przez konsorcjum pod kątem efektywności w generowaniu danych oraz oszacowano potencjalne wielkości próby w badaniach właściwych, co pozwoliło na korektę narzędzi i kategorii analizy.

W pierwszej kolejności zespół CLARIN za pomocą lingwistycznych narzędzi komputerowych, zgodnie z wyznaczonymi przez zespół badawczy ODO kategoriami, wyselekcjonował z pełnej próby materiałów medialnych (zob. wyżej) te jednostki, w których wystąpiło przynajmniej jedno z wyróżnionych słów kluczowych. Następnie, w celu wyodrębnienia wątków tematycznych z wygenerowanego w ten sposób korpusu materiału medialnego, zastosowano metodę *topic modelingu* (pol.: modelowanie tematyczne). Polega ona na wykorzystaniu algorytmów do określenia i zobrazowania struktury tematów poruszanych w ramach większych zbiorów tekstowych, czyli korpusów – w tym przypadku w dyskursie wybranych mediów. Innymi słowy, wybrany do badań zbiór tekstów potraktowany został jak zbiór danych, w obrębie których – za pomocą narzędzi lingwistyki komputerowej – wyszczególnione zostały zestawy tematów (ang.: *topics*), czyli najczęściej powtarzających się wątków. Metoda ta opiera się na założeniu, że w każdym temacie istnieje duże prawdopodobieństwo występowania określonych słów. *Topic modeling* znajduje zestawy słów, które występują razem w tekstach. „Topic” jest zatem rozkładem prawdopodobieństwa na poszczególne słowa. Algorytmy *topic modelingu* wykonują tak zwane wnioskowanie probabilistyczne, aby określić prawdopodobną, ukrytą strukturę tematyczną (Blei, 2012: 77–94).

Równoległe do modelowania tematycznego przeprowadzono badania mające na celu określenie kolokacyjności analizowanych terminów w korpusie medialnym. W tej części projektu wykorzystano

„Gazety Wyborczej” Kraków i 1 240 wydań „Dziennika Polskiego”. Ze względu na rozwiązania technologiczne, zastosowane w badanych portalach internetowych (krakow.wyborcza.pl; Onet Kraków; krakow.pl), nie jest możliwe wskazanie dokładnej liczby przeanalizowanych jednostek badawczych.

narzędzie TermoPL, udostępnione – podobnie jak poprzednie – w ramach Infrastruktury Naukowej CLARIN-PL⁵. TermoPL służy do automatycznego wydobycia terminologii dziedzinowej z tekstów. Poza terminologią, może ono służyć do ekstrakcji jednostek wielowyrzowych. Program wyszukuje frazy rzeczownikowe, będące kandydatami na terminy badanej dziedziny, za pomocy prostej gramatyki, którą badacze mogą dostosować do swoich wymagań. Narzędzie to jest najczęściej stosowane w leksykografii oraz w lingwistyce korpusowej – m.in. przy tworzeniu słowników dziedzinowych lub rozbudowie słowników leksykalnych jednostek wielowyrzowych. Okazało się również niezwykle użyteczne w badaniach dyskursów. Pozwala ono bowiem na analizę frazeologizmów i terminów występujących w obszernych zbiorach tekstów tworzących określone dyskursy (jak np. Dyskurs Rady Miasta Kraków czy dyskursy medialne). W przypadku niniejszego projektu badaniem objęto pełną próbę materiałów medialnych, w których przynajmniej raz wystąpiło jedno z analizowanych pojęć. Chodziło o to, aby odszukać w tym zbiorze terminy najczęściej używane.

Dane wygenerowane za pomocą metod wykorzystujących modelowanie tematyczne oraz służących do identyfikacji terminów dziedzinowych (Walkowiak, 2017; Marciniak i in., 2019) pozwoliły na opracowanie katalogu obszarów tematycznych, który został włączony (jako jedna z podstawowych kategorii) do klucza kategoryzacyjnego, stanowiącego narzędzie w badaniach właściwych.

ANALIZA ZAWARTOŚCI

Analiza zawartości mediów to jedna z podstawowych metod w badaniach medioznawczych, służąca do obiektywnego, naukowego i systematycznego przeglądu treści komunikacji oraz identyfikowania i wyróżniania konkretnych elementów przekazów medialnych (Berelson, 1952; Pisarek, 1983). Bardzo często wykorzystywana jest przez badaczy różnego typu mediów: zarówno konwencjonalnych,

⁵ TermoPL (2021, 20.06). Pobrano z lokalizacji: http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2016/pdf/296_Paper.pdf.

jak i internetowych. Swoją popularność zawdzięcza m.in. dużej elastyczności, dostarczaniu wartościowych danych oraz zapewnieniu wglądu w złożone konteksty, trendy i wzorce społeczne (Hansen i Machin, 2019). Dane zbierane są w sposób przejrzysty i rygorystyczny, umożliwiając ewentualne powielanie badania, np. w innym okresie czasowym (Macnamara, 2010). Dla pełnego zrozumienia powinna ona mieć równocześnie charakter jakościowy, jak i ilościowy (Jabłonowski i Mielczarek, 2018). Zgodnie z tym zaleceniem także w niniejszym projekcie wprowadzono dwuwymiarowe podejście do badania, dzięki czemu w pełni wykorzystane zostały możliwości tej metody badawczej (Lisowska-Magdziarz, 2004: 55; Lisowska-Magdziarz i Płaneta, 2016). Analizę zawartości mediów wykonano przy użyciu autorskiego klucza kategoryzacyjnego (zob. Aneks: Załącznik 5), za pomocą którego każda jednostka badawcza rozpatrywana była w ramach tych samych kategorii, co umożliwiało ich porównywanie.

Analizę zawartości przeprowadzono z wykorzystaniem oprogramowania analitycznego MAXQDA Analytics Pro, należącego do rodziny oprogramowań typu CAQDAS (Computer Assisted Qualitative Data Analysis Software). To wszechstronny program używany przez naukowców w ponad 150 krajach do gromadzenia, organizowania, analizy i wizualizacji danych (Kuckartz i Rädiker, 2019). Wspomaga różnorodne metody badawcze, a w tym m.in. jakościową analizę zawartości i analizę dyskursu. W projekcie MAXQDA posłużyła do procedury kodowania materiałów medialnych, czyli przypisywania do odpowiedniego kodu wybranej części danych z materiałów medialnych, a także wspomagała proces analizy i wizualizacji wyników. Rozpoczęto pracę z materiałem badawczym, kodując go formalnie. Ze względu na otwarty charakter pytań zdecydowano, że formalny etap kodowania odbędzie się w ramach opracowanego arkusza Excel. Następnie przekazane przez CLARIN materiały medialne zostały wgrane do oprogramowania MAXQDA. Nazwy plików zmieniono na przypisane w etapie formalnym numery kodowania jednostek. Klucz kategoryzacyjny przeniesiono do programu w ramach drzewa kodowego. Tak przygotowany projekt przekazany został do koderów, których zadaniem było wygenerowanie – po zakodowaniu każdej

partii materiału (jedna partia = jedno medium) – raportu w ramach narzędzia Smart Publisher i eksport zakodowanych fragmentów do pliku wymiany w celu przekazania ich zespołowi ODO.

Pracę koncepcyjną rozpoczęto od wskazania metadanych umożliwiających późniejsze indeksowanie materiału medialnego. Ustalono następujące metadane służące do opisu jednostek badawczych:

1. Nazwa gazety/portalu.
2. Data publikacji (format dd-mm-rrrr).
3. Tytuł materiału w pełnym brzmieniu.
4. Rozmiar tekstu (liczba znaków).
5. Autorstwo materiału (nazwisko lub skrót identyfikacyjny autora materiału).

Główne kategorie analizy to analiza formalna i merytoryczna analiza zawartości. Formalna część klucza kategoryzacyjnego pokrywa się z wymienionymi metadanymi, z tą jednak różnicą, że do klucza dodano kategorie: numer kodowania jednostki i gatunek materiału (informacja; publicystyka; gatunki pogranicza; inne; płatny komunikat UMK). Natomiast autorstwo artykułu rozdzielono na dwie kategorie: autorstwo w rozumieniu: wskazanie nazwiska lub skrótu identyfikacyjnego autora materiału oraz autorstwo jako pochodzenie, tj. materiał agencyjny (np. PAP i podobne); dziennikarz redakcji; gościnnie: ekspert; przedruk (inne medium, wymienione z nazwy); czytelnik (list od czytelnika); komunikat urzędowy; komunikat organizacji pozarządowych i innych; inne.

KATEGORIE ANALIZY

Przy konceptualizacji jakościowej części klucza kategoryzacyjnego do badań mediów po raz kolejny odwołano się do dotychczasowych doświadczeń i ustaleń zespołu ODO oraz skorzystano z niektórych elementów schematu badań, przedstawionego w pierwszym rozdziale książki. Dla czytelności wywodu w tabeli numer 6 zestawiono podstawowe kategorie i podkategorie badawcze do analizy reprezentacji medialnych.

Tabela 6. Podstawowe kategorie i podkategorie badawcze zastosowane w analizie

KATEGORIE	PODKATEGORIE
Autorzy	dziennikarze redakcyjni, inni autorzy
Język komunikacji	terminologia
Problematyka	obszar terytorialny, tematyka, kontekst
Aktorzy	władze miasta i inne instytucje miejskie obywatele występujący kolektywnie i indywidualnie
Regulacje	dokumenty, programy, uchwały
Postacie cytowane	cytowania bezpośrednie, odwołania

Źródło: opracowanie własne na podst.: (Hess, 2018: 243–276).

Kategoria *autor* miała na celu rozpoznanie typów nadawców. Starano się ustalić, jakie grupy osób – poza dziennikarzami – rozpoznały treści dotyczące badanej problematyki w analizowanych mediach.

Celem kategorii *język komunikacji* było ustalenie podstawowej terminologii używanej przez autorów materiałów medialnych dotyczących wielokulturowości i dialogu wielokulturowego dla określenia podjętej w projekcie problematyki. Na podstawie przeglądu literatury przedmiotu, formalnych dokumentów oraz wstępnej analizy przekazów medialnych zestawiono słowa kluczowe odzwierciedlające różnorodność ujmowania tych terminów. Lista ta została poszerzona o wyrazy i wyrażenia, które wyróżniono w wyniku analizy KRDMK.

Kategoria *regulacje* miała na celu sprawdzenie, czy informacje na temat przyjęcia przez RMK Programu „Otwarty Kraków” oraz doniesienia i komentarze dotyczące jego zawartości merytorycznej stały się przedmiotem zainteresowania analizowanych mediów, oraz zidentyfikowanie innych dokumentów, do których odwoływali się nadawcy przekazów dotyczących problematyki wielokulturowości.

Kategoria *problematyka* zawierała w sobie pytanie o dominujące obszary tematyczne i konteksty przedstawiania wielokulturowości w dyskursie badanych mediów, a także perspektywę terytorialną prezentowania spraw związanych z relacjami wielokulturowymi. Istotne było m.in. sprawdzenie, czy przekazy medialne kierowane przede wszystkim do mieszkańców Krakowa i okolic przedstawiają

problematykę wielokulturowości w wymiarze lokalnym (miasta, dzielnicy), regionalnym – wojewódzkim, czy też poruszają ją w szerszym – ogólnopolskim, europejskim lub globalnym kontekście. Ważne było także, z jaką częstotliwością kwestie dotyczące wielokulturowości stawały się głównym przedmiotem zainteresowania (czy stanowiły wątek główny materiału, czy wątek poboczny).

Kategoria *aktorzy* została wykorzystana, aby zidentyfikować podmioty, które były prezentowane w analizowanych materiałach medialnych. Chodziło o ustalenie, jak często pojawiają się w nich, z jednej strony – władze miasta, które tworzą zasady regulujące życie publiczne, i instytucje miejskie, które je wdrażają, z drugiej zaś – mniej lub bardziej zorganizowani obywatele: mieszkańcy działający kolektywnie, tj. ruchy miejskie, organizacje pozarządowe itd., i jednostki (indywidualni mieszkańcy Krakowa).

Analizując materiały medialne pod kątem kategorii *postacie cytowane*, starano się zidentyfikować osoby, których zdania i opinie najczęściej przywoływano w kontekście problematyki wielokulturowości. Sprawdzano częstotliwość cytowań oraz rodzaj cytatu, tzn. ustalano, czy nadawcy odnosili się do wypowiedzi konkretnych osób pośrednio, czy też przywoływali je wprost.

Ostateczny kształt narzędzia badawczego w medialnej części projektu został ustalony po zakończeniu badań korpusu dyskursu RMK, na podstawie których doprecyzowano listę słów kluczowych. Ponadto finalna wersja klucza kategoryzacyjnego uwzględniła wyniki analizy materiału medialnego przeprowadzonej przy użyciu narzędzi udostępnianych w infrastrukturze CLARIN-PL. W ten sposób stworzono wspólną dla obu części badań (badanie dyskursu RMK oraz badanie reprezentacji medialnych) kafenię kluczowych obszarów tematycznych (Załącznik 3, punkt C).

ROZDZIAŁ IV. WIELOKULTUROWOŚĆ W DYSKURSIE RADY MIASTA KRAKOWA

W niniejszym rozdziale zaprezentowane zostały wyniki i wnioski z badań dyskursu Rady Miasta Krakowa. Celem przeprowadzonych analiz było przedstawienie sposobu zakorzenienia pojęć *wielokulturowość* i *dialog wielokulturowy* w narracji polityki lokalnej w Krakowie. Wyniki przedstawiono w ramach podrozdziałów odnoszących się bezpośrednio do postawionych pytań badawczych.

Badania wielokulturowości oraz dialogu wielokulturowego w dyskursie Rady Miasta Krakowa składały się z dwóch etapów. Pierwszym były badania ilościowe, których celem było określenie występowania i frekwencji słów tworzących operacyjną definicję dialogu wielokulturowego, wskazanie dokumentów, w których te terminy występują, oraz wskazanie mówców, którzy tymi terminami się posługiwali, a zatem brali udział w dyskusjach, potencjalnie mogących dotyczyć problematyki badań. Badania ilościowe, czyli statystyczną analizę korpusową i leksykalną, przeprowadzono przy wykorzystaniu Korpusu Dyskursu Rady Miasta Krakowa (KDRMK).

Drugim etapem były badania jakościowe. Wyabstrahowany w badaniach ilościowych materiał badawczy poddany został merytorycznej analizie zawartości przy użyciu opisanego w części metodologicznej klucza kategoryzacyjnego. Na tym etapie badań KDRMK był narzędziem wykorzystanym do przeszukiwania bazy tekstów oraz kodowania materiału badawczego. Do badań jakościowych zakwalifikowany został ten materiał badawczy, tj. te stenogramy, w treści których zdiagnozowano obecność wyszukiwanych słów kluczowych, tworzących operacyjną definicję analizowanych pojęć (*wielokulturowość*

i *dialog wielokulturowy*). W podrozdziałach opisujących wyniki badań jakościowych – zatytułowanych kolejno: *Mówcy – badania jakościowe*, *Obszary tematyczne* i *Problematyka* – zaprezentowane zostały wyniki dotyczące analizy tej części materiału badawczego, która została zakwalifikowana jako wystąpienia słów kluczowych w kontekstach dotyczących wielokulturowości i/lub dialogu wielokulturowego. A zatem w ramach badań jakościowych nad tym wyselekcjonowanym materiałem badawczym opisane zostały główne konteksty występowania wielokulturowości i/lub dialogu wielokulturowego (sygnalizowane w tekście obecnością słów kluczowych), główne oraz poboczne obszary tematyczne, określono wydzźwięk wypowiedzi oraz sklasyfikowano wypowiedzi pod kątem tego, czy temat wielokulturowości był wątkiem głównym, czy pobocznym w danej narracji.

W ramach badań jakościowych przeprowadzono manualne kodowanie materiału badawczego przy wykorzystaniu klucza kategorycznego. Ten etap badań miał na celu odpowiedź na pozostałe pytania badawcze, czyli pytania drugie, trzecie i czwarte:

- Jakie były najważniejsze obszary tematyczne, w obrębie których zidentyfikowano te terminy?
- Jak wyglądał język komunikacji dotyczący analizowanego problemu? Między innymi, jakie terminy dziedziczne występowały w zbiorze dokumentów, w których odnaleziono badane terminy?
- Jaki był wydzźwięk emocjonalny wypowiedzi, w których odnaleziono badane terminy?

Jak już wspomniano, na etapie badań jakościowych wykorzystano również korpusomat dyskursu RMK, dzięki któremu można przeglądać i analizować teksty pod kątem wyszukiwanego słowa kluczowego. Praca koderka polegała na odnalezieniu wszystkich wystąpień danego terminu w treści znajdujących się w bazie KDRMK dokumentów i scharakteryzowaniu każdego z wystąpień tego terminu w odniesieniu do zdefiniowanych w kluczu kategorii badawczych. Korpusomat

umożliwia podgląd lewego i prawego kontekstu słowa, dzięki czemu koder lokalizuje interesujący go fragment tekstu i może określić takie cechy wystąpienia danego słowa, jak kontekst i temat wypowiedzi.

Przeprowadzona w ten sposób analiza zawartości umożliwiła wyodrębnienie tej części materiału, która *stricte* dotyczyła przedmiotu badań, czyli wystąpień słów kluczowych w wypowiedziach / zdaniach dotyczących wielokulturowości i/lub dialogu wielokulturowego. Zaprezentowane poniżej wyniki badań jakościowych dotyczą wystąpień słów kluczowych, pojawiających się w obrębie tych właśnie wypowiedzi. Te słowa kluczowe to: *cudzoziemiec/cudzoziemcy, uchodźca/uchodźcy, obcokrajowiec/obcokrajowcy, repatriant/repatrianci, ksenofobia, rasizm, mniejszość narodowa, wielokulturowość, imigrant/imigranci, wielokulturowy, emigrant/emigranci/emigracja, mniejszość romska, multikulturalizm, społeczność wielokulturowa, ksenofobiczny, rasistowski, mniejszość etniczna, mniejszość ukraińska, mieszanka kulturowa*¹.

Na poziomie analizy zawartości, jak zostało wskazane przy opisie klucza kategoryzacyjnego, zmieniona została – w stosunku do poprzednich etapów badań – jednostka analizy. Liczba wystąpień rozumiana jest na poziomie kontekstowej analizy zawartości jako liczba zdań, w których wystąpiły analizowane terminy. Przykładowo, jeśli w zdaniu dwukrotnie wystąpił dany termin, to liczone jest jego jedno wystąpienie. Specyfika zapisu stenograficznego, gdzie to właściwie osoba przygotowująca stenogram decyduje o długości zdań w poszczególnych wypowiedziach, wpływa oczywiście na wyniki w ten sposób prowadzonej analizy. Stąd należy pamiętać o tym, że zebrane w ten sposób dane mają charakter szacunkowy i obrazują bardziej proporcje pomiędzy różnymi kontekstami i tematami wypowiedzi, aniżeli precyzyjne dane ilościowe.

¹ Słowa zostały podane według frekwencji ich występowania w korpusie.

FREKWENCJA

Aby odpowiedzieć na pierwsze pytanie badawcze: *Jak przebiegał proces zakorzeniania się kluczowych terminów, które operacjonalizują wielokulturowość i dialog wielokulturowy w dyskursie RMK w badanym okresie?* w pierwszej kolejności istotne było sprawdzenie, jaka była frekwencja ich występowania i w jakich okresach częstotliwość ich używania rosła.

Sprawdzenie frekwencji występowania słów kluczowych oraz zdiagnozowanie okresów (dat posiedzeń sesji RMK) wzrostu częstotliwości ich używania to podstawowe informacje, które umożliwiły zobrazowanie procesu zakorzeniania się tych operacjonalizujących wielokulturowość i dialog wielokulturowy słów.

Do tej części analizy posłużył KDRMK. W tabeli 7 przedstawiono ilościową charakterystykę obecnych w materiale badawczym terminów.

Tabela 7. Liczba wystąpień słów kluczowych w poszczególnych dokumentach (stenogramach z posiedzeń RMK) uporządkowanych ze względu na ich frekwencję

Lp.	Termin	Liczba wystąpień terminu	Liczba dokumentów	Numer sesji i data	Liczba wystąpień terminu w dokumencie
1	<i>cudzoziemiec / cudzoziemcy</i>	77	15	LI Sesja RMK 31.08.2016	25
				XXVII Sesja RMK 21.10.2015	23
				XLVI Sesja RMK 31.05.2016	8
				XC Sesja RMK 6.12.2017	5
				LXIV Sesja RMK 15.02.2017	3
				XVIII Sesja RMK 24.06.2015	2
				LII Sesja RMK 14.09.2016	2
				LXXVII Sesja RMK 28.06.2017	2
				XXIV Sesja RMK 16.09.2015	1
				XXVIII Sesja RMK 30.10.2015	1
				XXXVI Sesja RMK 03.02.2016	1
				LIII Sesja RMK 28.09.2016	1
				LXXV Sesja RMK 14.06.2017	1
				LXXXVII Sesja RMK 25.10.2017	1
				CI Sesja RMK 9.05.2018	1
2	<i>uchodźca / uchodźcy</i>	50	11	XXVII Sesja RMK 21.10.2015	20
				LXXXIII Sesja RMK 27.09.2017	9
				XXV Sesja RMK 23.09.2015	6
				LI Sesja RMK 31.08.2016	5
				XVIII Sesja RMK 24.06.2015	4
				XXI Sesja RMK 08.07.2015	1
				XXIV Sesja RMK 16.09.2015	1
				XLV Sesja RMK 3.06.2016	1
				LII Sesja RMK 14.09.2016	1
				LX Sesja RMK 14.12.2016	1
				XCI Sesja RMK 20.12.2017	1

Lp.	Termin	Liczba wystąpień terminu	Liczba dokumentów	Numer sesji i data	Liczba wystąpień terminu w dokumencie
3	<i>obcokrajowiec / obcokrajowcy</i>	36	12	LI Sesja RMK 31.08.2016	16
				LII Sesja RMK 14.09.2016	9
				XXII Sesja RMK 26.08.2015	2
				XI Sesja RMK 15.04.2015	1
				XXVIII Sesja RMK 30.10.2015	1
				XXXI Sesja RMK 02.12.2015	1
				XXXVII Sesja RMK 17.02.2016	1
				XLIV Sesja RMK 25.05.2016	1
				XLVI Sesja RMK 31.05.2016	1
				LIII Sesja RMK 28.09.2016	1
				XC Sesja RMK 06.12.2017	1
CIX Sesja RMK 12.09.2018	1				
4	<i>repatriant / repatrianci</i>	36	5	VII Sesja RMK 11.02.2015	16
				LXXXV Sesja RMK 11.10.2017	14
				XVIII Sesja RMK 24.06.2015	2
				XXVII Sesja RMK 21.10.2015	2
				XCV Sesja RMK 28.02.2018	2
5	<i>ksenofobia</i>	20	3	LI Sesja RMK 31.08.2016	16
				LII Sesja RMK 14.09.2016	3
				LXXXII Sesja RMK 13.09.2017	1
6	<i>rasizm</i>	14	1	LI Sesja RMK 31.08.2016	14
7	<i>mniejszość narodowa</i>	10	3	LI Sesja RMK 31.08.2016	8
				LXXXI Sesja RMK 30.08.2017	1
				LXXXVIII Sesja RMK 8.11.2017	1
8	<i>wielokulturowość</i>	9	3	LI Sesja RMK 31.08.2016	4
				LII Sesja RMK 14.09.2016	4
				XLVI Sesja RMK 31.05.2016	1

L.p.	Termin	Liczba wystąpień terminu	Liczba dokumentów	Numer sesji i data	Liczba wystąpień terminu w dokumencie
9	<i>imigrant / imigranci</i>	9	4	LI Sesja RMK 31.08.2016	6
				XXVII Sesja RMK 21.10.2015	1
				LII Sesja RMK 14.09.2016	1
				LXXXI Sesja RMK 30.08.2017	1
10	<i>wielokulturowy</i>	6	3	LI Sesja RMK 31.08.2016	4
				LII Sesja RMK 14.09.2016	1
				LXXXIII Sesja RMK 27.09.2017	1
11	<i>emigrant / emigranci</i>	4	2	XXVII Sesja RMK 21.10.2015	3
				LI Sesja RMK 31.08.2016	1
12	<i>emigracja</i>	3	3	LXIV Sesja RMK 15.02.2017	1
				XC Sesja RMK 06.12.2017	1
				CIII Sesja RMK 5.06.2018	1
13	<i>mniejszość romska</i>	3	1	LI Sesja RMK 31.08.2016	3
14	<i>multikulturalizm</i>	2	1	LI Sesja RMK 31.08.2016	2
15	<i>społeczność wielokulturowa</i>	2	1	LI Sesja RMK 31.08.2016	2
16	<i>ksenofobiczny</i>	2	1	LI Sesja RMK 31.08.2016	2
17	<i>rasistowski</i>	2	2	LI Sesja RMK 31.08.2016	1
				LII Sesja RMK 14.09.2016	1
18	<i>mniejszość etniczna</i>	1	1	LI Sesja RMK 31.08.2016	1
19	<i>mniejszość ukraińska</i>	1	1	XC Sesja RMK 6.12.2017	1
20	<i>dyskryminacja ze względu na pochodzenie / rasę</i>	1	1	XXXI Sesja RMK 2.12.2015	1
21	<i>mieszanka kulturowa</i>	1	1	LI Sesja RMK 31.08.2016	1
Ogółem		289	75		289

Źródło: opracowanie własne.

Ustalenie frekwencji słów kluczowych umożliwiło, po pierwsze, stworzenie listy 21 słów występujących w analizowanych dokumentach, a po drugie – wskazanie tych dokumentów, w których się one pojawiają. Na podstawie list frekwencyjnych dotyczących obecności poszczególnych słów kluczowych uzyskano 75 dokumentów,

a następnie usunięto z listy powtarzające się pozycje, czyli te dokumenty, w których znalazło się więcej niż jedno słowo kluczowe. W ten sposób wytypowano 34 dokumenty (tabela 8), w których odnotowano 21 słów kluczowych o łącznej liczbie wystąpień 289. Te dokumenty, w kolejnym etapie badań, poddano analizie jakościowej z wykorzystaniem wyżej opisanego klucza kategorizacyjnego.

Tabela 8. Stenogramy z posiedzeń RMK uporządkowane pod kątem największej liczby słów kluczowych

Lp.	Numer sesji i data	Liczba słów kluczowych	Razem wystąpień poszczególnych słów
1	LI Sesja RMK 31.08.2016	17	111
2	LII Sesja RMK 14.09.2016	8	22
3	XXVII Sesja RMK 21.10.2015	5	49
4	XC Sesja RMK 06.12.2017	4	8
5	XVIII Sesja RMK 24.06.2015	3	8
6	XLVI Sesja RMK 31.05.2016	3	10
7	XXIV Sesja RMK 16.09.2015	2	2
8	XXVIII Sesja RMK 30.10.2015	2	2
9	XXXI Sesja RMK 2.12.2015	2	2
10	LIII Sesja RMK 28.09.2016	2	2
11	LXIV Sesja RMK 15.02.2017	2	4
12	LXXXI Sesja RMK 30.08.2017	2	2
13	LXXXIII Sesja RMK 27.09.2017	2	10
14	VII Sesja RMK 11.02.2015	1	16
15	XI Sesja RMK 15.04.2015	1	1
16	XXI Sesja RMK 08.07.2015	1	1
17	XXII Sesja RMK 26.08.2015	1	2
18	XXV Sesja RMK 23.09.2015	1	6
19	XXXVI Sesja RMK 3.02.2016	1	1
20	XXXVII Sesja RMK 17.02.2016	1	1
21	XLIV Sesja RMK 25.05.2016	1	1
22	XLV Sesja RMK 3.06.2016	1	1
23	LX Sesja RMK 14.12.2016	1	1
24	LXXV Sesja RMK 14.06.2017	1	1
25	LXXVII Sesja RMK 28.06.2017	1	2

L.p.	Numer sesji i data	Liczba słów kluczowych	Razem wystąpień poszczególnych słów
26	LXXXII Sesja RMK 13.09.2017	1	1
27	LXXXV Sesja RMK 11.10.2017	1	14
28	LXXXVII Sesja RMK 25.10.2017	1	1
29	LXXXVIII Sesja RMK 8.11.2017	1	1
30	XCI Sesja RMK 20.12.2017	1	1
31	XCV Sesja RMK 28.02.2018	1	2
32	CI Sesja RMK 9.05.2018	1	1
33	CIII Sesja RMK 5.06.2018	1	1
34	CIX Sesja RMK 12.09.2018	1	1
Ogółem		75	289

Źródło: opracowanie własne.

Analiza frekwencji poszczególnych słów wykazała, że dokumentem, w którym wystąpiła największa liczba słów kluczowych (17 różnych terminów), był stenogram z LI Sesji Rady Miasta Krakowa, która odbyła się 31.08.2016 roku. W dyskusji w trakcie tego posiedzenia użyto 17 z objętych analizą słów kluczowych. W trakcie tej sesji RMK zdiagnozowano obecność następujących terminów: *cudzoziemiec/cudzoziemcy* (25 wystąpień), *uchodźca/uchodźcy* (5), *obcokrajowiec/obcokrajowcy* (16), *ksenofobia* (16), *rasizm* (14), *mniejszość narodowa* (8), *wielokulturowość* (4), *imigrant/imigranci* (6), *wielokulturowy* (4), *emigrant/emigranci* (1), *mniejszość romska* (3), *multikulturalizm* (2), *społeczność wielokulturowa* (2), *ksenofobiczny* (2), *rasistowski* (1), *mniejszość etniczna* (1), *mieszanka kulturowa* (1). Łączna liczba wystąpień poszczególnych słów kluczowych w trakcie LI Sesji RMK wynosiła 111. Z punktu widzenia problematyki badań istotne jest to, że właśnie na tym posiedzeniu RMK miało miejsce pierwsze czytanie projektu uchwały dotyczącego Programu „Otwarty Kraków”. Nie jest więc zaskoczeniem, że liczebność i częstotliwość słów zakwalifikowanych jako operacyjnie definiujące dialog wielokulturowy była wysoka. Debata dotycząca tego punktu obrad była długa, stosunkowo intensywna, a momentami nawet emocjonalna. Niektórzy z radnych podawali w wątpliwość sens uchwalania takiego programu m.in. jakoby sugerującego, że krakowianie prezentują postawy

ksenofobiczne i rasistowskie, czy też z tego powodu, że *ten program (...) można wykorzystać (...) w zły sposób. To znaczy do takiej promocji ideologicznej, multikulturalizmu, którą widzimy dzisiaj w Europie Zachodniej*. Podnoszono kwestie wielokulturowego dziedzictwa miasta, odwoływano się kilkakrotnie do Światowych Dni Młodzieży, które odbyły się w Krakowie w lipcu 2016 roku – w celu uzasadnienia przeciwstawnych postaw: z jednej strony – dla udowodnienia otwartości obywateli miasta, a z drugiej – właśnie dla zobrazowania przykładów zachowań rasistowskich. Omawiano sytuację funkcjonujących w mieście mniejszości narodowych i etnicznych, a także m.in. zastanawiano się, czy ten program, kładąc nacisk na otwarcie Krakowa (w rozumieniu postawy inkluzywnej zarówno jednostek miejskich, jak i mieszkańców) na obcokrajowców, nie lekceważy kwestii działań mających na celu zachęcenie cudzoziemców do integrowania się z miastem i jego mieszkańcami.

Nie jest również zaskoczeniem, że drugim pod względem liczby poszukiwanych terminów, był stenogram z LII Sesji RMK (14.09.2016 r.), w trakcie której odbyło się drugie czytanie, głosowanie pięciu zgłoszonych poprawek² oraz finalnie przyjęto Program „Otwarty Kraków”. W tym dokumencie pojawiło się 8 słów kluczowych (*cudzoziemiec/cudzoziemcy* (2), *uchodźca/uchodźcy* (1), *obcokrajowiec/obcokrajowcy* (9), *ksenofobia* (3), *wielokulturowość* (4), *imigrant/imigranci* (1), *wielokulturowy* (1), *rasistowski* (1)). Na tej sesji dominująca część dyskusji dotyczyła aspektów formalnych, omawiano złożone poprawki głównie z perspektywy spójności dokumentu oraz kompetencji poszczególnych organów. Pojawiły się jednak również wątki związane z merytoryczną zawartością programu oraz medialnymi wypowiedziami radnych PiS w świetle ówczesnego kontekstu społecznego (medialne doniesienia o atakach agresji skierowanych wobec obcokrajowców lub osób posługujących się obcymi językami). Interesujące pod kątem analizy jest natomiast to, że sumaryczna liczba wystąpień poszczególnych słów w stenogramie z LII Sesji RMK wyniosła zaledwie 22, podczas gdy drugim dokumentem – jeśli

² Jedna poprawka Michała Drewnickiego (PiS) oraz cztery poprawki Łukasza Słoniowskiego (PiS). Wszystkie poprawki zostały odrzucone.

spojrzeć pod kątem łącznej liczby wystąpień poszczególnych słów (49) – był stenogram z XXVII Sesji RMK (21.10.2015 r.). W trakcie tej sesji pojawiło się pięć słów kluczowych z wyraźną przewagą dwóch: *cudzoziemiec/cudzoziemcy* (23 wystąpienia) oraz *uchodźca/uchodźcy* (20). Pozostałe obecne w dokumencie słowa kluczowe to: *repatriant/repatrianci* (2), *imigrant/imigranci* (1), *emigrant/emigranci* (3). Wystąpienia wskazanych terminów związane były z trzema tematami poruszonymi na tej sesji, były to: (1) Informacja Prezydenta Miasta Krakowa w sprawie przydzielenia rządowego limitu uchodźców dla gminy Kraków; (2) Rezolucja w sprawie zmiany finansowania kosztów nauki cudzoziemców przebywających w polskich szkołach samorządowych oraz (3) Ustalenie kierunków działań dla Prezydenta Miasta Krakowa dotyczących sprowadzenia osób pochodzenia polskiego z Donbasu do Krakowa.

W pozostałych dokumentach liczba wystąpień poszczególnych słów kluczowych była już znacznie niższa (zob. tabela 9).

Tabela 9. Liczba wystąpień poszczególnych słów kluczowych w dokumentach

Liczba wystąpień słów kluczowych	Numer i data sesji RMK
17 słów kluczowych	LI Sesja RMK 31.08.2016
8 słów kluczowych	LII Sesja RMK 14.09.2016
5 słów kluczowych	XXVII Sesja RMK 21.10.2015
4 słowa kluczowe	XC Sesja RMK 6.12.2017
3 słowa kluczowe	XVIII Sesja RMK 24.06.2015 XLVI Sesja RMK 31.05.2016
2 słowa kluczowe	XXIV Sesja RMK 16.09.2015 XXVIII Sesja RMK 30.10.2015 XXXI Sesja RMK 2.12.2015 LIII Sesja RMK 28.09.2016 LXIV Sesja RMK 15.02.2017 LXXXI Sesja RMK 30.08.2017 LXXXIII Sesja RMK 27.09.2017

Liczba wystąpień słów kluczowych	Numer i data sesji RMK
1 słowo kluczowe	VII Sesja RMK 11.02.2015 XI Sesja RMK 15.04.2015 XXI Sesja RMK 08.07.2015 XXII Sesja RMK 26.08.2015 XXV Sesja RMK 23.09.2015 XXXVI Sesja RMK 3.02.2016 XXXVII Sesja RMK 17.02.2016 XLIV Sesja RMK 25.05.2016 XLV Sesja RMK 3.06.2016 LX Sesja RMK 14.12.2016 LXXV Sesja RMK 14.06.2017 LXXVII Sesja RMK 28.06.2017 LXXXII Sesja RMK 13.09.2017 LXXXV Sesja RMK 11.10.2017 LXXXVII Sesja RMK 25.10.2017 LXXXVIII Sesja RMK 8.11.2017 XCI Sesja RMK 20.12.2017 XCV Sesja RMK 28.02.2018 CI Sesja RMK 9.05.2018 CIII Sesja RMK 5.06.2018 CIX Sesja RMK 12.09.2018

Źródło: opracowanie własne.

Natomiast, jeśli chodzi o frekwencję, czyli łączne liczby wystąpień badanych słów kluczowych w powyższych dokumentach, to wahały się one od kilku do kilkunastu rekordów.

MÓWCY – BADANIA ILOŚCIOWE

Przeszukiwanie korpusu za pomocą przygotowanego przez zespół CLARIN-PL Korpusomatu Dyskursu Rady Miasta Krakowa umożliwiło także określenie innych wskazanych w części metodologicznej metadanych. Jedną z nich byli mówcy, czyli te osoby, które w swoich wypowiedziach wykorzystywały interesujące badaczy terminy. Wytypowanie takich osób pozwoliło odpowiedzieć na piąte pytanie badawcze: *Jacy aktorzy uczestniczyli w dyskusjach sesji RMK dotyczących wielokulturowości?* (radni, przedstawiciele organizacji pozarządowych, mieszkańcy reprezentujący interesy grupowe, pojedynczy mieszkańcy).

Najbardziej liczną kategorią mówców byli radni Miasta Krakowa, drugą kategorię stanowili reprezentanci Urzędu Miasta Krakowa – osoby pełniące stanowiska funkcyjne (dyrektorzy/wicedyrektorzy wybranych wydziałów UMK, Zastępca Prezydenta Miasta, Sekretarz Miasta) oraz przedstawiciele władz regionu (rzecznik prasowy Wojewody Małopolskiego). Najmniej liczną kategorię stanowili goście (osoby z zewnątrz, które występowały i zabierały głos na sesjach RMK). Tę kategorię można podzielić na dwie grupy: (1) osoby zaproszone w celu uhonorowania ich przez władze miasta oraz (2) osoby składające wnioski/petycje lub będące zaangażowane w organizację jakichś wydarzeń w przestrzeni miasta.

Analizowane słowa kluczowe pojawiły się w wypowiedziach 21 spośród 43 radnych, zasiadających w RMK VII kadencji (tabela 10). Gdy weźmie się pod uwagę przynależność partyjną, głosy te rozkładały się następująco: dziesięciu radnych z PiS, dziewięciu radnych PO, jedna radna niezrzeszona oraz jeden radny reprezentujący Klub Przyjazny Kraków.

Tabela 10. Użycie słów kluczowych przez poszczególnych radnych

L.p.	Imię i nazwisko	Klub Radnych ³	Liczba słów kluczowych
1	Łukasz Słoniowski	PiS	9
2	Stanisław Zięba	PiS	7
3	Michał Drewnicki	PiS	5
4	Mirosław Gilarski	PiS	5
5	Dominik Jaśkowiec	PO	5
6	Tomasz Urynowicz	PiS	5
7	Andrzej Hawranek	PO	4
8	Bogusław Kośmider	PO	4
9	Teresa Kwiatkowska	PO	4
10	Anna Szybist	PO	4

³ Kluby Radnych w Radzie Miasta Krakowa kadencji 2014–2018: Prawo i Sprawiedliwość (PiS) (21 osób), Platforma Obywatelska RP (PO) (14 osób), Przyjazny Kraków (6 osób), radni niezrzeszeni w żadnym klubie (2 osoby) (Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Krakowa, 2018, 07.02).

Lp.	Imię i nazwisko	Klub Radnych ³	Liczba słów kluczowych
11	Małgorzata Jantos	niezrzeszona	3
12	Wojciech Krzysztonek	PO	3
13	Andrzej Mazur	PiS	3
14	Teodozja Maliszewska	PO	2
15	Barbara Nowak	PiS	2
16	Grzegorz Stawowy	PO	2
17	Adam Grelecki	PiS	1
18	Aleksander Miszalski	PO	1
19	Włodzimierz Pietrus	PiS	1
20	Arkady Rzegocki	PiS	1
21	Łukasz Wantuch	Przyjazny Kraków	1

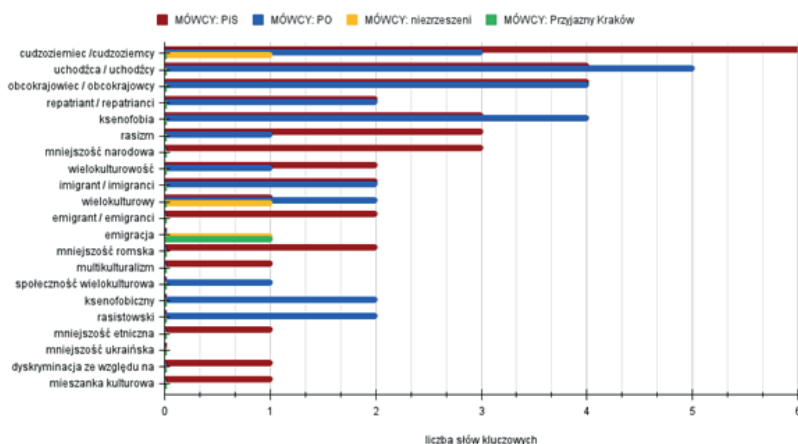
Źródło: opracowanie własne.

Gdy spojrzeć na różnorodność poddanych analizie terminów, których używali radni-mówcy, to najwyższe wskazania uzyskali radni PiS. Na tym etapie analizy – czyli po zliczeniu słów kluczowych i określeniu, kto się nimi posługuje, możemy przypuszczać, gdzie szukać interesujących nas dyskusji, czyli tych dotyczących wielokulturowości, i że to osoby, które posługiwały się tymi słowami, brały w nich udział.

Natomiast analizując wypowiedzi radnych pod kątem liczby użytych słów kluczowych oraz uwzględniając ich przynależność partyjną (zob. wykres 1), można zauważyć, że terminem najczęściej używanym przez radnych PiS był *cudzoziemiec* (6 wystąpień), natomiast w przypadku radnych PO był to termin *uchodźca* (5 wystąpień). Warto jeszcze zaznaczyć, że choć sumarycznie więcej było wystąpień terminów *ksenofobia* i *rasizm* w wypowiedziach radnych PiS (3 + 3 = 6 użyć) niż radnych PO (4 + 1 = 5 użyć), to jeśli chodzi o łączne występowanie terminów *ksenofobia* i *rasizm* oraz *ksenofobiczny* i *rasistowski* , sytuacja miała się odwrotnie, tzn. wyższe były wskazania dla radnych PO (4 + 1 + 2 + 2 = 9 użyć), niż dla radnych PiS (3 + 3 + 0 + 0 = 6 użyć). Wszystkie wystąpienia słów: *ksenofobia* , *rasizm* , *ksenofobiczny* , *rasistowski* pojawiły się w ramach dyskusji dotyczących treści Programu „Otwarty Kraków”. Cechą charakterystyczną wypowiedzi z użyciem omawianych słów był także stosunkowo wysoki stopień

emocjonalnego nacechowania tych wypowiedzi – w porównaniu do wszystkich wypowiedzi dotyczących dialogu wielokulturowego i wielokulturowości (Zob. *Nacechowanie przekazu*).

Wykres 1. Przynależność partyjna radnych a liczba słów kluczowych

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku osób reprezentujących instytucje wytypowano jedynie 13 osób (tabela 11). Wyraźnie najwyższą liczbą słów kluczowych posługiwał się Dyrektor Wydziału Spraw Społecznych UMK Jan Żądło, który z racji piastowanego stanowiska wypowiadał się (w kontekście tematów dotyczących kwestii wielokulturowości) przede wszystkim w formalnych kwestiach dotyczących dyskusji nad ostatecznym kształtem Programu „Otwarty Kraków”. Wypowiedzi te miały w przeważającej mierze wyźwięk neutralny.

Tabela 11. Użycie słów kluczowych przez przedstawicieli instytucji

Funkcja, Imię i nazwisko	Liczba słów kluczowych
Dyrektor Wydziału Spraw Społecznych UMK Jan Żądło	6
Dyrektor Wydziału Mieszkalnictwa UMK Katarzyna Bury	2
III Zastępca Prezydenta ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta Andrzej Kulig	
Sekretarz Miasta Krakowa Paweł Stańczyk	
Zastępca Dyrektora Wydziału Rozwoju Miasta Krakowa UMK Jacek Woźniak	
Dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK Stanisław Dziedzic	1
Zastępca Dyrektora Wydziału Edukacji UMK Dariusz Domajewski	
Dyrektor Grodzkiego Urzędu Pracy Waldemar Jakubas	
Dyrektor Wydziału Edukacji UMK Anna Korfel-Jasińska	
Rzecznik prasowy Wojewody Małopolskiego Krzysztof Marcinkiewicz	
Dyrektor Muzeum Historycznego Miasta Krakowa Michał Niezabitowski	
Dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK Katarzyna Olesiak	
Zastępca Dyrektora Wydziału Podatków i Opłat UMK Adam Pietruszka	

Źródło: opracowanie własne.

Analizowane słowa kluczowe pojawiły się także w wypowiedziach ośmiu osób z zewnątrz, czyli tzw. gości (tabela 12.). Najwyższe wskazania odnotowano dla ks. Grzegorza Suchodolskiego, który pełnił w tamtym czasie funkcję Sekretarza Generalnego Komitetu Organizacyjnego Światowych Dni Młodzieży Kraków 2016. Tematyka tych wypowiedzi pośrednio dotyczyła kwestii wielokulturowych, tzn. mówca ten używał słów *cudzoziemiec*, *uchodźca*, *obcokrajowiec* głównie w kontekstach dotyczących kwestii organizacyjnych ŚDM, ale także podkreślając międzynarodowy wymiar tego wydarzenia. Te wypowiedzi również miały wydźwięk neutralny.

Tabela 12. Użycie słów kluczowych przez gości sesji RMK

Imię i nazwisko	Opis (organizacja/ reprezentacja)	Kontekst wypowiedzi	Liczba słów kluczowych
ks. Grzegorz Suchodolski	Sekretarz Generalnego Komitetu Organizacyjnego Światowych Dni Młodzieży Kraków 2016	Dyskusja na temat organizacji Światowych Dni Młodzieży 2016	3

Imię i nazwisko	Opis (organizacja/ reprezentacja)	Kontekst wypowiedzi	Liczba słów kluczowych
Jerzy Buzek	Polityk, profesor, były Premier RP i były Przewodniczący Parlamentu Europejskiego	Nadanie tytułu Honorowego Obywatela Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa	2
Joanna Grzymała-Moszczyńska	Partia Razem	Petycja do Rady Miasta ws. uchwały dotyczącej zapewnienia warunków osiedlenia się w Krakowie rodzin z Aleppo	2
Andrzej Zięba	Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne	Kandydatura Marka Eminowicza na patrona jednej z ulic miasta Krakowa / wpływ kultury ormiańskiej na tożsamość, kulturę, ekonomię, stołeczność miasta Krakowa	2
Stanisław Kostecki	Prezes Partii Polaków Ukrainy	Ustalenie kierunku działań dla Prezydenta Miasta Krakowa dotyczących sprowadzenia osób pochodzenia polskiego z Donbasu do Krakowa.	1
Biserke Rajčić	Serbska tłumaczka, pisarka, ambasadorka polskiej i krakowskiej literatury	Nadanie tytułu Honorowej Obywatelki Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa	1
Oleksij Reznikov	Wicemer Kijowa	Delegacja reprezentująca miasto Kijów / Kraków jako siostrzane miasto Kijowa powinno mieć doradcę ds. mniejszości ukraińskiej	1

Imię i nazwisko	Opis (organizacja/ reprezentacja)	Kontekst wypowiedzi	Liczba słów kluczowych
Dorota Wnęk	Mieszkanka Krakowa	Wprowadzenie ograniczeń na terenie dzielnicy I Stare Miasto w godzinach nocnej sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży	1

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 13. przedstawiono pełne listy mówców, którzy posługiwali się poszczególnymi słowami kluczowymi, odnalezionymi w materiale badawczym. Jak widać, zarówno liczba użyć terminów, jak i liczba mówców posługujących się danym słowem kluczowym jest najwyższa dla wyrazów: *cudzoziemiec*, *uchodźca*, *obcokrajowiec*, *repatriant*. Wyniki te odzwierciedlają istotne tematy poruszane w czasie VII kadencji RMK, związane, z jednej strony, z ówczesną sytuacją geopolityczną (tzw. kryzys migracyjny w Europie), a z drugiej z wydarzeniami zachodzącymi w tym czasie w Krakowie (prace nad Programem „Otwarty Kraków” oraz Światowe Dni Młodzieży).

Tabela 13. Zestawienie słów kluczowych występujących w KDRMK

Termin	Liczba wystąpień	MÓWCY
<i>cudzoziemiec / cudzoziemcy</i>	77	Radni: Michał Drewnicki (PiS), Mirosław Gilarski (PiS), Małgorzata Jantos (niezrzeszona), Dominik Jaśkowiec (PO), Bogusław Kośmider (PO), Andrzej Mazur (PiS), Barbara Nowak (PiS), Łukasz Słoniowski (PiS), Grzegorz Stawowy (PO), Stanisław Zięba (PiS) Urzednicy i Goście: Zastępca Dyrektora Wydziału Edukacji Dariusz Domajewski III Zastępca Prezydenta ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta Andrzej Kulig Dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Katarzyna Olesiak Zastępca Dyrektora Wydziału Podatków i Opłat Adam Pietruszka Sekretarz Miasta Krakowa Paweł Stańczyk Zastępca Dyrektora Wydziału Rozwoju Miasta Krakowa Jacek Woźniak Dyrektor Wydziału Spraw Społecznych Jan Żądło Profesor, Honorowy Obywatel Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa Jerzy Buzek Rzecznik prasowy Wojewody Małopolskiego Krzysztof Marcinkiewicz Sekretarz Generalnego Komitetu Organizacyjnego Światowych Dni Młodzieży Kraków 2016 ks. Grzegorz Suchodolski
<i>uchodźca / uchodźcy</i>	50	Radni: Mirosław Gilarski (PiS), Adam Grelecki (PiS), Dominik Jaśkowiec (PO), Bogusław Kośmider (PO), Wojciech Krzysztoń (PO), Teresa Kwiatkowska (PO), Aleksander Miszański (PO), Włodzimierz Pietrus (PiS), Tomasz Urynowicz (PiS) Urzednicy i Goście: Dyrektor Wydziału Mieszkalnictwa Katarzyna Bury Dyrektor Wydziału Edukacji Anna Korfel-Jasińska III Zastępca Prezydenta ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta Andrzej Kulig Dyrektor Muzeum Historycznego Miasta Krakowa Michał Niezabitowski Joanna Grzymała-Moszczyńska (reprezentantka Partii Razem) Sekretarz Generalnego Komitetu Organizacyjnego Światowych Dni Młodzieży Kraków 2016 ks. Grzegorz Suchodolski

Termin	Liczba wystąpień	MÓWCY
<i>obcokrajowiec / obcokrajowcy</i>	36	Radni: Mirosław Gilarski (PiS), Andrzej Hawranek (PO), Bogusław Kośmider (PO), Arkady Rzegocki (PiS), Łukasz Słoniowski (PiS), Grzegorz Stawowy (PO), Anna Szybist (PO), Stanisław Zięba (PiS) Urzednicy i Goście: Dyrektor Grodzkiego Urzędu Pracy Waldemar Jakubas Zastępca Dyrektora Wydziału Rozwoju Miasta Krakowa Jacek Woźniak Dyrektor Wydziału Spraw Społecznych Jan Żądło Profesor, Honorowy Obywatel Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa Jerzy Buzek Sekretarz Generalnego Komitetu Organizacyjnego Światowych Dni Młodzieży Kraków 2016 ks. Grzegorz Suchodolski Dorota Wnęk (mieszkanca Krakowa)
<i>repatriant / repatrianci</i>	36	Radni: Mirosław Gilarski (PiS), Dominik Jaśkowiec (PO), Bogusław Kośmider (PO), Stanisław Zięba (PiS) Urzednicy i Goście: Dyrektor Wydziału Mieszkalnictwa Katarzyna Bury Sekretarz Miasta Krakowa Paweł Stańczyk Dyrektor Wydziału Spraw Społecznych Jan Żądło
<i>ksenofobia</i>	20	Radni: Michał Drewnicki (PiS), Andrzej Hawranek (PO), Dominik Jaśkowiec (PO), Teodozja Maliszewska (PO), Łukasz Słoniowski (PiS), Anna Szybist (PO), Stanisław Zięba (PiS)
<i>rasizm</i>	14	Radni: Michał Drewnicki (PiS), Andrzej Hawranek (PO), Łukasz Słoniowski (PiS), Stanisław Zięba (PiS)
<i>mniejszość narodowa</i>	10	Radni: Andrzej Mazur (PiS), Łukasz Słoniowski (PiS), Tomasz Urynowicz (PiS) Urzednicy i Goście: Dyrektor Wydziału Spraw Społecznych Jan Żądło Andrzej Zięba (Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne)
<i>wielokulturowość</i>	9	Radni: Michał Drewnicki (PiS), Dominik Jaśkowiec (PO), Łukasz Słoniowski (PiS) Urzednicy i Goście: Dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Stanisław Dziedzic Dyrektor Wydziału Spraw Społecznych Jan Żądło
<i>imigrant / imigranci</i>	9	Radni: Andrzej Hawranek (PO), Barbara Nowak (PiS), Anna Szybist (PO), Stanisław Zięba (PiS) Urzednicy i Goście: Dyrektor Wydziału Spraw Społecznych Jan Żądło, Andrzej Zięba (Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne)

Termin	Liczba wystąpień	MÓWCY
<i>wielokulturowy</i>	6	Radni: Małgorzata Jantos (niezrzeszona), Wojciech Krzysztoń (PO), Teresa Kwiatkowska (PO), Łukasz Słoniowski (PiS) Urzędnicy i Goście: Joanna Grzymała-Moszczyńska (Partia Razem)
<i>emigrant / emigranci</i>	4	Radni: Mirosław Gilarski (PiS), Stanisław Zięba (PiS), Gość: Prezes Partii Polaków Ukrainy Stanisław Kostecki
<i>emigracja</i>	3	Radni: Małgorzata Jantos (niezrzeszona), Łukasz Wantuch (Przyjazny Kraków) Gość: Honorowa Obywatelka Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa Biserke Rajčić
<i>mniejszość romska</i>	3	Radni: Łukasz Słoniowski (PiS), Tomasz Urynowicz (PiS)
<i>multikulturalizm</i>	2	Radny Michał Drewnicki (PiS)
<i>społeczność wielokulturowa</i>	2	Radny Wojciech Krzysztoń (PO)
<i>ksenofobiczny</i>	2	Radne: Teresa Kwiatkowska (PO), Teodozja Maliszewska (PO)
<i>rasistowski</i>	2	Radne: Teresa Kwiatkowska (PO), Anna Szybist (PO)
<i>mniejszość etniczna</i>	1	Radny Tomasz Urynowicz (PiS)
<i>mniejszość ukraińska</i>	1	Gość: Wicemer Kijowa Oleksij Reznikov
<i>dyskryminacja ze względu na pochodzenie/ rasę</i>	1	Radny Tomasz Urynowicz (PiS)
<i>mieszanka kulturowa</i>	1	Radny Andrzej Mazur (PiS)
Ogółem	289	

Źródło: opracowanie własne.

MÓWCY – BADANIA JAKOŚCIOWE

Zdania, które uznane zostały za dotyczące kwestii wielokulturowości, wyodrębniono z wypowiedzi 27 osób (zob. tabela 14). Wśród nich było 15 radnych, siedem osób reprezentujących instytucje miejskie oraz pięć osób, które są określane jako goście. Trzech najbardziej aktywnych w tych dyskusjach radnych to Łukasz Słoniowski (PiS), Michał Drewnicki (PiS) i Andrzej Hawranek (PO). Jeśli chodzi o osoby reprezentujące instytucje miejskie, to najwyższe wskazania odnotowano dla III Zastępcy Prezydenta ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta Andrzeja Kuliga oraz Dyrektora Wydziału Spraw Społecznych UMK Jana Żądło. Natomiast, w przypadku osób gościnnie występujących na sesjach RMK – była to Joanna Grzymała-Moszczyńska (Partia Razem).

Tabela 14. Mówcy wypowiadający się w sprawach dotyczących wielokulturowości

Imię, nazwisko, funkcja	Liczba wystąpień/ zdań w których zidentyfikowano słowa kluczowe
III Zastępca Prezydenta ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta Andrzeja Kulig	26
Radny Łukasz Słoniowski	25
Dyrektor Wydziału Spraw Społecznych UMK Jan Żądło	20
Radny Michał Drewnicki	16
Radny Andrzej Hawranek	14
Radny Mirosław Gilarski	8
Radna Małgorzata Jantos	8
Joanna Grzymała-Moszczyńska (reprezentantka Partii Razem)	7
Dyrektor Wydziału Mieszkalnictwa UMK Katarzyna Bury	5
Radny Bogusław Kośmider	5
Radna Barbara Nowak	5
Radny Tomasz Urynowicz	5
Radny Stanisław Zięba	5
Radna Teresa Kwiatkowska	4

Imię, nazwisko, funkcja	Liczba wystąpień/ zdań w których zidentyfikowano słowa kluczowe
Radny Wojciech Krzysztonek	4
Zastępca Dyrektora Wydziału Rozwoju Miasta UMK Krakowa Jacek Woźniak	4
Radny Dominik Jaśkowiec	3
Radna Teodozja Maliszewska	3
Radny Andrzej Mazur	3
Radna Anna Szybist	3
Zastępca Dyrektora Wydziału Edukacji UMK Dariusz Domajewski	2
Sekretarz Generalnego Komitetu Organizacyjnego Światowych Dni Młodzieży Kraków 2016 ks. Grzegorz Suchodolski	2
Andrzej Zięba (Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne)	2
Jerzy Buzek, Profesor, Honorowy Obywatel Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa	1
Dyrektor Grodzkiego Urzędu Pracy Waldemar Jakubas	1
Wicemer Kijowa Pan Oleksij Reznikov	1
Sekretarz Miasta Krakowa Paweł Stańczyk	1
Ogółem	183

Źródło: opracowanie własne.

W obrębie wypowiedzi dotyczących wielokulturowości najwyższe wskazania wśród wszystkich zidentyfikowanych mówców odnotowano dla III Zastępcy Prezydenta ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta Andrzeja Kuliga. Wszystkie zlokalizowane użycia słów kluczowych: *cudzoziemiec/cudzoziemcy* oraz *uchodźca/uchodźcy* pojawiły się w trakcie XXVII Sesji RMK (21.10.2015) i dotyczyły dyskusji, która odbyła się w obrębie punktu sesji: Informacja Prezydenta Miasta Krakowa w sprawie przydzielenia rządowego limitu uchodźców dla gminy Kraków. Wypowiedzi te dotyczyły szeroko rozumianej polityki miasta wobec cudzoziemców i uchodźców głównie z perspektywy budżetu, pomocy społecznej oraz narracji ogólnokrajowej. Fragmenty dotyczące kwestii wielokulturowych miały charakter poboczny w stosunku do głównego tematu wypowiedzi, a ich wydźwięk był neutralny. Wśród osób reprezentujących instytucje drugą

pozycję pod względem frekwencji w jego wypowiedziach badanych słów zajął Dyrektor Wydziału Spraw Społecznych UMK Jan Żądło, który – tak jak to zostało wskazane w podrozdziale dotyczącym badań ilościowych i opisującym statystyki wszystkich zidentyfikowanych wystąpień słów kluczowych – z racji piastowanego stanowiska wypowiadał się przede wszystkim w formalnych kwestiach dotyczących dyskusji nad ostatecznym kształtem Programu „Otwarty Kraków”. Trzy czwarte analizowanych wypowiedzi Dyrektora Wydziału Spraw Społecznych pojawiało się w kontekście tematów dotyczących kwestii wielokulturowości. Wypowiedzi te miały w przeważającej mierze wydźwięk neutralny.

Jeśli chodzi o najbardziej aktywnych radnych: Łukasza Słoniowskiego (PiS), Michała Drewnickiego (PiS) i Andrzeja Hawranka (PO), to wszystkie zidentyfikowane wypowiedzi miały miejsce w obrębie dyskusji dotyczących Programu „Otwarty Kraków”. Niemal wszystkie pojawiły się w trakcie LI Sesji RMK – 31.08.2016 i LII Sesji RMK – 14.09.2016. Główne konteksty z zakresu tematów poruszających kwestie wielokulturowości dotyczyły przede wszystkim zjawisk rasizmu i ksenofobii oraz metadyskursu odnoszącego się do różnorodności kulturowej. Słowa kluczowe, które używane były w tych wypowiedziach to: *cudzoziemiec/cudzoziemcy, obcokrajowiec/obcokrajowcy, ksenofobia, rasizm, mniejszość narodowa, wielokulturowość, imigrant/imigranci, wielokulturowy, mniejszość romska, multikulturalizm*. Część dyskusji w obrębie poruszanych tematów miała stosunkowo intensywny i nacechowany emocjonalnie charakter. Ponad połowa tych wypowiedzi miała wydźwięk neutralny, ale niemal jedna trzecia miała wydźwięk negatywny.

W przypadku osób występujących na sesjach RMK jako goście najwyższą aktywność w kontekście wielokulturowości zidentyfikowano dla Joanny Grzymały-Moszczyńskiej z Partii Razem, wypowiadającej się w ramach punktu sesji: Rozpatrzenie petycji wniesionej o podjęcie przez Radę Miasta Krakowa uchwały w sprawie zapewnienia warunków osiedlenia się w Krakowie co najmniej jednej rodziny z Aleppo. Mówczyni w swoim wystąpieniu na LXXXIII Sesji RMK (27.09.2017) podkreślała, że reprezentuje 1600 mieszkańców Krakowa,

którzy podpisali ww. petycję. W analizowanych wypowiedziach o neutralnym charakterze istotne były przede wszystkim odwołania do tradycji Polski wielokulturowej.

OBSZARY TEMATYCZNE

Analiza zawartości materiału badawczego wykazała, że spośród 289 użyć terminów tworzących operacyjną definicję dialogu wielokulturowego około 63% stanowiły wystąpienia tych słów w zdaniach dotyczących dialogu wielokulturowego lub wielokulturowości, przy czym około 60% z nich pojawiło się w dyskusji nad przyjęciem uchwały dotyczącej Programu „Otwarty Kraków” (tabela 15). Drugą pozycję, ale już ze znacznie mniejszą liczbą wystąpień (stanowiły one jedynie 14,2% wypowiedzi dotyczących wielokulturowości), zajmowały wypowiedzi w ramach dyskusji na temat przyjmowania w Krakowie uchodźców. Pozostałe konteksty tematyczne wypowiedzi zakwalifikowanych jako dotyczące kwestii wielokulturowych stanowiły od 0,5% do 4,4% i ogólnie rzecz ujmując, obejmowały dyskusje w obrębie tematów dotyczących polityki miasta wobec cudzoziemców oraz uchodźców.

Tabela 15. Konteksty użycia słów kluczowych w zdaniach dotyczących dialogu wielokulturowego/wielokulturowości

Kontekst wypowiedzi	Liczba wystąpień	Udział procentowy [%]
Przyjęcie Programu „Otwarty Kraków”	109	59,6
Informacja Prezydenta Miasta Krakowa w sprawie przydzielenia rządowego limitu uchodźców dla gminy Kraków	26	14,2
Rozpatrzenie wniesionej petycji o podjęcie przez Radę Miasta Krakowa uchwały w sprawie zapewnienia warunków osiedlenia się w Krakowie co najmniej jednej rodziny z Aleppo	8	4,4
Działania szkół w obszarze pracy z dziećmi powracającymi z emigracji oraz dziećmi cudzoziemców	6	3,3

Kontekst wypowiedzi	Liczba wystąpień	Udział procentowy [%]
Rezolucja w sprawie zmiany finansowania kosztów nauki cudzoziemców przebywających w polskich szkołach samorządowych	6	3,3
Zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miejskiej Kraków oraz tymczasowych pomieszczeń	5	2,7
Przyjęcie Strategii Rozwoju Krakowa Tu chcę żyć. Kraków 2030	4	2,2
Ustalenie kierunku działań dla Prezydenta Miasta Krakowa dotyczących sprowadzenia z Donbasu do Krakowa osób polskiego pochodzenia	4	2,2
Informacja przedstawicieli komitetu organizacyjnego Światowych Dni Młodzieży Kraków 2016 dotycząca bieżącego stanu przygotowań ŚDM	2	1,1
Określenie formy, wysokości i trybu pomocy dla repatrianta zaproszonego przez Gminę Miejską Kraków do osiedlenia się na terenie miasta Kraków	2	1,1
Ustalenie wysokości odpłatności za korzystanie z nauki oraz za kształcenie ustawiczne w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych w szkołach i placówkach prowadzonych przez Gminę Miejską Kraków ponoszonej przez osoby niebędące obywatelami polskimi oraz sposobu wnoszenia opłat	2	1,1
Zaproszenie na wydarzenie z cyklu „Otwarty Kraków”	2	1,1
Zmiany nazw ulic	2	1,1
Obcokrajowcy na krakowskim rynku pracy	1	0,5
Brak w Krakowie doradcy ds. mniejszości ukraińskiej	1	0,5
Ułatwienia dla osób obcojęzycznych w Krakowie	1	0,5
Wpływ ogólnej sytuacji cudzoziemców w Polsce na sytuację uczniów w internatach i bursach.	1	0,5
Wręczenie Profesorowi Jerzemu Buzkowi aktu nadania Honorowego Obywatelstwa Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa	1	0,5
Ogółem	183	100

Źródło: opracowanie własne.

PROBLEMATYKA

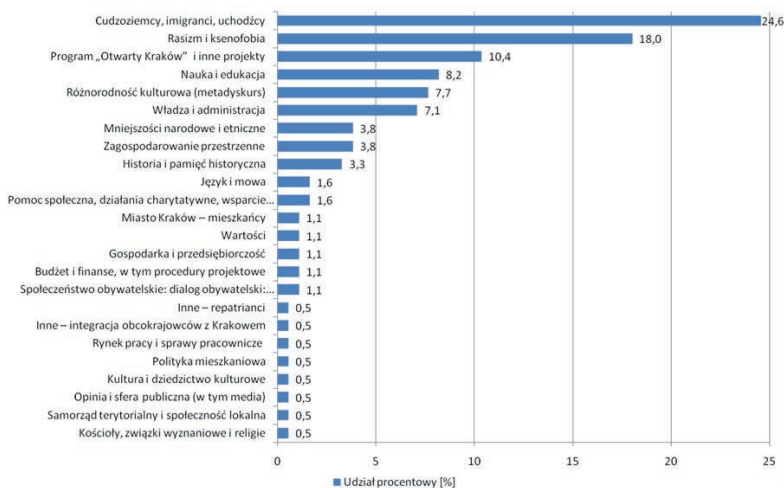
We wszystkich wypowiedziach objętych merytoryczną analizą zawartości zdiagnozowano obecność słów kluczowych tworzących operacyjną definicję wielokulturowości i/lub dialogu wielokulturowego. Na etapie kodowania materiału badawczego wyselekcjonowano te treści, które odnoszą się bezpośrednio do problematyki badań, tzn. kontekst występowania danego słowa dotyczył wielokulturowości i/lub dialogu wielokulturowego. Jak wskazano powyżej, takie użycia stanowiły około dwie trzecie spośród zakwalifikowanych do badań jakościowych wystąpień słów kluczowych.

W trakcie analizy zawartości dążono także do ustalenia, czy fragmenty, które dotyczyły wielokulturowości, stanowią wątek główny czy poboczny analizowanej wypowiedzi. W trakcie kodowania dla każdego ze zdań, w którym wystąpiło jedno ze zdefiniowanych słów kluczowych, określany był temat główny oraz (opcjonalnie) drugi (poboczny) temat wypowiedzi.

Odnotowano niewielką przewagę wypowiedzi, w których wątek wielokulturowości miał charakter dominujący (wątek podstawowy – 54% w stosunku do 46% – wątek poboczny).

Jeśli chodzi o najczęściej występujące tematy wypowiedzi, w których wystąpiły słowa kluczowe i które dotyczyły kwestii wielokulturowości (wykres 2), to najwięcej wskazań, bo niemal jedną czwartą, uzyskała tematyka określona jako *Cudzoziemcy, imigranci, uchodźcy*.

Wykres 2. Główny temat wypowiedzi*, w których pojawiają się zdania dotyczące dialogu wielokulturowego / wielokulturowości, n = 183

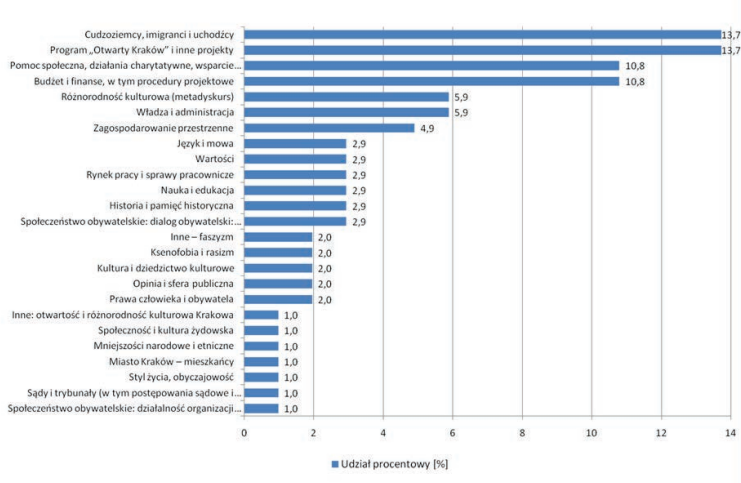
Źródło: opracowanie własne.

* Pełna lista tematów wypowiedzi znajduje się w opisie klucza kategoryzacyjnego (zob. Aneks).

Drugą pozycję zajęły dyskusje w obrębie tematyki związanej z *rasizmem i ksenofobią* (18%). Kolejne były: *Program „Otwarty Kraków”* (10%), *nauka i edukacja* (8%), *różnorodność kulturowa (metadyskurs)* (8%) oraz *władza i administracja* (7%). Pozostałe tematy stanowiły sumarycznie mniej niż jedną czwartą.

W około 56% wypowiedzi, które zostały zakwalifikowane jako poruszające kwestię wielokulturowości / dialogu wielokulturowego, tematyka obejmowała więcej niż jedną z wyszczególnionych w kluczu kategorii. Do najczęściej występujących tematów pobocznych zaliczają się *Cudzoziemcy, imigranci, uchodźcy* oraz *Program „Otwarty Kraków”* (po 14%). Kolejne były: *Budżet i finanse, w tym procedury projektowe*, oraz *Pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych* (po 11%). Sumaryczny udział procentowy pozostałych tematów pobocznych wynosił 51%, ale pojedyncze wskazania dla poszczególnych tematów stanowiły wartości z przedziału 1% do 6% (zob. wykres 3).

Wykres 3. Poboczny/drugi temat wypowiedzi*, w których pojawiają się zdania dotyczące dialogu wielokulturowego / wielokulturowości, n = 102

Źródło: opracowanie własne.

* Pełna lista tematów wypowiedzi znajduje się w opisie klucza kategoryzacyjnego (zob. Aneks)

W przypadku 20 tematów głównych zidentyfikowano także tematy poboczne, na które wypowiadali się mówcy. Analizując współwystępowanie tematów głównych i pobocznych (zob. tabela 16), można zauważyć, że najbardziej różnorodnie pod względem tematycznym dyskusje odbywały się w kontekście zagadnień: *Cudzoziemcy, imigranci, uchodźcy* oraz *Rasizm i ksenofobia*. W obu przypadkach wyróżniono po 10 tematów pobocznych. Tematami pobocznymi, które były wspólne dla obu tych tematów głównych były: *Budżet i finanse, w tym procedury projektowe, Pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych, Program „Otwarty Kraków” i inne projekty* oraz *Różnorodność kulturowa (metadyskurs)*. Trzecim co do liczby poruszonych tematów pobocznych (7) był Program „Otwarty Kraków”.

Tabela 16. Współwystępowanie tematów: temat główny i temat poboczny wypowiedzi, w których pojawiają się zdania dotyczące dialogu wielokulturowego / wielokulturowości

Główny temat wypowiedzi	Drugi temat wypowiedzi
Spółczesność obywatelskie: dialog obywatelski: konsultacje społeczne, budżet obywatelski itd.	Zagospodarowanie przestrzenne
Samorząd terytorialny i społeczność lokalna	Budżet i finanse, w tym procedury projektowe
Budżet i finanse, w tym procedury projektowe	Cudzoziemcy, imigranci, uchodźcy
Historia i pamięć historyczna	Zagospodarowanie przestrzenne Inne: otwartość i różnorodność kulturowa Krakowa Cudzoziemcy, imigranci i uchodźcy
Nauka i edukacja	Budżet i finanse, w tym procedury projektowe Program „Otwarty Kraków” i inne projekty Cudzoziemcy, imigranci, uchodźcy Język i mowa
Kultura i dziedzictwo kulturowe	Styl życia, obyczajowość
Władza i administracja	Budżet i finanse, w tym procedury projektowe Pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych Miasto Kraków – mieszkańcy Mniejszości narodowe i etniczne Cudzoziemcy, imigranci, uchodźcy
Polityka mieszkaniowa	Cudzoziemcy, imigranci, uchodźcy
Zagospodarowanie przestrzenne	Cudzoziemcy, imigranci, uchodźcy Władza i administracja Różnorodność kulturowa (metadyskurs)
Gospodarka i przedsiębiorczość	Rynek pracy i sprawy pracownicze Cudzoziemcy, imigranci, uchodźcy
Pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych	Rynek pracy i sprawy pracownicze
Wartości	Prawa człowieka i obywatela Rasizm i ksenofobia
Miasto Kraków – mieszkańcy	Nauka i edukacja Różnorodność kulturowa (metadyskurs)

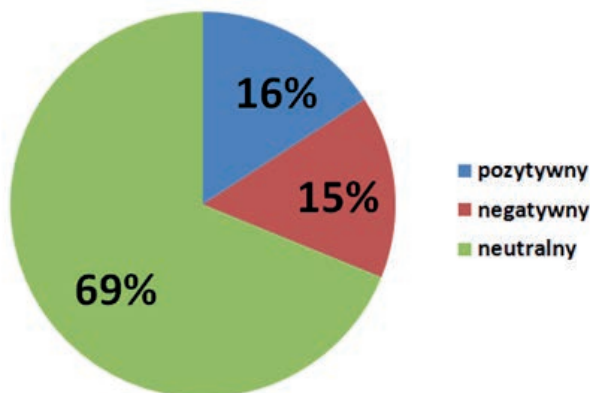
Główny temat wypowiedzi	Drugi temat wypowiedzi
Program „Otwarty Kraków” i inne projekty	Społeczeństwo obywatelskie: dialog obywatelski, konsultacje społeczne, budżet obywatelski itd. Historia i pamięć historyczna Kultura i dziedzictwo kulturowe Pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych Wartości Różnorodność kulturowa (metadyskurs) Ksenofobia i rasizm
Różnorodność kulturowa (metadyskurs)	Nauka i edukacja Wartości „Otwarty Kraków” i inne projekty
Mniejszości narodowe i etniczne	Zagospodarowanie przestrzenne Pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych
Cudzoziemcy, imigranci, uchodźcy	Społeczeństwo obywatelskie: dialog obywatelski: konsultacje społeczne, budżet obywatelski itd. Budżet i finanse, w tym procedury projektowe Historia i pamięć historyczna Kultura i dziedzictwo kulturowe Władza i administracja Rynek pracy i sprawy pracownicze Pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych Program „Otwarty Kraków” i inne projekty Różnorodność kulturowa (metadyskurs) Społeczność i kultura żydowska
Rasizm i ksenofobia	Społeczeństwo obywatelskie: działalność organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń) i grup nieformalnych Budżet i finanse, w tym procedury projektowe Sądy i trybunały (w tym postępowania sądowe i więziennictwo) Prawa człowieka i obywatela (w tym bezpieczeństwo i ochrona) Opinia i sfera publiczna Zagospodarowanie przestrzenne Pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych Program „Otwarty Kraków” i inne projekty Różnorodność kulturowa (metadyskurs) Inne – faszyzm
Język i mowa	„Otwarty Kraków” i inne projekty
Inne – repatrianci	Budżet i finanse, w tym procedury projektowe

Źródło: opracowanie własne.

NACECHOWANIE PRZEKAZU

Celem przeprowadzonej analizy zawartości było także określenie wydźwięku badanych wypowiedzi. W trakcie kodowania dla każdego zdania, w którym zdiagnozowana została obecność jednego ze zdefiniowanych słów kluczowych, określano wydźwięk tej wypowiedzi, wybierając z kafeterii jedną z pozycji: pozytywny, negatywny, neutralny, ambiwalentny. Wśród analizowanych wypowiedzi dominowały te o nacechowaniu neutralnym (69%). Mniej niż jedna trzecia użyć słów kluczowych miała miejsce w wypowiedziach o charakterze negatywnym lub pozytywnym (zob. wykres 4).

Wykres 4. Wydźwięk wypowiedzi dotyczących dialogu wielokulturowego/wielokulturowości, n = 183

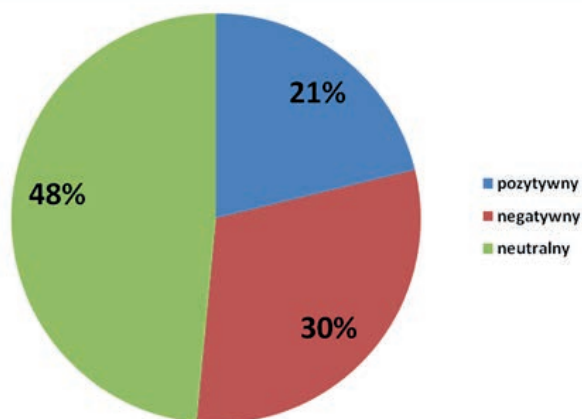
Źródło: opracowanie własne.

Wszystkie wypowiedzi o wydźwięku negatywnym oraz przeważająca część wypowiedzi o wydźwięku pozytywnym padły w ramach dyskusji o Programie „Otwarty Kraków”.

Warto zaznaczyć, że niektóre dyskusje charakteryzowało znacznie wyższe natężenie emocji, niż oddają to określenia „pozytywny” i „negatywny”, użyte na wykresie 4. Na poziomie interpretacji wyników uwagę badaczek zwróciła intensyfikacja nieneutralnych emocjonalnie użyć słów: *ksenofobia*, *rasizm*, *ksenofobiczny* i *rasistowski*. Terminy te (o których wspomiano już wyżej w kontekście analizy wypowiedzi

mówców-radnych pod kątem ich przynależności partyjnej) pojawiły się w ramach dyskusji dotyczących treści Programu „Otwarty Kraków”. Jak widać na wykresie 5, wypowiedzi z użyciem wymienionych słów stosunkowo często na tle wszystkich wypowiedzi dotyczących dialogu wielokulturowego i wielokulturowości charakteryzowały się nacechowaniem emocjonalnym: ponad 50% wystąpień słów kluczowych odznaczało się negatywnym (30%) lub pozytywnym (21%) nacechowaniem. Jak już zauważono, dyskusje toczące się w kontekście przygotowywania Programu „Otwarty Kraków”, wywoływały wśród ich uczestników dość dużo emocji.

Wykres 5. Wydzwięk wypowiedzi zawierających słowa kluczowe: *ksenofobia, rasizm, ksenofobiczny, rasistowski*, które wystąpiły w zdaniach dotyczących dialogu wielokulturowego / wielokulturowości, n = 66

Źródło: opracowanie własne.

ROZDZIAŁ V. REPREZENTACJE MEDIALNE WIELOKULTUROWOŚCI W KRAKOWIE

W niniejszym rozdziale zaprezentowane zostały wyniki i wnioski z badań, których celem było przedstawienie sposobu zakorzeniania pojęć *wielokulturowość* i *dialog wielokulturowy* w medialnej sferze publicznej na poziomie lokalnym, na przykładzie Krakowa. Wyniki prezentowane są w ramach podrozdziałów odnoszących się bezpośrednio do kategorii kodowania oraz postawionych pytań badawczych.

W pierwszej kolejności przedstawiono wyniki badań dotyczących obszarów tematycznych i kontekstów przekazów, w jakich wielokulturowość była prezentowana w dyskursie mediów. Wyjaśniono w niej sposób tworzenia klucza kategorizacyjnego w części dotyczącej tych zagadnień. Pokazano, w jaki sposób wykorzystano modelowanie tematyczne oraz narzędzie do ekstrakcji terminów dziedzinowych do stworzenia katalogu obszarów tematycznych, których poszukiwano w przekazach medialnych, a następnie przedstawiono wyniki tych analiz. Zaprezentowano wyniki badań dotyczących obrazu wielokulturowości w dyskursie mediów, uwzględniając podział na obszary terytorialne i poziomy przedstawiania tematu. Następnie podsumowano badania ilościowe dotyczące: częstotliwości podejmowania problematyki wielokulturowości przez poszczególne media, autorstwa/pochodzenia analizowanych materiałów medialnych, stosowanej w nich terminologii, typów bohaterów przekazów oraz osób, na których zdania i opinie powoływano się w tych materiałach. Podrozdział *Regulacje* skupia uwagę na wynikach badań odnoszących się do sposobów prezentowania dokumentów, zawierających propozycje programów i działań dotyczących spraw związanych

z wielokulturowością, przyjmowanych przez władze miasta. Zawiera on przede wszystkim analizę materiałów medialnych, które ukazały się w dniu przyjęcia uchwały Program „Otwarty Kraków”, a także bezpośrednio przed i po jej przyjęciu. Wyniki te są istotne z punktu widzenia podjętej próby ustalenia, czy informacje na temat przyjęcia tego dokumentu przez RMK były rozpowszechniane przez media oraz w jaki sposób regulacje te były prezentowane.

Rysunek 6. Chmura kodów MAXQDA (skalowanie: najczęstsze słowa większe)

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 6 przedstawia kafeterie narzędzia badawczego (klucza kategoriacyjnego), zastosowanego do analizy zawartości, w formie graficznej. Wielkość wyrazów unaocznia poziom częstotliwości kodowania, a więc obecności poszczególnych kategorii i podkategorii w analizowanym materiale.

OBSZARY TEMATYCZNE I KONTEKST PRZEKAZÓW

Dużym wyzwaniem dla badaczy mediów podejmujących problematykę dotyczącą zjawisk, procesów i relacji wieloaspektowych, do których niewątpliwie należą wielokulturowość i dialog wielokulturowy, jest przygotowanie ram interpretacyjnych do badań właściwych. W fazie

opracowywania części klucza kategoryzacyjnego odnoszącej się do obszarów tematycznych i kontekstów analizowanych przekazów medialnych, posłużono się internetowymi narzędziami umożliwiającymi pracę z dużymi zasobami tekstowymi, udostępnionymi w ramach infrastruktury naukowej CLARIN-PL. Na podstawie wygenerowanych danych stworzono katalog obszarów tematycznych, który został wykorzystany w kluczu kategoryzacyjnym.

MODELOWANIE TEMATYCZNE

W pierwszej fazie analizy mediów rozpoznano korelację słów oraz zobrazowano strukturę tematów (w tym stopień natężenia ich ekspozycji) poruszanych w ramach badanego zasobu tekstów. W tym celu wykorzystano narzędzie Topic (modelowanie tematyczne), udostępniane w ramach Infrastruktury Naukowej CLARIN-PL. Umożliwiło ono wygenerowanie z korpusu dyskursu medialnego spójnych semantycznie zbiorów wyrazów, które najczęściej współwystępowały ze sobą w analizowanych materiałach. Na ich podstawie zmapowano wątki tematyczne (topiki) dyskursu medialnego, w którym poruszano sprawy związane z wielokulturowością lub/i dialogiem wielokulturowym.

W każdym z 22 wygenerowanych topików wyróżniają się słowa dominujące, czyli takie, które najczęściej współwystępowały z pozostałymi elementami zbioru. Im większą czcionką oznaczono na grafikach poszczególne wyrazy, tym częściej współwystępowały one z innymi słowami, znajdującymi się w danym topiku. Biorąc pod uwagę wyrazy dominujące w zbiorach, można je podzielić na dwie grupy – „topiki tematyczne”, których jest 15 (słowa dominujące wskazują temat jako kontekst przedstawiania spraw i wydarzeń związanych z wielokulturowością w dyskursie mediów), oraz „topiki terytorialne”, których jest 7 (słowa dominujące wskazują na obszar terytorialny jako kontekst przedstawiania spraw i wydarzeń związanych z wielokulturowością w dyskursie mediów).

Wątki, które tworzą „topiki tematyczne”, wskazują na kulturę jako podstawowy kontekst prezentowania spraw związanych z wielokulturowością. Sześć wygenerowanych zbiorów zawiera słownictwo

nawiązujące do różnych obszarów i wydarzeń kulturalnych. Przy czym motywem przewodnim w tych zbiorach jest tzw. kultura wysoka. W pierwszym z topików z dominującym wyrazem *kultura* współwystępują słowa: *film*, *narodowy*, *sztuka*, *filmowy*, *Polska*, *kino*, *biblioteka*, *MCK*, co może wskazywać na wzmożony przekaz badanych mediów na temat konkretnego przeglądu filmów (zob. rysunek 7).

Rysunek 7. Topik – kultura, kinematografia i przeglądy filmowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie modelowania tematycznego, CLARIN-PL.

W drugim zbiorze wyrazów występują równorzędnie dwa dominujące słowa *kultura* i *teatr*. Towarzyszą im wyrazy służące do opisu różnych wydarzeń artystycznych: *wystawa*, *sztuka*, *muzeum*, *koncert*, *scena*, *festiwal*, *koncert*, *historia*, *twórca*, *zespół*, *program*, *organizator*, *spotkanie*, *artysta* (zob. rysunek 8).

Wśród analizowanych topików znalazł się zbiór, w którym słowem dominującym jest *uchodźca*. Współwystępują z nim takie wyrazy, jak: *święto, dziecko, syryjski, rodzina, Kościuszko, generał, wojna, ojczyzna, Żyd, wspomnienie, przypominać*, co wskazuje, że kontekstem dla reprezentacji medialnych wielokulturowości mogą być historie ludzi i postaci historycznych (zob. rysunek 13). Świadczyć o tym może również zbiór słów, w którym dominują wyrazy *życie* i *człowiek* współwystępujące najczęściej z terminami odnoszonymi się tak do przeszłości, pamięci, kultury i pochodzenia, jak i do przyszłości (zob. rysunek 14).

Rysunki 13. i 14. Topiki – historie ludzi i postaci

Źródło: opracowanie własne na podstawie modelowania tematycznego, CLARIN-PL.

W trzech zbiorach dominuje słownictwo związane z obszarem edukacji. Pierwszy z nich zawiera kluczowe terminy, według których selekcjonowano materiał badawczy, tj. *wielokulturowość, wielokulturowy*, a także wyrazy nawiązujące do nazwy i treści Programu „Otwarty Kraków”, co kolejny raz skłania do przypuszczeń, że dokument ten stał się tematem medialnym. Większość wyrazów tworzących ten topik odnosi się do nauki i edukacji, pojawia się w nim słownictwo związane z problematyką uniwersytetów, szkół, wiedzy, konferencji czy języka (zob. rysunek 15).

Wśród wygenerowanych zbiorów znajduje się także topik zawierający wyrazy związane z religią, sprawami kościoła katolickiego i jego hierarchią (rysunek 20).

Rysunek 20. Topik – religia i kościół

Źródło: opracowanie własne na podstawie modelowania tematycznego, CLARIN-PL

W ostatnim z opisywanych „topików tematycznych” dominuje słowo *muzeum*, co pozornie nawiązuje do obszaru kultury. Pozostałe wyrazy z tego zbioru świadczą jednak o tym, że media zainteresowane były w tym przypadku bardziej zarządzaniem firmą lub instytucją i związanymi z tym kontrowersjami i nieprawidłowościami, niż relacjonowaniem wydarzeń kulturalnych (zob. rysunek 21).

Rysunek 21. Topik – zarządzanie, kontrowersje, nieprawidłowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie modelowania tematycznego, CLARIN-PL.

„Topiki terytorialne” wskazują, że chociaż analiza dotyczy mediów w Krakowie, temat wielokulturowości może być w przekazach przedstawiany zarówno w perspektywie lokalnej – miejskiej (3 zbiory), regionalnej – wojewódzkiej (1 zbiór), jak i ogólnopolskiej (1 zbiór), a także europejskiej (1 zbiór) oraz globalnej – światowej (1 zbiór).

Topiki, w których dominującymi słowami – po kolei – były: *Polska*, *Europa* i świat, nie są spójne, ale mogą wskazywać, że media poruszały wątki związane z sytuacją uchodźców, prawami człowieka, problematyką islamu, zagrożeniami wynikającymi z fanatyzmu religijnego, sytuacją Polski na tle Europy i świata (zob. rysunki 22, 23, 24).

Rysunki 22, 23, i 24. Topiki terytorialne – poziom ogólnopolski, europejski i światowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie modelowania tematycznego, CLARIN-PL

Na poziomie miejskim i wojewódzkim słowa tworzące wspólne zbiory świadczą o tym, że w mediach może dominować dychotomiczny sposób prezentowania omawianej problematyki. Z jednej strony sprawy dotyczące wielokulturowości mogą być przedstawiane przez pryzmat rozwiązań instytucjonalnych, na co wskazuje słownictwo określające różne decyzje, instytucje oraz dokumenty: *dokument, program, strategia, polityka, projekt, uchwała, instytucja, urzędnik, rama, administracyjny* (zob. rysunki 25 i 26). Przykładowo – w zbiorze 25 znalazły się wyrazy, które wskazywały na to – a zostało to następnie potwierdzone w badaniach jakościowych – że tematem medialnym stał się Program „Otwarty Kraków”. W topiku tym dominuje słowo *Kraków*, znajduje się w nim wyraz *otwarty*. Co więcej, zbiór składa się ze słownictwa, którym można opisać zarówno procedury przyjmowania dokumentu, uczestników debaty o programie (*miasto, stowarzyszenie*), jak i jego treść oraz cele (*wielokulturowość, wielokulturowy, cudzoziemiec, tolerancja, integracja, ksenofobia, rasizm*) (zob. rysunek 25).

Rysunek 25. Topik – poziom miejski instytucjonalny

Rysunek 26. Topik – poziom wojewódzki

Źródło: opracowanie własne na podstawie modelowania tematycznego, CLARIN-PL.

Z drugiej strony zaś, słownictwo zawarte w wygenerowanych zbiorach sugeruje, że media skupiają się na konkretnych podmiotach i wydarzeniach. O tym z kolei świadczą wyrazy związane z określonymi miejscami (*dzielnica, Kazimierz, Podgórze*), instytucjami

(*uniwersytet, uczelnia, archiwum*) czy osobami (*profesor, turysta, Ukrainiec*) (zob. rysunek 27 i rysunek 28). Topik nr 28 pokazuje, że istotnym wątkiem tematycznym w dyskursie badanych mediów była Ukraina i Ukraińcy.

Rysunek 27. Topik – poziom miejski dzielnica Rysunek 28. Topik – Ukraina i Ukraińcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie modelowania tematycznego, CLARIN-PL

TERMINY DZIEDZINOWE

Za pomocą aplikacji TermoPL wygenerowano listę 900 terminów wielowyrazowych o najwyższej częstotliwości występowania w analizowanych materiałach medialnych, w których zidentyfikowano przynajmniej jedno z poszukiwanych słów kluczowych. Terminy te zostały poddane analizie eksperckiej pod kątem ich zbieżności z badaną problematyką. Ustalono tzw. „granicę zbieżności”, czyli miarę minimalną dla kategorii „frekwencja” na poziomie 7 wystąpień dla wyrażen dwuwyrzowych oraz 3 wystąpień dla wyrażen 3 i 4 wyrzowych. Terminy, które występowały w badanym materiale rzadziej, nie miały konotacji z analizowaną problematyką. Ostatecznie wyróżniono 170 wyrażen wielowyrzowych, które dotyczyły badanej problematyki. Pogrupowano je w 28 zbiorów tworzących konteksty tematyczne dyskursu mediów, w których – bezpośrednio lub pośrednio – poruszane były sprawy dotyczące wielokulturowości. Zestawienie, o którym tutaj mowa, zawiera tabela 17.

Tabela 17. Konteksty tematyczne zestawione na podstawie wyrażenia wielowyzrazowych o najwyższej częstotliwości występowania w materiale badawczym

Lp.	Konteksty	Wyrażenia wielowyzrazowe
1.	Kościół, związki wyznaniowe i religie	<i>Jan Paweł II, nowy metropolita, Centrum Jana Pawła II, metropolita krakowski, polski Kościół</i>
2.	Unia Europejska i sprawy zagraniczne	<i>Unia Europejska, państwo członkowskie UE, sprawa zagraniczna, Wielka Brytania, Bliski Wschód, Stany Zjednoczone, proces kształtowania polityki Unii, Komisja Europejska, iracki Kurdystan, europejska agencja polityczna, kraj Europy Zachodniej, konsul generalny Ukrainy, państwo islamskie, rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej, wspieranie aktywności obywateli Unii Europejskiej, Europa Zachodnia, Związek Radziecki, Rząd Regionalny Kurdystanu</i>
3.	„Otwarty Kraków” i inne projekty	<i>„Otwarty Kraków”, projekt strategii zapobiegania, konieczność prowadzenia polityki otwartości, miasto otwarte</i>
4.	Finanse i procedury projektowe	<i>rejestracja elektroniczna, maksymalna kwalifikowalna kwota dotacji, realizacja projektu, ostateczny termin składania wniosku, jeden projekt, czas trwania projektu, termin naboru wniosków, rozpocząć projekt, dofinansować projekt, międzynarodowy projekt społeczny</i>
5.	Spółeczność i kultura żydowska	<i>Festiwal Kultury Żydowskiej, kultura żydowska, społeczność żydowska, centrum społeczności żydowskiej</i>
6.	Spółeczeństwo obywatelskie, dialog obywatelski, organizacje pozarządowe	<i>organizacja pozarządowa, społeczeństwo obywatelskie, organizacja społeczeństwa obywatelskiego, projekt społeczeństwa obywatelskiego, Instytut Dialogu, polityka społeczna, wspieranie inicjatyw społecznych, konsultacja społeczna, wymiana dobrych praktyk, kampania społeczna, Komitet Obrony Demokracji, wsparcie fundacji polsko-niemieckiej</i>
7.	Miasto Kraków – przestrzeń	<i>rynek główny, Miasto Kraków, Centrum Kongresowe, Nowa Huta, plac Wszystkich Świętych</i>
8.	Język i mowa	<i>język polski, język angielski, język ukraiński, język obcy, mowa nienawiści, znajomość języka</i>
9.	Historia i pamięć historyczna	<i>II wojna światowa, pamięć europejska, Armia Krajowa, nowa historia Europy, świadek historii, wybuch II wojny światowej, I wojna światowa</i>
10.	Nauka i edukacja	<i>Uniwersytet Jagielloński, szkoła polska, Wydział Studiów Międzynarodowych, krakowska szkoła, krakowska uczelnia, dodatkowa lekcja, Uniwersytet Papieski, szkoła średnia, wspomaganie pracy nauczyciela, Państwowa Szkoła Muzyczna</i>
11.	Władza i administracja	<i>województwo małopolskie, władza lokalna, władza miejska, gmina miejska, miasto partnerskie, sieć miast, Nowy Sącz, rząd reżimów totalitarnych, Nowy Targ</i>

Lp.	Konteksty	Wyrażenia wielowyrazowe
12.	Festiwale i muzyka	<i>Krakowskie Biuro Festiwalowe, festiwal wielokulturowy, scena muzyczna, festiwal folkowy, zróżnicowany program festiwalu</i>
13.	Prawa człowieka i obywatela	<i>prawo człowieka, Rzecznik Praw Obywatelskich</i>
14.	Miasto Kraków – instytucje miejskie	<i>Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych, Rada Miasta Krakowa, Przewodniczący Rady Miasta Krakowa, Prezydent Miasta Krakowa, Prezydent Krakowa, Miejskie Centrum Dialogu, Urząd Miasta Krakowa, punkt sieci informacji miejskiej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Centrum Obsługi Ruchu Turystycznego, Przewodniczący Rady, urząd miasta</i>
15.	Kultura i dziedzictwo kulturowe (w tym muzea, instytucje kultury)	<i>lista światowego dziedzictwa, muzyka tradycyjna, międzynarodowe centrum kultury, narodowy Teatr Stary, Stowarzyszenie Willa Decjusza, Muzeum Armii Krajowej, Muzeum Podgórze, Teatr Rapsodyczny, lista Schindlera, placówka poświęcona Armii Krajowej, bogate dziedzictwo kulturowe Krakowa, dziedzictwo pieśni jemeńskich kobiet, światowe dziedzictwo, dziedzictwo narodowe</i>
16.	Mniejszości narodowe i etniczne,	<i>mniejszość narodowa, nauczycielka pochodzenia łemkowskiego, święto muzyki etnicznej</i>
17.	Samorząd terytorialny i społeczność lokalna	<i>samorząd terytorialny, lokalna społeczność, samorząd lokalny, mała ojczyzna, miejscowa społeczność</i>
18.	Różnorodność kulturowa	<i>różnorodność kulturowa, miasto wielokulturowe, wielokulturowy Kraków, centrum wielokulturowe, klasa wielokulturowa</i>
19.	Opinia i sfera publiczna	<i>przedmiot wspólnego zainteresowania, przestrzeń publiczna miasta, opinia publiczna</i>
20.	Media	<i>„Gazeta Wyborcza”, strona internetowa, polskie radio</i>
21.	Miasto Kraków – mieszkańcy	<i>mieszkaniec Krakowa</i>
22.	Ochrona środowiska	<i>ochrona środowiska, inżynieria środowiska</i>
23.	Cudzoziemcy, imigranci i uchodźcy	<i>dziecko cudzoziemskie, integracja cudzoziemców, status uchodźcy, dziecko uchodźców, integracja imigrantów, obóz uchodźców</i>
24.	Rasizm i ksenofobia	<i>charakter rasistowski</i>
25.	Rynek pracy	<i>rynek pracy, rosnące bezrobocie</i>
26.	Wartości	<i>wartość uniwersalna, dobra lekcja tolerancji, wspólna wartość, pokojowe współistnienie</i>
27.	Młode pokolenie	<i>młody człowiek, młode pokolenie, wychowawca młodego pokolenia</i>

Lp.	Konteksty	Wyrażenia wielowyzrazowe
28.	Inne	<i>Młodzież wWszehpolska, XXI wiek, miejsce spotkań, zespół interdyscyplinarny, poseł PiS, nagroda honorowa, Juliusz Słowacki, radny PiS, szczegółowa informacja</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań uzyskanych narzędziem TermoPL.

Zestawienie to posłużyło do stworzenia katalogu tematów, które zaimportowano do klucza kategoryzacyjnego zastosowanego do badań jakościowych (czytaj dalej). Poszerzyło ono gamę wątków dyskursu medialnego dotyczącego – bezpośrednio lub pośrednio – wielokulturowości, wyłonionych na podstawie modelowania tematycznego.

FREKWENCJA

W ilościowym etapie projektu analizom narzędziami CLARIN-PL poddane zostały materiały medialne, które ukazały się w okresie 1 grudnia 2014 – 7 listopada 2018 w pięciu mediach krakowskich: „Dziennik Polski”, „Gazeta Wyborcza” Kraków, Onet Kraków, krakow.wyborcza.pl oraz oficjalny serwis miejski – Magiczny Kraków (krakow.pl). Artykuły zostały pobrane ze wskazanych źródeł za pomocą prototypu systemu do pozyskiwania danych korpusowych (powstałego w ramach infrastruktury CLARIN-PL Biz). Na potrzeby niniejszego badania system ten został odpowiednio zmodyfikowany w kierunku precyzyjnego rozpoznawania fraz. Następnie korpus został maszynowo oznaczony na poziomie morfosyntaktycznym. Materiały medialne przeszukiwane były pod względem występowania przynajmniej jednego z zestawu wskazanych słów kluczowych. Do próby etapu jakościowego włączono materiały medialne zawierające terminy występujące najczęściej w kontekście dialogu wielokulturowego, tj. *wielokulturowość/wielokulturowy, międzykulturowość/międzykulturowy, dialog międzykulturowy*. W ten sposób stworzono trzy korpusy: *wielokulturowość/wielokulturowy, międzykulturowość/międzykulturowy, dialog międzykulturowy*. We wskazanym okresie

w badanych mediach krakowskich nie pojawił się termin *dialog wielokulturowy*. Na etapie pilotażowym zespół CLARIN-PL zdiagnozował 26 użyc tego wyrażenia, ale należy pamiętać, że analiza wstępna jest mniej precyzyjna – szczególnie w przypadku fraz wieloelementowych. Prawdopodobnie w badaniach wstępnych system zakwalifikował do próby teksty, w których pojawiło się słowo *dialog* oraz *wielokulturowy*, ale nie jako wyrażenie dwuwyrzowe, lecz jako dwa odrębne słowa niewystępujące w bezpośrednim sąsiedztwie.

Podstawową jednostką analizy był pojedynczy materiał medialny. W przypadku „Dziennika Polskiego” badacze mieli do dyspozycji pełne wydania w formacie PDF, w których należało manualnie wyszukać interesujące z punktu widzenia badań artykuły. Materiały te zostały następnie umieszczone w indywidualnych plikach tekstowych, co umożliwiło prowadzenie badań jakościowych już na poziomie pojedynczego materiału medialnego, a nie pełnego wydania dziennika. Ze względu na stosowane w badanych mediach rozwiązania technologiczne i brak odpowiednich indeksowań, zespół CLARIN-PL nie był w stanie wskazać dokładnej, sumarycznej liczby przeanalizowanych materiałów medialnych, co przede wszystkim skutkuje brakiem możliwości wyliczenia procentowego udziału tekstów o wielokulturowości w ogóle materiałów opublikowanych w danym medium.

Aby zrozumieć statystyki podsumowujące etap ilościowy, należy wprowadzić rozróżnienie pomiędzy liczbą materiałów medialnych zawierających poszczególne słowa kluczowe a sumaryczną liczbą materiałów medialnych przeznaczonych do analizy jakościowej. Tabela 18 zestawia liczbę materiałów medialnych, które znajdują się w korpusach słów kluczowych (dane słowo kluczowe pojawiło się w materiale medialnym przynajmniej jeden raz), a nie frekwencję występowania słów kluczowych. Ostatecznie w próbie badawczej znalazło się 318 jednostek analizy które zakwalifikowane zostały co najmniej do jednego z trzech korpusów. Ze statystycznym zestawieniem frekwencji występowania poszczególnych słów kluczowych można się zapoznać w części *Język komunikacji*.

Tabela 18. Materiały medialne wskazane jako zawierające słowa kluczowe

SŁOWO KLUCZOWE – KORPUS	NAZWA MEDIUM					Suma
	„Gazeta Wyborcza” Kraków	„Dziennik Polski”	krakow. wyborcza.pl	Onet Kraków	Magiczny Kraków (krakow.pl)	
dialog międzykulturowy	6	3	10	6	8	33
międzykulturowość / międzykulturowy	15	10	32	9	17	83
wielokulturowość / wielokulturowy	65	31	72	9	25	202
Suma	86	44	114	24	50	318

Źródło: opracowanie własne.

Statystyki dla materiałów medialnych zakwalifikowanych do dalszej analizy (zob. tabela 19) są niższe, ponieważ z próby usunięte zostały materiały medialne, które powtarzały się w korpusach poszczególnych słów kluczowych (np. materiał medialny zawierający słowa kluczowe *dialog międzykulturowy*, *międzykulturowość* i *wielokulturowy* występował w materiale badawczym trzykrotnie – jeden raz w każdym z trzech korpusów). Takie przypadki (68 powtórzeń) usunięto z próby wytypowanej do badania jakościowego – aby każdy materiał medialny kodowany był wyłącznie jeden raz. Ponadto z próby usunięty został materiał d38, skategoryzowany przez koderkę jako *reklama*. Materiały medialne dotyczące analizowanej problematyki, a zatem takie, w których wystąpiło przynajmniej jedno z wymienionych słów kluczowych, stanowiły 249 jednostek analizy.

Sumaryczna częstotliwość publikacji artykułów zawierających słowa kluczowe okazała się niemal taka sama w latach 2015, 2016 i 2017. W przypadku 2014 roku do analizy włączono tylko jeden miesiąc (grudzień), który był początkiem VII kadencji RMK. Z kolei w próbie z roku 2018 nie uwzględniono grudnia i trzech tygodni listopada, gdyż kadencja zakończyła się 7 dnia tego miesiąca. Wyniki zaprezentowane w tabelach 18 i 19, świadczą o tym, że typ medium (portal internetowy, gazeta drukowana, portal miejski) nie był wyznacznikiem liczby publikacji na temat wielokulturowości. Najwięcej

materiałów medialnych zawierających przynajmniej jedno wskazane słowo kluczowe opublikowanych zostało w analizowanym okresie w mediach pod egidą „Gazety Wyborczej”: w portalu internetowym krakow.wyborcza.pl (90 materiałów) oraz „Gazecie Wyborczej” Kraków (72 materiały). Publikowały one także materiały medialne o najwyższej średniej liczbie znaków – odpowiednio 6 200 znaków i 5 434 znaków (zob. tabela 20). Liczba znaków nie obejmuje tytułów materiałów medialnych i dotyczy wyłącznie właściwej treści przekazu (z pominięciem reklam, podpisów materiałów graficznych, wskazania autora czy stopki).

Tabela 19. Materiały medialne zakwalifikowane do analizy jakościowej

ROK PUBLIKACJI	NAZWA MEDIUM					Suma
	„Gazeta Wyborcza” Kraków	„Dziennik Polski”	krakow.wyborcza.pl	Onet Kraków	Magiczny Kraków (krakow.pl)	
2014	1	1	0	1	0	3
2015	21	16	20	9	3	69
2016	25	10	28	3	1	67
2017	15	11	26	4	10	66
2018	10	5	16	0	13	44
Suma materiałów medialnych	72	43	90	17	27	249

Źródło: opracowanie własne.

Analizując materiał pod względem daty dziennej publikacji, zdiagnozowano 36 przypadków, gdy w badanych mediach ukazały się dwa materiały i 7 przypadków, gdy opublikowano trzy materiały tego samego dnia. Zaznaczyć należy jednak, że 25 materiałów opublikowanych w „Gazecie Wyborczej” Kraków miało swoją wersję internetową tego samego dnia w ramach portalu krakow.wyborcza.pl. Internetowa wersja materiałów opatrzona była bardziej rozbudowanymi tytułami w porównaniu ze skrótowymi tytułami z prasy drukowanej, czego przyczyną może być działanie redakcji zgodnie z zasadami dziennikarskiego SEO, czyli Search Engine Optimization – pozycjonowania treści internetowych (Dworknik, 2019, 18.04).

Tabela 20. Średnia objętość materiałów medialnych (liczba znaków)

NAZWA MEDIUM	ŚREDNIA DŁUGOŚĆ MATERIAŁU MEDIALNEGO (LICZBA ZNAKÓW)
krakow.wyborcza.pl	6 200
„Gazeta Wyborcza” Kraków	5 434
„Dziennik Polski”	4 207
Oficjalny serwis miejski – Magiczny Kraków (krakow.pl)	4 096
Onet Kraków	3 270

Źródło: opracowanie własne.

Najmniej materiałów medialnych spełniających założone kryteria opublikował portal internetowy Onet Kraków (17 tekstów), jego materiały miały też najniższą średnią objętość (3 270 znaków). Na zestawienia tego typu (tabela 20) należy nałożyć kalkę częstotliwości publikacji przyjmowanej przez każde z mediów. Niskie wyniki serwisu miejskiego krakow.pl mogą być spowodowane przykładowo niską dzienną liczbą publikacji, dlatego nie powinno się na podstawie tych wyników oceniać czy formułować kategorycznych wniosków. Można by zakładać, że dzienniki drukowane, ze względu na określone dzienne limity zawartości (np. liczba stron), publikują mniej materiałów medialnych dziennie niż portale internetowe. Analizując jednak dane ilościowe, zauważamy, że media tradycyjne osiągnęły stosunkowo wysokie wartości w porównaniu z internetowymi konkurentami.

Średnia objętość tekstów zakwalifikowanych do pogłębionej analizy wyniosła 5 206 znaków. Wyniki dla „Gazety Wyborczej” potwierdzają spostrzeżenia zespołu ODO z 2017 roku, tzn. oszczędność miejsca w gazetach drukowanych na rzecz publikowania dłuższych artykułów na portalach internetowych, związanych z danym medium. Jednak w przypadku innych portali internetowych, które w tych badaniach reprezentowane są przez portal Onet Kraków, zauważyć można tendencję do publikowania coraz krótszych form. Ze względu na rozproszenie uwagi odbiorcy, dużą różnorodność oferty medialnej i krótki czas dedykowany konsumpcji newsów, media internetowe dążą do syntetyzowania treści. Dowodem na to zjawisko jest np. umieszczanie

na początku tekstu informacji na temat ilości czasu, jaki potrzebny jest, aby przeczytać całość materiału.

Na etapie jakościowym pracę rozpoczęto od analizy formalnej materiałów medialnych. Każdej jednostce analizy przyporządkowany został numer kodowania (zob. Aneks: Załącznik 4). Przyjęto następujący system numerowania:

1. „Gazeta Wyborcza” Kraków: a01–a72
2. „Dziennik Polski”: d01–d44
3. krakow.wyborcza.pl: w01–w90
4. Onet Kraków: o01–o17
5. Oficjalny serwis miejski – Magiczny Kraków (krakow.pl): k01–k27

AUTORZY PRZEKAZÓW

Spośród ośmiu możliwości określenia autorstwa / pochodzenia materiału, analizowane jednostki badawcze zostały zakwalifikowane wyłącznie do czterech subkodów: *dziennikarz redakcji*, *gościnnie: ekspert*, *materiał agencyjny* (np. PAP i podobne) oraz *komunikat urzędowy*.

Wszystkie materiały pochodzące z krakow.pl, czyli oficjalnego portalu miejskiego, zawierającego treści generowane bezpośrednio przez miasto, zakwalifikowano jako *komunikaty urzędowe*. W tym źródle brak wskazania imienia i nazwiska bądź skrótu identyfikacyjnego autora materiału, dlatego autorstwo w tym rozumieniu zostało określone kodem *Nie da się stwierdzić*. Miasto Kraków, prowadząc własny serwis internetowy, tworzy sobie możliwość publikowania nieograniczonej liczby przekazów, które nie są zniekształcane przez osoby i instytucje trzecie. Pełni rolę bezpośredniego źródła informacji nie tylko dla mieszkańców miasta, ale także organizacji pozarządowych czy mediów i pracowników mediów publikujących o szeroko rozumianych krakowskich sprawach miejskich.

Tabela 21. Liczbowy i procentowy rozkład autorstwa / pochodzenia materiałów medialnych

AUTORSTWO MATERIAŁU (POCHODZENIE)	LICZBA WYSTĄPIEŃ AUTORSTWA	PROCENTOWY UDZIAŁ AUTORSTWA W MATERIAŁACH MEDIALNYCH (N = 249)
dziennikarz redakcji	213	85,6%
komunikat urzędowy	27	10,8%
materiał agencyjny (PAP)	8	3,2%
gościnnie: ekspert	1	0,4%

Źródło: opracowanie własne.

Autorstwo przeważającej liczby materiałów medialnych, poddanych procedurze kodowania formalnego, zostało określone podkategorią *dziennikarz redakcji* (85,6%) (zob. tabela 21). Podpis konkretnego dziennikarza pod materiałem zwiększa wiarygodność, a w mediach internetowych pozwala np. na kontakt e-mailowy z autorem. Wynik wskazuje również na zawodowe zaangażowanie dziennikarzy w sprawy lokalne i kwestie dotyczące wielokulturowości. Jeśli media krakowskie publikowały treści autorstwa agencji prasowych, to zawsze była to Polska Agencja Prasowa (PAP). Jedyny tekst zakwalifikowany w podkategorii *gościnnie: ekspert* (d14) pochodzi z „Dziennika Polskiego”, a w roli eksperta i zarazem autora tekstu występuje ks. Jacek Stryczek, prezes zarządu Stowarzyszenia Wiosna w latach 2001–2018, pomysłodawca Szlachetnej Paczki oraz Ekstremalnej Drogi Krzyżowej.

Może niepokoić fakt, że wśród analizowanych materiałów medialnych zabrakło zakwalifikowanych jako *komunikat organizacji pozarządowej lub innej*. Prezentowanie w mediach bezpośredniego głosu organizacji działających na rzecz społeczeństwa wzmacnia bowiem perspektywę obywatelską w debacie publicznej. Ponadto *komunikaty urzędowe* pojawiły się wyłącznie w medium prowadzonym przez Miasto Kraków. Rozsyłanie informacji prasowych do lokalnych mediów jest jednym z podstawowych narzędzi komunikacji instytucji z jej otoczeniem zewnętrznym. Warto jednak pamiętać, że materiały tworzone na podstawie informacji prasowych UMK sygnowane są często autorstwem dziennikarza, który je opracowuje.

Materiały autorskie, rozumiane jako stworzone przez konkretnego dziennikarza podpisanego pod tekstem, stanowiły 87% tekstów – z czego 168 podpisanych było imieniem i nazwiskiem, a 49 inicjałem bądź skrótem identyfikacyjnym. Jak wynika z zestawienia zaprezentowanego w tabeli 22, portal internetowy Onet Kraków najczęściej oznaczał autorstwo materiałów inicjałem bądź skrótem identyfikacyjnym. W trzech przypadkach (o03, o09, o10) autor podpisany był pełnym imieniem i nazwiskiem. W każdym wypadku dotyczyło to dziennikarza Piotra Ogórka. W tabelach 22 i 23 nie uwzględniono *krakow.pl*, ponieważ w przypadku tego medium nie podpisywano materiałów. Pozostałe media najczęściej sygnowały autorstwo materiałów imieniem i nazwiskiem dziennikarza, sporadycznie stosując skróconą formę.

Tabela 22. Autorstwo materiałów medialnych: nazwisko lub skrót identyfikacyjny

NAZWA MEDIUM	LICZBA MATERIAŁÓW Z DOKŁADNYM WSKAZANIEM AUTORSTWA (N)	PROCENTOWY UDZIAŁ MATERIAŁÓW – NAZWISKO AUTORA	PROCENTOWY UDZIAŁ MATERIAŁÓW – SKRÓT IDENTYFIKACYJNY AUTORA
<i>krakow.wyborcza.pl</i>	89	74%	26%
„Gazeta Wyborcza” Kraków	70	87%	13%
„Dziennik Polski”	43	88%	12%
Onet Kraków	15	20%	80%

Źródło: opracowanie własne.

Nazwiska autorów, którzy najczęściej w badanym okresie pisali o kwestiach związanych z wielokulturowością, ujęto w tabeli 23. Uwzględniono w niej dziennikarzy, którzy są autorami przynajmniej trzech materiałów medialnych.

Zdecydowanymi liderami tego rankingu są dziennikarze związani z „Gazetą Wyborczą”. Spośród wszystkich analizowanych mediów o wielokulturowości najczęściej pisały: Renata Radłowska (13 materiałów w „Gazecie Wyborczej” Kraków i 12 materiałów w *krakow.wyborcza.pl*), Monika Waluś (7 materiałów w „Gazecie Wyborczej” Kraków i 6 materiałów w *krakow.wyborcza.pl*), Olga

Szpunar (6 materiałów w „Gazecie Wyborczej” Kraków i 4 materiały w krakow.wyborcza.pl) oraz Małgorzata Skowrońska (5 materiałów w „Gazecie Wyborczej” Kraków).

Tabela 23. Autorzy najczęściej publikujący materiały dotyczące wielokulturowości

NAZWA MEDIUM	AUTOR MATERIAŁU	LICZBA MATERIAŁÓW
„Gazeta Wyborcza” Kraków	Renata Radłowska	13
	Monika Waluś	7
	Olga Szpunar	6
	Małgorzata Skowrońska	5
	Bartłomiej Kuraś	4
	Magdalena Kursa	4
	Ada Chojnowska	3
krakow.wyborcza.pl	Renata Radłowska	12
	Monika Waluś	6
	Bartłomiej Kuraś	4
	Magdalena Kursa	4
	Olga Szpunar	4
	Marta Gruszecka	3
	Gabriela Łazarczyk	3
„Dziennik Polski”	Grażyna Starzak	4
	Paweł Gzyl	3
Onet Kraków	Piotr Ogórek	3

Źródło: opracowanie własne.

Dziennikarką lokalną, która wyróżniła się liczbą publikacji dotyczących problematyki wielokulturowości w badanych okresie, jest Renata Radłowska z redakcji „Gazety Wyborczej” Kraków. Warto przypomnieć, że dziennikarka ta wskazana została w badaniach ODO z 2017 roku jako autorka szczególnie często podejmująca temat dialogu obywatelskiego (Hess i in., 2017). Pani redaktor jest autorką reportażu *Nowohucka telenowela* (Wydawnictwo Czarne) oraz współautorką reportażu *Odwaga jest kobietą* (Wydawnictwo Naukowe PWN). Analizowane materiały jej autorstwa dotyczyły

przede wszystkim cudzoziemców w Krakowie, problemu dyskryminacji oraz kwestii Krakowa jako miasta otwartego na różnorodność i wielokulturowość.

W badanych materiałach pojawiły się zarówno teksty informacyjne, jak i publicystyczne oraz gatunki pogranicza (zob. tabela 10).

Wykres 10. Gatunki analizowanych materiałów medialnych

Źródło: opracowanie własne.

Analizowane materiały medialne najczęściej kwalifikowane były jako gatunek informacyjny (73%), czyli bezstronne przedstawienie danego faktu czy sprawozdanie z ważnego i aktualnego wydarzenia. Gatunki pogranicza najczęściej pojawiały się w mediach Agora S.A., czyli „Gazecie Wyborczej” Kraków i krakow.wyborcza.pl (80%; n = 50). Wskazanie to dotyczyło zazwyczaj wywiadów. Jako publicystykę zakwalifikowano 6,8% analizowanych tekstów. Do grupy tej zalicza się materiały wskazujące stanowisko autora (którym nie zawsze musi być dziennikarz) wobec danej kwestii społecznej, politycznej, gospodarczej czy kulturalnej. W próbie nie odnaleziono materiałów przynależących do kategorii *płatny komunikat UMK* (oznaczony jako reklama) oraz *inne, nietypowe* (np. interaktywna gra, ankieta). Komunikaty UMK standardowo zamieszczane są w portalu miejskim krakow.pl. Zostały one w znaczącej większości zakwalifikowane do kategorii *informacja*, ponieważ nie miały charakteru reklamy ani nie były ogłoszeniami płatnymi.

JĘZYK KOMUNIKACJI

Spośród słów kluczowych wytypowanych do filtrowania materiału medialnego najczęściej występowały słowa *wielokulturowość* i *wielokulturowy* (308 wskazań). Używane były one w mediach do nazywania rzeczy (np. *klasa wielokulturowa*, w02, w56, w69, a54, a64, k19), projektów (np. *Projekt „Wielokulturowość nie działa?”*, w05; *Projekt „Wielokulturowa Rzeczpospolita w czasach Zygmunta Augusta”*, o05) i wydarzeń (np. *spotkanie „Włącz różnorodność. Wielokulturowość w polskiej szkole. Jestem na tak!”*, k18, k19, k24; *Festiwal Wielokulturowy INTERKULTURALIA 2015*, w22, a61, k03), dotyczących więcej niż jednej kultury. *Wielokulturowość* pojawiała się w materiałach dotyczących przeszłości, np. *wielokulturowa dzielnica Kazimierz* (w06) czy jako określenie Rzeczypospolitej Obojga Narodów (d01, d02). Mianem *wielokulturowy* był nazywany Kraków (w48, w84, w89, a41, a49) – zarówno współczesny, jak i w kontekście historycznym. *Wielokulturowość* zawierała się również w nazwach własnych np. *Stowarzyszenie Wielokulturowy Kraków* (k21, k23), *Wielokulturowe Liceum Humanistyczne im. Jacka Kuronia* (w23, a27), *Krakowskie Centrum Wielokulturowości* (w55, a51), *Stowarzyszenie Rodzin Wielokulturowych* (k21, k23, a69, w86). Występowała w połączeniu ze słowami: *różnorodność* (a55, a61, w44, w42), *edukacja* (k20, k21, k23), *środowisko* (k20, k21, k23), *dialog międzyreligijny* (a20, w71, w72).

Słowa kluczowe *międzykulturowość/międzykulturowy* pojawiły się w badanych mediach 79 razy, przy czym najczęściej w oficjalnym serwisie miejskim *krakow.pl*. W tym źródle odnotowano kilkakrotnie wyrażenie *dialog międzykulturowy* (np. k04, k06, k27). Określenie *międzykulturowy* używane było w połączeniu ze słowami: *spotkanie* (w24, w26, a19, a47, o13), *kompetencje* (k09, k11), *projekt* (w26, w31, w61, a47, d23, k08, k17). Odnosiło się zatem do podejmowania działania, kontaktu z innymi i posiadania określonych kompetencji sprzyjających dialogowi międzykulturowemu.

Termin *dialog międzykulturowy*, który jest bardziej precyzyjny i węższy znaczeniowo niż *międzykulturowość*, występował często jako element nazwy *Instytutu Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła*

II w Krakowie (w03, w18, w53, w86, w90, a34, a69, a72, o12, o15, o16, o17). W mediach pisano o *propagowaniu dialogu międzykulturowego* (a50, w29), *włączaniu się w dialog wielokulturowy* (w68) oraz *wzmocnieniu dialogu wielokulturowego* (k04, k06). Wyrażeniu temu towarzyszyły słowa takie jak: *wzajemne zrozumienie, pojednanie, tolerancja, integracja i porozumienie* (k04, k06, k14, k27, w32, w59, w77, a10). Zwracano uwagę na konieczność rozwoju tego zjawiska, a także łączono je z uniwersalnymi wartościami wpływającymi na kontakt w środowisku wielokulturowym.

Tabela 24. Frekwencja występowania terminów w poszczególnych mediach

Termin	„Dziennik Polski”	„Gazeta Wyborcza” Kraków	krakow. wyborcza.pl	Onet Kraków	krakow.pl	SUMA
cudzoziemiec cudzoziemcy	6	31	38	0	20	95
dialog międzykulturowy	3	8	21	6	15	53
dyskryminacja ze względu na pochodzenie/rasę	0	0	1	0	1	2
emigracja	4	13	8	2	0	27
emigrant/emigranci	0	15	3	1	0	19
imigrant/imigranci	15	10	8	0	4	37
ksenofobia	4	18	28	0	14	64
ksenofobiczny	2	6	6	0	9	23
międzykulturowość międzykulturowy	10	13	20	3	33	79
mniejszość etniczna	0	6	8	0	1	15
mniejszość narodowa	0	0	0	2	0	2
multikulturalizm	6	5	9	2	0	22
obcokrajowiec obcokrajowcy	5	18	24	0	1	48
rasistowski	2	7	8	0	10	27
rasizm	0	14	21	0	10	45
uchodźca/uchodźcy	24	54	81	0	4	163
wielokulturowość wielokulturowy	38	96	105	14	55	308
SUMA	120	314	389	30	177	1029

Źródło: opracowanie własne.

Do analiz włączono również dodatkowe leksemy, których występowanie stwierdzono w KDRMK. Interesujące było ustalenie, czy terminy te współwystępowały w materiałach medialnych zawierających podstawowe słowa kluczowe. Dane na ten temat zawiera tabela 24, przy czym nie uwzględnia ona tych terminów, dla których nie zdiagnozowano wystąpień w badanych materiałach medialnych, czyli: *mniejszość ukraińska*, *repatriant/repatrianci*, *mniejszość romska* i *społeczność wielokulturowa*. Zaznaczyć należy jednak, że media pisały o mniejszości ukraińskiej, używając innych określeń, takich jak: *Ukraińcy*, *ukraińskie dzieci*, *ukraińscy uczniowie*, *społeczność ukraińska*. Natomiast zamiast wyrażenia *społeczność wielokulturowa* pojawiał się termin *społeczeństwo wielokulturowe* (np. w21, a31, a56, d02).

Rysunek 29. Chmura słów MAXQDA dla wyszukanych fragmentów w kategorii *Terminy* (rozmiar według częstotliwości występowania)

Źródło: opracowanie własne.

Najwyższą frekwencję spośród dodatkowych słów kluczowych uzyskał termin *uchodźca/uchodźcy*. Okres VII kadencji RMK przypadł na początek kryzysu migracyjnego w Europie. Był to czas intensywnej debaty publicznej na temat sytuacji uchodźców, przybywających na nasz kontynent głównie z Syrii, Afganistanu i Iraku. Miały wówczas miejsce takie wydarzenia, jak np. likwidacja obozu uchodźców w Calais. Media lokalne pisały o uchodźcach w krakowskich szkołach (w16, w17,

w69, a01, a52, a64) i przybliżyły historię konkretnych osób, rodzin lub grup (w20, w39, a22, d02). Wysoką frekwencję występowania wykazano również w przypadku terminu *cudzoziemiec/cudzoziemcy*, który pojawiał się obok słów takich jak: *dzieci* (w16, w45, w56, a01, a36, a57, k16, k19), *uczniowie* (w16, w56, a01, k16, k19) i *integracja* (w43, w64, w69, w76, a08, a13, a64, k11, k21, k23, k25). W przekazach krakow.pl wykorzystywane było też wyrażenie *dzieci cudzoziemskie*, na określenie dzieci cudzoziemców. Trzecim pod względem częstotliwości występowania był termin *obcokrajowiec/obcokrajowcy*. Słowo to używano najczęściej w materiałach dotyczących edukacji (k16, d30, a01, a04, w16, w50, w79). Obcokrajowcy prezentowani byli także jako turyści (w01, w84, a41) lub nowi mieszkańcy Krakowa (a08, a11, a38, a55, w44, w46, w64, w76).

Słowo *rasizm* często współwystępowało z terminem *ksenofobia* (w14, w22, w43, w44, w45, w67, w70, w73, w76, a02, a13, a40, a55, k01, k05, k07, k10). Także przymiotnik *rasistowski* pojawiał się wielokrotnie w parze z *ksenofobiczny* (w21, w55, a40, a51, a6, k01, k03, k10, k12). Wiąże się to m.in. z nazwą dokumentu *Projekt strategii zapobiegania i reakcji na zachowania o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym w przestrzeni publicznej miasta*, który obecny był w przekazach własnych Miasta Krakowa w serwisie krakow.pl oraz w innych lokalnych mediach. Jako *multikulturalizm* kodowano także słowa *multikulti/multi-kulti/multi culti*. Stanowią one ponad połowę wskazań przypisanych tej podkategorii.

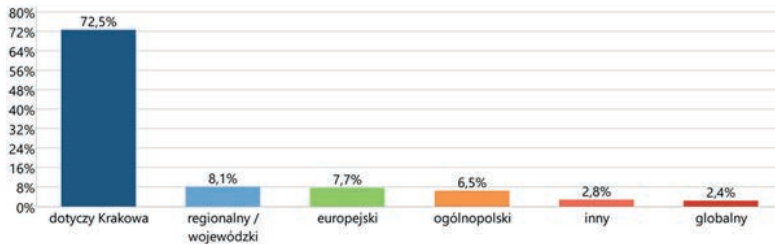
PROBLEMATYKA

Analiza problematyki dotyczącej wielokulturowości i dialogu wielokulturowego w korpusie dyskursu medialnego obejmowała trzy wskaźniki. Po pierwsze, sprawdzano, czy zainteresowanie badanych mediów skupia się na sprawach Krakowa i życiu jego mieszkańców oraz czy problematyka wielokulturowości prezentowana jest w odniesieniu do innych obszarów terytorialnych (poziomów przedstawiania).

Po drugie, istotne było ustalenie, czy wielokulturowość stanowiła główny czy poboczny wątek tematyczny w analizowanych materiałach. Po trzecie, starano się zidentyfikować dominujące wątki tematyczne w badanym korpusie.

Artykuły dotyczące Krakowa zdecydowanie przeważały w próbie, stanowiąc 72,5% materiału badawczego (wykres 6). Ciekawe okazały się wyniki dotyczące przedstawiania badanej problematyki w kontekście dzielnic. Nazwy trzech z nich pojawiły się w próbie badawczej. Po dwa materiały medialne zakwalifikowano do subkodu *dotyczy dzielnicy: Dzielnica XVIII Nowa Huta* (w10, o07) oraz *dotyczy dzielnicy: Dzielnica XIII Podgórze* (w51, w53). W materiale badawczym nie odnaleziono nazw pozostałych dzielnic.

Wykres 6. Rozkład przedstawiania tematu ze względu na obszar terytorialny (n = 249)

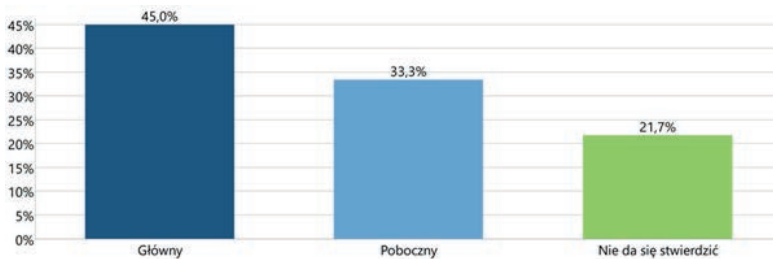
Źródło: opracowanie własne.

W analizowanych mediach sprawy związane z wielokulturowością były także przedstawiane z perspektywy wykraczającej poza obszar Krakowa. Dwadzieścia materiałów dotyczyło poziomu województwa małopolskiego. Podobna liczba tekstów została zakwalifikowana jako materiał dotyczący obszarów: europejskiego (19) i ogólnopolskiego (16). Kwestie związane z wielokulturowością sporadycznie prezentowane były w analizowanych mediach w perspektywie globalnej.

Jednym z elementów przeprowadzonych badań było sprawdzenie, jaka część zakwalifikowanych do analizy materiałów medialnych traktowała sprawy związane z wielokulturowością jako temat główny. Jak wynika z danych prezentowanych na wykresie 7, artykuły takie

stanowiły niecałą połowę analizowanego korpusu (45%), a w ponad jednej trzeciej materiałów (33%) wielokulturowość była wątkiem pobocznym.

Wykres 7. Typ wątku dotyczącego wielokulturowości (n = 249)

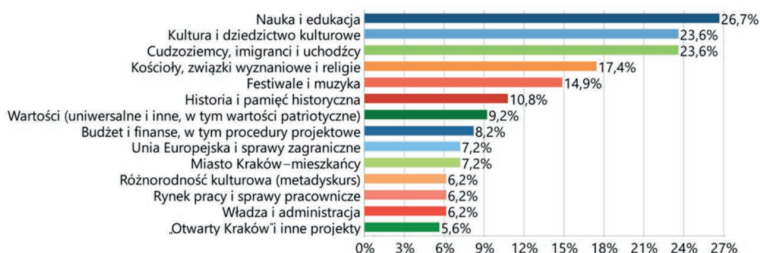

Źródło: opracowanie własne.

Ponad 20 procent jednostek badawczych opatrzone kodem *Nie da się stwierdzić*. Znalazły się wśród nich materiały, w których jedynie wzmiankowano wielokulturowość, nie podejmując żadnej kwestii związanej z analizowaną problematyką, np. wywiad z Anną Marią Anders (d09), tekst o sylwestrze (a58), tekst o wyznaczeniu nowego dyrektora Muzeum Armii Krajowej w Krakowie (w12), doniesienia o protestach kobiet (w33), wymienienie Instytutu Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła II w Krakowie w kontekście wydarzeń niezwiązanych z wielokulturowością, głównie o charakterze religijnym, np. o12, o17. Do zbioru takich materiałów zaliczono również kalendaria oraz teksty, w których słowo kluczowe było częścią jakiejś nazwy, np. kierunku studiów *relacje międzykulturowe* (w42).

Na etapie kodowania dla każdego tekstu wskazano maksymalnie jeden temat dominujący (jeśli taki wystąpił) oraz co najmniej jedną inną odpowiedź. Możliwe było zakodowanie maksymalnie trzech tematów w ramach jednego materiału medialnego (1 temat dominujący i 2 inne tematy lub 3 inne tematy bez wskazania tematu dominującego). Do dalszej części analizy włączono te materiały medialne, w których typ wątku dotyczącego wielokulturowości określono jako wątek główny lub poboczny (195 materiałów medialnych). Na wykresie 8 uwzględniono tematy, które zyskały minimum 10 wskazań.

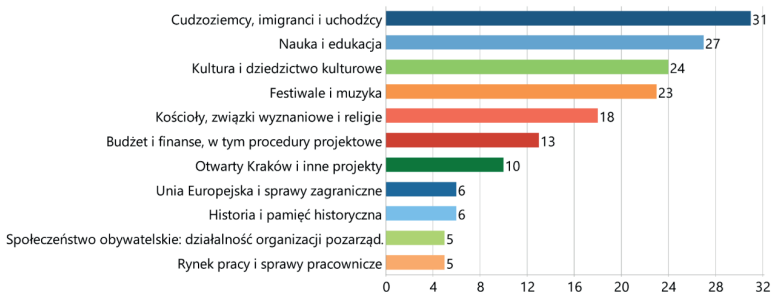
Wykres 8. Tematy materiałów medialnych (n = 195)

Źródło: opracowanie własne.

Również w przypadku analizy tematów dominujących, pod uwagę wzięto wyłącznie teksty, dla których wątek wielokulturowości określono jako główny lub poboczny (195 materiałów medialnych). Na wykresie 9 uwzględniono tematy, które zyskały minimum 5 wskazań.

Wykres 9. Tematy dominujące materiałów medialnych

Źródło: opracowanie własne

Co czwarty artykuł zakwalifikowany został jako materiał z obszaru *nauka i edukacja*, przy czym dla 27 materiałów medialnych był to temat dominujący. Spora część tych materiałów dotyczyła młodzieży i młodych dorosłych, np. powstanie klas wielokulturowych (k16, a64), nauka kompetencji międzykulturowych (w87). Prezentowano wydarzenia popularnonaukowe (np. konferencja z cyklu „Otwarty Kraków”; gościnny wykład prof. Mileny Dragičević-Šešić, szefowej Katedry UNESCO do Badań nad Międzykulturowością, Zarządzaniem Kulturą i Sztuką oraz Mediacją na Bałkanach w ramach Wyszehradzkiej Akademii Zarządzania Kulturą).

Obszar kultury został w badaniu podzielony na dwie znaczące części: *kultura i dziedzictwo kulturowe* (23,6%) oraz *festiwale i muzyka* (14,9%). Łącznie były one tematem dominującym w 47 materiałach medialnych, które informowały o wydarzeniach kulturalnych (wystawach, spotkaniach, festiwalach itp.) o charakterze międzykulturowym i relacjonowały ich przebieg.

Najwięcej materiałów (31), w których analizowana problematyka została podjęta jako wątek główny, zostało zakodowanych w kategorii *cudzoziemcy, imigranci i uchodźcy*. Grupy te prezentowano jako nowych lub potencjalnych mieszkańców Krakowa. Temat ten przebił się do mediów lokalnych w związku z początkiem europejskiego kryzysu migracyjnego. Dobrze obrazuje to wywiad z prof. dr. hab. Pawłem Boskim pt. *Polacy wcale nie są ksenofobami. Możemy pomagać, byle mądrze* (d07). Autor zwraca w nim uwagę na dużą rolę edukacji oraz mediów w zakresie uwrażliwiania krakowian na losy i potrzeby uchodźców: *Trzeba edukować społeczeństwo, a to oznacza pokazywanie reportaży o ludziach, którzy wyruszają na tę swoistą migracyjną pielgrzymkę, niewiedząc dokąd* (d07). Także materiały informujące o Programie „Otwarty Kraków” prezentowały temat imigrantów i uchodźców w kontekście potrzeby podjęcia działań na rzecz integracji wielokulturowej. Cudzoziemcy byli najczęściej przedstawiani jako turyści.

REGULACJE

Program „Otwarty Kraków” był tematygowany w 8,8% analizowanych materiałów. „Gazeta Wyborcza” Kraków oraz krakow.wyborcza.pl najaktywniej spośród wszystkich badanych mediów publikowały teksty poruszające tematykę wielokulturowości, przywołując ten dokument (16 materiałów). Z kolei „Dziennik Polski” i portal internetowy Onet Kraków ani raz nie odniosły się bezpośrednio do tego dokumentu.

W próbie badawczej znalazły się materiały odnoszące się do dokumentów, które stały się punktem wyjścia dla przygotowania uchwały Program „Otwarty Kraków”. W 2011 roku w ramach umowy partnerskiej Gminy Miejskiej Kraków ze Stowarzyszeniem Interkulturalni PL realizowano projekt finansowany z funduszy CEE Trust – for Civil Society in Central and Eastern Europe pn. „Przeciwko rasizmowi i ksenofobii: wypracowanie miejskiej strategii zapobiegania i reakcji” (k01). Zanim przyjęto uchwałę nr LII/964/16, media krakowskie często nawiązywały do dokumentu „Projekt strategii zapobiegania i reakcji na zdarzenia o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym w przestrzeni publicznej miasta – propozycja dla samorządu lokalnego Miasta Krakowa (2012–2016)”, który jest bardzo silnie powiązany z Programem „Otwarty Kraków” (Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Krakowa, 2015).

Media pod egidą „Wyborczej” wypominały miejskim decydom bardzo długi czas pracy nad projektem uchwały (np. w14, w44, a40), doceniając nowatorską inicjatywę Stowarzyszenia Interkulturalni PL. Nazwa „Otwarty Kraków” pojawiła się pierwszy raz w analizowanych materiałach w publikacji portalu krakow.wyborcza.pl z dnia 30 stycznia 2016 roku (w22). Była to rozmowa z Mateuszem Płoskonką, Zastępcą Dyrektora Wydziału Spraw Społecznych UMK, który zapowiadał przyjęcie dokumentu w tym samym roku.

Pierwsze czytanie projektu Programu „Otwarty Kraków” miało miejsce 31 sierpnia 2016 roku na LI Sesji RMK. Wówczas na krakow.wyborcza.pl opublikowano materiał *Kraków: klótnia o multi-kulti i mistrz Yoda na radzie miasta* (w43), w którym przedstawiono przebieg debaty. Cytowano radnych, ukazując argumentację sprzyjającą uchwaleniu regulacji, jak i głosy jej przeciwne. Wyraźnie podkreślono niechęć radnych PiS do uchwalenia dokumentu, który w artykule przedstawiono jako ofertę na rzecz integracji cudzoziemców mieszkających w Krakowie oraz narzędzie walki z ksenofobią i rasizmem (w43). Jako autora strategii przedstawiono dr. Adama Bulandra – Wiceprezesa Stowarzyszenia Interkulturalni PL (w43). Dyskusja o Programie „Otwarty Kraków” nazwana została *awanturą w magistracie* (w45).

W dniu drugiego czytania i uchwalenia Programu „Otwarty Kraków” redakcja krakow.wyborcza.pl opublikowała materiał *Spór o multi-kulti na sesji rady miasta. Program, „Otwarty Kraków” przyjęty* (w46). Tekst był dynamiczną relacją z sesji RMK i głosowania. Na kilka dni przed przyjęciem uchwały portal opublikował artykuły o programie, zapowiadając planowaną sesję RMK (w44, w45). Także w papierowej wersji „Wyborczej” przypomniano o zbliżającym się głosowaniu (a36, a55). Autorem większości tych tekstów była redaktor Renata Radłowska. Świadczy to o dużej konsekwencji w działaniu krakowskiej redakcji „Gazety Wyborczej”, która od początku do końca śledziła prace nad przygotowaniem dokumentu, informując o ich postępach lub zastojach. Również oficjalny portal miejski krakow.pl na bieżąco udostępniał swoim odbiorcom aktualizacje dotyczące postępu prac.

AKTORZY

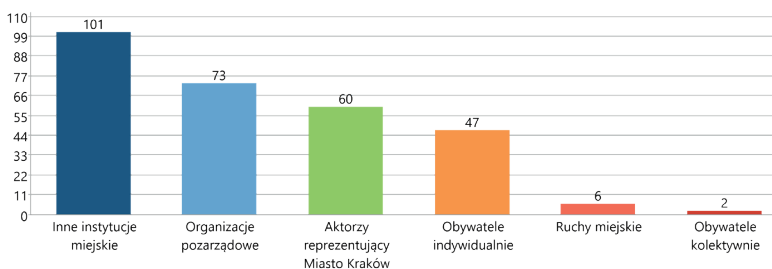
W przekazach medialnych dotyczących problematyki wielokulturowości występują różnorodne podmioty. Przedmiotem zainteresowania w projekcie byli przede wszystkim aktorzy funkcjonujący w przestrzeni miasta, wypowiadający się w kwestiach związanych z wielokulturowością na poziomie lokalnym: włodarze i reprezentanci Miasta Kraków, innych instytucji miejskich, ruchów miejskich, organizacji pozarządowych oraz obywatele-mieszkańcy występujący kolektywnie lub indywidualnie.

Prezentowane statystyki dotyczące wyników pozyskanych w kategorii *aktorzy* odnoszą się do liczby materiałów medialnych, a nie do ogólnej frekwencji wskazań aktorów. Zabieg ten zastosowano ze względu na dużą liczbę wywiadów, w których każda odpowiedź rozmówcy opatrzona była jego imieniem i nazwiskiem, co sztucznie podniosłoby frekwencję ich widzialności medialnej.

Ogólne wyniki badań prezentowane na wykresie 11 pokazują, że nie zaobserwowano znaczących dysproporcji między liczbą materiałów medialnych zakwalifikowanych do kategorii odnoszących

się do aktorów reprezentujących miasto i instytucje miejskie oraz pozostałych kategorii aktorów, reprezentujących różnorodną działalność obywatelską (*obywatele indywidualnie, obywatele kolegakalnie, organizacje pozarządowe, ruchy miejskie*).

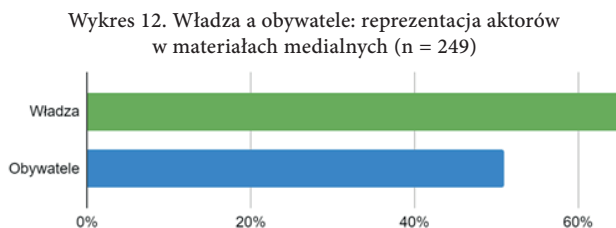
Wykres 11. Liczba materiałów medialnych, w których wystąpili aktorzy poszczególnych typów

Źródło: opracowanie własne.

Różnice widoczne są jednak na poziomie wyników dotyczących poszczególnych mediów. W „Gazecie Wyborczej” oraz „Dzienniku Polskim” prezentowano głosy wszystkich typów aktorów wymienionych w tej kategorii badawczej (tabela 25). Oficjalny serwis miejski przedstawiał stanowisko władzy, realizując tym samym przypisane mu zadanie – pośrednika pomiędzy decydentami a obywatelami. W przekazach zamieszczanych w tym medium nie przywoływano opinii pojedynczych ani działających w niesformalizowanych grupach obywateli, wspominano natomiast o organizacjach pozarządowych, zazwyczaj w kontekście współorganizowanych przez nie wydarzeń z miastem.

Agregując aktorów do dwóch grup: władzy (reprezentantów władz miasta i instytucji miejskich) oraz obywateli (organizacje pozarządowe, ruchy miejskie i indywidualni obywatele), można stwierdzić, że dysproporcja w tej optyce także nie była duża (wykres 12). Przy czym to przedstawiciele władzy byli częściej reprezentowani w badanej próbie.

Źródło: opracowanie własne.

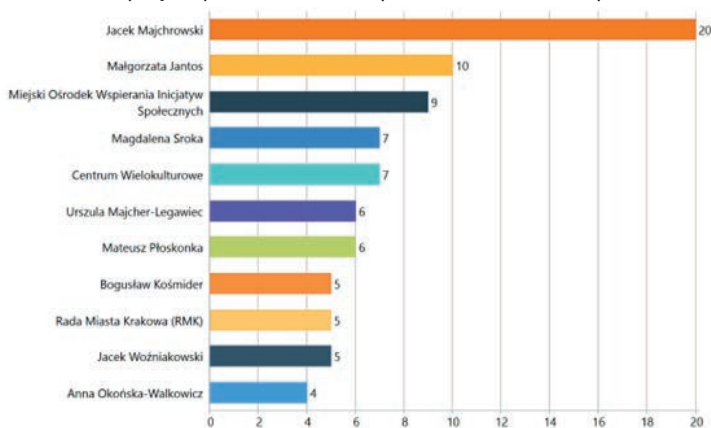
Tabela 25. Liczba materiałów medialnych w poszczególnych mediach, w których wystąpili aktorzy każdego typu

NAZWA MEDIUM	TYP AKTORA					
	Inne instytucje miejskie	Organizacja pozarządowa	Aktorzy reprezentujący Miasto Kraków	Obywatele indywidualnie	Ruchy miejskie	Obywatele kolektywnie
„Gazeta Wyborcza” Kraków	27	24	23	19	2	0
krakow.wyborcza.pl	44	31	25	22	3	1
„Dziennik Polski”	8	5	2	5	0	1
Onet Kraków	10	5	0	1	0	0
Oficjalny serwis miejski – Magiczny Kraków (krakow.pl)	12	8	10	0	1	0

Źródło: opracowanie własne.

Różnorodni aktorzy reprezentujący Miasto Kraków pojawili się w blisko co czwartym materiale dotyczącym wielokulturowości (60 materiałów medialnych). Wśród 31 rozpoznanych aktorów tego typu, znaleźli się przede wszystkim aktorzy indywidualni (np. poszczególni radni), wskazano także aktorów instytucjonalnych (np. Urząd Miasta Krakowa). Na wykresie 13 zaprezentowano podmioty reprezentujące władze miasta, które wymieniono lub ich wypowiedzi przytoczone zostały w przynajmniej czterech materiałach medialnych.

Wykres 13. Aktorzy reprezentujący Miasto Kraków, którzy wystąpili w największej liczbie analizowanych materiałów medialnych

Źródło: opracowanie własne.

Prezydent Jacek Majchrowski, który z racji sprawowanego urzędu pozostaje w centrum zainteresowania sfery publicznej w Krakowie, był najczęściej występującą postacią w badanych mediach. Za to ówczesna rzeczniczka prezydenta, Monika Chylaszek, zacytowana została tylko jeden raz – w sytuacji, gdy usprawiedliwiała nieobecność prezydenta na konferencji dotyczącej spraw cudzoziemców w Krakowie (a45). W analizowanej próbie jeden raz wymieniono również byłego prezydenta Krakowa prof. Jacka Woźniakowskiego w materiale dotyczącym powstania Międzynarodowego Centrum Kultury (np. a23).

Radna Małgorzata Jantos, popularna w przestrzeni miejskiej działaczka, występowała w badanych mediach jako przewodnicząca miejskiej Komisji Kultury i Ochrony Zabytków (w88, a71) oraz współorganizatorka konferencji z cyklu „Otwarty Kraków” (w56, w79, a04, a45, k20, k23). Aktorem instytucjonalnym, który najczęściej pojawił się w analizowanym materiale, był Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych (15% artykułów)¹. W sześciu tekstach MOWIS był reprezentowany przez jego dyrektora Mateusza Płoskonkę. Dotyczyły one przede wszystkim Programu „Otwarty Kraków”.

¹ Jest to nieistniejąca już komórka, której kompetencje i zadania przeniesiono do innych referatów w obrębie Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Urzędu Miasta Krakowa (ODO, 2019).

W analizowanym materiale znalazły się także wypowiedzi Magdaleny Sroki, wiceprezydent ds. kultury i promocji miasta w latach 2010–2015, która zgodnie z Zarządzeniem nr 551/2013 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 4 marca 2013 roku kierowała Zespołem Zadaniowym do spraw opracowania projektu uchwały Rady Miasta Krakowa dotyczącego zagadnień z zakresu wielokulturowości, przeciwdziałania dyskryminacji, rasizmowi i ksenofobii w Krakowie (k10).

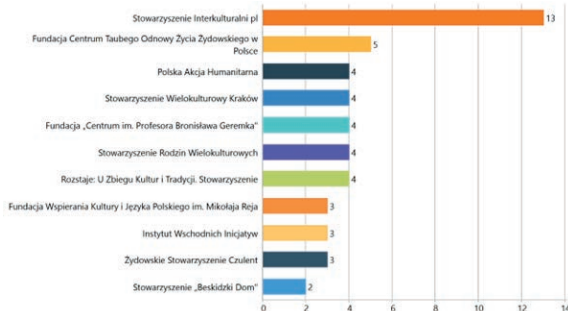
W 2017 roku media w Krakowie informowały o inicjatywie stworzenia Krakowskiego Centrum Wielokulturowości „Wspólna Przestrzeń”, opracowanej i zgłoszonej w ramach budżetu obywatelskiego przez Fundację Wspierania Kultury i Języka Polskiego i Stowarzyszenie Interkulturalni PL (w55). Centrum Wielokulturowe (CW) wspomniane zostało w sumie w 7 materiałach medialnych. Mateusz Płoskonka w wywiadzie dla „Gazety Wyborczej” Kraków zapowiadał jego powstanie, mówiąc: *CW mogłoby zająć się nauczaniem języka, poradnictwem, szeroko rozumianą pomocą dla obcokrajowców, być miejscem integracji i współpracy* (a55, w44).

Inne postacie związane z UMK, których nazwiska często występowały w próbie badawczej, to: Urszula Majcher-Legawiec (materiały donoszące o powołaniu doradcy metodycznego ds. wielokulturowości), przewodniczący Rady Miasta Krakowa w latach 2010–2018 Bogusław Kośmider oraz Anna Okońska-Walkowicz, którą media przedstawiały jako byłą wiceprezydent Krakowa ds. edukacji (w14).

Do szerokiej kategorii *Inne instytucje miejskie* zaliczono: jednostki edukacyjne, instytucje kultury, jednostki komunalne (KEGW, ZBK, ZCK, ZDMK, ZIM, ZIS, ZTPK, ZZM), instytucje opieki społecznej i zdrowia (np. MOPS), instytucje porządku publicznego i bezpieczeństwa (Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie, Straż Miejska Miasta Krakowa). Ponieważ w analizowanych mediach problematyka wielokulturowości była obecna przede wszystkim w materiałach dotyczących wydarzeń o charakterze kulturalnym, dla innych instytucji miejskich zanotowano najwyższą liczbę wskazań (zob. wykres 11).

W badanym materiale często przywoływano również krakowskie instytucje kultury, takie jak galerie, muzea, teatry i centra kultury. Warte odnotowania są dwa instytuty kultury: Instytut Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła II w Krakowie oraz Instytut Kultury Willa Decjusza, które w mediach przedstawiane były jako organizatorzy licznych wydarzeń dotyczących wielokulturowości. O Instytucie Dialogu Międzykulturowego, który ma inspirować dialog między religiami i kulturami (w90) pisano w kontekście np. obchodów 97. rocznicy urodzin papieża (w53). Willa Decjusza występowała w sześciu tekstach, dotyczących Polskiej Nagrody im. Sérgio Vieira de Mello, Wyszehradzkiej Akademii Zarządzania Kulturą lub konferencji z cyklu „Otwarty Kraków”. W próbie badawczej nie odnaleziono jednak wypowiedzi przedstawicieli tych instytucji.

Wykres 14. Organizacje pozarządowe występujące w największej liczbie materiałów medialnych dotyczących wielokulturowości i dialogu wielokulturowego

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z danych zaprezentowanych na wykresie 11, *organizacje pozarządowe* były drugim najczęściej występującym typem bohaterów w analizowanych materiałach medialnych. Wśród nich znalazły się organizacje działające lokalnie (np. Stowarzyszenie Podgorze.pl, Fundacja Miasto Literatury), organizacje ogólnopolskie (np. Polska Akcja Humanitarna, Stowarzyszenie Twoje Korzenie w Polsce) oraz międzynarodowe (np. Save the Children, Fundacja Współpracy Polsko-Ukraińskiej PAUCI). Biorąc pod uwagę obszar działalności organizacji pozarządowych, które stały się bohaterami

donesień medialnych, najczęściej zajmowano się edukacją (np. Fundacja Edukacyjna „Perspektywy”, Fundacja Uniwersytet Dzieci) oraz kulturą (np. Stowarzyszenie Imienia Ludwiga van Beethovena, Fundacja Galicia Jewish Heritage Institute).

Wiele organizacji pozarządowych, które wystąpiły w materiale badawczym, zajmuje się pomocą cudzoziemcom mieszkającym w Polsce, np. Fundacja Zustricz, Fundacja Polsko-Ukraińskiej Współpracy U-WORK czy Towarzystwo Słowaków w Polsce. W badanych mediach wspomniano także o innych organizacjach, które działają w różnych obszarach związanych z wielokulturowością, m.in. Stowarzyszeniu „NIGDY WIĘCEJ”, Stowarzyszeniu na Rzecz Integracji Społeczeństwa Wielokulturowego „Nomada” oraz Towarzystwie Krzewienia Kultury i Tradycji Romskiej „Kałe Jakha”.

Najwięcej miejsca w badanych mediach (13) poświęcono powstaniu w 2010 roku Stowarzyszeniu Interkulturalni PL. Stowarzyszenie było przedstawiane jako silnie zaangażowane w prace nad Programem „Otwarty Kraków” i powstanie Centrum Wielokulturowego. W oficjalnym serwisie miasta krakow.pl Stowarzyszenie Interkulturalni PL występowało także jako organizator wydarzeń: Festiwalu Wielokulturowego INTERKULTURALIA 2015 (k03) i konferencji „Otwarty Kraków” (k07).

Badane media donosiły także o oddolnych aktywnościach mieszkańców Krakowa na rzecz integracji wielokulturowej. Na wyróżnienie zasługują dwie inicjatywy, które były intensywnie tematyzowane: działalność grupy Wielokulturowy Kraków oraz akcja przyjęcia w Krakowie na święta syryjskich uchodźców z obozu w Berlinie. W 2018 roku media odnotowały, że grupa Wielokulturowy Kraków została zarejestrowana jako stowarzyszenie (zob. wykres 14). Jednak przez większość okresu objętego analizą grupa ta działała nieformalnie. W tym czasie Joanna Antonik, aktywistka i liderka grupy, wypowiadała się na temat wystawy „Mój, Twój. Nasz. Oblicza Krakowa” (w73, a16, k26). Działaczka zwracała uwagę na sytuację cudzoziemców mieszkających w Krakowie, twierdząc, że brakuje dla nich oferty anglojęzycznych wydarzeń. *Bo nie każdy mówi już świetnie po polsku, a chciałby uczestniczyć w życiu miasta. Brakuje także włączania ich społeczności w krwiobieg miasta* (w73). Joanna Antonik jest m.in. autorką „mapy

wielokulturowości”, czyli bazy krakowskich instytucji, które zajmują się wielokulturowością (w86). W 2021 roku za swoją działalność została uhonorowana tytułem Krakowskiego Ambasadora Wielokulturowości. Z kolei spontaniczna akcja przyjęcia na święta w Krakowie ośmiu rodzin syryjskich uchodźców z obozu w Berlinie została zorganizowana przez krakowiankę mieszkającą w Berlinie – Hanię Hakiel, założycielkę strony Illegal Friends. Zacytowano m.in. taką wypowiedź pomysłodawczyni: *W Polsce obserwowałam niechęć wobec idei przyjmowania uchodźców i mnóstwo negatywnych stereotypów na ich temat, dlatego poczułam coś w rodzaju poruszenia serca* (w20).

W zakodowanym materiale, w kategorii *obywatele*, można wyróżnić trzy główne grupy: obcokrajowców mieszkających w Krakowie, artystów (np. artyści występujący w ramach Międzynarodowego Festiwalu Tańca Współczesnego KRoki w Krakowie; wokalista Alosza Awdiejew) oraz naukowców (np. prof. Aleksander Krawczuk).

POSTACIE CYTOWANE

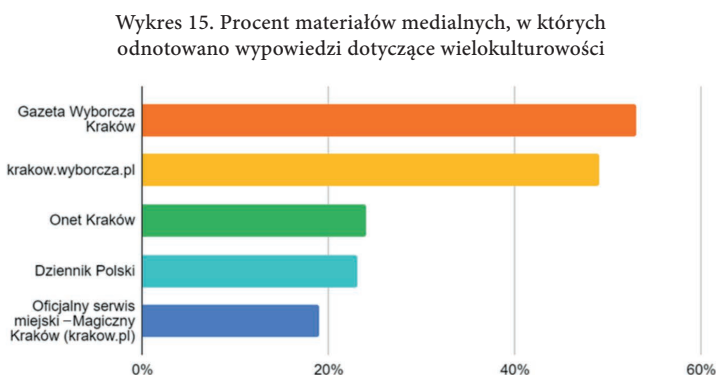
Jednym z elementów badań uczyniono sprawdzenie, jakie postacie były cytowane (bezpośrednio lub pośrednio) w analizowanym materiale badawczym. Cytowanie różnorodnych aktorów reprezentujących często odmienne stanowiska i poglądy zwiększa wiarygodność i obiektywizm przekazu w materiałach medialnych.

Zastosowano w tym przypadku dwa podejścia analityczne: badano każdą kategorię aktorów osobno, a następnie, przyjmując ujęcie biegunowe, dokonano agregacji kategorii, dzieląc aktorów na dwie grupy: władzę i obywateli. Poza formą cytatu i jego autorem zwrócono także uwagę na to, czy w materiale medialnym przywoływana jest zarówno perspektywa władzy, jak i obywateli.

W pierwszym etapie procesu kodowania oznaczono wszystkie cytaty pośrednie i bezpośrednie, które znalazły się w materiałach medialnych, osiągając łączną liczbę 1073 kodowań. W przypadku liderów opinii każdą wypowiedź kodowano osobno, nawet jeśli ten

sam aktor wypowiedział się kilkakrotnie w ramach jednego materiału. W drugim etapie kodowania wyselekcjonowano z próby wypowiedzi, które podejmowały wątek dotyczący wielokulturowości jako temat główny lub poboczny, dotyczyły Miasta Krakowa, a autorem wypowiedzi była osoba związana z Krakowem. Szczególnego podejścia badawczego wymagały wywiady. Zakodowanie każdej wypowiedzi bohatera osobno sztucznie podnosiło frekwencję. Przyjęto zatem strategię kodowania wywiadów jako jednego cytatu bezpośredniego ($n = 37$). Po przeprowadzeniu tak zaplanowanej selekcji, w próbie pozostało 316 wypowiedzi w formie mowy zależnej lub niezależnej.

Na wykresie 15 zaznaczono procent materiałów medialnych, które zawierały minimum jedną wypowiedź dowolnego aktora. Liderem okazały się po raz kolejny media pod egidą „Gazety Wyborczej”. Średnio w co drugim materiale odnotowano w nich cytaty i odwołania do różnych aktorów. Najrzadziej wypowiedzi poszukiwanych podmiotów przywoływał portal miejski, co może wynikać z charakteru tego medium.

Źródło: opracowanie własne.

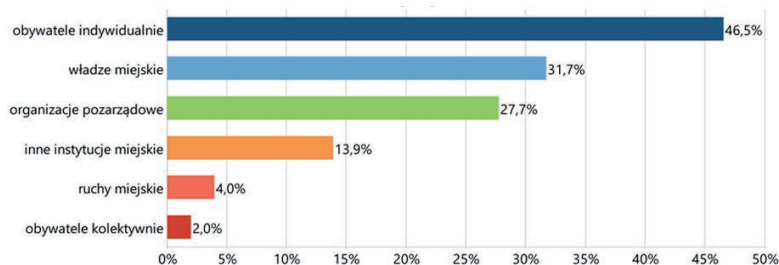
Wszystkie badane media częściej niż po cytaty pośrednie sięgały po wypowiedzi w formie mowy niezależnej. Podczas analizy jakościowej zauważono, że mowa zależna wprowadzana była zazwyczaj w celu urozmaicenia tekstu i ułatwienia jego odbioru. W przypadku długiej wypowiedzi jednego aktora mowa niezależna była przeplatana

nową zależną, a wypowiedź omawiana pośrednio stanowiła swoisty wstęp do cytowania bezpośredniego, np.:

Małgorzata Jantos, radna Nowoczesnej, która organizowała niedawno konferencję „Otwarty Kraków”, uważa, że tego typu klasy byłyby wyrazem krakowskiej gościnności. – Nie możemy udawać, że na krakowskich ulicach, w tramwajach czy sklepach nie słyszymy języka ukraińskiego. Dorosłych i dzieci z Ukrainy jest i będzie coraz więcej. Musimy być na nich otwarci – apeluje Jantos (w56).

Aktorzy z kategorii *obywatele indywidualnie* byli najczęściej cytowaną grupą w mediach lokalnych. Zazwyczaj dana osoba wypowiadała się w mediach tylko jeden raz, jako bohater tekstu, ekspert lub komentator. Obywatelami, którzy zabierali głos w mediach lokalnych, byli wielokrotnie naukowcy związani z krakowskimi uczelniami wyższymi, komentujący wydarzenia lub wypowiadający się w roli ekspertów. Przykładowo, ówczesny rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. Wojciech Nowak w wypowiedzi dla „Dziennika Polskiego” zaznaczał, że: *Marzeniem każdego rektora jest uniwersytet otwarty, wielokulturowy, radosny, uśmiechnięty. Taka wieża Babel. Ale to wymaga wsparcia systemowego (d30).*

Wykres 16. Udział wypowiedzi aktorów różnego typu w materiałach medialnych zawierających minimum jedną wypowiedź (n = 101)

Źródło: opracowane własne.

Inną grupą najczęściej cytowaną w przekazach medialnych – obok naukowców – byli artyści, traktujący wielokulturowość jako ważny element twórczego wyrazu. Jeden z przykładów takiej wypowiedzi dotyczy projektu „Wielokulturowość nie działa?” (w05), w ramach którego prezentowane było dzieło artysty Maurycego Gomulickiego. W materiale medialnym zacytowany został Robert Salisz, koordynator projektu realizowanego przez Stowarzyszenie im. Ludwiga van Beethovena.

Całym projektem chcieliśmy zachęcić do dyskusji o wielokulturowości. W dzisiejszym zglobalizowanym świecie, który zalewa fala imigrantów, to ważny temat, do którego chcieliśmy się odnieść przez kulturę. Kultura oraz nauka od zawsze łączyły, a nie dzieliły ludzi wokół pewnych idei, więc na tej płaszczyźnie jest potencjał do zrozumienia tego, co myśli druga osoba (w05).

Temat wielokulturowości przedstawiany był również w kontekście różnego typu festiwali organizowanych w Krakowie. Do odwiedzenia Międzynarodowego Festiwalu Tańca Współczesnego KRoki w Krakowie zachęcała kuratorka, Jadwiga Majewska:

Dialog międzykulturowy prowadzony przez artystów tańca bywa niezwykle sugestywnym przekazem wiedzy o innych. Dlatego ze sceny przemówią do nas różne języki ruchu i różnie zapewne będziemy na nie odpowiadać. (d41)

Z punktu widzenia prowadzonych badań istotne były wypowiedzi cudzoziemców, które odnotowano w analizowanym materiale. Badane media zamieszczały bezpośrednie wypowiedzi obcokrajowców, którzy mówili o swoich problemach, zwracając uwagę na trudności, z którymi mierzą się w mieście. Opisywali także swoją codzienność, dzięki czemu media, z jednej strony, przybliżały ich kulturę, sytuację w których się znaleźli oraz problemy, z którymi się borykają, z drugiej zaś prezentowały sposób postrzegania miasta i jego mieszkańców przez cudzoziemców.

Szeroką reprezentację medialną stanowili Ukraińcy uczący się i pracujący w Krakowie. Wypowiedź jednego z bohaterów o imieniu Żenia obrazuje jego warunki życia i zarobkowania w okresie osiedlania się w Krakowie: *Przez pierwsze trzy miesiące nie mogłem się odnaleźć: praca od godz. 6 do 18 na budowie, niskie zarobki, kiepskie warunki mieszkaniowe: w dwuosobowym pokoju hostelowym mieszkaliśmy w osiem osób. Teraz jest lepiej, zmieniłem budowę, mam wyższe zarobki, więcej czasu wolnego (w79)*. W tym samym materiale inny obcokrajowiec odniósł się do swojej sytuacji materialnej w kontekście opłat za transport w mieście: *komunikacja publiczna jest zbyt droga, podobnie jak bilety do muzeów. Przynajmniej dla mnie to zaporowe kwoty (w79)*. David McGirr, bohater wystawy o wielokulturowości „Mój, Twój. Nasz. Oblicza Krakowa” zwrócił z kolei uwagę na przejawy niechęci cudzoziemców mieszkających w Krakowie: *Pojawiają się czasem komentarze tego typu: „Jeżeli coś ci się nie podoba, wracaj do domu”. Nienawidzę tego. Nikt nie może mi mówić, żebym wracał do domu, ponieważ mój dom jest tutaj. Mój dom z wyboru (a16)*. Z kolei Malakke Jazmati, który na zaproszenie Hani Hakiel spędził święta w Krakowie, tak opisał miasto z perspektywy turysty:

Podoba mi się Kraków, jego historia i atmosfera. Uwielbiam bryczki. Wasze miasto przypomina mi chrześcijańskie dzielnice Damaszku, gdzie dorastałam. W czasie Ramadanu moi chrześcijańscy znajomi pościli z nami, a my świętowaliśmy z chrześcijanami ich święta. W Krakowie czuję podobny wzajemny międzykulturowy respekt. Ludzie są tu ciepli, jak w Syrii. Kraków to piękne miasto i przyjemnie jest tu spacerować. Każdy zakątek przynosi coś niezwykłego. Kościoły są piękne i pachnie tak ładnie (w20).

Przy okazji Światowych Dni Młodzieży do Krakowa przyjechali wierni młodzi z całego świata. Doświadczenia grupy Kurdów zebrała Renata Radłowska w tekście *Kurdowie na ŚDM. Zapomniani bracia, zapomniane siostry (w39)*. Bardzo pozytywnie wypowiadał się w nim o Polsce i Krakowie arcybiskup Irbilu: *Zawsze chcieliśmy jechać na ŚDM, zawsze. To było marzenie wielu z nas. Jechać tam,*

gdzie niczym nie różnimy się od innych, gdzie Jezus to codzienność. Polska, z całą jej żarliwością religijną, była blisko (w39). Inny członek grupy dodaje: Kochaj, wybaczaj... Wydaje się to łatwe, kiedy chodzisz po mieście takim jak wasz Kraków. Tysiące ludzi, którzy kochają i wybacniają, bo zło ich nie dotyka, nie niszczy ich domów (w39). Jednak dostrzegają pewne podobieństwa pomiędzy dwoma kulturami: o Bogu można śpiewać na okrągło, ale czasem trzeba coś cywilnego. Mają takie biesiadne kawałki, lud kurdyjski śpiewa od wieków, popularne to. Coś jak polskie „Hej sokoły”. Takie porównanie wyszło Fadiemu i myśli, że jest w sam raz (w39).

Za pomocą bezpośrednich cytowań pokazano także stereotypowe opinie i niepokojące zachowania mieszkańców Krakowa:

Sąsiadka przejęta. I nie potrafi sobie wyobrazić, jak to możliwe, że są na świecie chrześcijanie, którzy mówią po arabsku. Dla niej arabski to muzułmanie. Nie, żeby miała coś do muzułmanów. No ogólnie nie ma. Bo nie wszyscy są mordercami. Są muzułmanie, którzy noszą w sercu Boga, a nie nienawiść. Tego podobno uczy papież Franciszek, mówi sąsiadka. Ona nie ocenia od razu. Ona tylko dziwi się, że chrześcijanin mówi po arabsku (w39).

I zdarzyło się raz, dwa, a może i więcej, że ktoś w sklepie prosił Fadię: pokaż, co masz w plecaku, bo wiesz, młody człowieku, trzeba być ostrożnym, ty możesz mówić po polsku, tyle że to nic nie znaczy; możesz mieć obrazek Jezusa w portfelu, i co z tego? Otwierał Fadi swój plecak pielgrzyma. Wyjmował zawartość, uśmiechał się. Fadi dobrze rozumie, że takie czasy. Wcale się nie obrażał. Lepiej, żeby ten człowiek sprawdził jego plecak i uspokoił się (w39).

W analizowanych mediach zwracano także uwagę na sytuacje wywołane przez społeczne uprzedzenia dotyczące innych narodowości oraz potrzebę edukowania młodzieży do nawiązywania relacji międzykulturowych, które nie będą nimi obciążone. Przykładowo, relacjonowano przebieg zajęć w klasie wielokulturowej w w krakowskim Gimnazjum nr 2.

Ostatnio Ewa Mauer poprosiła uczniów, by powiedzieli, co wiedzą o Ukraińcach. Powiedzieli, że są krwawi, że prześladują Polaków. – Obok siedzi Żenia. Jaki on jest? – zapytała. – Bardzo fajny – odpowiedzieli uczniowie (a01).

W badanym korpusie mediów zanotowano również optymistyczne wypowiedzi na temat budowania relacji wielokulturowych w Krakowie. Ksiądz Dariusz Raś, archiprezbiter bazyliki Mariackiej odniósł się do tej kwestii w kontekście Światowych Dni Młodzieży. *Od tygodnia, czyli czasu, gdy w Krakowie pojawili się wolontariusze ŚDM, Kraków się zmienił. Obserwuję to na co dzień. Stajemy się miastem wielokulturowym, otwartym, radosnym. Czego chcieć więcej?* (w36). Z kolei profesor Aleksander Krawczuk podkreślał w wywiadzie, iż cieszy się, że *doczekał czasów, kiedy – dzięki Unii Europejskiej – wracamy do społeczeństwa wielokulturowego i wieloetnicznego. To tak jakby na naszych oczach odżywało Imperium Romanum* (a31).

W cytowanych wypowiedziach znalazły się także głosy dotyczące mniejszości ukraińskiej, której liczebność dynamicznie rosła w badanym okresie w Polsce i w Krakowie. Przywołano między innymi słowa Moniki Murzyn-Kupisz, ekonomistki i socjolożki, która tłumaczyła, że dla krakowian to zupełnie nowe zjawisko:

Po drugiej wojnie światowej w Krakowie nie mieliśmy do czynienia z wielokulturowością w takiej skali. Owszem, od dawna jesteśmy przyzwyczajeni do wielojęzycznego zgietku w miejscach turystycznych, ale po raz pierwszy od wielu dekad doświadczamy tego, że mieszka u nas na stałe tak liczna mniejszość etniczna (w79).

W analizowanych materiałach medialnych wypowiadali się również przedstawiciele władzy, przede wszystkim cytowano Prezydenta Miasta Krakowa Jacka Majchrowskiego. W wywiadzie udzielonym Magdalenie Kursie przy okazji Światowych Dni Młodzieży wyrażał on entuzjazm związany z przyjęciem uczestników tego wydarzenia przez mieszkańców: *Podoba mi się taki Kraków! To zupełnie inne miasto* (w38).

Z kolei w wypowiedzi Wiceprezydent Krakowa Katarzyny Król, przytoczonej w nawiązaniu do podpisania przez miasto tzw. „Deklaracji Wrocławskiej” na rzecz otwartości i dialogu wielokulturowego, znalazło się odniesienie do problemu szerzenia mowy nienawiści w mieście:

Znamy ten problem dokładnie, bo mamy u siebie dwa niezwykle skonfliktowane ze sobą środowiska pseudokibiców. (...) Tu nie ma innej rady: wobec tych środowisk należy postępować zero-jedynkowo. Przecież kibice siatkarscy czy piłki ręcznej to zupełnie inny rodzaj. Jak to jest, że tam na meczach nie występuje mowa nienawiści? Z kibolami po prostu trzeba walczyć bezwzględnie. (w21)

Tylko 14% spośród wszystkich materiałów zawierających bezpośrednio cytowania (n = 101) zestawiało opinie różnych typów aktorów – przedstawicieli władzy i obywateli. Przykładem takiego artykułu jest tekst *Czy podzielimy się Krakowem?* (a04), w którym jednym z poruszonych tematów była sytuacja studentów z Ukrainy starających się rozpocząć bądź kontynuować naukę w Krakowie.

Małgorzata Jantos, radna Miasta Krakowa: Krakowskim uczelniom znacznie niedługo spadać liczba studentów. Na promocji na Ukrainie szczególnie powinno zależeć Collegium Medicum UJ, bo w Polsce staniemy wkrótce przed problemem braku lekarzy i pielęgniarek. Będziemy potrzebowali wsparcia pracowników z zagranicy, byłoby wspaniale, gdyby byli wykształceni w Krakowie, w języku polskim (a04);

Monika Murzyn-Kupisz, ekonomistka i socjolożka: Trzeba już teraz myśleć, jak zintegrować z kolegami dzieci, które dopiero uczą się mówić po polsku (a04);

Nadia, Ukrainka, studentka dziennikarstwa: Nie mam wolnych weekendów i wieczorów, bo muszę pracować. W dzień jestem na uczelni. Haruję jak wół, ale warto. Nie mogę jednak starać się o Kartę Polaka, która uprawniałaby mnie do darmowych studiów, bo nie mam polskich korzeni (a04).

W tekście dotyczącym przyjęcia Programu „Otwarty Kraków” zatytułowanym *Miasto wolne od rasizmu?* oddano głos Adamowi Bulandrowi, wiceprezesowi Stowarzyszenia Interkulturalni PL, który przedstawił ideę i propozycję kompleksowych działań antydyskryminacyjnych dla Miasta Krakowa, starając się przekonać o konieczności przyjęcia przez RMK uchwały w tej sprawie.

To jest propozycja dla samorządu. (...) Zestaw kompleksowych działań, które mogą wyeliminować z życia publicznego takie zachowania, jak dyskryminacja, rasizm, nienawiść do obcych. Rekomendowaliśmy w dokumencie między innymi przystąpienie Krakowa do Koalicji Miast przeciwko Rasizmowi UNESCO [taki akces to już na Zachodzie standard, pierwszym polskim miastem, które przystąpiło do koalicji, jest Oświęcim – przyp. red.], stworzenie platformy komunikacji i rozwoju polityk antydyskryminacyjnych, budowanie kompetencji wielokulturowych wśród miejskich urzędników poprzez szkolenia, stworzenie ochrony prawnej przed dyskryminacją, jak chociażby rozwiązanie problemu obelżywych graffiti i niepożądanego zachowań na naszych stadionach. (...) W nieoficjalnych rozmowach z radnymi padł argument, że Kraków nie powinien przyjmować dokumentu, ponieważ... w Krakowie rasizmu i ksenofobii nie ma (a40).

Propozycje sformułowane przez Stowarzyszenie Interkulturalni PL zostały skonfrontowane z opiniami Anny Szybist (radnej miasta z PO) i Jana Franczyka (radnego miasta z PiS), które zobrazowały odmienne wyobrażenia tych osób na temat przejawów dyskryminacji i ksenofobii w mieście oraz ich podejście do propozycji stworzenia instytucjonalnych warunków dla rozwoju dialogu wielokulturowego w Krakowie.

Anna Szybist (radna PO): Dwa lata temu powiedziałabym, że nie jestem pewna. Dziś mówię: tak, w przestrzeni publicznej mamy do czynienia i z jednym, i z drugim. A dotarło to do mnie podczas sobotniej manifestacji „Uchodźcy mile widziani”. Bo widziałam, jak bardzo w Krakowie mile widziani nie są. Uważam, że miasto

powinno dokument przyjąć i im wcześniej to zrobi, tym lepiej. Nie możemy zawsze czekać na centralę, która wprowadzi jakieś rozwiązanie i da sygnał, że trzeba działać (a40).

Jan Franczyk (radny PiS): *W Polsce nie podpala się obozów dla uchodźców, nie niszczy synagog, jesteśmy cywilizowani. Owszem, zdarzają się przykre incydenty, ale od reagowania jest policja, a nie rada miasta. Polacy nie mają tendencji rasistowskich, które uwłaczałyby godności człowieka. Dokument, o którym mowa, ma swoje plusy i minusy. Minusem jest to, że może zasiać niepotrzebny ferment i nakręcić zjawisko. Plus zaś to jego uniwersalne przesłanie: rasizm zdarza się wszędzie (a40).*

Odnotowane w analizowanym materiale cytaty świadczą o tym, że w pierwszej fazie przygotowywania dokumentu media donosiły o niezrozumieniu jego idei i opieszałości władz miasta w kwestii jego procedowania.

Urzędników i radnych rozdrażniły dwa słowa: „rasizm” i „ksenofobia”. Przyjęcie dokumentu i jego założeń oznaczać miałyby – w ich przekonaniu – przyznanie się, że mamy w mieście problem i z jednym, i z drugim (w14).

Pod koniec procesu tworzenia uchwały sytuacja ta uległa zmianie, o czym świadczy cytat z wywiadu z wiceprezesem Stowarzyszenia Interkulturalni PL. *Sam jestem pozytywnie zaskoczony, jak dobrze rozwijają się niektóre inicjatywy. Radni miasta chyba też mają już zupełnie inne podejście do idei zawartych w Programie „Otwarty Kraków” (w50).*

Ciekawe jest zestawienie zacytowanej wypowiedzi Adama Bulandra, w której opisuje on relacje Stowarzyszenia Interkulturalni PL z władzami miasta, z fragmentem wywiadu z Mateuszem Płoskonką (Zastępcą Dyrektora Wydziału Spraw Społecznych UMK).

Adam Bulandra: *Zrobimy wszystko, żeby przekonać urzędników, a przede wszystkim prezydenta miasta, że Kraków – miasto, które coraz częściej cudzoziemcy wybierają do życia – powinien mieć Centrum Wielokulturowe. Tak, jestem optymistą – walczyliśmy o przyjęcie przez miasto Programu „Otwarty Kraków” przez kilka lat, były chwile, kiedy nie wierzyłem, że to możliwe, a jednak Kraków mnie zaskoczył* (w64).

Mateusz Płoskonka: *Jednym z podstawowych założeń „Otwartego Krakowa” jest stworzenie zespołu interdyscyplinarnego ds. współpracy na rzecz realizacji programu, który będzie reagował na wszelkie przejawy zachowań dyskryminacyjnych. W jego skład wejdą organizacje pozarządowe, urzędnicy wojewody i magistratu. Program zakłada też profilaktykę i działania edukacyjne. W programie przewidziano stworzenie społecznej platformy konsultacji i rozwoju polityki otwartości na wielokulturowość i integrację. W ramach jej zadań ma zostać opracowana kampania społeczna, uświadamiająca wartość, jaką czerpią krakowianie z różnorodności i wielokulturowości* (w44).

Cytaty te mogą świadczyć o gotowości współdziałania sektora pozarządowego i samorządu na rzecz rozwoju dialogu wielokulturowego w Krakowie, co jest szczególnie istotne w sytuacji dynamicznie zmieniającej się struktury mieszkańców, wśród których coraz liczniej reprezentowani są cudzoziemcy.

PODSUMOWANIE

Rolą władz samorządowych jest umiejętne moderowanie aktualnie zachodzących procesów społecznych. Efektywne zarządzanie polega – szczególnie w warunkach lokalnych – na otwartym prowadzeniu dialogu między wszystkimi grupami zainteresowanych – szczególnie w fazie przygotowywania projektów, a następnie ewaluacji skutków przyjętych rozwiązań. Najważniejszymi twórcami i odbiorcami wszelkich przemian miasta są jego mieszkańcy. Bez nich nie może być mowy o rozwoju miast. Istotnym wyzwaniem współczesnych metropolii jest wielokulturowość. Napływ cudzoziemców, przyjeżdżających do polskich miast w poszukiwaniu schronienia przed wojną, pracy lub zdobycia wykształcenia prowadzi do zmiany struktury mieszkańców w stronę wielokulturowości. Władze Miasta Krakowa wychodzą na przeciw tym tendencjom, chociaż – jak pokazały wyniki badań prezentowanych w niniejszej książce – konieczne są bardziej długoterminowe i skoordynowane działania nastawione na upowszechnianie i wdrażanie przyjmowanych rozwiązań. Jest to szczególnie istotne w obliczu wyzwań spowodowanych dynamicznie rosnącą liczbą uchodźców wojennych z Ukrainy, którzy planują się osiedlić w Krakowie. Istotna jest obserwacja wzajemnych relacji wielokulturowych wśród mieszkańców oraz podejmowanie działań wspierających integrację międzykulturową oraz zapobiegających zjawiskom i zachowaniom, które ograniczają bądź hamują dialog wielokulturowy.

Schemat badań złożonych procesów komunikowania, zaproponowany przez autorki tego opracowania, ma charakter aplikacyjny. Został on wykorzystany do aktualnej conceptualizacji problemu wielokulturowości w dialogu obywatelskim i dyskursach publicznych oraz medialnych. Ze względu na ciągłość badań, prowadzonych przez zespół Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego od 2015 roku przy zmiennym akcentowaniu znaczenia uczestników dialogu obywatelskiego

i aktorów politycznych, schemat ten dostarcza w miarę uniwersalnej metodologii pozwalającej na uchwycenie i opisanie nowych zjawisk społecznych, w tym wypadku nowego wymiaru wielokulturowości.

Analiza dyskursu radnych Miasta Krakowa w okresie 2014–2018 wykazała, że problematyka wielokulturowości była podejmowana na sesjach RMK przede wszystkim w związku z przygotowaniem i uchwaleniem Programu „Otwarty Kraków”, czyli dokumentu określającego politykę miasta wobec przedstawicieli mniejszości narodowych, etnicznych oraz cudzoziemców. Warto zwrócić uwagę, że chociaż Rada Miasta przyjęła uchwałę zawierającą zapowiedź działań na rzecz polityki otwartości, to w toku dyskusji nad jej treścią można było wyróżnić dwie odmienne opinie, odnoszące się do ogólnej sytuacji obcokrajowców w Polsce i w Krakowie. Wyraźnie wyłoniły się biegunowe postawy radnych reprezentujących Prawo i Sprawiedliwość oraz Platformę Obywatelską. Ci drudzy dostrzegali i zwracali uwagę na problem ksenofobii i rasizmu w naszym kraju oraz podkreślali konieczność zintensyfikowania edukacji wielokulturowej, która daje szansę na ograniczenie niepożądanych zachowań wobec obcokrajowców. Radni PiS podawali natomiast w wątpliwość przeznaczanie pieniędzy z budżetu miasta na walkę z ksenofobią i rasizmem, które to zachowania opisywali jako incydentalne. Pozostałe konteksty i obszary tematyczne, w których pojawiały się sprawy związane z wielokulturowością, występowały jako wątki poboczne. Dominowały wśród nich kwestie odnoszące się do instytucjonalnych działań podejmowanych przez miasto na rzecz uchodźców, emigrantów, imigrantów oraz repatriantów.

Odnoszące się do osób słowa kluczowe, takie jak *cudzoziemiec* czy *obcokrajowiec*, były używane na sesjach RMK w trakcie omawiania kwestii związanych z przygotowaniem ważnych wydarzeń kulturalnych mających się odbyć w Krakowie. W analizowanym okresie kluczowym tematem była organizacja Światowych Dni Młodzieży. Termin *uchodźca* pojawiał się zaś przede wszystkim w wypowiedziach omawiających instytucjonalne uwarunkowania dotyczące przyjmowania osób szukających schronienia przed wojną lub reżimem poza własnym krajem. Temat ten był poruszany zarówno w kontekście

dyskursu europejskiego, regulacji na poziomie krajowym, jak i sytuacji i regulacji na poziomie lokalnym.

Wyniki badań dotyczące występowania wyróżnionych słów kluczowych w dyskursie RMK wykazały, że chociaż termin *dialog wielokulturowy* został zapisany w treści uchwały stanowiącej główny przedmiot badań, to żaden mówca – zabierający głos podczas sesji w VII kadencji (2014–2018) – nie użył tego sformułowania. Jest to o tyle zaskakujące, że wyrażenie *dialog wielokulturowy* ma konotacje pozytywne, kojarzy się z wzajemnymi relacjami i rozmową, stanowi cel polityki otwartości Miasta Krakowa. W tym sensie powinno być ono promowane przez inicjatorów i zwolenników przyjęcia uchwały. Co więcej, brak posługiwania się tym terminem przez radnych mógł mieć wpływ na medialne reprezentacje wielokulturowości. Jak bowiem wykazała analiza mediów, również dziennikarze – w analizowanym okresie – nie stosowali tego terminu.

Na podstawie analizy materiałów medialnych, a także ogólnych zasad i determinantów wpływających na treść przekazów mediów krakowskich, wyróżniono najważniejsze cechy sposobu przedstawiania zjawiska wielokulturowości w dyskursie mediów w Krakowie. Stwierdzono, że w badanym okresie, odpowiadającym VII kadencji RMK (2014–2018):

- Kultura była podstawowym kontekstem prezentowania spraw związanych z wielokulturowością. Pisano o niej za pośrednictwem przedstawiania wydarzeń i inicjatyw związanych z cyklicznymi imprezami miejskim, takimi jak np. festiwale.
- Kontekstem dla medialnych reprezentacji wielokulturowości były także wydarzenia z przeszłości: postacie, wydarzenia i historyczny Kraków.
- Dialog wielokulturowy wybrzmiewał silnie również w materiałach medialnych dotyczących edukacji i tworzenia się środowiska multikulturowego na poziomie szkół i uczelni wyższych. Wielokulturowość i relacje międzykulturowe pokazywane były jako zestaw kompetencji, których społeczeństwo musi się nauczyć.

- Program „Otwarty Kraków” stał się tematem medialnym za sprawą „Gazety Wyborczej”. Zarówno w dzienniku, jak i na portalu informacyjnym donoszono o przygotowywaniu i uchwaleniu dokumentu przez RMK¹. Ważnym aktorem, który został zidentyfikowany przez dziennikarzy jako inicjator programu, było Stowarzyszenie Interkulturalni PL.
- W materiałach medialnych dotyczących wielokulturowości najczęściej występowały nie – jak przypuszczano – władze miasta, ale instytucje miejskie, takie jak instytucje kultury czy jednostki oświatowe. Z podobną częstotliwością jak aktorów reprezentujących miasto prezentowano obywateli – przedstawianych w rolach indywidualnych mieszkańców albo grup działających kolegalnie, w sposób mniej lub bardziej zorganizowany (jako organizacje pozarządowe, ruchy miejskie).
- Wielokulturowość przedstawiana była także przez pryzmat opinii konkretnych osób, cytowanych w materiałach medialnych. Wypowiedzi te pełniły funkcję swoistego barometru nastrojów społecznych i zwierciadła spraw w obszarze relacji wielokulturowych.
- W lokalnym dyskursie medialnym dotyczącym wielokulturowości obecny był także wątek historyczny, w którym podkreślano, że Kraków ma tradycje jako miasto otwarte, które od początku swojego istnienia było miejscem styku wielu kultur.

Biorąc pod uwagę bardzo długi, jak na badania medioznawcze, okres objęty analizą (cztery lata), zidentyfikowano stosunkowo niską liczbę materiałów medialnych zawierających wskazane słowa kluczowe. Na ocenę tę wpływa fakt, że VII kadencja RMK to nie tylko

¹ Należy wyraźnie zaznaczyć, że do analizy dyskursu medialnych reprezentacji dialogu wielokulturowego i wielokulturowości zakwalifikowane zostały wyłącznie te materiały, w których zdiagnozowano kontekst wielokulturowości i/lub dialogu wielokulturowego, tzn. takie, w których wystąpiły słowa kluczowe zastosowane do selekcji materiału medialnego, czyli: *wielokulturowość/wielokulturowy, międzykulturowość/międzykulturowy, dialog wielokulturowy/dialog międzykulturowy*. Podkreślenie roli „Gazety Wyborczej” nie oznacza, że w lokalnym dyskursie medialnym kwestie związane z Programem „Otwarty Kraków” nie były poruszane przez inne redakcje.

początek europejskiego kryzysu imigracyjnego spowodowanego napływem cudzoziemców spoza Europy, ale także okres transformacji demograficznej Krakowa, który już wcześniej stał się popularnym miejscem migracji Ukraińców.

Najwięcej materiałów medialnych dotyczących wielokulturowości zidentyfikowano w „Gazecie Wyborczej”, zarówno w dzienniku, jak i w portalu informacyjnym. Przekazy medialne o wielokulturowości utrzymywane były zazwyczaj w gatunku informacyjnym, a ich autorami byli dziennikarze redakcyjni. Wyróżniono wśród nich takich, którzy regularnie śledzili sprawy dotyczące tej problematyki. Przykładem są materiały obrazujące poszczególne etapy przygotowywania Programu „Otwarty Kraków”.

Pozytywnym zjawiskiem, które zostało zaobserwowane w trakcie badań, jest wysoki udział podmiotów III sektora w przekazie mediów dotyczących wielokulturowości. Organizacje pozarządowe były w nich przedstawiane w roli ważnego aktora dialogu wielokulturowego. Ich przedstawiciele zabierali głos w sprawach dotyczących relacji wielokulturowych, proponując konkretne rozwiązania na rzecz cudzoziemców. Wskazywano na konkretne działania podejmowane przez organizacje pozarządowe, promowano je jako ekspertów w dziedzinie wielokulturowości oraz inicjatorów wydarzeń.

Do opisu wielokulturowości nie zawsze używano języka inkluzywnego, czyli takiego, którym nie tylko opisuje się rzeczywistość z perspektywy gospodarzy, ale traktuje się grupy mniejszościowe jako część wspólnoty. Innymi słowy, w materiale medialnym wyraźna była perspektywa Polaków-krakowian oczekujących na gości z zewnątrz. Przekazy medialne wprowadzały pewien rodzaju podziału na *mieszkańców Krakowa* i *cudzoziemców mieszkających w Krakowie*, traktując te dwie grupy oddzielnie, a nie jako jedną, wielokulturową społeczność.

Porównanie dyskursu Rady Miasta Krakowa z medialnymi reprezentacjami dialogu wielokulturowego i wielokulturowości ujawniło niewielką zbieżność agendy tematycznej oraz obszarów zainteresowania dotyczących analizowanej problematyki. Wyjątek stanowił Program „Otwarty Kraków”. Pierwsze i drugie czytanie oraz uchwalenie

dokumentu, czyli LI Sesja RMK (31 sierpnia 2016) oraz LII Sesja RMK (14 września 2016), to wydarzenia, które były tematyzowane przez krakowską „Gazetę Wyborczą”. Na portalu krakow.wyborcza.pl opublikowany został artykuł *Kraków: kłótnia o multi-kulti i mistrz Yoda na radzie miasta* (2016, 31.08) opisujący przebieg dyskusji, która odbyła się w trakcie pierwszego czytania projektu uchwały. W dniu drugiego czytania i uchwalenia Programu „Otwarty Kraków” na stronie internetowej krakow.wyborcza.pl opublikowano tekst pt. *Spór o multi-kulti na sesji rady miasta. Program „Otwarty Kraków” przyjęty* (2016, 14.09). W tym okresie zarówno na portalu, jak i w papierowej wersji „Gazety Wyborczej” pojawiały się materiały informujące o zbliżającym się głosowaniu w sprawie uchwały oraz przebiegu debat i dyskusji dotyczących treści programu w kontekście wielokulturowości i dialogu wielokulturowego, toczących się zarówno na sesjach RMK, jak i w przestrzeni medialnej. W publikowanych artykułach zarówno oddawano głos tym radnym, którzy wysuwali argumenty na rzecz uchwalenia programu, jak i prezentowano głosy krytyczne wobec jego zapisów. W medialnej narracji dokument był przedstawiany jako oferta integracji cudzoziemców mieszkających w Krakowie oraz narzędzie walki z ksenofobią i rasizmem, przy równoczesnym eksponowaniu niechęci radnych PiS wobec jego uchwalenia. Warto nadmienić, że analiza zawartości materiału medialnego wykazała również, że zanim Rada Miasta Krakowa przyjęła uchwałę nr LII/964/16, media krakowskie w ramach publikacji odnoszących się do dyskusji i prac nad Programem „Otwarty Kraków” często nawiązywały do dokumentu opracowanego przez krakowską organizację pozarządową Stowarzyszenie Interkulturalni PL pt. *Projekt strategii zapobiegania i reakcji na zdarzenia o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym w przestrzeni publicznej miasta – propozycja dla samorządu lokalnego Miasta Krakowa (2012–2016)*², który był podwaliną do opracowania miejskiego programu.

² Dokument ten powstał w ramach projektu finansowanego z funduszy CEE Trust – for Civil Society in Central and Eastern Europe pn. *Przeciwno rasizmowi i ksenofobii: wypracowanie miejskiej strategii zapobiegania i reakcji realizowanego w 2011 r. na zasadach umowy partnerskiej Gminy Miejskiej Kraków*

PODSTAWOWE REKOMENDACJE DLA DZIENNIKARZY UPOWSZECHNIAJĄCYCH PRZEKAZY DOTYCZĄCE WIELOKULTUROWOŚCI

- Podstawą społeczeństwa wielokulturowego jest różnorodność i inkluzja, dlatego przekazy medialne z tego zakresu powinny włączać głos reprezentantów wielu środowisk: władz Miasta Krakowa odpowiedzialnych za kreowanie polityk społecznych, organizacji pozarządowych działających na rzecz mniejszości czy cudzoziemców. Środowisko organizacji pozarządowych zajmujących się wielokulturowością jest bardzo różnorodne, dlatego warto wykorzystać ich potencjał na rzecz budowania otwartego społeczeństwa, w którym media spełniają ważną rolę kształtującą określone postawy odbiorców. Jako bazę potencjalnych bohaterów przekazów wykorzystać można przygotowaną przez Stowarzyszenie Wielokulturowy Kraków Bazę Wielokulturowości (Stowarzyszenie Wielokulturowy Kraków, 2019).
- Kwestie związane z wielokulturowością często wymagają specjalistycznej wiedzy. Zapewnić ją może współpraca ze ekspertami z zakresu wielokulturowości. Stworzenie bazy takich kontaktów może pozytywnie wpłynąć na jakość materiałów dotyczących wielokulturowości i umożliwić weryfikację poprawności prezentowanych materiałów. Eksperti mogą także wskazać nowe obszary, w kontekście których powinna być podejmowana tematyka wielokulturowości.
- Wraz z napływem do Krakowa coraz większej liczby cudzoziemców temat wielokulturowości zyskuje na znaczeniu. W związku z tym, warto wyznaczyć w redakcji dziennikarzy odpowiedzialnych za relacjonowanie tej problematyki. Dzięki regularnej i rzetelnej informacji dostarczanej przez zaangażowanego nadawcę, odbiorca zyska poczucie kompletności przedstawienia problematyki i rzetelności dziennikarskiej (przywiązanie do danego autora),

ze Stowarzyszeniem Wielokulturowości Interkulturalni PL, zob. *Wielokulturowy i antydyskryminacyjny Kraków – projekt strategii*, (2015, 22.07), ngo.krakow.pl, https://ngo.krakow.pl/mowis/34621,artykul,projekt_strategii.html (dostęp: 26.11.2021).

a autor będzie miał szansę na wyspecjalizowanie się w poruszanej tematyce. Ponadto, aktorzy dialogu wielokulturowego zyskają wiarygodną i kompetentną osobę, do której będą mogli kierować informacje dotyczące tego obszaru.

- Media lokalne bardzo mocno skupiają się na przekazywaniu relacji z określonych wydarzeń o charakterze wielokulturowym. Z punktu widzenia odbiorcy interesujące są przede wszystkim historie ludzi. Poprzez przedstawienie reprezentantów wielu kultur w mediach lokalnych, wielokulturowość przestanie być wyłącznie sloganem, a przyjmie twarz, imię i doświadczenia konkretnych bohaterów, uwrażliwiając społeczeństwo.
- Twórcy mediów powinni mieć na uwadze przede wszystkim swoich odbiorców. Ze względu na rosnący odsetek cudzoziemców mieszkających w Krakowie, powiększa się tym samym grupa potencjalnych odbiorców przekazów lokalnych mediów. Redakcje nie tylko powinny proponować tematy atrakcyjne dla tej wielokulturowej grupy, ale także muszą zwrócić jeszcze większą uwagę na wykorzystywany język: wrażliwy na nowych mieszkańców i wolny od dyskryminacji, stereotypów i uprzedzeń.

PODSTAWOWE REKOMENDACJE DLA WŁADZ MIASTA DOTYCZĄCE PREZENTOWANIA SPRAW ZWIĄZANYCH Z WIELOKULTUROWOŚCIĄ I WSPÓŁPRACY Z MEDIAMI W TYM ZAKRESIE

- Potencjał oficjalnego serwisu miejskiego krakow.pl nie jest w pełni wykorzystywany w kontekście podejmowania problematyki wielokulturowości. Portal ten pełnił głównie rolę miejsca ogłoszeń o programach, konkursach i wydarzeniach współorganizowanych przez Miasto Kraków. Natomiast mogłaby to być platforma prezentująca wypowiedzi różnych osób, w tym ekspertów, z której mogliby czerpać dziennikarze, opracowując swoje materiały. Co więcej, serwis powinien być swoistym „trendsetterem” sposobu mówienia o wielokulturowości i miejscem wprowadzania do obiegu i zakorzeniania pojęć, na których zależy włodarzom.

Warto było między innymi upowszechnić termin *dialog wielokulturowy*, który wyrażał cel polityki na rzecz cudzoziemców zawarty w Programie „Otwarty Kraków”.

- Reprezentanci władz Miasta Krakowa w wypowiedziach dla mediów powinni odnosić się, tłumaczyć i promować prowadzone przez UMK programy poprawiające jakość życia obcokrajowców. Przedsięwzięcia takie można także nagłaśniać tradycyjnymi metodami, np. przez rozsyłanie informacji prasowych do mediów, organizowanie konferencji prasowych oraz zapraszanie mediów, w roli patronów, do współorganizacji wydarzeń. Odbiorcy muszą mieć świadomość, dlaczego wielokulturowość zyskuje na znaczeniu oraz co konkretnie w tym zakresie robi Miasto Kraków.
- Podstawą zaufania obywateli do decydentów politycznych jest skuteczne informowanie i reagowanie na niepokojące doniesienia. Dlatego ważne jest, aby nie tylko na bieżąco odnosić się do podejmowanych w mediach kwestii dotyczących wielokulturowości. Należy także wyznaczyć do tego zadania odpowiednie i kompetentne osoby, które zajmą się tą problematyką na bieżąco oraz będą w stanie wyczerpująco odpowiadać na szczegółowe pytania mediów. Warto tę rolę powierzyć osobie, która w przeszłości lub obecnie angażuje się w sprawy cudzoziemców (prywatnie lub w ramach wyspecjalizowanej instytucji). Takie działania mogą zwiększyć wiarygodność przekazów i ułatwić kontakt mediów z UMK.
- Śledzenie informacji medialnych to dobry sposób, aby poznać nastroje społeczne i nastawienie mieszkańców miasta do danych spraw. Materiały medialne z jednej strony pełne są doniesień o problemach i troskach cudzoziemców, ich uwag dotyczących różnych kwestii, z drugiej zaś obaw mieszkańców. Z przekazów tego typu władze mogą czerpać inspirację do nowych rozwiązań na poziomie formalno-prawnym, które wpłyną na jakość życia mieszkańców. Inicjatywa własna władz Krakowa może zostać pozytywnie odebrana przez opinię publiczną.

Zaprezentowane w książce analizy dotyczą lat 2014–2018, czyli okresu, w którym Miasto Kraków stało się popularnym miejscem do życia dla cudzoziemców, co wpłynęło na zmianę struktury społecznej mieszkańców w stronę wielokulturowości. Badania nie uwzględniają jednak intensywnych działań, które władze Miasta Krakowa podjęły na rzecz obcokrajowców, przede wszystkim uchodźców wojennych po inwazji Rosji na Ukrainę. Przedsięwzięcia takie jak: Krakowski Ambasador Wielokulturowości, Rada ds. Równego Traktowania, ustanowione zostały po okresie objętym analizą. Interesujące jest, czy media lokalne poświęcają uwagę tym kwestiom, czy informują mieszkańców o prowadzonych projektach miejskich. Konieczne jest zatem prowadzenie dalszych badań i monitoringu mediów, które pozwolą na śledzenie rozwoju problematyki wielokulturowości w dyskursie medialnym Krakowa.

BIBLIOGRAFIA

- Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*. Free Press.
- Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Krakowa (2015). *Program „Otwarty Kraków” – historia programu*. Dostęp: 24.11.2021, https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=%20103951
- Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Krakowa (2018). *Program „Otwarty Kraków” – sprawozdania*. Dostęp: 20.03.2022, www.bip.krakow.pl/?dok_id=%20103963
- Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Krakowa (2018, 07.02). *KLUBY RADNYCH w Radzie Miasta Krakowa kadencja 2014–2018*. Dostęp: 20.11.2021, https://www.bip.krakow.pl/?sub_dok_id=65113
- Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Krakowa (2022). *Sprawozdanie z realizacji Programu „Otwarty Kraków” za 2018*. Dostęp: 20.03.2022, <https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/326798/karta>
- Blei, D.M. (2012). Probabilistic Topic Models. *Communications of the ACM*, nr 4 (55), s. 77–84, <http://dx.doi.org/10.1145/2133806.2133826> Blei DM
- Bodziany, M. (2012). Dialog kultur w świecie „bez granic” jako determinant ładu społecznego. *Zeszyty Naukowe WSOWL*, nr 1 (163), s. 41–52.
- Bogacz-Wojtanowska, E., Hess, A., Lisowska-Magdziarz, M., Lendzion, M., Nowak, K. (2015). *Dialog obywatelski w Krakowie w opiniach mieszkańców, przedstawicieli organizacji pozarządowych i mediów*. Urząd Miasta Krakowa, Wydział Spraw Społecznych, Referat Miejskiego Ośrodka Wspierania Inicjatyw Społecznych MOWIS.

- Burgoński, P., Gierycz, M. (2018). Dyskurs, analiza dyskursu, konstruktywizm, [w:] Burgoński, P., Brzezińska, M., Gierycz, M. (red.). *Analiza dyskursu politycznego. Teoria, zastosowanie, granice naukowości*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW, s. 13–27.
- CLARIN-PL, clarin-pl.eu. (2020, 11.10). Pobrano z lokalizacji <https://clarin-pl.eu/index.php/zasoby/>
- Cohen, J., Arato, A. (1992). *Civil society and political theory*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Cohen, J.L., Adorno, A. (1997). Społeczeństwo obywatelskie a teoria społeczna, [w:] Szacki, J. (wybór). *Ani książkę, ani kupiec, obywatel. Idea społeczeństwa obywatelskiego w myśli współczesnej. Wybór tekstów*. Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Fundacja im. Stefana Batorego, s. 137–173.
- Coleman, S., Ross, K. (2010). *The Media and the Public. "Them" and "Us" in Media Discourse*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Cywiński, P., Katner, F., Ziółkowski, J. (2019). *Zarządzanie strachem. Jak prawica wygrywa debatę publiczną w Polsce*. Fundacja im. Stefana Batorego.
- Czyżewski, M. (2010). W stronę teorii dyskursu publicznego, [w:] Czyżewski, M., Kowalski, S., Piotrowski, A. (red.). *Rytualny chaos. Studium dyskursu publicznego*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, s. 49–120.
- Czyżewski, M. (2013). Teorie dyskursu i dyskursy teorii. *Kultura i Społeczeństwo*, nr 2, s. 3–25.
- Dane ZKDP opracowane przez Wirtualne Media. Dostęp: 21.05.2021, <https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/polska-press-dzienniki-regionalne-wyniki-sprzedazowe>
- Dijk, van T.A. (2001). Badania nad dyskursem, [w:] van Dijk, T.A. (red.). *Dyskurs jako struktura i proces* (G. Grochowski, tłum.). Warszawa: PWN, s. 9–44.
- Dobek-Ostrowska, B. (2007). *Podstawy komunikowania społecznego*. Wrocław: Wydawnictwo ASTRUM.
- Dubisz, S. (red.) (2018), *Wielki słownik języka polskiego PWN*, t. IV, Warszawa: PWN.

- Dwornik, B. (2019, 18.04). *Pozycjonowanie i SEO. Poradnik dla dziennikarzy internetowych*. Europejskie Obserwatorium Dziennikarskie – EJO. Dostęp: 10.11.2021, <https://pl.ejo-online.eu/dziennikarstwo-polityczne/zarzadzanie-jakoscia/pozycjonowanie-seo-poradnik-dla-dziennikarzy-internetowych>
- Eurostat (2015). *Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Monthly data (rounded)*. https://www.europarl.europa.eu/infographic/welcoming-europe/index_pl.html#filter=2015
- Eurostat (2019). *Residence Permits – Statistics on First Permits Issued during the Year*. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/16752.pdf>
- Fischer, F. (2003). *Reframing Public Policy. Discursive Politics and Deliberative Practices*. Oxford: Oxford University Press.
- Fleming, T. (2009). Habermas o społeczeństwie obywatelskim, świecie życia i systemie: odkrywanie społecznego wymiaru teorii transformatywnej. *Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja: kwartalnik myśli społeczno-pedagogicznej*, nr 1 (45), s. 29–46.
- Foucault, M. (2002). *Porządek dyskursu [1971]* (M. Kozłowski, tłum.). Gdańsk: słowo/obraz terytoria.
- Gazeta Wyborcza (2020, 19.02). „Wyborcza” w liczbach. Dostęp: 17.03.2021, <https://wyborcza.pl/7,95791,25692292,wyborcza-w-liczbach.html?disableRedirects=true>
- Golka, M. (2010). *Imiona wielokulturowości*. Warszawa: Muza.
- Góral, E., Grzechnik, J., Wilk, M. (2019). *Dialog obywatelski w Krakowie. Uczestnicy, relacje, komunikowanie. Gmina Miejska Kraków*. Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków: Wydawnictwo ToC.
- Habermas, J. (1988). *Der philosophische Diskurs der Modern: Zwölf Vorlesungen*. Frankfurt/M: Suhrkamp Verlag.
- Habermas, J. (2002). *Teoria działania komunikacyjnego [1981]* (M. Kaniowski, tłum.). Warszawa: PWN.

- Habermas, J. (2005). *Faktyczność i obowiązywanie. Teoria dyskursu wobec zagadnień prawa i demokratycznego państwa prawa [1992]* (A. Romaniuk, R. Marszałek, tłum.). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- Habermas, J. (2014). *Hat die Demokratie noch eine epistemische Dimension? Empirische Forschung und Normative Theorie [2008]*. Ach Europa. Kleine Politische Schriften XI. Frankfurt/M: Suhrkamp Verlag.
- Hall, E.T. (1987). *Bezgłośny język* (R. Zimand, A. Skarbińska, tłum.). Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Hansen, A., Machin, D. (2019). *Media and Communication Research Methods. 2nd edition*. Londyn: Red Globe Press.
- Hess, A. (2013). *Spółeczni uczestnicy medialnego dyskursu politycznego w Polsce: mediatyzacja i strategie komunikacyjne organizacji pozarządowych*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Hess, A. (2018). *Dialog obywatelski w metodologii badań medioznawczych*, [w:] Szymańska, A., Lisowska-Magdziarz, M., Hess, A. (red.), *Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie*. Kraków: Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej, s. 243–276.
- Hess, A., Bogacz-Wojtanowska, E., Gad, K., Wrona, S., Góral, E. (2016). *Dialog obywatelski w Krakowie. Formy i współdziałanie z organizacjami pozarządowymi*. Nowy Targ–Kraków: Wydawnictwo ToC.
- Hess, A., Bukowski, M., Grzechnik, J., Klytta, W. (2017). *Dialog obywatelski w Krakowie. 3, Reprezentacje medialne*. Gmina Miejska Kraków, Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków: Wydawnictwo ToC.
- Hess, A., Bukowski, M., Grzechnik, J., Klytta, W. (2018). *Dialog obywatelski w Krakowie. Perspektywa dziennikarzy i kreatorów opinii*. Nowy Targ–Kraków: Wydawnictwo ToC.

- Hess A., Zdunek R., Grzechnik, J. (2021). *Reprezentacje medialne wielokulturowości i dialogu wielokulturowego w Krakowie. WNIOSKI Z BADAŃ*. Kraków (raport dla UMK).
- Hofstede, G. (2007). *Kultury i organizacje. Zaprogramowanie umysłu*. Wyd. II zmienione (M. Durska. tłum.). Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Hułas, M. (2019). *Decydować samemu. Sfera publiczna jako locus autonomii według Jürgena Habermasa*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Ingram, D. (2010). *Habermas. Introduction and Analysis*. Ithaca–London: Cornell University Press.
- Jabłonowski, M., Mielczarek, T. (2018). Komunikowanie społeczne i media – federacja, a nie inkorporacja. *Studia Medioznawcze*, nr 4 (75), s. 13–27.
- Jagielski, W. (2006, 11.10). Detronizacja Europy – wywiad z Ryszardem Kapuścińskim. *Gazeta Wyborcza*. Dostęp: 30.04.2022, <https://wyborcza.pl/7,75410,3679440.html?disableRedirects=true>
- Katolicka Agencja Informacyjna (2016, 01.08). *Zakończyły się Światowe Dni Młodzieży w Krakowie i wizyta Franciszka w Polsce – podsumowanie*. Dostęp: 15.05.2021, <https://www.ekai.pl/zakonczyly-sie-swiatowe-dni-mlodziezy-w-krakowie-i-wizyta-franciszka-w-polsce-podsumowanie/>.
- Khurana, D., Koli, A., Khatter, K. i in. (2022). Natural language processing: state of the art, current trends and challenges. *Multimed Tools Applications*. Dostęp: 10.10.2022. https://www.researchgate.net/publication/319164243_Natural_Language_Processing_State_of_The_Art_Current_Trends_and_Challenges.
- Kubicki, P. (2014, 3.11). *Transformacja mieszczaństwa na przełomie dziejów*. Polityka. Dostęp: 20.03.2022, <https://www.polityka.pl/niezbednik/1597621,1,transformacja-mieszczaństwa-na-przełomie-dziejów.read>

- Kuckartz, U., Rädiker, S. (2019). *Analyzing Qualitative Data with MAXQDA. Text, Audio, and Video*. Cham: Springer Nature Switzerland.
- Kusio, U. (2010). Dialog jako postulowana forma komunikacji międzykulturowej. Ideały a rzeczywistość, [w:] Bednarz, M., Jurkiewicz, W. (red.). *Jeden świat wiele kultur. Refleksje nad kulturowymi aspektami globalizacji*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, s. 79–98.
- Lin, N. (2001). *Social Capital: a theory of social structure and action*. Cambridge MA: Cambridge University Press.
- Lisowska-Magdziarz, M. (2004). *Analiza zawartości mediów: przewodnik dla studentów. Wersja 1.1*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.
- Lisowska-Magdziarz, M., Płaneta, P. (2016). Analiza zawartości oraz inne techniki badania treści medialnych na łamach „Zeszytów Prasoznawczych”, [w:] Kawka, M., Filas, R., Płaneta, P. (red.). *Zeszyty Prasoznawcze: analiza zawartości (1957–2012): metody, tematy, autorzy*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 161–189.
- Luhmann, N. (2007). *Systemy społeczne. Zarys ogólnej teorii* (M. Kaczmarczyk, tłum.). Kraków: Zakład Wydawniczy „Nomos”.
- Macnamara, J. (2010). Media content analysis: Its uses; benefits and best practice methodology. *Asia Pacific Public Relations Journal*, nr 6 (1), s. 1–34.
- Magiczny Kraków – [krakow.pl](https://www.krakow.pl) (2016, 15.09). *Rada Miasta uchwaliła Program „Otwarty Kraków”*. Dostęp: 4.03.2022, https://www.krakow.pl/aktualnosci/203531,29,komunikat,rada_miasta_uchwalila_program_otwarty_krakow_.html
- Magiczny Kraków – [krakow.pl](https://www.krakow.pl) (2018, 14.12). *Ponad 13 mln turystów odwiedziło Kraków*. Dostęp: 10.11.2021, https://www.krakow.pl/aktualnosci/225929,31,komunikat,ponad_13_mln_turystow_odwiedzilo_krakow.html

- Magiczny Kraków – Organizacje pozarządowe, ngo.krakow.pl (2015, 22.07). *Wielokulturowy i antydyskryminacyjny Kraków – projekt strategii*. Dostęp: 26.11.2021, https://ngo.krakow.pl/mowis/34621,artykul,projekt_strategii.html
- Marciniak, M., Mykowiecka, A., Rychlik, P. (2019). TermoPL – a flexible tool for terminology extraction, [w:] Calzolari, N., Choukri, K., Declerck, T., Grobelnik, M., Maegaard, B., Mariani, J., Moreno, A., Odijk, J., & Piperidis, S. (red.). *Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC 2016, 2278–2284, Portorož, Slovenia, 2016*. European Language Resources Association (ELRA), European Language Resources Association (ELRA), http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2016/pdf/296_Paper.pdf
- Mikułowski Pomorski, J. (2003). *Komunikacja międzykulturowa. Wprowadzenie*. Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
- Morreti, F. (2013). *Distant Reading*. London–New York: Verso.
- Moscovici, S. (1984). The Phenomenon of Social Representations, [w:] Farr, R., Moscovici, S. (red.). *Social Representations*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 3–69..
- Moscovici, S. (2000). *Social Representations. Explorations in Social Psychology*. Cambridge: Polity Press.
- Mucha, J. (2005). *Oblicza etniczności. Studia teoretyczne i empiryczne*. Kraków: „Nomos”.
- MultiEmo (2021, 20.06). Pobrano z lokalizacji: https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-030-77964-1_24
- Mumford, L. (1996). Miasto. *Polis*, nr 6, s. 5–7.
- Musil, J. (2003). Pięćdziesiąt lat socjologii miasta. *Studia Regionalne i Lokalne*, nr 1 (11), s. 5–37.
- Nanz, P. (2009). Öffentlichkeit, [w:] Brunkhorst, H., Kreide, R., Lafont, C. (red.). *Habermas-Handbuch. Leben-Werk-Wirkung*. Stuttgart: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, s. 358..

- Nowak, M.K. (2021, 08.01). *Zamknięte drzwi. Polityka migracyjna PiS to chaos i kampania strachu*. OKO.press. Dostęp: 15.03.2022, <https://oko.press/wielka-improwizacja-migracyjna/>
- Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego, <https://dialogobywatelski.org/>
- Ogrodniczuk, M. (2018). Polish Parliamentary Corpus, [w:] Fišer, D., Eskevich, M., de Jong, F. (red.), *Proceedings of the LREC Workshop ParlaCLARIN: Creating and Using Parliamentary Corpora*. European Language Resources Association, s. 15–19.
- Ogrodniczuk, M., Nitoń, B. (2020). *New Developments in the Polish Parliamentary Corpus*. Obrady Warsztatu ParlaCLARIN II, 1–4, Marsylia: European Language Resources Association.
- Olo. (2016, 31.08). Kraków: kłótnia o multi-kulti i mistrz Yoda na radzie miasta. *Gazeta Wyborcza Kraków*. Dostęp: 26.11.2021, <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,20625706,krakow-klotnia-o-multi-kulti-i-mistrz-yoda-na-radzie-miasta.html>
- Olo. (2016, 14.09). Spór o multi-kulti na sesji rady miasta. Program „Otwarty Kraków” przyjęty. *Gazeta Wyborcza Kraków*. Dostęp: 26.11.2021, <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,20692610,spor-o-multi-kulti-na-sesji-rady-miasta-program-otwarty-krakow.html>
- Palczny, T. (2014). Dialog międzykulturowy w społeczeństwach pluralistycznych. *Politeja*, nr 27, s. 107–132.
- Pędziwiatr, K., Stonawski, M., Brzozowski, J. (2021). *Imigranci w Krakowie w 2021 roku*. Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny.
- Piechota, G. (2011). Komunikacja międzykulturowa i lokalizm – (r)ewolucja w polskim public relations?, [w:] Piechota, G. (red.). *Public relations. Konteksty międzykulturowe i międzynarodowe*. Kraków: Oficyna Wydawnicza AFM, s. 13–23.

- Piróg, T. (2016). *Dialog obywatelski w perspektywie socjologicznej. Mity i realia dobrego rządzenia*. Kraków: Zakład Wydawniczy „Nomos”.
- Piróg, T. (2017). Obywatelski wymiar samorządności terytorialnej, [w:] Piróg, T. (red.). *Oblicza polskiej samorządności. Wyzwania i praktyki rządzenia*. Kraków: NOMOS, s. 7–21.
- Pisarek, W. (1983). *Analiza zawartości prasy*. Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych.
- Płaneta, P. (2018). Komputerowa analiza tekstu w dyskursach medialnych, [w:] Szymańska, A., Lisowska-Magdziarz, M., Hess, A. (red.). *Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński – Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej, s. 61–90.
- Porozumienie o współpracy przy realizacji projektu Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego (ODO) nr W/V/22/SO/16/2015 z dnia 5 lutego 2015 roku, zawartego pomiędzy Gminą Miejską Kraków – Urzędem Miasta Krakowa a Uniwersytetem Jagiellońskim.
- Rychard, A. (2015). Wprowadzenie, [w:] Flis, J., Frydrych, A., Gendźwiłł, A., Michalak, B., Rutkowski, J., Rychard, A., Zbieranek, J. (red.). *Co się stało 16 listopada? Wybory samorządowe 2014*. Fundacja im. Stefana Batorego.
- Saeed, S. (2009). Negotiating power: community media, democracy, and the public sphere. *Development in Practice*, nr 4/5 (19), s. 466–478.
- Schimanek, T. (2007). *Dialog obywatelski. Polska 2007. Ocena wybranych instytucji dających obywatelom możliwość wpływania na podejmowanie decyzji publicznych*. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych.
- Sentemo (2021, 06.20). Pobrano z lokalizacji: https://www.researchgate.net/publication/336998468_Multilevel_Sentiment_Analysis_of_PolEmo_20_Extended_Corpus_of_Multi-Domain_Consumer_Reviews
- Sitaram, K., Cogdell, R.T. (1976). *Foundations of Intercultural Communication*. Columbus: Ch.E. Merrill Publications.

- Słaboń, A. (2001). Hipoteza Sapira-Whorfa, [w:] Pacholski, M., Słaboń, A. *Słownik pojęć socjologicznych*. Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
- Sonnert, G. (1994). Limits of morality: A sociological approach to higher moral stages. *Journal of Adult Development*, nr 2, s. 127–134.
- Sonnert, G., Commons, M.L. (1994). Society and the highest stages of moral development. *Politics and the Individual*, nr 4 (1), s. 31–55.
- Stowarzyszenie Wielokulturowy Kraków (2019). *Baza wielokulturowości*. Dostęp: 17.03.2022, <https://wielokulturowykrakow.pl/baza-wielokulturowosci/>
- Szacki, J. (2006). *Historia myśli socjologicznej. Wydanie nowe*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Szymańska, A., Hess, A. (2014). *Mniejszości narodowe, etniczne i religijne w przekazie mediów*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- TermoPL (2021, 20.06). Pobrano z lokalizacji: http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2016/pdf/296_Paper.pdf
- TOPIC (2021, 12.06). Pobrano z lokalizacji: https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-319-59415-6_44
- Uchwała nr LII/964/16 Rady Miasta Krakowa z 14 września 2016 r. w sprawie przyjęcia Programu „Otwarty Kraków”.
- Uchwała nr XCIV/2449/18 Rady Miasta Krakowa z dnia 7 lutego 2018 r.
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 roku (Dz.U. 2010 nr 234, poz. 1536).
- Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 listopada 1998 r. (Dz.U. 2010 nr 257, poz. 1726).

-
- Walkowiak, T. (2017). Language Processing Modelling Notation – Orchestration of NLP Microservices, [w:] Zamojski, W., Mazurkiewicz, J., Sugier, J., Walkowiak, T., Kacprzyk, J. (red). *Advances in Dependability Engineering of Complex Systems: Proceedings of the Twelfth International Conference on Dependability and Complex Systems DepCoS-RELCOMEX*, Springer International Publishing, s. 464–473.
- Wittgenstein, L. (1997). *Tractatus logico-philosophicus* (B. Wolniewicz, tłum.). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wydźwiąg (2021, 20.06). Pobrano z lokalizacji: https://www.researchgate.net/publication/322684200_plWordNet_as_a_Basis_for_Large_Emotive_Lexicons_of_Polish

SPIS TABEL

Tabela 1. Przykład podstawowych kategorii badawczych zastosowanych w badaniach reprezentacji medialnych dialogu obywatelskiego	37
Tabela 2. Cztery główne ujęcia zjawiska wielokulturowości	58
Tabela 3. Liczba dokumentów objętych badaniem w ramach kadencji VII RMK (2014–2018)	69
Tabela 4. Wyniki rozpowszechniania płatnego dzienników regionalnych i lokalnych	78
Tabela 5. Media wybrane do analizy	80
Tabela 6. Podstawowe kategorie i podkategorie badawcze zastosowane w analizie	85
Tabela 7. Liczba wystąpień słów kluczowych w poszczególnych dokumentach (stenogramach z posiedzeń RMK) uporządkowanych ze względu na ich frekwencję	91
Tabela 8. Stenogramy z posiedzeń RMK uporządkowane pod kątem największej liczby słów kluczowych	94
Tabela 9. Liczba wystąpień poszczególnych słów kluczowych w dokumentach	97

Tabela 10. Użycie słów kluczowych przez poszczególnych radnych	99
Tabela 11. Użycie słów kluczowych przez przedstawicieli instytucji	102
Tabela 12. Użycie słów kluczowych przez gości sesji RMK	102
Tabela 13. Zestawienie słów kluczowych występujących w KDRMK	105
Tabela 14. Mówcy wypowiadający się w sprawach dotyczących wielokulturowości	108
Tabela 15. Konteksty użycia słów kluczowych w zdaniach dotyczących dialogu wielokulturowego/ wielokulturowości	111
Tabela 16. Współwystępowanie tematów: temat główny i temat poboczny wypowiedzi, w których pojawiają się zdania dotyczące dialogu wielokulturowego / wielokulturowości	116
Tabela 17. Konteksty tematyczne zestawione na podstawie wyrażen wielowrazowych o najwyższej częstotliwości występowania w materiale badawczym	134
Tabela 18. Materiały medialne wskazane jako zawierające słowa kluczowe	138
Tabela 19. Materiały medialne zakwalifikowane do analizy jakościowej	139
Tabela 20. Średnia objętość materiałów medialnych (liczba znaków)	140

Tabela 21. Liczbowy i procentowy rozkład autorstwa / pochodzenia materiałów medialnych	142
Tabela 22. Autorstwo materiałów medialnych: nazwisko lub skrót identyfikacyjny	143
Tabela 23. Autorzy najczęściej publikujący materiały dotyczące wielokulturowości	144
Tabela 24. Frekwencja występowania terminów w poszczególnych mediach	147
Tabela 25. Liczba materiałów medialnych w poszczególnych mediach, w których wystąpili aktorzy każdego typu	157

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Schemat badań ODO	29
Rysunek 2. Cudzoziemcy wśród wszystkich studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 2014–2021	48
Rysunek 3. „Diagram cebuli”: przejawy kultury na różnych poziomach głębokości	56
Rysunek 4. Korpusomat Dyskursu Rady Miasta Krakowa – konstruktor zapytań	70
Rysunek 5. Korpusomat Dyskursu Rady Miasta Krakowa – wyniki wyszukiwania	71
Rysunek 6. Chmura kodów MAXQDA (skalowanie: najczęstsze słowa większe)	122
Rysunek 7. Topik – kultura, kinematografia i przeglądy filmowe	124
Rysunek 8. Topik – kultura, teatr i inne wydarzenia artystyczne	125
Rysunek 9. Topik – kultura, muzyka Rysunek 10. Topik – kultura, festiwale	125
Rysunek 11. Topik – kultura żydowska	126
Rysunek 12. Topik – dziedzictwo kulturowe.	126

Rysunki 13 i 14. Topiki – historie ludzi i postaci	127
Rysunek 15. Topik – edukacja, Program „Otwarty Kraków”	128
Rysunek 16. Topik – szkolnictwo wyższe	
Rysunek 17. Topik – edukacja szkolna	128
Rysunek 18. Topik – aktywność obywatelska	129
Rysunek 19. Topik – konkursy i nagrody	129
Rysunek 20. Topik – religia i kościół	130
Rysunek 21. Topik – zarządzanie, kontrowersje, nieprawidłowości	130
Rysunki 22, 23 i 24. Topiki terytorialne – poziom ogólnopolski, europejski i światowy	131
Rysunek 25. Topik – poziom miejski instytucjonalny	
Rysunek 26. Topik – poziom wojewódzki	132
Rysunek 27. Topik – poziom miejski dzielnica	
Rysunek 28. Topik – Ukraina i Ukraińcy	133
Rysunek 29. Chmura słów MAXQDA dla wyszukanych fragmentów w kategorii <i>Terminy</i> (rozmiar według częstotliwości występowania)	148

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Przynależność partyjna radnych a liczba słów kluczowych	101
Wykres 2. Główny temat wypowiedzi, w których pojawiają się zdania dotyczące dialogu wielokulturowego / wielokulturowości, n = 183	114
Wykres 3. Poboczny/drugi temat wypowiedzi, w których pojawiają się zdania dotyczące dialogu wielokulturowego / wielokulturowości, n = 102	115
Wykres 4. Wydźwięk wypowiedzi dotyczących dialogu wielokulturowego/wielokulturowości, n = 183	118
Wykres 5. Wydźwięk wypowiedzi zawierających słowa kluczowe: <i>ksenofobia</i> , <i>rasizm</i> , <i>ksenofobiczny</i> , <i>rasistowski</i> , które wystąpiły w zdaniach dotyczących dialogu wielokulturowego / wielokulturowości, n = 66	119
Wykres 6. Rozkład przedstawiania tematu ze względu na obszar terytorialny (n = 249)	150
Wykres 7. Typ wątku dotyczącego wielokulturowości (n = 249)	151
Wykres 8. Tematy materiałów medialnych (n = 195)	152
Wykres 9. Tematy dominujące materiałów medialnych	152
Wykres 10. Gatunki analizowanych materiałów medialnych	145

Wykres 11. Liczba materiałów medialnych, w których wystąpili aktorzy poszczególnych typów	156
Wykres 12. Władza a obywatele: reprezentacja aktorów w materiałach medialnych (n = 249)	157
Wykres 13. Aktorzy reprezentujący Miasto Kraków, którzy wystąpili w największej liczbie analizowanych materiałów medialnych	158
Wykres 14. Organizacje pozarządowe występujące w największej liczbie materiałów medialnych dotyczących wielokulturowości i dialogu wielokulturowego	160
Wykres 15. Procent materiałów medialnych, w których odnotowano wypowiedzi dotyczące wielokulturowości	163
Wykres 16. Udział wypowiedzi aktorów różnego typu w materiałach medialnych zawierających minimum jedną wypowiedź (n = 101)	164

NOTKI O AUTORKACH

Agnieszka Hess – medioznawca, profesor UJ, doktor habilitowany nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce. Dyrektor Instytutu Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierownik Zakładu Badań nad Mediatyzacją w IDMiKS UJ, wiceprezes Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej. Wieloletni ekspert i doradca w międzynarodowych oraz krajowych projektach wdrożeniowo-badawczych. Jej zainteresowania koncentrują się na relacjach między instytucjami funkcjonującymi w ramach systemu demokratycznego państwa, komunikacji politycznej, analizie dyskursu, badaniach nad populizmem oraz zagadnieniach dialogu obywatelskiego.

Joanna Grzechnik – socjolog oraz medioznawca, asystent w Instytucie Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, doktorantka na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Członkini zespołu badawczego Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego oraz Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej. Jej zainteresowania badawcze związane są z kapitałem społecznym, w szczególności dotyczą funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, komunikacji ruchów społecznych oraz organizacji pozarządowych.

Roksana Zdunek – medioznawca, doktorantka Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Absolwentka dziennikarstwa i komunikacji społecznej oraz zarządzania kulturą i mediami na Uniwersytecie Jagiellońskim. Członkini Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej oraz redaktorka czasopisma naukowego Com.press. Jej zainteresowania badawcze skoncentrowane są wokół użytkowników mediów, a w szczególności mediów społecznościowych, a także partycypacji pokoleniowej i zachowań wyborczych młodych.

ANEKS

ZAŁĄCZNIK 1. SKŁAD OSOBOWY VII KADENCJI RADY MIASTA KRAKOWA

Kluby Radnych w Radzie Miasta Krakowa kadencja 2014–2018.
Zmiany składów osobowych¹.

Klub Radnych Prawo i Sprawiedliwość (PiS)	Klub Radnych Platforma Obywatelska RP (PO)	Klub Radnych Przyjazny Kraków	Radni nienależący do Klubu
stan na 17 grudnia 2014 r.			
Aleksandra Chrabąszcz	Grażyna Fijałkowska	Kazimierz Chrzanowski	
Michał Drewnicki	Andrzej Hawranek – Przewodniczący	Jerzy Friediger	
Krzysztof Durek – Rzecznik Dyscypliny	Małgorzata Jantos	Rafał Komarewicz – Przewodniczący	
Jan Franczyk	Dominik Jaśkowiec	Adam Migdał – Wiceprzewodniczący	
Mirosław Gilarski	Jakub Kosek	Sławomir Pietrzyk	
Józef Jałocha	Bogusław Kośmider	Anna Prokop-Staszecka	
Adam Kalita	Wojciech Krzysztonek		

¹ Zestawienie przedstawia skład osobowy na początku kadencji (2014), pierwsze dwie zmiany, w składzie i przynależności partyjnej, które miały miejsce w 2016 roku, oraz skład osobowy na koniec kadencji (2018). Wszystkich zmian składzie RMK, które zachodziły w czasie tej kadencji, było 29. Źródło: analiza dziennika zmian dokumentu *KLUBY RADNYCH w Radzie Miasta Krakowa kadencja 2014–2018* (Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Krakowa, 2018, 07.02)

Klub Radnych Prawo i Sprawiedliwość (PiS)	Klub Radnych Platforma Obywatelska RP (PO)	Klub Radnych Przyjazny Kraków	Radni nienależący do Klubu
Ryszard Kapuściński	Teresa Kwiatkowska		
Mariusz Kękuś – Wiceprzewodniczący	Teodozja Maliszewska		
Wojciech Kolarski – Wiceprzewodniczący	Aleksander Miszalski		
Bolesław Kosior	Katarzyna Pabian		
Marek Lasota	Marta Patena – Wiceprzewodnicząca		
Barbara Nowak – Wiceprzewodnicząca	Jerzy Popiel		
Włodzimierz Pietrus – Przewodniczący	Grzegorz Stawowy		
Józef Pilch	Anna Szybist		
Małgorzata Popławska – Rzecznik Prasowy	Tomasz Urynowicz		
Edward Porębski	Wojciech Wojtowicz		
Arkady Rzegocki	Stanisław Zięba		
Agata Tatara			
stan na 23 listopada 2016 r.			
Michał Drewnicki	Grażyna Fijałkowska	Kazimierz Chrzanowski	Małgorzata Jantos
Krzysztof Durek – Rzecznik Dyscypliny	Andrzej Hawranek – Przewodniczący	Rafał Komarewicz – Przewodniczący	Marta Patena
Aleksandra Dziedzic	Dominik Jaśkowiec	Adam Migdał – Wiceprzewodniczący	Łukasz Wantuch
Jan Franczyk	Jakub Kosek	Sławomir Pietrzyk	
Mirosław Gilarski	Bogusław Kośmider	Anna Prokop-Staszecka	
Adam Grelecki	Wojciech Krzysztonek		
Józef Jałocha	Teresa Kwiatkowska		
Adam Kalita	Teodozja Maliszewska		
Ryszard Kapuściński	Aleksander Miszalski		
Mariusz Kękuś – Wiceprzewodniczący	Katarzyna Pabian		
Bolesław Kosior	Jerzy Popiel		
Marek Lasota	Grzegorz Stawowy		
Andrzej Mazur	Anna Szybist		

Klub Radnych Prawo i Sprawiedliwość (PiS)	Klub Radnych Platforma Obywatelska RP (PO)	Klub Radnych Przyjazny Kraków	Radni nienależący do Klubu
Włodzimierz Pietrus – Przewodniczący	Tomasz Urynowicz		
Edward Porębski	Wojciech Wojtowicz		
Stanisław Rachwał	Stanisław Zięba		
Łukasz Słoniowski			
Agata Tatara			
Dariusz Wicher			
stan na 28 listopada 2016 r.			
Michał Drewnicki	Grażyna Fijałkowska	Kazimierz Chrzanowski	Małgorzata Jantos
Krzysztof Durek – Rzecznik Dyscypliny	Andrzej Hawranek – Przewodniczący	Rafał Komarewicz – Przewodniczący	Marta Patena
Aleksandra Dziedzic	Dominik Jaśkowiec	Adam Migdał – Wiceprzewodniczący	
Jan Franczyk	Jakub Kosek	Sławomir Pietrzyk	
Mirosław Gilarski	Bogusław Kośmider	Anna Prokop-Staszecka	
Adam Grelecki	Wojciech Krzysztonek	Łukasz Wantuch	
Józef Jałocha	Teresa Kwiatkowska		
Adam Kalita	Teodozja Maliszewska		
Ryszard Kapuściński	Aleksander Miszański		
Mariusz Kękuś – Wiceprzewodniczący	Katarzyna Pabian		
Bolesław Kosior	Jerzy Popiel		
Marek Lasota	Grzegorz Stawowy		
Andrzej Mazur	Anna Szybist		
Włodzimierz Pietrus – Przewodniczący	Tomasz Urynowicz		
Edward Porębski	Wojciech Wojtowicz		
Stanisław Rachwał	Stanisław Zięba		
Łukasz Słoniowski			
Agata Tatara			
Dariusz Wicher			
kilkanaście zmian składów osobowych i przynależności partyjnych w okresie 2016–2018			
stan na 7 lutego 2018 r.			
Michał Drewnicki	Grażyna Fijałkowska	Kazimierz Chrzanowski	Małgorzata Jantos

Klub Radnych Prawo i Sprawiedliwość (PiS)	Klub Radnych Platforma Obywatelska RP (PO)	Klub Radnych Przyjazny Kraków	Radni nienależący do Klubu
Krzysztof Durek – Rzecznik Dyscypliny	Andrzej Hawranek – Przewodniczący	Rafał Komarewicz – Przewodniczący	Marta Patena
Aleksandra Dziedzic	Dominik Jaśkowicz	Adam Migdał – Wiceprzewodniczący	
Jan Franczyk	Jakub Kosek	Sławomir Pietrzyk	
Mirosław Gilarski	Bogusław Kośmider	Anna Prokop-Staszecka	
Adam Grelecki	Wojciech Krzysztoń	Łukasz Wantuch	
Józef Jałocha	Teresa Kwiatkowska		
Adam Kalita	Teodozja Maliszewska		
Ryszard Kapuściński	Aleksander Miszański		
Mariusz Kękuś – Wiceprzewodniczący	Katarzyna Pabian		
Bolesław Kosior	Jerzy Popiel		
Andrzej Mazur	Grzegorz Stawowy		
Włodzimierz Pietrus – Przewodniczący	Anna Szybist		
Edward Porębski	Wojciech Wojtowicz		
Stanisław Rachwał			
Jakub Seraczyn			
Łukasz Słoniowski			
Agata Tatara			
Tomasz Urynowicz			
Dariusz Wicher			
Stanisław Zięba			

ZAŁĄCZNIK 2.
LISTA MATERIAŁÓW SESYJNYCH:
VII KADENCJA RADY MIASTA
KRAKOWA 2014–2018

2018

- 1) 07.11. – CXV sesja Rady Miasta Krakowa
- 2) 24.10. – CXIV sesja Rady Miasta Krakowa
- 3) 10.10. – CXIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 4) 03.10. – CXII uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
- 5) 26.09. – CXI sesja Rady Miasta Krakowa
- 6) 19.09. – CX uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
- 7) 12.09. – CIX sesja Rady Miasta Krakowa
- 8) 29.08. – CVIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 9) 04.07. – 2. posiedzenie CV sesji Rady Miasta Krakowa
- 10) 27.06. – CVI sesja Rady Miasta Krakowa
- 11) 27.06. – 1. posiedzenie CV sesji Rady Miasta Krakowa
- 12) 06.06. – CIV sesja Rady Miasta Krakowa
- 13) 05.06. – CIII uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
- 14) 23.05. – CII sesja Rady Miasta Krakowa
- 15) 09.05. – CI sesja Rady Miasta Krakowa
- 16) 09.05. – 2. posiedzenie C sesji Rady Miasta Krakowa
- 17) 11.04. – XCIX sesja Rady Miasta Krakowa
- 18) 28.03. – XCVIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 19) 14.03. – XCVII sesja Rady Miasta Krakowa
- 20) 07.03. – XCVI nadzwyczajna sesja Rady Miasta Krakowa
- 21) 28.02. – XCV sesja Rady Miasta Krakowa
- 22) 07.02. – XCIV sesja Rady Miasta Krakowa
- 23) 24.01. – XCIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 24) 10.01. – XCII sesja Rady Miasta Krakowa

W 2018 roku: 24 stenogramy.

2017

- 1) 20.12. – XCI sesja Rady Miasta Krakowa
- 2) 06.12. – XC sesja Rady Miasta Krakowa
- 3) 22.11. – LXXXIX sesja Rady Miasta Krakowa
- 4) 08.11. – LXXXVIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 5) 25.10. – LXXXVII sesja Rady Miasta Krakowa
- 6) 18.10. – LXXXVI nadzwyczajna sesja Rady Miasta Krakowa
- 7) 11.10. – LXXXV sesja Rady Miasta Krakowa
- 8) 04.10. – LXXXIV uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
- 9) 27.09. – LXXXIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 10) 13.09. – LXXXII sesja Rady Miasta Krakowa
- 11) 30.08. – LXXXI sesja Rady Miasta Krakowa
- 12) 05.07. – LXXX nadzwyczajna sesja Rady Miasta Krakowa
- 13) 05.07. – LXXIX sesja Rady Miasta Krakowa
- 14) 28.06. – LXXVIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 15) 28.06. – LXXVII sesja Rady Miasta Krakowa
- 16) 21.06. – LXXVI uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
- 17) 14.06. – LXXV sesja Rady Miasta Krakowa
- 18) 05.06. – LXXIV uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
- 19) 31.05. – LXXIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 20) 17.05. – LXXII sesja Rady Miasta Krakowa
- 21) 10.05. – LXXI uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
- 22) 26.04. – LXX sesja Rady Miasta Krakowa
- 23) 12.04. – LXIX sesja Rady Miasta Krakowa
- 24) 29.03. – LXVIII nadzwyczajna sesja Rady Miasta Krakowa
- 25) 29.03. – LXVII sesja Rady Miasta Krakowa
- 26) 15.03. – LXVI sesja Rady Miasta Krakowa
- 27) 01.03. – LXV sesja Rady Miasta Krakowa
- 28) 15.02. – LXIV sesja Rady Miasta Krakowa
- 29) 25.01. – LXIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 30) 11.01. – LXII sesja Rady Miasta Krakowa

W 2017 roku: 30 stenogramów.

2016

- 1) 21.12. – LXI sesja Rady Miasta Krakowa
- 2) 14.12. – LX nadzwyczajna sesja Rady Miasta Krakowa
- 3) 07.12. – LIX sesja Rady Miasta Krakowa
- 4) 23.11. – LVIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 5) 09.11. – LVII sesja Rady Miasta Krakowa
- 6) 02.11. – LVI uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
- 7) 12.10. – LIV sesja Rady Miasta Krakowa
- 8) 28.09. – LIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 9) 14.09. – LII sesja Rady Miasta Krakowa
- 10) 31.08. – LI sesja Rady Miasta Krakowa
- 11) 06.07. – L sesja Rady Miasta Krakowa
- 12) 29.06. – XLIX sesja Rady Miasta Krakowa
- 13) 29.06. – XLVIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 14) 08.06. – XLVII sesja Rady Miasta Krakowa
- 15) 31.05. – XLVI nadzwyczajna sesja Rady Miasta Krakowa
- 16) 03.06. – XLV uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
- 17) 25.05. – XLIV sesja Rady Miasta Krakowa
- 18) 11.05. – XLIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 19) 27.04. – XLII sesja Rady Miasta Krakowa
- 20) 13.04. – XLI sesja Rady Miasta Krakowa
- 21) 30.03. – XL sesja Rady Miasta Krakowa
- 22) 16.03. – XXXIX sesja Rady Miasta Krakowa
- 23) 02.03. – XXXVIII sesja Rady Miasta Krakowa
- 24) 17.02. – XXXVII sesja Rady Miasta Krakowa
- 25) 03.02. – XXXVI sesja Rady Miasta Krakowa
- 26) 13.01. – XXXV sesja Rady Miasta Krakowa

W 2016 roku: 26 stenogramów.

2015

- 1) 16.12. – XXXIV sesja Rady Miasta Krakowa
- 2) 14.12. – XXXIII uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa

- 3) 10.12. – XXXII uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
 - 4) 02.12. – XXXI sesja Rady Miasta Krakowa
 - 5) 18.11. – XXX sesja Rady Miasta Krakowa
 - 6) 04.11. – XXIX sesja Rady Miasta Krakowa
 - 7) 30.10. – XXVIII uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
 - 8) 21.10. – XXVII sesja Rady Miasta Krakowa
 - 9) 07.10. – XXVI sesja Rady Miasta Krakowa
 - 10) 23.09. – XXV sesja Rady Miasta Krakowa
 - 11) 16.09. – XXIV nadzwyczajna sesja Rady Miasta Krakowa
 - 12) 09.09. – XXIII sesja Rady Miasta Krakowa
 - 13) 26.08. – XXII sesja Rady Miasta Krakowa
 - 14) 08.07. – XXI sesja Rady Miasta Krakowa
 - 15) 24.06. – XIX sesja Rady Miasta Krakowa
 - 16) 24.06. – XVIII sesja Rady Miasta Krakowa
 - 17) 17.06. – XVII uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
 - 18) 10.06. – XVI sesja Rady Miasta Krakowa
 - 19) 03.06. – XV uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa
 - 20) 27.05. – XIV sesja Rady Miasta Krakowa
 - 21) 13.05. – XIII sesja Rady Miasta Krakowa
 - 22) 29.04. – XII sesja Rady Miasta Krakowa
 - 23) 15.04. – XI sesja Rady Miasta Krakowa
 - 24) 01.04. – X sesja Rady Miasta Krakowa
 - 25) 18.03. – IX sesja Rady Miasta Krakowa
 - 26) 04.03. – VIII sesja Rady Miasta Krakowa
 - 27) 11.02. – VII sesja Rady Miasta Krakowa
 - 28) 28.01. – VI sesja Rady Miasta Krakowa
 - 29) 14.01. – V sesja Rady Miasta Krakowa
- W 2015 roku: 29 stenogramów.**

2014

- 1) 17.12. – IV sesja Rady Miasta Krakowa
- 2) 10.12. – III nadzwyczajna sesja Rady Miasta Krakowa
- 3) 04.12. – II sesja Rady Miasta Krakowa

- 4) 03.12. – 2. pos. I sesji Rady Miasta Krakowa
 - 5) 01.12. – I sesja Rady Miasta Krakowa
- W 2014 roku: 5 stenogramów.**

ZAŁĄCZNIK 3. DYSKURS RADY MIASTA KRAKOWA – KLUCZ KATEGORYZACYJNY

- A) Kontekst (szersza perspektywa – tematyka dyskusji, np. punkt w protokole: podjęcie uchwały....)
- B) Czy temat związany był z wielokulturowością / dialogiem wielokulturowym? (tak / nie)
- C) Temat, którego dotyczyła wypowiedź – do wyboru:
 - 1) Kościoły, związki wyznaniowe i religie
 - 2) Społeczeństwo obywatelskie: dialog obywatelski: konsultacje społeczne, budżet obywatelski itd.
 - 3) Społeczeństwo obywatelskie: działalność organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń) i grup nieformalnych
 - 4) Unia Europejska i sprawy zagraniczne
 - 5) Samorząd terytorialny i społeczność lokalna
 - 6) Budżet i finanse, w tym procedury projektowe
 - 7) Historia i pamięć historyczna
 - 8) Nauka i edukacja
 - 9) Sądy i trybunały (w tym postępowania sądowe i więziennictwo)
 - 10) Prawa człowieka i obywatela (w tym bezpieczeństwo i ochrona)
 - 11) Opinia i sfera publiczna (w tym media)
 - 12) Kultura i dziedzictwo kulturowe (w tym muzea, instytucje kultury)
 - 13) Władza i administracja

- 14) Ochrona środowiska
- 15) Polityka mieszkaniowa (budownictwo)
- 16) Zagospodarowanie przestrzenne (w tym tereny zielone itd., estetyka zagospodarowania)
- 17) Gospodarka i przedsiębiorczość
- 18) Transport (w tym strefy parkowania, infrastruktura i rozwiązania komunikacyjne)
- 19) Rynek pracy i sprawy pracownicze
- 20) Styl życia, obyczajowość
- 21) Ochrona i służba zdrowia
- 22) Pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych
- 23) Wartości (uniwersalne i inne, w tym wartości patriotyczne i narodowe)
- 24) Sport i rozrywka
- 25) Miasto Kraków – przestrzeń
- 26) Miasto Kraków – instytucje miejskie
- 27) Miasto Kraków – mieszkańcy
- 28) „Otwarty Kraków” i inne projekty
- 29) Różnorodność kulturowa (metadyskurs)
- 30) Mniejszości narodowe i etniczne,
- 31) Cudzoziemcy, imigranci i uchodźcy
- 32) Rasizm i ksenofobia
- 33) Język i mowa
- 34) Festiwale i muzyka
- 35) Społeczność i kultura żydowska
- 36) Młode pokolenie
- 37) Inne (jakie?)

D) Temat, którego dotyczyła wypowiedź (drugi) – opcjonalnie (do wyboru z listy: 1–37) – należy wybrać, gdy nie można jednoznacznie wskazać jednego tematu

E) Uszczegółowienie tematu (opcjonalnie)

F) Czy w wypowiedzi pojawia się Program „Otwarty Kraków”?
(tak / nie)

-
- G) Czy wypowiedź dotyczyła kwestii formalnej (np. podjęcie uchwały)? (tak/nie)
 - H) Wątek podstawowy/poboczny
 - I) Wydziwisk wypowiedzi (pozytywny/ negatywny/ neutralny / ambiwalentny)
 - J) Mówca (imię, nazwisko, funkcja/kogo reprezentuje)
 - K) Numer sesji i data

ZAŁĄCZNIK 4. ZESTAWIENIE MATERIAŁÓW MEDIALNYCH PODDANYCH ANALIZIE

Materiały medialne uporządkowane są w tabeli chronologicznie. Wyjątkiem są materiały medialne pochodzące z Archiwum Gazety Wyborczej; w tym przypadku kolejność materiałów zdeterminowana jest specyfiką narzędzia badawczego.

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
d01	Dziennik Polski	20.12.2014	Co potożyć pod choinką?	Paweł Gzyl	dziennikarz redakcji	6005
d02	Dziennik Polski	14.01.2015	Terror ma nas skonfliktować	Jarosław Zalesiński	dziennikarz redakcji	10006
d03	Dziennik Polski	16.02.2015	W ukraińskim kotle będzie wrzało	Adam Wilima	dziennikarz redakcji	10005
d04	Dziennik Polski	26.02.2015	Galicja jak Atlantyda podąża filmowców	UW	dziennikarz redakcji	1361
d05	Dziennik Polski	04.03.2015	Filologia UJ w koncu zyska nowe budynki	Maciej Pietrzyk	dziennikarz redakcji	2943
d06	Dziennik Polski	09.03.2015	Autorzy książek dla dzieci nagrodzeni	Monika Jagiełło	dziennikarz redakcji	1678
d07	Dziennik Polski	18.07.2015	Polacy wcale nie są ksenofobami. Możemy pomagać, byle mądrze	Tomasz Dereszyński	dziennikarz redakcji	4033
d08	Dziennik Polski	12.08.2015	Dwa dni pod znakiem różnorodności kultur	Monika Jagiełło	dziennikarz redakcji	2431
d09	Dziennik Polski	12.09.2015	Anna Maria Anders: Ojciec mi coraz bardziej imponuje	Aneta Boniuch	dziennikarz redakcji	8499
d10	Dziennik Polski	14.09.2015	Na scenie walczy muzyką i śpiewem o prawa kobiet	Mateusz Borkowski	dziennikarz redakcji	4003
d11	Dziennik Polski	29.09.2015	Paderevianum II stało się częścią kampusu Kazimierza Wielkiego	Maciej Pietrzyk	dziennikarz redakcji	2023

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
d12	Dziennik Polski	31.10.2015	Brak tytułu – rubryka kalendarium	PSZ	dziennikarz redakcji	2332
d13	Dziennik Polski	03.11.2015	Kozichowska zagra damę z dwudziestolecia	Paweł Gzyl	dziennikarz redakcji	2535
d14	Dziennik Polski	13.11.2015	Co to znaczy być patriotą	Ks. Jacek WIOSNA Stryczek	gościnnie: ekspert	1704
d15	Dziennik Polski	17.11.2015	Zamachy w Paryżu to cios w Schengen	Michał Pomorski	dziennikarz redakcji	1861
d16	Dziennik Polski	18.11.2015	Książę wizjoner z Lichtensteinu	Grażyna Starzak	dziennikarz redakcji	1935
d17	Dziennik Polski	02.12.2015	Gwiazdy nie spadają z nieba	Remigiusz Półtorak	dziennikarz redakcji	9895
d18	Dziennik Polski	15.03.2016	A może to multi kulti	Włodzimierz Jurasz	dziennikarz redakcji	832
d19	Dziennik Polski	26.04.2016	Relacje chrześcijańsko-żydowskie w Uniwersytecie Papieskim JPII	Grażyna Starzak	dziennikarz redakcji	1992
d20	Dziennik Polski	31.05.2016	Ważny jest otwarty umysł i pewność siebie	Elżbieta Cegła	dziennikarz redakcji	6140
d21	Dziennik Polski	10.06.2016	Futbol może jednoczyć. Dziś wszyscy jesteście kibicami	Hubert Zdankiewicz	dziennikarz redakcji	5145
d22	Dziennik Polski	25.06.2016	Lubimy zaskakiwać, dlatego zapraszamy też heretyków	Marcin Dyrz	dziennikarz redakcji	2535
d23	Dziennik Polski	12.09.2016	Japonia zbuduje drugą Polskę?	Włodzimierz Knap	dziennikarz redakcji	4083
d24	Dziennik Polski	15.09.2016	Błask prawdy dla osoby z dalekiego kraju	Grzegorz Skowron	dziennikarz redakcji	1937
d25	Dziennik Polski	17.09.2016	Autytyety w kapitule nagrody JPII	(GEG)	dziennikarz redakcji	1305
d26	Dziennik Polski	12.11.2016	Nie żyje legendarny król scenicznej melancholii	Lucjan Stryzga	dziennikarz redakcji	4328
d27	Dziennik Polski	28.12.2016	In God...?	Zbigniew Bartuś	dziennikarz redakcji	2146
d28	Dziennik Polski	17.01.2017	To już prawdziwa wojna	Anita Czupryn	dziennikarz redakcji	10743

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rożmiar tekstu (liczba znaków)
d29	Dziennik Polski	09.02.2017	Wojt kontra islam	Sylvia Arlak	dziennikarz redakcji	2187
d30	Dziennik Polski	28.02.2017	Przybywa Hindusów, będą też Chitczy	Piotr Subik	dziennikarz redakcji	1984
d31	Dziennik Polski	28.02.2017	Podczas lekcji religii uczniowie dowiedzą się więcej o islamie	Grażyna Starzak	dziennikarz redakcji	2222
d32	Dziennik Polski	11.03.2017	S.H.A. czyli kobieca siła tradycji	Wadaw Krupiński	dziennikarz redakcji	3917
d33	Dziennik Polski	10.04.2017	„Sztuka kochania” podbija serca widzów na Wyspach	Urszula Wolak	dziennikarz redakcji	3480
d34	Dziennik Polski	25.08.2017	Myszę, że prezydent się obudził	Dorota Kowalska	dziennikarz redakcji	11319
d35	Dziennik Polski	14.10.2017	Studentki i naukowcy protestują przeciwko planom ministra	Aleksandra Sulawa	dziennikarz redakcji	3109
d36	Dziennik Polski	27.10.2017	Wołanie o pamięć, czyli list w butelce w Muzeum Podgórze	Łukasz Gazur	dziennikarz redakcji	3059
d37	Dziennik Polski	27.11.2017	Kurier Komitetu Kopca Kościuszki Kościuszkę a Żydzi	Mieczysław Rokosz	dziennikarz redakcji	13037
d38	Dziennik Polski	15.12.2017	REKLAMA	-	-	0
d39	Dziennik Polski	28.03.2017	Awers-rewers, czyli Dehnel mniej znany	(ASU)	dziennikarz redakcji	1835
d40	Dziennik Polski	07.05.2018	Multikulti rozpisane na poetyckie piosenki	(GZL)	dziennikarz redakcji	1446
d41	Dziennik Polski	07.05.2018	Taniec jako sztuka dialogu w uniwersalnym języku	Paweł Gzył	dziennikarz redakcji	2911
d42	Dziennik Polski	15.05.2018	To będą ekumeniczne Brzezi	Grażyna Starzak	dziennikarz redakcji	3820
d43	Dziennik Polski	21.05.2018	Królewski ślub. Na zamku Windsor zderzyły się dwa różne światy	Tony Allen – Mills. Tłumaczenie Zbigniew Mach	dziennikarz redakcji	9754
d44	Dziennik Polski	07.08.2018	Kadrowka maszeruje w stulecie wolnej Polski	Piotr Ogórek	dziennikarz redakcji	2398

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
o01	onet.krakow.pl	29.12.2014	Uniwersytet Pedagogiczny uruchomi nowe studia magisterskie	nie da się stwierdzić	materiał agencyjny: PAP	2255
o02	onet.krakow.pl	07.02.2015	Kraków świętuje chiński Nowy Rok	MP	materiał agencyjny: PAP	2101
o03	onet.krakow.pl	23.04.2015	Park "Wioski Świata" będzie rozbudowany	Piotr Ogórek	dziennikarz redakcji	3168
o04	onet.krakow.pl	10.06.2015	Biało-czerwona piramida stanęła obok Muzeum Lotnictwa Polskiego	nie da się stwierdzić	materiał agencyjny: PAP	3552
o05	onet.krakow.pl	18.06.2015	Badania arasów z kolekcji Zamku na Wawelu	RC	materiał agencyjny: PAP	3942
o06	onet.krakow.pl	19.06.2015	Makuch: Festiwal Kultury Żydowskiej to niestanny proces edukacyjny	br	materiał agencyjny: PAP	3365
o07	onet.krakow.pl	31.07.2015	Dzisiaj koncert "Pierśi" w ramach Dni Kultury Romskiej	ks	dziennikarz redakcji	1156
o08	onet.krakow.pl	25.09.2015	I Kongres Kultury Regionów za nami	KT	dziennikarz redakcji	4448
o09	onet.krakow.pl	12.11.2015	W Krakowie kręć amerykańsko-polski film	Piotr Ogórek	dziennikarz redakcji	1438
o10	onet.krakow.pl	09.12.2015	Wieczór z Kazachstanem, spotkanie poświęcone Polonii	Piotr Ogórek	dziennikarz redakcji	1577
o11	onet.krakow.pl	08.02.2016	Michał Jagiełło spoczł na cmentarzu w Zakopanem	sp	materiał agencyjny: PAP	5627
o12	onet.krakow.pl	12.06.2016	Kard. Dziwisz poświęcił pomnik św. Jana Pawła II w Łagiewnikach	MWL	materiał agencyjny: PAP	4144
o13	onet.krakow.pl	06.07.2016	Zespoły z całego świata na Małopolskich Spotkaniach z Folklorem	sp	materiał agencyjny: PAP	2210
o14	onet.krakow.pl	24.03.2017	Poliska – raj możliwości? Emigranci wracają dzięki branży IT i start-upom	kb	dziennikarz redakcji	8829
o15	onet.krakow.pl	27.04.2017	Oferta kulturalna Małopolski na wydzięgnięte ręce. Bon Kultury po raz szósty	kb	dziennikarz redakcji	4877
o16	onet.krakow.pl	07.09.2017	Bieg Dobroczynności w Wadowicach. Okazja do pomocy potrzebującym	PP	dziennikarz redakcji	1251

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
o17	onet.krakow.pl	17.09.2017	Kraków: dzięki technologii laserowej Jan Paweł II znów w oknie na Franciszkańskiej	bmp	dziennikarz redakcji	1654
k01	krakow.pl	22.07.2015	Wielokulturowy i antydykryminacyjny Kraków	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	1609
k02	krakow.pl	28.09.2015	Dialog międzykulturowy, edukacja, biznes. Konferencja CEE	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2157
k03	krakow.pl	12.10.2015	Festiwal Wielokulturowy INTERKULTURALIA 2015	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2334
k04	krakow.pl	04.02.2016	Nabór w ramach Programu „Europa dla Obywateli”	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	10287
k05	krakow.pl	17.10.2016	Nabór Komisji Europejskiej dotyczący promowania tolerancji	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2693
k06	krakow.pl	23.01.2017	Dofinansowanie projektów w ramach Programu Europa dla Obywateli na rok 2017	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	10312
k07	krakow.pl	22.02.2017	Wielokulturowość wzbogaca – konferencja "Otwarty Kraków"	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2600
k08	krakow.pl	03.04.2017	Konkurs dla projektów społecznych wspierających dialog międzykulturowy	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2444
k09	krakow.pl	10.05.2017	Jakie wybrać studia?, Należy iść za głosem serca"	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	12988
k10	krakow.pl	12.09.2017	Wielokulturowy i antydykryminacyjny Kraków – dokumenty	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2650
k11	krakow.pl	19.09.2017	Szkolenie „Wspieranie integracji migrantów wymagających szczególnego traktowania”	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2687
k12	krakow.pl	11.10.2017	Wielokulturowy Kraków – weź udział w festiwalu	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	1880
k13	krakow.pl	02.11.2017	Eksperti dzieliли się wiedzą w Miejskim Centrum Dialogu	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	1997
k14	krakow.pl	16.01.2018	Nabór wniosków w programie "Europa dla Obywateli"	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	10237

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
k15	krakow.pl	30.01.2018	VII Otwarty Konkurs na rzecz współpracy polsko-rosyjskiej	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2224
k16	krakow.pl	09.02.2018	Miasto wspiera nauczycieli w wielokulturowych klasach	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	5070
k17	krakow.pl	09.03.2018	Konkurs o Nagrodę Międzykulturową	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2139
k18	krakow.pl	09.04.2018	Zaproszenie na spotkanie informacyjno – szkoleniowe – Włącz różnorodność. Wielokulturowość w polskiej szkole. Jestem na TAK.	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2454
k19	krakow.pl	17.04.2018	Wielokulturowe klasy – podsumowanie szkolenia dla nauczycieli i dyrektorów	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	6184
k20	krakow.pl	07.05.2018	„Otwarty Kraków” to nie tylko hasło	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	1699
k21	krakow.pl	08.05.2018	Otwarty Kraków 3. Dialog i współpraca międzykulturowa.	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2652
k22	krakow.pl	09.05.2018	Kulturalny rozkład jazdy na weekend [KONKURS]	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	9767
k23	krakow.pl	10.05.2018	Otwarty Kraków 3. Dialog i współpraca międzykulturowa – zaproszenie na konferencję	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2384
k24	krakow.pl	24.05.2018	Konferencja informacyjno-szkoleniowa – Włącz różnorodność. Wielokulturowość w polskim przedszkolu. Jestem na TAK	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	476
k25	krakow.pl	02.07.2018	Ogłoszono konkurs ofert na realizację zadania publicznego pn. „Otwarty Kraków – festiwal wielokulturowy”	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	2457
k26	krakow.pl	27.07.2018	Wielokulturowy Kraków. Wystawa w Muzeum PRL-u	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	1454
k27	krakow.pl	19.10.2018	Nabór wniosków w programie Kreatywna Europa – komponent Kultura	nie da się stwierdzić	komunikat urzędowy	4759

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
a01	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	05.10.2015	Multikulti w klasie	Olga Szpunar	dziennikarz redakcji	4888
a02	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	01.09.2017	Powiedzą "NIE" faszystom!	AN	dziennikarz redakcji	991
a03	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	07.07.2017	Skrzynia pełna ukraińskich skarbów	Dorota Gut	dziennikarz redakcji	6653
a04	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	06.04.2018	Czy podzielimy się Krakowem?	Magdalena Kursa, współpraca: Iryna Oleksienko	dziennikarz redakcji	6150
a05	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	18.08.2016	NIE dla referendum, TAK dla samorządu	Magdalena Kursa	dziennikarz redakcji	11386
a06	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	21.05.2016	Wielokulturowa muzyka do spółki	KUBA	dziennikarz redakcji	1091
a07	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	13.05.2015	"Księga ośmieni": kolejna odsłona Festiwalu Mitosza	Marta Zabłocka	dziennikarz redakcji	2063
a08	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	08.08.2017	Polski rząd nie nauczy nas tolerancji	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	2827
a09	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	26.06.2015	Osmanowie i Europejczycy	Martyna Nowicka	dziennikarz redakcji	2132

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
a10	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	06.03.2018	Tańcem opowiedz o cierpieniu getta	Iwona Hajnosz	dziennikarz redakcji	3047
a11	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	22.02.2017	Kraków naprawdę jest otwarty?	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	2733
a12	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	29.07.2016	Zapomniani bracia, zapomniane siostry	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	11038
a13	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	11.09.2015	A ja bym chciał więcej imigrantów w Polsce	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	14521
a14	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	14.11.2015	Kraków udaje Łódź	Monika Waluś	dziennikarz redakcji	677
a15	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	06.07.2016	Kraków – tu krzyżują się różne kultury	Monika Waluś	dziennikarz redakcji	6347
a16	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	12.11.2017	Szacunku dla wielokulturowości trzeba się nauczyć	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	2488
a17	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	10.06.2016	Pingwinów desant na zoo	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	1876
a18	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	17.05.2016	Bibliotekarze bez entuzjazmu o łączeniu bibliotek	Paula Zgłobicka	dziennikarz redakcji	819
a19	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	23.04.2016	Lubię muzykę z marginesów	Marta Gruszecka	dziennikarz redakcji	4298

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
a20	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	19.10.2017	Kurd wypatruje z Krakowa własnego państwa	Bartłomiej Kuraś	dziennikarz redakcji	13074
a21	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	02.02.2016	Sieknięty górami i literaturą	Bartłomiej Kuraś	dziennikarz redakcji	4303
a22	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	28.12.2015	Uchodźcy spędzili święta Krakowie	Łukasz Grzesiczak	dziennikarz redakcji	5532
a23	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	21.11.2015	Międzynarodowe Centrum Kultury infekuje od ćwierć wieku	Monika Wiałus	dziennikarz redakcji	3596
a24	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	14.01.2015	Krakowski wydawca nagrodzony	KUBA	dziennikarz redakcji	1219
a25	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	18.09.2015	Trzy opowieści o Kazimierzu	Ada Chojnowska	dziennikarz redakcji	11020
a26	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	12.08.2016	Apartheid	Andrzej Nowakowski	dziennikarz redakcji	4579
a27	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	10.03.2016	Patriotyzm – co to takiego?	PF	dziennikarz redakcji	888
a28	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	14.08.2015	Jak ochronić Nową Hutę przed szaleńcem ocieplania?	Bartosz Pilat	dziennikarz redakcji	13308
a29	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	27.01.2017	Kościół Chrystusowy, ambicje czysto ludzkie	Małgorzata Skowronska, Michał Olszewski	dziennikarz redakcji	14097

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
a30	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	03.10.2015	Dobre dzieło musi kosztować	Małgorzata Skowronska, Olga Szpunar	dziennikarz redakcji	10707
a31	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	15.01.2016	Jestem wierzącym politeistą	Katarzyna Siwiec	dziennikarz redakcji	15254
a32	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	11.08.2016	WYDARZENIA W SKRÓCIE	Dog, Pap	dziennikarz redakcji	1383
a33	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	09.06.2017	Gdzie urodzili się mieszkańcy Krakowa?	Paweł Figurski	dziennikarz redakcji	5965
a34	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	06.02.2018	Wirtualny szlak maryjny	DOG	dziennikarz redakcji	734
a35	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	20.08.2015	Prezydent Krakowa uległ kombatantom	Gabriela Kucharska	dziennikarz redakcji	4479
a36	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	12.09.2016	Cudzoziemców będzie przybywać. Pomóżmy im się adaptować	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	3368
a37	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	03.01.2017	"Polska w XX wieku" – zapisy	RE	dziennikarz redakcji	1008
a38	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	29.07.2016	Zatrzymać pielgrzymów w Krakowie	Ada Chojnowska	dziennikarz redakcji	1796
a39	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	15.01.2016	Polska z Fundacją Geremka	nie da się stwierdzić	dziennikarz redakcji	1426

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
a40	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	16.09.2015	Miasto wolne od rasizmu?	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	4611
a41	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	24.05.2018	Kraków – miasto z otwartą bramą w herbie	Katarzyna Siwiec	dziennikarz redakcji	18181
a42	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	28.07.2016	Kamawaf SDW zmienia Kraków	Małgorzata Skowronska	dziennikarz redakcji	3254
a43	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	11.08.2015	Śp. Maria Paluch	Melania Chomiak, Łemkini z Urszula Gorlickiego	dziennikarz redakcji	6392
a44	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	14.08.2015	Ekumenicznie nocą	Marta Anna Zabłocka	dziennikarz redakcji	2949
a45	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	24.02.2017	Krakowska dyplomacja	Magdalena Kursa	dziennikarz redakcji	3397
a46	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	28.07.2016	Podoba mi się taki Kraków!	Magdalena Kursa	dziennikarz redakcji	2204
a47	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	06.05.2016	Polska potrzebuje Europy, Europa potrzebuje Polski	Bartłomiej Kuraś	dziennikarz redakcji	8714
a48	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	21.08.2015	Śląskie fobie zwyciężyły w Krakowie	Gabriela Kucharska, współprac.: Iwona Hajnosz	dziennikarz redakcji	13200
a49	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	15.11.2016	Mecenasi od kultury	MSKA	dziennikarz redakcji	1221

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
a50	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	07.06.2016	Piektło przeskądza księdzu	Bartłomiej Kuras	dziennikarz redakcji	4222
a51	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	05.06.2017	BO sprawdzone w każdy sposób	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	5087
a52	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	06.10.2015	Nie programy, lecz chęć szczerza	Olga Szpunar	dziennikarz redakcji	2145
a53	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	30.01.2017	Arcybiskup gra w obronie	Małgorzata Skowrońska	dziennikarz redakcji	4886
a54	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	13.04.2015	(Nie) łatwe powroty do domu	Olga Szpunar	dziennikarz redakcji	3261
a55	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	08.09.2016	Kraków przeciw dyskryminacji	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	4551
a56	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	03.07.2015	Bez Podgórze Kraków nie byłby wielki	Aleksander Gurgul	dziennikarz redakcji	11576
a57	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	08.08.2017	Szkoła bez granic zaprasza	Olga Szpunar	dziennikarz redakcji	3216
a58	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	31.12.2014	Znajdź swój indywidualny rytuał na sylwestrową zabawę	Gabriela Gagiel	dziennikarz redakcji	10863
a59	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	06.11.2015	Gadających z dziwnym akcentem będzie więcej	Monika Wiałus	dziennikarz redakcji	11373

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
a60	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	29.05.2018	WYDARZENIA W SKRÓCIE	nie da się stwierdzić	dziennikarz redakcji	2277
a61	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	30.01.2016	Otwarty Kraków – dla cudzoziemców	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	3999
a62	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	18.01.2018	Moja wielka korpokariera	Ada Chojnowska	dziennikarz redakcji	8867
a63	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	29.10.2016	Resocjalizator i przyjaciel z ulicy	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	2748
a64	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	22.09.2017	Tylko nie mów, że nienawidzisz	Olga Szpunar	dziennikarz redakcji	4716
a65	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	26.11.2015	Podbeskidzie ciągnie do Małopolski	Monika Waluś	dziennikarz redakcji	4445
a66	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	01.06.2016	O fenomenie miasta w MCK	Łukasz Grzesiczak	dziennikarz redakcji	1438
a67	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	20.11.2017	Polityk i dziennikarz pytają o PL	MOL	dziennikarz redakcji	846
a68	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	02.07.2016	Kobiety, nie dajmy się uciszyć	Beata Białik	dziennikarz redakcji	5076
a69	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	02.08.2018	Pokazać drugą twarz miasta	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	3362

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
a70	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	17.10.2018	Koledzy z imiej bajki	Mągorzata Skowroniska	dziennikarz redakcji	3386
a71	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	06.10.2018	Kultura i edukacja – inwestowanie w Krakowian	Monika Waluś	dziennikarz redakcji	16357
a72	Archiwum Gazety Wyborczej Kraków	02.10.2018	Dialog kultur a la Cejrowski	Monika Waluś	dziennikarz redakcji	4655
w01	wyborcza.krakow.pl	11.04.2015	Czy krakowski kontroler biletów zna języki obce	Gabriela Łazarczyk	dziennikarz redakcji	4430
w02	wyborcza.krakow.pl	13.04.2015	Jakie problemy mają uczniowie wracający z zagranicy	Olga Szpunar	dziennikarz redakcji	3396
w03	wyborcza.krakow.pl	26.04.2015	Multimedia na fasadzie kurii. Widowiskowy wieczorny pokaz [WIDEO]	Dog	dziennikarz redakcji	2542
w04	wyborcza.krakow.pl	13.05.2015	Księga olśnien. Kolejna odsłona Festiwalu Miłosza w Krakowie	Marta Zabłocka	dziennikarz redakcji	1316
w05	wyborcza.krakow.pl	09.06.2015	Piramida stanęła w sąsiedztwie samolotów [ZDJĘCIA]	MBA	dziennikarz redakcji	1547
w06	wyborcza.krakow.pl	25.06.2015	Efekt Spielberga. Jak się zmienił krakowski Kazimierz	Gabriela Cagiel	dziennikarz redakcji	6253
w07	wyborcza.krakow.pl	26.06.2015	Osmanowie i Europejczycy. Orient w Muzeum Narodowym	Martyna Nowicka	dziennikarz redakcji	2189
w08	wyborcza.krakow.pl	18.07.2015	Syryjczycy w Tarnowie. Uczą się topografii, uczą się Polski	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	11378
w09	wyborcza.krakow.pl	11.08.2015	Śp. Maria Paluch	Melania Chomiak	dziennikarz redakcji	6469
w10	wyborcza.krakow.pl	13.08.2015	Jak ochronić Nową Hutę? Wpisać na listę UNESCO	Bartosz Płat	dziennikarz redakcji	15521
w11	wyborcza.krakow.pl	15.08.2015	Cracovia Sacra 2015. Niezwykłe zabytki, tysiące zwiedzających [ZDJĘCIA]	PG	dziennikarz redakcji	1121
w12	wyborcza.krakow.pl	19.08.2015	Prezydent zmienia zdanie...Jodliński nie będzie dyrektorem Muzeum AK	Gabriela Kucharska	dziennikarz redakcji	4554

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
w13	wyborcza.krakow.pl	14.09.2015	Nowe logo Małopolski budzi różne skojarzenia [ZOBACZ]	kuba	dziennikarz redakcji	5016
w14	wyborcza.krakow.pl	16.09.2015	Kraków miastem wolnym od rasizmu. Przynajmniej według radnych	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	4739
w15	wyborcza.krakow.pl	22.09.2015	Burmistrz Klimowski zapowiada: Wadowice przyjmą uchodźców z Syrii	Monika Waluś	dziennikarz redakcji	1576
w16	wyborcza.krakow.pl	05.10.2015	Wielokulturowa klasa w szkole. Jak to wygląda w praktyce?	Olga Szpunar	dziennikarz redakcji	5157
w17	wyborcza.krakow.pl	06.10.2015	Imigranci w szkole. Nie programy, lecz chęć szczerą [KOMENTARZ]	Olga Szpunar	dziennikarz redakcji	1305
w18	wyborcza.krakow.pl	26.10.2015	Artyści słowa. Archiwalia na wystawie o Teatrze Rapsodycznym	Dorothea Gut	dziennikarz redakcji	5146
w19	wyborcza.krakow.pl	24.11.2015	Apeliuj o przyłączenie Bielska-Białej i Podbeskidzia do Małopolski	Monika Waluś	dziennikarz redakcji	5708
w20	wyborcza.krakow.pl	28.12.2015	Sześć krakowskich rodzin przyjęło na święta syryjskich uchodźców	Łukasz Grzesiczak	dziennikarz redakcji	5744
w21	wyborcza.krakow.pl	22.01.2016	Włodarze miast razem przeciw rasizmowi. Podpisali deklarację	Jacek Haruńkiewicz	dziennikarz redakcji	3713
w22	wyborcza.krakow.pl	30.01.2016	Otwarty Kraków. Jak promować różnorodności i wielokulturowość	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	4948
w23	wyborcza.krakow.pl	10.03.2016	Patriotyzm – co to takiego? Dyskusja w Centrum Kultury Żydowskiej	PF	dziennikarz redakcji	819
w24	wyborcza.krakow.pl	23.04.2016	Noa Argov, DJ-ka z Izraela: Lubię muzykę z marginesów	Marta Gruszecka	dziennikarz redakcji	5502
w25	wyborcza.krakow.pl	25.04.2016	Kryzys uchodźczy to nieistniejący problem? Debata w Krakowie	Łukasz Grzesiczak	dziennikarz redakcji	3163
w26	wyborcza.krakow.pl	05.05.2016	Trebnia-Tutka, Małki, Bargiel: Za Europą i Polską w Europie	Barthomiej Kuraś	dziennikarz redakcji	8949
w27	wyborcza.krakow.pl	16.05.2016	Bibliotekarze bez entuzjazmu o łączeniu krakowskich bibliotek	Paula Zgłobicka	dziennikarz redakcji	823
w28	wyborcza.krakow.pl	20.05.2016	Trebnie-Tutki i Voo Voo razem o różnorodnej Małopolsce	kuba	dziennikarz redakcji	1493
w29	wyborcza.krakow.pl	07.06.2016	Ambasador w Kijowie. PiS aprobuje, ks. Isakowicz-Zaleski krytykuje	Barthomiej Kuraś	dziennikarz redakcji	4532

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
w30	wyborcza.krakow.pl	24.06.2016	FKZ. Krzysztof Czyżewski: Mościmy swoje miejsce do życia	Krzysztof Czyżewski	dziennikarz redakcji	5861
w31	wyborcza.krakow.pl	24.06.2016	Festiwal Kultury Żydowskiej 2016 w Krakowie [PROGRAM]	red	dziennikarz redakcji	32878
w32	wyborcza.krakow.pl	01.07.2016	Festiwal EtnoKraków / Rozstaje 2016. Kultura tradycyjna inspirowane	Tomasz Janas	dziennikarz redakcji	11720
w33	wyborcza.krakow.pl	02.07.2016	Walcą o prawo do aborcji, zbierają podpisy	Beata Białik	dziennikarz redakcji	5772
w34	wyborcza.krakow.pl	04.07.2016	Kraków – tu krzyżują się kultury. Rusza festiwal EtnoKraków/Rozstaje 2016	Monika Waluś	dziennikarz redakcji	5619
w35	wyborcza.krakow.pl	25.07.2016	Przesiadki pielgrzymów. Tłumy na Dworcu Głównym przed SDM	ggf	dziennikarz redakcji	3690
w36	wyborcza.krakow.pl	25.07.2016	SDM. O czym marzą, czego oczekują po SDM	Mska	dziennikarz redakcji	2375
w37	wyborcza.krakow.pl	25.07.2016	Wielokulturowy Unsound. Brzmienia z Syberii, Afryki, Ameryki	Marta Gruszecka	dziennikarz redakcji	1038
w38	wyborcza.krakow.pl	28.07.2016	Jacek Majchowski: Podobna mi się taki Kraków! To zupełnie inne miasto	Magdalena Kursa	dziennikarz redakcji	3663
w39	wyborcza.krakow.pl	29.07.2016	Kurdowie na SDM. Zapomniani bracia, zapomniane siostry	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	11365
w40	wyborcza.krakow.pl	30.07.2016	Papież Franciszek do młodych w Brzegach: Budujcie mosty [TEKST PRZEMÓWIENIA]	nie da się stwierdzić	dziennikarz redakcji	12775
w41	wyborcza.krakow.pl	12.08.2016	Andrzej Nowakowski: Apartheid, czyli kto jest obcy, a kto swój	Andrzej Nowakowski	dziennikarz redakcji	4881
w42	wyborcza.krakow.pl	30.08.2016	Maturysto! Wciąż możesz dostać się na studia! [LISTA KIERUNKÓW]	Ada Chojnowska	dziennikarz redakcji	17709
w43	wyborcza.krakow.pl	31.08.2016	Kraków: kłótnia o multi-kulti i mistrz Yoda na radzie miasta	Olo	dziennikarz redakcji	7083
w44	wyborcza.krakow.pl	08.09.2016	Otwarty Kraków przeciw dyskryminacji. Miejska strategia	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	5110
w45	wyborcza.krakow.pl	12.09.2016	Radny PiS: Czudziomców będzie przybywać. Pomóżmy im się adaptować	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	4075

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
w46	wyborcza.krakow.pl	14.09.2016	Spór o multi-kulti na sesji rady miasta. Program, "Otwarty Kraków" przyjęty	Olo	dziennikarz redakcji	3655
w47	wyborcza.krakow.pl	17.10.2016	Dla kogo nagroda Veritatis Splendor? Dziś wręczenie "Małopolskiego Nobla"	MW	dziennikarz redakcji	4391
w48	wyborcza.krakow.pl	14.11.2016	Zwycięcy Konkursu Mecenas Kultury Krakowa 2015	Mska	dziennikarz redakcji	1224
w49	wyborcza.krakow.pl	27.01.2017	Zmiana w krakowskim Kościele. Zajątkownicy za kard. Dziwiszem?	Małgorzata Słowronska, Michał Olszewski	dziennikarz redakcji	17829
w50	wyborcza.krakow.pl	22.02.2017	Kraków naprawdę jest otwarty? Będą o tym dyskutować	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	3307
w51	wyborcza.krakow.pl	08.03.2017	W dawnym zajęczdzie rodzi się Muzeum Podgórze [ZDJĘCIA I WIDEO]	dog	dziennikarz redakcji	943
w52	wyborcza.krakow.pl	16.05.2017	Stary teatr. Krytykują w oświadczeniu sposób wyłaniania dyrektora	Marta Gruszecka	dziennikarz redakcji	15218
w53	wyborcza.krakow.pl	17.05.2017	Łągiwniki: 97. rocznica urodzin papieża, 30 lat Fundacji św. Brata Alberta	Kai	dziennikarz redakcji	3578
w54	wyborcza.krakow.pl	26.05.2017	Piatan, gruszk! na wierzbie i miód mitorzębu. Rośliny na Plantach	Aleksander Gurgul	dziennikarz redakcji	8515
w55	wyborcza.krakow.pl	05.06.2017	Budżet obywatelski – które wnioski przyjęte, które odrzucone	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	5140
w56	wyborcza.krakow.pl	17.06.2017	W Krakowie powstaną dwujęzyczne, polsko-ukraińskie klasy	Magdalena Kursa	dziennikarz redakcji	3898
w57	wyborcza.krakow.pl	22.06.2017	Program 27. Festiwalu Kultury Żydowskiej [KONCERTY, SPOTKANIA]	gn	dziennikarz redakcji	32894
w58	wyborcza.krakow.pl	01.07.2017	EtnoKraków/Rozstaje 2017. Wykonawcy na dwóch scenach	AK	dziennikarz redakcji	18353
w59	wyborcza.krakow.pl	01.07.2017	Festiwal EtnoKraków / Rozstaje 2017. Siła tradycji	gn	dziennikarz redakcji	11632
w60	wyborcza.krakow.pl	04.07.2017	EtnoKraków/Rozstaje 2017. Muzycy wielu kultur w centrum Krakowa	Łukasz Miłoszewski	dziennikarz redakcji	1027
w61	wyborcza.krakow.pl	04.07.2017	EtnoKraków/Rozstaje: tradycja i nowoczesność	Jan Dominiński	dziennikarz redakcji	3798

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
w62	wyborcza.krakow.pl	05.07.2017	Przynajmniej zgonu: multikulturalizm i głupota. Narodowcy publikują akt zgonu prezydenta Majchrowskiego	Paweł Figurski	dziennikarz redakcji	3274
w63	wyborcza.krakow.pl	07.07.2017	Krakowska skrzynia pełna ukraińskich skarbow [ZDJĘCIA]	Donata Gut	dziennikarz redakcji	6724
w64	wyborcza.krakow.pl	08.08.2017	Interkulturalni PI: Polski rząd nie nauczył nas tolerancji	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	4162
w65	wyborcza.krakow.pl	25.08.2017	Reggae Most w Wadowicach – trwa trzydniowy festiwal	Angelika Piłoń	dziennikarz redakcji	2509
w66	wyborcza.krakow.pl	30.08.2017	Nowe pomysły na promocję Polski za granicą? Mają być zabytki, kultura, gościnność. Auschwitz się w tym nie mieści	Magdalena Kursa	dziennikarz redakcji	5086
w67	wyborcza.krakow.pl	01.09.2017	Powiedzą "NIE" faszyzmowi. Piątek, godz. 18.30. Rynek Główny	an	dziennikarz redakcji	776
w68	wyborcza.krakow.pl	14.09.2017	Do niedzieli w Krakowie trwają Jargi Dobroczynności Veritatis Splendor	Julia Czyżewicz	dziennikarz redakcji	1156
w69	wyborcza.krakow.pl	22.09.2017	Szkolne uprzedzenia. Kogo nie lubią uczniowie	Olga Szpunar	dziennikarz redakcji	4836
w70	wyborcza.krakow.pl	27.09.2017	Narodowcy wystawili prezydentom akty zgonu. Prokuratura: To tylko poglądy, sprawa do umorzenia	Paweł Figurski	dziennikarz redakcji	3066
w71	wyborcza.krakow.pl	19.10.2017	Nagroda dla abp. Nosolia i kurdyjskiej fundacji	Bartłomiej Kuraś	dziennikarz redakcji	6336
w72	wyborcza.krakow.pl	20.10.2017	Kurd Ziyad Raooof wypatruje z Krakowa własnego państwa	Bartłomiej Kuraś	dziennikarz redakcji	10072
w73	wyborcza.krakow.pl	13.11.2017	Wystawa o wielokulturowości i jej bohaterowie: cudzoziemcy	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	2606
w74	wyborcza.krakow.pl	20.11.2017	Polityk Klich i dziennikarz Kurski pytają o Polskę	Mol	dziennikarz redakcji	854
w75	wyborcza.krakow.pl	19.01.2018	Korporaneria. Jakie są możliwości awansowania w korporacjach?	ACH	dziennikarz redakcji	8893
w76	wyborcza.krakow.pl	05.02.2018	Cudzoziemcy w mieście – poinformowani, otoczeni opieką	Renata Radłowska	dziennikarz redakcji	2562

Numer kodowania jednostki	Nazwa medium	Data publikacji	Tytuł materiału w pełnym brzmieniu	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Autorstwo materiału (pochodzenie)	Rozmiar tekstu (liczba znaków)
w77	wyborcza.krakow.pl	07.03.2018	Tańcem opowiedzą o likwidacji krakowskiego getta	Iwona Hajnosz	dziennikarz redakcji	3890
w78	wyborcza.krakow.pl	23.03.2018	"W jedną stronę. Marzec '68". Nowa wystawa w muzeum PRL	pf	dziennikarz redakcji	2564
w79	wyborcza.krakow.pl	07.04.2018	Przybywa Ukraińców w Krakowie. Studiują, pracują, chcą się integrować	Magdalena Kurasa	dziennikarz redakcji	6167
w80	wyborcza.krakow.pl	09.04.2018	Wylądował pierwszy samolot flydubai. Kto poleciał do Emiratów, a kto odwiedzi Kraków?	Gabriela Łazarczyk	dziennikarz redakcji	1140
w81	wyborcza.krakow.pl	10.04.2018	Połączenie Kraków-Dubaj. Szczęścia poszukaj w Emiratach	Gabriela Łazarczyk	dziennikarz redakcji	3639
w82	wyborcza.krakow.pl	22.04.2018	Nowicki: Akita Ramen. Jesć i nie myśleć o opisach	Wojciech Nowicki	dziennikarz redakcji	6703
w83	wyborcza.krakow.pl	27.04.2018	Podgórze ma wreszcie swoje muzeum	Paweł Kopec	dziennikarz redakcji	5156
w84	wyborcza.krakow.pl	25.05.2018	My w Krakowie od dawna byliśmy wielokulturowi	Katarzyna Siwiec	dziennikarz redakcji	18800
w85	wyborcza.krakow.pl	19.08.2018	Kraków Live 2018. Mocne beatsy na festiwalowy koniec lata [GALERIA ZDJĘĆ]	Monika Wałus	dziennikarz redakcji	5598
w86	wyborcza.krakow.pl	02.08.2018	Wielokulturowy Kraków. Pokażą drugą twarz miasta	Renata Radtowska	dziennikarz redakcji	3356
w87	wyborcza.krakow.pl	29.10.2018	Kraków przyszyboci to...	ACH	dziennikarz redakcji	13739
w88	wyborcza.krakow.pl	06.10.2018	Kultura i edukacja – kapitał społeczny po krakowsku	Monika Wałus	dziennikarz redakcji	14443
w89	wyborcza.krakow.pl	29.10.2018	Tęgo chcą mieszkańcy	Ada Chojnowska	dziennikarz redakcji	5050
w90	wyborcza.krakow.pl	02.10.2018	Wojciech Cejrowski ma opowiedzieć o podrózach Jana Pawła II i dialogu międzykulturowym. Rodzice protestują	Monika Wałus	dziennikarz redakcji	4790

ZAŁĄCZNIK 5. REPREZENTACJE MEDIALNE – KLUCZ KATEGORYZACYJNY

ANALIZA FORMALNA

1. Numer kodowania jednostki
2. Nazwa gazety/portalu
3. Data publikacji (format dd-mm-rrrr)
4. Tytuł materiału w pełnym brzmieniu
5. Rozmiar tekstu (liczba znaków)
6. Autorstwo materiału (nazwisko lub skrót identyfikacyjny autora materiału)
7. Autorstwo materiału (pochodzenie)
 - a. materiał agencyjny (np. PAP i podobne)
 - b. dziennikarz redakcji
 - c. gościnnie: ekspert
 - d. przedruk (inne medium wymienione z nazwy)
 - e. czytelnik (list od czytelnika)
 - f. komunikat urzędowy
 - g. komunikat organizacji pozarządowych i innych
 - h. inne
8. Gatunek materiału
 - a. informacja
 - b. publicystyka (także informacja, będąca *de facto* opinią)
 - c. gatunki pogranicza
 - d. inne, nietypowe (np. interaktywna gra, ankieta)
 - e. płatny komunikat UMK (oznaczony jako reklama)

ANALIZA MERYTORYCZNA

INTERPRETACJE

1. Jakich terminów użyto w materiale?
 - a. **dialog międzykulturowy**
 - b. **międzykulturowość / międzykulturowy**
 - c. **wielokulturowość / wielokulturowy**
 - d. cudzoziemiec / cudzoziemcy
 - e. uchodźca / uchodźcy
 - f. obcokrajowiec / obcokrajowcy
 - g. repatriant / repatrianci
 - h. ksenofobia
 - i. rasizm
 - j. mniejszość narodowa
 - k. imigrant / imigranci
 - l. emigrant / emigranci
 - m. emigracja
 - n. mniejszość romska
 - o. multikulturalizm
 - p. społeczność wielokulturowa
 - q. ksenofobiczny
 - r. rasistowski
 - s. mniejszość etniczna
 - t. mniejszość ukraińska
 - u. dyskryminacja ze względu na pochodzenie / rasę
 - v. mieszanka kulturowa

AKTORZY

2. Jacy aktorzy reprezentujący Miasto Kraków występują w materiale?
3. Jakie inne instytucje miejskie występują w materiale?
4. Jacy inni aktorzy występują w materiale?

- a. ruch miejski
- b. organizacja pozarządowa
- c. obywatele kolektywnie
- d. obywatele indywidualnie
- e. inni

REGULACJE

5. Jakie dokumenty zostały wymienione w materiale?
 - a. Program „Otwarty Kraków”
 - b. inne

LIDERZY OPINII

6. Kto i w jaki sposób jest cytowany w materiale?
 - a. władze miejskie
 - b. mowa zależna
 - c. mowa niezależna
 - d. inne instytucje miejskie
 - e. mowa zależna
 - f. mowa niezależna
 - g. ruchy miejskie
 - h. mowa zależna
 - i. mowa niezależna
 - j. organizacje pozarządowe
 - k. mowa zależna
 - l. mowa niezależna
 - m. obywatele kolektywnie
 - n. mowa zależna
 - o. mowa niezależna
 - p. obywatele indywidualnie
 - q. mowa zależna
 - r. mowa niezależna

KONTEKST / TEMAT

7. Czy sprawy dotyczące wielokulturowości stanowią wątek główny czy poboczny?
 - a. główny
 - » Czego dotyczy materiał? (Zaznacz ważny cytat)
 - b. poboczny
 - c. nie da się stwierdzić

8. Jaki jest temat? Jeśli to możliwe, wybierz jeden temat dominujący i co najmniej jedną inną odpowiedź (w sumie maksymalnie trzy odpowiedzi)?
 - a. Kościoły, związki wyznaniowe i religie
 - b. Społeczeństwo obywatelskie: dialog obywatelski: konsultacje społeczne, budżet obywatelski itd.
 - c. Społeczeństwo obywatelskie: działalność organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń) i grup nieformalnych
 - d. Unia Europejska i sprawy zagraniczne
 - e. Samorząd terytorialny i społeczność lokalna
 - f. Budżet i finanse, w tym procedury projektowe
 - g. Historia i pamięć historyczna
 - h. Nauka i edukacja
 - i. Sądy i trybunały (w tym postępowania sądowe i więziennictwo)
 - j. Prawa człowieka i obywatela (w tym bezpieczeństwo i ochrona)
 - k. Opinia i sfera publiczna (w tym media)
 - l. Kultura i dziedzictwo kulturowe (w tym muzea, instytucje kultury)
 - m. Władza i administracja
 - n. Ochrona środowiska
 - o. Polityka mieszkaniowa (budownictwo)
 - p. Zagospodarowanie przestrzenne (w tym tereny zielone itd.; estetyka zagospodarowania)
 - q. Gospodarka i przedsiębiorczość

-
- r. Transport (w tym strefy parkowania, infrastruktura i rozwiązania komunikacyjne)
 - s. Rynek pracy i sprawy pracownicze
 - t. Styl życia, obyczajowość
 - u. Ochrona i służba zdrowia
 - v. Pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych
 - w. Wartości (uniwersalne i inne, w tym wartości patriotyczne i narodowe)
 - x. Sport i rozrywka
 - y. Miasto Kraków – przestrzeń
 - z. Miasto Kraków – instytucje miejskie
 - aa. Miasto Kraków – mieszkańcy
 - ab. „Otwarty Kraków” i inne projekty
 - ac. Różnorodność kulturowa (metadyskurs)
 - ad. Mniejszości narodowe i etniczne
 - ae. Cudzoziemcy, imigranci i uchodźcy
 - af. Rasizm i ksenofobia
 - ag. Język i mowa
 - ah. Festiwale i muzyka
 - ai. Społeczność i kultura żydowska
 - aj. Młode pokolenie
 - ak. Inne (jakie)
9. Jaki jest obszar terytorialny i poziom przedstawiania tematu w materiale?
- a. lokalny
 - » dotyczy Krakowa
 - 1. dotyczy dzielnicy
 - a. Dzielnica I Stare Miasto
 - b. Dzielnica II Grzegórzki
 - c. Dzielnica III Prądnik Czerwony
 - d. Dzielnica IV Prądnik Biały
 - e. Dzielnica V Krowodrza
 - f. Dzielnica VI Bronowice

-
- g. Dzielnica VII Zwierzyniec
 - h. Dzielnica VIII Dębniki
 - i. Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki
 - j. Dzielnica X Swoszowice
 - k. Dzielnica XI Podgórze Duchackie
 - l. Dzielnica XII Bieżanów-Prokocim
 - m. Dzielnica XIII Podgórze
 - n. Dzielnica XIV Czyżyny
 - o. Dzielnica XV Mistrzejowice
 - p. Dzielnica XVI Bieńczyce
 - q. Dzielnica XVII Wzgórza Krzesławickie
 - r. Dzielnica XVIII Nowa Huta
 - s. nie podano nazwy dzielnicy
- b. regionalny – wojewódzki
 - » dotyczy małopolski
 - c. ogólnopolski
 - d. europejski
 - e. globalny
 - f. inny